

‘વિજ્ઞાનંદ’ નામના પત્રનો એક મુંદર અંક આચાર્યશ્રી વિજ્ઞાનંદમુરિજીની જયન્તી પ્રસંગે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો. તેવો બીજો અંક શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યની જયન્તી પ્રસંગે પ્રકાશિત થયો છે.

આ બન્ને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

અમારી બાવનાઓ ધગી ધગી છે. ઈનામી નિખંધો, ‘માસિક પવિત્રા’ સત્તા સાદિતની દ્રષ્ટિએ જૈન સાદિત્ય—હનિદાસ—ચરિત્ર—કથા, તથા જૈન સિદ્ધાંતદર્શક નાનીમોટી પુસ્તિકાઓ, યગેરે પ્રકાશિત કરવાની માન્યતા વિચારાય છે.

આ બંને અંકો, વિજ્ઞાનંદમુરિજીની પ્રગતિ અમને કાર્યને વેળા વેળાએ જાણવા અમને રાજ્ય રાજ્ય છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

આ બંને અંકોમાં જૈન સમાજના જાણીતા લેખકોની રંગ-બેરંગી લેખપ્રમાદી પીરમવામાં આવી છે અને અંકસર્જનમાં જે નુકસાન સારવા પરિશ્રમ લેવાયો છે, તે દરકોઈના હૃદયને આજ્ઞા ઉપદેશવે તેવો છે.

અર્પણ

[ન્યાયાંબોનિધિ તૈનાથાર્ય શ્રીમદ વિજયનાંદ સૂરી-
શ્વરજી. (આત્મારામજી મહારાજ)]

જગત્પતસલ, કરુણાનિધિ

શાસનનાયક, સમાજઉદ્ધારક

પૂ. શ્રીમદ્ વિજયનાંદ સૂરીજી

ગુરવી ગૂઢકૃપાની મનિના જે નવયુવાનને તમે
આકર્ષિત કર્યો, જેના અત્માને પ્રબલિત કર્યો, જેમની
બુદ્ધિનો વિકાસ આપ્યો, જેમની કૌશલ્યોને ખીલવી, જેમના
જ્ઞાનનો પ્રકાશ પ્રગટ કર્યો, જેમના જીવનમાં ત્યાગ અને
તપશ્ચર્યા, સેવા અર્ચના, નિષ્કામનાના પાઠો વણ્યા: જેમની
નસનસમાં, સુખરેમિતી, સમૃદ્ધિ, ધર્મ, રાષ્ટ્ર અને શાસનના
દૃશ્યાણને માટે બલિષ્ઠિત કર્યો, જેમની પ્રેરણાશક્તિ, વચનસિદ્ધિ,
કાર્યદક્ષતા, સુધર્મ, સુચારુતા, સમાજમાં આપી જે દીપ
આપ્યો, અને

જે દીપે રાષ્ટ્ર, સમાજને રોશન કર્યો :

એક પાના દીપકની

જીવનપ્રણાનાં મીઠાંમધુરાં તેજકિરણો

આપને ચરણે અર્પણ

ચરણરજ

કુલચંદ હરિચંદ દોશી

અનુક્રમ

૧ તીર્થકરને ચરણે	૩	૧૭ શ્રી પ્રવર્તકજીનો	
૨ સાચું ધન	૮	અનન્ય પ્રેમ	૧૩૧
૩ ગૂઝરાનનું નર	૧૨	૧૮ જીવન-સંદેશ	૧૩૮
૪ ભવના ભેડુ	૧૬	૧૯ અંતિમ-અંજલિ	૧૪૪
૫ મધુરાં રવધન	૨૦	૨૦ ગુરુદેવનું સ્મારક	૧૫૩
૬ કપરી કસોટી	૨૭	૨૧ જનનાનો પ્રેમ	૧૫૮
૭ બંધુપ્રેમ	૩૬	૨૨ વાણીનો ચમત્કાર	૧૬૮
૮ વિદાય	૪૮	૨૩ અદ્વિતીય શિષ્યરત્નની	
૯ આત્મજનમૃતિ	૬૦	પ્રાપ્તિ	૧૭૮
૧૦ કરતૂરીની દુશાણી	૬૭	૨૪ મદાન ત્યાગ	૧૮૬
૧૧ અમૃત ચોષદિયુ	૭૩	૨૫ સરસ્વતીમંદિરનું	
૧૨ અધ્યયન-અધ્યાપન	૮૪	બીજાંરોપણ	૧૯૭
૧૩ ગુરુવિન્દ	૮૬	૨૬ સામ્બાર્થ	૨૦૦
૧૪ પંડિતની રક્ષા	૧૦૫	૨૭ રાજસમામાં સામ્બાર્થ	૨૧૦
૧૫ અજ્યાસ અને નાલીમ	૧૧૦	૨૮ વનનો સાદ	૨૨૦
૧૬ અધ્યયન અને ગુરુમેવા	૧૧૮	૨૯ દુષ્કર પગિસદ	૨૩૦

ગાંધી રામ ૩
 ધર્મપ્રેમજ
 ધાપ ૫૫
 મુદ્રગતાર
 ભૂતાયત્રી
 કથાણ ૩
 બાય છે.
 ભે મમા
 જગતમાં
 માયનો

ગા. કુ. ૩
 ગે. લિ. ૫
 કે. તુ. ૫
 મં. ૧૧
 ૪૮૫
 મ. ૧૦

મા છવન ચરિત્રને:

દ્વિતીય ભાગ

ને અનેકવિધ સામસામ્યોથી
 ને અનેકાં વિવેચી સભર
 બનશે. દુઃક સમયમાં પ્રગટ થશે.

૩૦ કાન્નિકારી ૩		૪૦ લક્ષ્મીની ચપળતાનો	
શાન્નિકારી	૨૫૧	ચિતાર	૩૭૮
૩૧ શાસનમેવાનાં કાવ્યો	૨૬૨	૪૧ ધર્મપ્રચારકને પુકાર	૩૮૭
૩૨ શ્રી સિદ્ધાચળજીનો સંઘ	૨૭૬	૪૨ કર્મની પ્રત્યક્ષતા	૪૦૦
૩૩ શ્રીમદ્ભૂમિનું વ્રણ	૨૮૫	૪૩ મરુભૂમિનો ઉદ્ધાર	૪૧૦
૩૪ સમાધાન અને સુધાર	૨૯૧	૪૪ તીર્થયાત્રા અને મધુર	
૫ રાજદરબારમાં મન્માન	૩૧૩	મિત્રન	૪૨૭
૬ શ્રીમદ્વાતીર ગૈર		૪૫ ગોડરીડમાં પ્રચારકાવ	૪૪૧
વિગ્રાવય	૩૩૦	૪૬ પંજનપ્રવેશ	૪૫૩
૭ શ્રી શિશુ અને આદર્શ		૪૭ નવરત્નકવન	૪૬૩
શિશુની દિગ્દર્શન	૩૩૪	૪૮ પ્રતિષ્ઠા તથા આચાર્ય	
૮ મિત્રાનવાત્તા અને		પદવીનો મનોભવ	૪૮૦
દાનની પદ્ધતિ	૩૮૮	૪૯ આચાર્યની વત્સલચારી	૪૯૫
૯ મુક્તિના કલ્યાણકારી	૪૦૫	૫૦ મંગલ આગીર્વાદ	૫૦૪

સર્વ સુખ સર્વ દુઃખ સર્વ શોક સર્વ વેદ સર્વ શાસ્ત્ર સર્વ ગ્રંથ સર્વ કથા સર્વ મંત્ર સર્વ યજુર્વેદ સર્વ રીતિ સર્વ આચાર્ય સર્વ મુનિ સર્વ સંન્યાસી સર્વ શ્રીમદ્ભૂમિ સર્વ શ્રીસિદ્ધાચળજી સર્વ શ્રીશિશુ સર્વ શ્રીમદ્વાતીર ગૈર સર્વ શ્રીમદ્ભૂમિનું વ્રણ સર્વ શ્રીમદ્ભૂમિનું વ્રણ સર્વ શ્રીમદ્ભૂમિનું વ્રણ

અરિત્રનાયક

પંચજોતી, શાસનપ્રભાવક

આચાર્ય શ્રી વિનય વલ્લભચૂડીશ્વરજી

સહાયકો

આચાર્ય શ્રી વિજયલલિતસૂરિજીની પ્રેરણાથી

સહાય આપનાર સજ્જનોની યાદી

- ૧૦૦૦) શેઠ સકરચંદ્રભાઈ મોતીલાલ મુલજી જે. પી. મુ. મુંબઈ
૫૫૨) શેઠ મૂલચંદ્રજી હજીમજી પ્રેસિડેન્ટ
શ્રી પાર્શ્વનાથ જૈન વિદ્યાલય વરકાણા મુ. સાદડી
- ૫૦૧) શેઠ ઝવેરચંદ હગનલાલ સુરવાડવાલા મુ. કરજણ
૫૦૧) શેઠ નાથાલાલ ભેદયરદાસની પેઢી
હરતે શેઠ મૂલચંદ્રભાઈ લખમીચંદ મુ. પાતેજ
૫૦૧) શેઠ ઉત્તમચંદ નેમચંદ મુ. પાતેજ
૫૦૧) શેઠ મોહનલાલ ચીમનલાલ દોશનરામ મુ. માણસા
૫૦૧) શા પુરુષોત્તમ સુરચંદ, મુ. મુંબઈ
૨૫૧) શેઠ વાડીલાલ દોશનરામ મુ. માણસા
૨૫૧) શેઠ ચંદનમજી કિરતુરચંદજી મુ. સાદડી
૨૫૦) શેઠ ભોગીલાલ છોટાલાલ સુતરીયા
પ્રમુખઃ મરકતી મારકેટ મહાગ્ન મુ. અમદાવાદ
- ૨૦૧) શેઠ કોચરશેઠ જીકાનેરવાલા દાલ મુ. અમૃતસર
૧૫૧) શ્રી પાર્શ્વનાથ હિમેદ જૈન બાલાગ્રમ મુ. દાલના રોશન
૧૨૫) શેઠ લાલચંદજી કિસનાજી મુ. સાદડી
૧૦૧) શેઠ રામચંદ મોતીચંદ મુ. મુંબઈ
૧૦૧) શ્રીમાન્ ડોક્ટર મણિલાલભાઈ કાપડીયા મુ. બગેદા
૧૦૧) શેઠ ઝવેરચંદ નેમચંદ નગરશેઠ મુ. મીયાગામ
૧૦૧) શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ સરનાઈ મુ. મુંબઈ
૧૦૧) શેઠ મૂલચંદજી કવંતરાજી મુ. ધાંગેરાવ
૧૦૧) શ્રીમતી લીલાબેન. દીરાબેન તથા
કંચનબેન: પોતાની દીક્રાપ્રસંગે મુ. પાલખીપુર
૧૦૧) શેઠ પુજાભાઈ જુલામાઈ મુ. અમદાવાદ

यस इस सुंदर सम्वाद ने, इस
अलौकिक प्रेम ने, इस हृदयस्पर्शी
वाचस्पत्यपूर्ण भावना ने मुझे मेरे उपा
के जोयनचरित्र के लिखने में प्रेरणा पै
बँटे बँटे ही मैंने मेरी वाक्यावस्थ
घटनाओं का अनुभव किया हुआ था
लिया और योमासा पूरा होते ही भी
विद्यालय के नये मकान पे. बनवाने
महाराज की प्रेरणा से मगसत कृष्ण
राज महाय के तीर पर द्वितीय साप्
थिकवर्षी को साथ लिख मुंबई की
दुआ ।

मुंबई पहुंच कर अपने हितचि
मार्गों की अनुमति से प्रेम्ति होय
मुद्रित लेखक धारु कल्याणलालजी का
चरित्र का प्रथम भाग लिखवा कर
उसकी मजदूरी भक्तजनों के हृदिगोचर
ने इसका उत्तरी मरीदना शुरू किया।
हा दिनों में ने मुद्रित जारीया खप म
उरी की मग इसका उत्तरी माने ला

अब हा मगसत हृदि के मामने
ही मगसत का प्रीयवर्षीय अब दिग
होय मगसत मगसत लेखक हे दिगदी
हृदिहृदि मगसत हृदि मगसत मगसत

૧૦૦) દેઃ પુત્રદાતાઈ દીપચંદ

પ્રેસિડેન્ટ શ્રી પાંચકુવા મદાગન મુ. અમદાવાદ

૧૦૧) શ્રી જોન મેનામ્બર કારખાના મુ. ગ્રમડીઆલીય
દરને ગેઃ દીપચંદ્રભાઈ કમલચંદ

૫૧) ગેઃ પેરવવાલભાઈ વીરચંદ્રભાઈ મુ. અમદાવાદ

૫૨) ગેઃ પલમચંદ્ર ખીમાઈ મ. બાવરી (ગિ. સિદોદી

૫૩) ગેઃ પમાગાવઈ દકમાઈ મ. કામંઈ

૫૪) ગેઃ પાંચચંદ્ર મેનાઈ મુ. લાદાશ(મોરે)

૫૫) ગેઃ નાગચંદ્ર નિરાચંદ્ર મુ. " (")

૫૬) ગેઃ મગચંદ્ર મગનીગમઈ મ. ખુડાલા (")

૫૭) મપતી દિગ્ગજાવઈ દેગમઈ મુ. ખુડાલા (")

૫૮) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. મિતેવા (")

૫૯) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૦) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. મ.દી (")

૬૧) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૨) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૩) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૪) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૫) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૬) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૭) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૮) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૬૯) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

૭૦) ગેઃ મગચંદ્ર મગચંદ્ર મ. ખાલા (")

में लिगयाना। इतने में गुजराती के सुप्रसिद्ध लेखक श्रीयुत कृलचंद हरिचंद दोशी की लिखी हुई उपाध्याय श्री सोहनचिजयजी म. की जीवनी खोंगी के बांचने में आई। तब हजारों भक्तजनों ने यही सलाह दी कि श्री गुरुदेव की जीवनी भी गुजराती में लिगाई जाय और उसके लेखक भी श्रीयुत कृलचंद-भाई ही होने चाहिये। इसलिए यह कार्य श्री कृलचंदजी दोशी को सौंपा गया और उन्होंने अपने दार्दिक प्रेम से इस कार्य को किया।

आज मैं मेरा अहोभाग्य मानता हूँ कि मेरा यह प्रशस्त्य प्रयत्न सफल हुआ। पूर्ण आशा है कि गुणग्राहक भक्तजन इस से बहुत लाभ उठावेंगे और इस अमृतपान से अपने मानव जीवन को सफल बनावेंगे।

मु. सरकाणा तीर्थ }
(भाखाद) }
भादर्या यदि ७ }

निर्देशकः—
विजयललितमूरि

આમુખ

કુથાસાહિત્યમાં નવલની દૃષ્ટિએ એક સાધુ-મહાત્માના ચરિત્રને રસમય કરવામાં ઘણી મુશ્કેલી રવાબાવિક રીતે દેખાય છે, તેનું કારણ એ છે કે જનતાને સામાન્ય રીતે નવ રસમાં મુંઝાર કે વીર રસ જોડેલો અસર કરે છે, તેટલો સાધારણ રીતે શાંત રસ અસર કરતો નથી. અને મહાત્મા કે યોગી પુરુષના ચરિત્રમાં એ બન્ને પ્રધાન રસોને રચાન જ ન હોવાને કારણે એને રસમય બનાવવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડે એ વાત સમજાય તેવી છે. ગુજરાતી ભાષામાં સ્ત્રીપાત્ર વગર નવલને રસિક, આકર્ષક કે આદર્શમય બનાવવાનો દૃષ્ટિ સુધી કોઈએ પ્રયાસ કયો જણ્યો નથી, અને છતાં એવાં નવલ બહુ ઓછી સંખ્યામાં અંગ્રેજી ભાષામાં મારા વાંચકોમાં આવ્યાં છે. આવાં નવલોની સંખ્યા અતિ પરિમિત હોવા છતાં એની શક્યતા છે એટલી વાત જણાવનાં અત્ર વક્તવ્ય એ છે કે આ ‘યુગનીર આચાર્ય’ પુસ્તકના લેખક, ઉપર જણાવેલી પરિસ્થિતિના બંધનને આધીન હોવા છતાં, આખા મ યમાં રસની ક્ષતિ થવા દીધા વગર, મંથને અપનાવી શક્યા છે, તેનું

બે બાલ

ધૂમંતીર ઉપાધ્યાયના પ્રકાશન પછી પ
અ.મ.પં થી વિશ્વવલ્લભિનમુદિતએ મને પંચનખડેસ
વિશ્વવાનનુગીચરુના કવનચરિત્ર માટે પ્રેરણા

આ પ્રેરણા માટે તેમની પામે ખામ હા
અનંતક જેન ગુરુદય (મુશ્વત્તરાજા પંચનખ)એ
નિમ્ન મુદ્રાથી દત્તે: આ અમલ હરમિયાન ચ
મરણે, કેમના અનિવાની થવાનો, એમના કવન
અનુ. પાન: નિમ્નવાનો: પ્રભંચ પ્રાપ્ત થયો. દત્તે:
અન અનંતક અન.મરણ.પાન: વિગાડે, શિષ્ય
અન અનંતકે, અનુચિત રત્ન. અંચાન વિગાડે
અન અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે
અન અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે
અન અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે

એમના અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે

અન અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે, અનંતકે

હારબુ વિગતને બદલાવવાની શક્તિ, પ્રસંગોના વૈવિધ્યને રસમય
કરવાની આવડત અને દક્ષીણના મુદ્દામ નિરૂપણનું સ્પષ્ટ અંતરદર્શન
જણાવે છે.

[illegible]

મારો હૃદયોસ્લાસ આની પાછળ કામ કરતો હતો: પણ કેવલ ઉસ્લાસ જ કાર્યસિદ્ધિ માટે જસ નથી, એ વાતની ખાતરી મને તરત જ થઈ ગઈ.

એ કે તો જીવન-આલેખન જ કપરી વસ્તુ છે, તેમાં જીવંત વ્યક્તિનું જીવન-લેખન તો લખનારની હસોટી સમાન છે. પણ તેમાં ચરિત્રનાયકનાં જૂના સંસ્મરણોએ કામ બીડાવી, અને એમના મુશિખ્ય આચાર્ય શ્રી વિજયલલિતસૂરિજી તથા પં. શ્રી સમુદ્રવિજયજી મદારાજની સતત પ્રેરણાએ વેગ આપ્યો. આ એ શ્રદ્ધેયપુરુષોદ્વારા જોઈતી સામગ્રી ને ખુલાસા પણ મળવા માંડ્યા.

મારી કલમે પણ કામ શરૂ કર્યું. પછી બક્તિ અને પુરુષાર્થભર્યા પ્રયત્નને શી કમીના રહે છે ! પરિણામ વાચકો સમક્ષ મોજુદ છે. મને આશા છે કે સમાજમાં જ્યારે નવજીવનની ઉપાક્ષિતિજ પર લીધી રહી છે, ત્યારે આવા યુગવીરનું જીવન આપણા જીવનનું અવશ્ય રાહબર બનશે.

આ પ્રકાશનના યશભાગી તો આચાર્યવર્યાના મુશિખ્ય ગુરુબક્ત આ. વિજયલલિતસૂરિજી જ છે. આ અંથનું આમુખ લખી આપવા માટે જાણીના વિચારક ને સાહિત્યપ્રેમી શ્રીયુત મોતીચંદ ગિરધરલાલ કાપડીયાનો દૃઢ આભારી છું. પોતાના અનિબંધવસાથી તથા પ્રવૃત્તિમય જીવનમાંથી પણ આટલી નિવૃત્તિ સાધી : તે દૃઢ તેઓમીની મારા પ્રત્યેની શુભ લાગણી જ માનું છું.

આ અંથના પ્રકાશનમાં મારા લઘુઅધુસમા બાઈથી 'પાલામાઈ વીરચંદ દેસાઈ (જ્યોતિષ)' નો મોટો ફાગો છે.

ચીતરાણા છે અને વિચારક વાંચકને ખૂબ મજા આપે તેવા રસદાર થઈ પડ્યા છે. ખૂબ આચાર્યશ્રીનો દીક્ષાનો પ્રસંગ 'તીર્થકરને ચરણે'થી શરૂ કરીને પ્રથમના અગિયાર પ્રકરણોનો પ્રત્યેક પ્રસંગ આકર્ષક પરિભાષામાં લખાયો છે અને સંદર્શિત યોજનાને પરિણામે મન પર છાપ પાડે તેવા આકારમાં રજૂ થયો છે.

સાધુએ વાપરવાની ભાષાસમિતિ આખા મંથના પ્રત્યેક પ્રસંગમાં એતપ્રેત થતી આવી છે અને પ્રતિભાષાથી વ્યક્તિની વચનશૈલી કેવી સુરપટ, સંક્ષિપ્ત અને સુરુચિગ્રન્થ હોય તેનો પરિપૂર્ણ અભ્યાસ પૂરો પાડે છે. અભ્યાસક દષ્ટિએ ચારિત્રમાં રંગાયણ સંતોનો પૂર્ણ પરિચય હોય, તેમની ભાષાસમિતિને સમજવાની આવડત હોય, જે જે આકારમાં એ ઉદ્ભવી હોય તે જ આકારમાં રજૂ કરવાની વિચાર-સ્પષ્ટતા અને વિવેચકકળા પ્રાપ્ત થયેલ હોય તો જ આવી વચન પ્રાસાદિને કાયમ કરી શકાય છે. આખા મંથનો કોઈ પણ સંભાષણ-પ્રસંગ વાંચતાં તે વખતે 'યુગવીર આચાર્ય'ને તમારી સન્મુખ જોઈ શકો, તેમની માનસિક દશામાં પ્રવેશ કરી શકો અને તેમને યથાસ્વરૂપ માનસચિત્રમાં સામે નિહાળી શકો એવી આમેહ્ય વચન ચિત્રાવલી તૈયાર કરવા માટે લેખકને અભિનંદન આપવા મન થઈ આવે છે. આ અતિ વિશિષ્ટ કળાપ્રાપ્તિ અસાધારણ છે. સાધુ મહારાજની ભાષા રજૂ કરવાની વાત અતિ દૃઢિન છે અને તે કરવામાં રસક્ષતિ થવા દીધા વગર ક્ષતેદ મેળવવી લમબગ અશક્ય છે. એ વાત જે સમજે તે આખા મંથના શબ્દચાતુર્ય, ભાષામાધુર્ય અને અંતર્મત રસ-પ્રવાહની જોમિને બરાબર સમજી શકે.

લેખકે કોઈ કોઈ પ્રસંગોની ચિત્રામણી તો બારે મુક્તિ પૂર્વક કરી છે અને તેની ગોઠવણ કરવામાં ખૂબ ઝોળસ દાખવ્યું છે. 'કાંતિકારી કે સાંતિકારી'ના ત્રીસમા પ્રકરણમાં જયપુર શહેરમાં સાધુને ખંભાળા ધારી જે ગોટાળો પોલિસ દરે છે તે વખતનું આખું

તેમજે આ ગ્રંથને સુશોભિત કરવામાં તથા જસદી બદાર પાડવામાં ખૂબ જહેમત લીધી છે.

ચાલ રહે કે આ પુસ્તકનો બીજો ભાગ પણ તરતમાં જ પ્રગટ થવાનો છે. તેમાં આ ગ્રંથમાં ન સમાઈ શકેલી પદ્ધતિય મદદરતી જાળનો આવશે. તેઓશ્રીના જીવનના સંરમ-ગદ્ગદ પ્રમંગો, અદ્વિતીય પત્રધારા, પ્રેરક વ્યાખ્યાનો, અભિનંદન પત્રો, રિખવર્ગો ને સુપરિચિત રાજ્યમદારાજ્યઓનો પરિચય આપશે.

આશા છે કે વચામનિ રચાએલું આ ચરિત્ર યુગ-જિના જીવનના આદર્શને મનિમંત કરશે, અને તેઓશ્રીનો વિગત જાણનાર સર્વિત સમાજમાં સાધરા કટિબદ્ધ થશે.

કુલચંદ હરિચંદ દોશી

મદુરા ૧૧

જેનવણી અને જ્ઞાનપ્રસારને કરે, એવા કાર્ય-
શક્તિનો ભોગ આપે અને ગીઠાસથી જનમન-
ર ઉતારી જેનવણીનાં અનેક કાર્યોને પાર પાડે; તે
વર્ધસિંતા અને આદર્શ વિચારણા માટે તો દરેક
ધાય એમાં નવાઈ નથી, પણ જ્યારે એ જ્ઞાન-
વિચારવામાં આવે ત્યારે એક મસ્તિષ્કમાંથી આટલી
રીતે ઉદ્ભવી પ્રસાર પામી હશે તેનું આશ્ચર્ય થયા
અને તે વાતને મથાસ્વરૂપે જનતી રીતે રજૂ
કરે આભરુચિ માટે લેખક તરફ આનંદ દર્શાવ્યા
મ નથી.

જૈન વિદ્યાલયની સ્થાપના અને વિકાસનો પ્રસંગ
મારવાડ જેવા પછાત દેશમાં વિદ્યાલય સ્થાપવાની
કે પંજાબમાં જૈન ઠાણેજ કરવી કે બગવાડામાં
કે કોઈ સાધારણ વાત નથી. આ યુગની એ
એનાં ફળ જૈન સમાજને આગળ જતાં મળવાનાં
વિકાસનાં એ સીમાચિહ્નો હોઈ અતિ આવકાર-
ક હકીકતને અતિશયોક્તિ વગર એક સ્થાને સંકલિત
ખર ધન્યવાદ થઈ છે. એ પ્રસંગોના મુશ્કેલીમાં
શય નથી અને આમુખમાં એ દષ્ટિબિન્દુને સ્થાન
મુઢી આચાર્યવર્યાના આ વિદ્યાવિલામી ધર્મમય
એકદા કરી રજૂ કરવાની આવડતને અંગે પ્રશ્નના
આપવાનો છે. લેખક 'યુગનીર'ને જનજર
આશય તેણે અભ્યસી લીધો છે અને તેને જરાજર
તે વિશિષ્ટ આદર્શોને એમણે જીવતા ક્યાં છે. આ
લેખપ્રસાદી આપણી પ્રશંસા માંગી લે છે અને તે
સંકેત કરીએ તો આપણા ધર્મથી આપણે વ્યુત
મને લાગે છે.

તીર્થંકરને ચરણે

[૧]

આજનો દિવસ જ એવો લાગ્યો છે. સૂર્ય અસ્તા-
ચગમાં લિતરી ગયો છે. આકાશ વાદળથી છવાયેલું છે.
રાત પડતી જાય છે. બધું ગમગીન લાગે છે.

આજે માતાને ઠીક નથી. અશક્તિ બહુ જણાય છે.
વેચે પણ આશા છોડી દીધી છે. બાઈબહેનો માતાના ખાટ-
લાને વીંટાઈ વળી બેઠાં છે. કોઈ પગ દાગે છે, કોઈ માથું
દાગે છે, કોઈ ચોક કરે છે.

માતા પણ બાળકોની સેવા પામીને સંતોષ અનુભવે છે. નાનાને માથે હાથ ફેરવે છે. મોટાને આરામ કરાવે છે. ઈશારો કરે છે. ગમગીનીભરી રાત વધતી જાય છે.

“ તમે બધાં હજી સુધી જાગો છો ? ”

“ ના બા ! તમે ફિકર ન કરો. તમને કેમ છે ? ”

“ મને ? મને કીક છે, બાઈ ! ” વટપ્રહનગરના બિનારાઓને જોઈમાં દાળીને કાળી રાત જામતી જતી હતી અને એક બરેલાં ઘરનારવાળી પ્રેમાળ માતાના છાત્ર પર મૃત્યુની રાતના કાળા ઓછાયા પથરાતા જતા હતા.

“ બા, વેધ આવી ગયા. તે કહેતા ગયા છે કે યે બગામર યે તો સવારે આગમ થઈ જશે. હવા પા આવી ગયા છે. ”

“ બાઈ ! એક તો તમે ક્યાં જ કરો છોને. હવા તે ગમે મારે ક્યાં લેવી છે. તમે બધાં મારી પાસે જ છોને મારી દેડકેડવી મેવા કરો છો ? બાઈ છગન ! તું તો બેસી જા ” શબ્દોમાં વાનમુખ્ય નું જર્જર હતું, મોહમાયાન વતવતા નહોતા.

“ બા ! મને કંઈ જ નથી આવતી ”

“ ના, ચેતા. હવે તો તું ક્યાં જ જા ”

“ મારું બા ! ”

કે દિવસે મારું પુત્ર મારા પાસે પધારીમા નહીં નહીં
મારું બા ! મારું બા ! મારું બા ! મારું બા ! મારું બા !

મારું બા ! મારું બા ! મારું બા ! મારું બા ! મારું બા !

અને સાધુની ભાષાસમિતિ વધારે સૌમ્ય હોય છે, એમનો સં-
વ્યવહાર એમને અમુક પ્રકારની ભાષા વાપરવાની જરૂર પાડે છે.
એ કોઈને નારાજ કરે નહિ અને છતાં ચોક્કસ જવાબ આપી શકે,
એક આતુર્ભાસ માટે બક્તજનો વિનમ્રિ કરવા આવે ત્યારે તેમનો
શબ્દપ્રયોગ વિચાર્યો હોય તો તેમાં રહેલી તેમની દીર્ઘદષ્ટિ અને
અનુરોધ કરવાની આવડતપર ખ્યાલ થાય તેવું છે. આવા પ્રયોગને
બરાબર તદનુસૂત ઉતારી લેવા એ કામ એટલું જ મુશ્કેલ છે અને
તેવા ભાષાપ્રયોગો અનેક પ્રસંગે ઘણી સુંદરતાથી સ્વાધીન ક્યાં છે
અને કૃતેલ્લમંદીથી તેનો ઉપયોગ ક્યાં છે એ હકીકત મંથનચંચનમાં
તરવરી આવે છે.

બાકી આચાર્યશ્રીના જીવનમાં અનેક પ્રસંગો વર્ણનીય આવે
છે: એમનો ગામેગામનો વિદાર, એમની અનેક વ્યક્તિઓના સ્વ-
ભાવની પરીક્ષા, એમના પરિચયોનું વૈવિધ્ય અને એમની જનતાને
સમજવાની અસાધારણ કુશળતા તો એટલા પ્રસંગો પૂરા પાડે કે
જો ભેખક તેમની સાથે હોય તો લગભગ દરેક આતુર્ભાસ માટે એક
મોટું નવલ બહાર પડી શકે. અહીં તો માત્ર લાક્ષણિક મોટા પ્રસંગોનું
એકાંકરણ થયું છે, પણ ઘણું ધણું અંતર્ગત ઇતિહાસ તો
બાકી છે. તે કાર્ય કોઈ અંતેવાસી સિમ્પ કે સદચારી નિરીક્ષક કરી
શકે. સાધુજીવનમાં વૈવિધ્ય નથી હોતું, પણ એ દષ્ટા તરીકે જે
વિવિધતા જોઈ શકે છે તે નાટકમાં પડેલાં પાત્રો અનુભવી શક્યા
નથી. આવાં મનદૂર ચિત્રો તો કોઈ સ્પષ્ટદર્શી મદાત્મા દોરે તો બારે
આકર્ષક અને ઉપદેશક થ.વ. છતાં જે ચિત્રો ભેખકે દોરવા પ્રયત્ન
ક્યો છે તે આકર્ષક અને મનનીય દોર્ષ હાથ પાડે તેવાં છે, વગર
અનિચ્છેયોક્તિએ આચાર્ય મદરાગને એના સાચા સ્વરૂપે રજૂ કરે
તેવાં છે અને ચન્નિર્દેષ્ય, સાર્વત્રિકદષ્ટિએ કે અનુકરણ દષ્ટિએ
અપનાવવા યોગ્ય દોર્ષ ખૂબ મળ આવે તેવી રીતે આલેખાયાં છે.
સાધુચરિત્રને આલેખવાની મુશ્કેલીથી રક્ષ કરાવું આમુખ ભેખકને

મન મુઝાય છે અંને.....”

“બા ! બા ! કેમ બોલતાં અટકી ગયાં ? અરે શું થાય છે બા ! બોલોને !”

“શ્વાસ ચડ્યો લાગે છે — અરે છગન, ઊઠ તો લાઈ ! જરા બહેનને પણ ઉઠાડ-મગન ઉઠ્યો કે ?”

માતા—પુત્ર એકબીજા સામું જોઈ રહ્યાં. વાતાવરણ ગમગીન બની ગયું. બધાં જાગી ઊઠ્યાં ને બા પાસે ઢોડી આવ્યાં.

નાના છગનથી ન રહેવાયું. તે માતાની આંખરી દશા જોઈને રડી પડ્યો. મોટાભાઈએ છાનો રાખવા પ્રયત્ન કર્યો.

શ્વાસ જરા હેઠો બેઠો.

માતાએ છગનને પોતાની પાસે લીધા; છાતીસરસો આંખ્યો, હાથ ફેરવ્યો, આંસુ લુછ્યાં; કપાળે ચૂમી લીધી

માતાની આંખ સજળ થઈ ગઈ.

“બા ! અમને કેને આશરે સોંપતી જાય છે ?” નાનો બોલ્યો.

“બેટા ! મોટાભાઈ છે ને ! તમને બધાંને સંભાળશે. તમને બચાવશે. તમારી બધી જાતની સંભાળ રાખશે. તમે શીદને મુઝાઓ છો ?”

“પણ બા ! તારા વિના હું તો નહિ જ રહી શકું. માફું શું થશે ! જો—બા !” નાનો છગન ફરી પાછો રડી પડ્યો.

માયું ધન

૧૨

માતા તો સ્વર્ગે શ્રીધાન્યા. કે : વિમ
ભાઈભાંડુને માતાની શીતી છાયત્રી વિન નમસ્ક
પણ મોટાભાઈએ બધી જવાબદારી કપડી બધી
ભાઈ બહ હતા. તેણે દિવસ ની રીતે
પાંખમાં લીધા. બધાને કહેવન નામ
ખર્ચ માટે દુકાન ચાલે કરી. નામ જાણ
તો દેવાઈ ગયા બાઈજીને ને નામ

સર્વ વિચારોનું એકીકરણ કરું, પણ એમ કરવા જતાં શ્રવણસુખ અને અંતર આનંદમાં વિશેષ થતો હોવાથી એમ જતી શક્યું નથી. વધે અમાઉ પ્રીતિ-પારક્ષેમાં આચાર્યવર્યે ' સમયધર્મ ' પર સળંગ ૨ કલાક ૧૫ મિનિટ સુધી વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું તે કે ત્યારબાદ સાતક્ષેત્ર પર મુંબઈ (લાલજામ જુલેશ્વર) માં વિવેચન કર્યું હતું તે જો રથાથી રૂપે થઈ શક્યા હોત તો અત્યારે અને ભવિષ્યમાં જૈન સમાજના અનેક મૂંઝવણ બરેલા પ્રસંગો વખતે બારે રસ્તો બતાવે એની બરાબર રમૂતિ છે. અને આવા તો અનેક પ્રસંગો જાણવા, વિચારવા અને સંગ્રહવા યોગ્ય છે. એ ઉપરાંત જીવનનું ક્ષણિકત્વ, દ્રવ્યનો સુમાર્ગ વ્યય, પ્રજ્ઞાચર્યની મદત્તા, પરિગ્રહ પરિમાણમાં રહેલ સુખ, કપાય પરિણતિમાં રહેલી બારે વિચિત્રતા, સામાજિક અને આત્મિક દૃષ્ટિનો સાધવા યોગ્ય સમન્વય વગેરે આચાર્યશ્રીના ધારા-પ્રવાહની અનેક ખાજતો નોંધી લેવા યોગ્ય છે અને સમાજમાં આચાર્યશ્રીની લાક્ષણિક પણ મહત્તમ બાબામાં રજૂ કરવા યોગ્ય છે.

આ તો કર્તવ્ય સૂચના થઈ, અને તે એક રીતે અપ્રસ્તુત ગણાય. બાકી જે રપજ્ઞતાથી લેખક શ્રી કૃત્યંદ્રભાઈએ ' યુગવીર આચાર્ય ' ની ' જીવનપ્રભા ' પર પ્રકાશ પાડ્યો છે તે અનેક રીતે અભિનંદનને યોગ્ય છે. એમની કૃત્યમને એમણે યથોચિત અવકાશ આપવા સાથે આવા પ્રસંગમાં થઈ આવતી અતિશયોકિત કે અત્યુ-ક્તિને રથાન આપવા દીધું નથી, બોટી પ્રચંસાને એક પણ પ્રસંગે પ્રવેશ આપેલ નથી અને લેખનસંયમ જાળવી દટીકન રજૂ કરવામાં વિચાર રપજ્ઞતા આખા પુસ્તકમાં જનારી પ્રતિબાને ઉચિત અવકાશ આપ્યો છે. દુનિયાના રચેત્રપચેલ વ્યવહારીને તદ્દન મુગ્ધ લાગે તેવા સાધુજીવનને રસપ્રદ જનાવરાની ક્ષાને અંગે લેખકને સવિશેષ અભિ-નંદન આપી, છેવટે વાંદિમકિ એક પ્રસંગે કદ છે તેમ 'દંતુ રામાયણ

યાદ તો કેમ ભૂલાય પણ મોટાભાઈના પ્રેમભર્યા ઉછેરમાં બધાં આનંદથી રહેવા લાગ્યાં.

x

x

x

આજે વડોદરાના જૈનસમાજ (શ્રીસંઘ)ના આનંદનો પાર નથી. પંચતળના સિંહસમા આચાર્યવર્ય શ્રી. આત્મારામજી મહારાજ શિષ્ય પરિવાર સાથે પધારવાના છે. પ્રવેશ મહોત્સવ ધામધૂમથી થયો. જાની ચેરીનો ઉપાશ્રય હંમેશાં લોકોની ભીડોથી ઉભરાવા લાગ્યો. આચાર્યશ્રીની મીઠી મધુરી વાણી સાંભળી લોકો ધન્ય ધન્ય કહેવા લાગ્યા.

આપણા છગનભાઈ ધર્મના રાગી હતા. પૂજાસેવા, દેવદર્શન તેમને ખુબ પ્રિય લાગતાં. ગુરુમહારાજ આવ્યા સાંભળી તે પણ હંમેશાં ઉપાશ્રયે આવવા લાગ્યા. ગુરુવર્યની મધુરી વાણી, જગતની કષ્ટભંગુરતાના દર્શાવો, જીવોની ગતિ અને મનુષ્ય જન્મની સાર્થકતા વગેરે સાંભળી છગનભાઈના મનોમંદિરમાં 'તીર્થંદરને ચરણે' ની ભાવના ફરી જાગૃત થઈ.

સભા પૂરી થઈ. લોકોની મેદની ઓછી થઈ. ગુરુવંદણા કરી પ્રભાવના લઈ લોકો જવા લાગ્યા. ઉપાશ્રય લગભગ ખાલી થઈ ગયો. ગોચરીનો વખત થયો. સાધુઓ ગોચરી માટે બેઠા. ગુરુવર્ય નીચે આવ્યા ત્યાં તો એક દિશોર બાળક એક જગ્યાએ વિચારમગ્ન બેઠો છે.

એકવટ્ટી કાયા, સૌમ્ય મુખારવિંદ, ચમકતી આંખો, વિશાળ લલાટ બેતાંજ ગુરુવર્યને આશ્રય થયું.

“કેમ ભાઈ! શું વિચારમાં છો? પ્રભાવના નથી

પૂરું થયું નથી ' એ ટૂંકિને સદૈવ જાગૃત રાખવા, અને તે રીતે આચાર્યવર્ણના જૂલ અને બિચ્છાત અનેક પ્રસંગો વિચારે, વ્યાખ્યાનો, પત્રો અને સંભાષણોનો સંગ્રહ કરી રામાયણને પૂરું કરવાનું ન જાની શકે તો તેને જાને તેટલું સમૃદ્ધ કરવાનો આદરેશ પ્રયાસ ચાહુ રાખવા સૂચવન કરું છું. કરેલ કાર્ય તરફ સંપૂર્ણ સદાનુભૂતિ, શ્રેમ અને આનંદ જતાવી અંશકાર તરીકેની તેમની મહાજના મુજબ જો સ્તીકારનાં આ અંશને જાનના સમક્ષ વચર સંગ્રામે મૂકવા તેમને વિગ્રમિ કરું છું અને મને ખાતરી છે કે જાનના જોનો સુંદર ઉપયોગ કરી પેલાની જાનને ધન્ય માનશે.

મોતીચંદ મિસ્ત્રીશાલ કાપડીયા

મજબૂર જ્યુ. મોપારી મા દેમ
મજબૂર તા. ૨૦ : ૧૩ : ૧૯૪૩

લેવી? કેમ લિંઘ આવી ગઈ કે શું? ઘેર નથી જવું? જોઈએ છે તમારે?"

પ્રશ્નપરંપરા સાંભળી છગનભાઈ તો હેબતાઈ ગયો. શું જવાબ આપવો તે સૂઝયું નહિ. ઘણા વિચારો આવ્યા. ને સરી ગયા પણ બોલી ન શકાયું.

મદારાજશ્રીને વિશેષ લાગણી થઈ આવી.

"બાઈ! તારે ધન જોઈએ છે? તું કેમ બોલતો નથી?"

"હા! મારે ધન જોઈએ છે?" વાક્યો સ્વર પડ્યાં.

"અરે બાઈ! ઉપાશ્રયમાં તે વળી ધન જોયું? તું કાંઈ આવજો નો કોઈ આવક પામેથી તને કાંઈક અર્થે, નમત્યોને?" ગુરુમદારાજે સમાધાન કર્યું.

"ગુરુજી! મારે તો નાનું ધન જોઈએ જે ન મળે પામે—જે કશુંક ન જોાય, તે મને આપશે. હવે મને જોયું. પ્રશ્નગિરિ ત્યાં ગયા."

ગુરુજીને તે... આજકાલ... ન મળે નુબ...
... પામે... હવે...
... હવે...
... હવે...

... હવે...

... હવે...

... હવે...

બ્રાહ્મ: ધ્રોતા મુખીર્વક્તા,
યુગ્મેયાતાં યશીશ ! તત્ ।

સ્વરજાગતસ્ય સામ્રાજ્ય,--

મેકચ્છત્રી કલાવપિ ॥

-ધીતરાગસ્તોત્ર

જો શુદ્ધ મધ્યાથી નિર્મળહૃદયી માફ ઓતા હોય, અને
શાસ્ત્રપારંગત વત્સવરખુ વક્તા હોય, તો હે દેવ ! એ જાનેના
યોગથી સિદ્ધિજનમાં પણ તારા શાસનનું એક જ સમ્રાજ્ય
થઈ શકે છે.

યાદ્યા. ગુરુદેવની પ્રતિભા-મૂર્તિ હૃદયમાં જડાઈ ગઈ.

ગુરુમહારાજ પણ બાળકને જોઈ જ રહ્યા. તેના મુદ્ધિકોશલ્ય પર આશ્ચર્ય થયું. બાળકના ચહેરાની તેજસ્વતા, લલાટ પરની કાંતિ, ભવિષ્યના ઉજ્જવળ જીવનની રેખાઓ વાંચી લીધી. તેમણે જોયું—આ બાળહૃદયમાં મહાન આત્મા ધરાવે છે. એ આત્મા જો ધર્મપ્રભાવથી પૂર્ણ વેકસિત થાય તો તે સમાજનું કલ્યાણ સાધશે. ધર્મનો પ્રયોગ થશે, શાસનની પ્રભાવના થશે. ગુરુવર્ય બાળકને માનદઉમિંથી જતો જોઈ રહ્યા.

એ બાળક આપણા ચરિત્રનાયક પંજાબકેસરી સમાજ યાણુ સાધક, શાસનપ્રભાવક, આચાર્યશ્રી વિજય વલ્લભ-પૂરીશ્વરજી.

આપજી પછી પ્રભુ દોઢિય, કઈ પ્રભુ કીજંઈ હતિય;
કનક કિરિયા માણસદ, જીજવે માયુ ન અતિય.

કૌશલિજિને માટે માણસે કંતે પાતે સમયં બનહું ધરે,
અથવા સમયંને પોતાનો જનાવવો ધરે, આ સિવાય અન્ય
કંઈ માનં નથી.

ગુજરાતનું નૂર

[૩]

વિ. શ્રીમત્રીના સંદેશ આપતી વિશ્વામિત્રી સરિ-
નાના સુરભ્ય તીરે ગુજરાદેશની અભિવૃદ્ધિ કરનાર
'વટોદર' વટોદરા વસેલું છે.

આ પૂણ્યભૂમિ મનાય છે. જ્ઞાનની ગંગા અદીતી
ગુજરાતજરમાં પ્રસરી છે. એ નગર પ્રતાપી મદારાજ સ.
શીમંગ મયાજીરાવ ગાયકવાડ મદારાજના દીપ શાસ્ત્ર-
જ્ઞાનમ. સમૃદ્ધ, મુંદર અને દુગ્ગર-ઉદ્યાગમાં વિકાસ પામતું
તેમજ મમાજ, ધર્મ અને રાષ્ટ્રજીવનને પ્રાણપાપક મુખ-
વ. શ્રી મયજ થયું છે. આજે પણ તે ગુજરાતમાં સુપ્રસિદ્ધ
જ મજૂર છે.

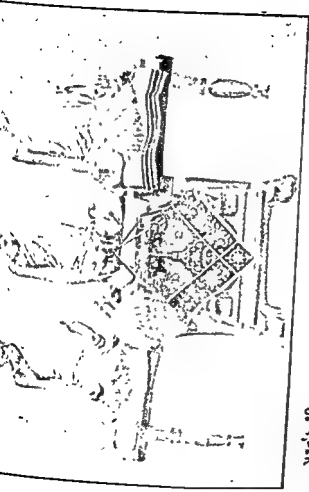
આ પરિવર્તનને મદારાજ પ્રમાણે વીન્સેટ કહ્યું
છે એ સંદેશમ. અનેક વડો મ. જ્યોતીનિજો, ધર્મપુત્રો,
મદારાજ અને રાષ્ટ્રનેજો નયા જ્વાલ મ વિર. શ્રી.
૨૦૨ છે

યુગવીર આચાર્ય

પંતબહેસરી, શાસનપ્રભાવક આચાર્યશ્રી
વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજીની
જીવનપ્રભા

પ્રત્ન'ક શ્રી
હાલિવિગયલ મ.

સરિત્રનાયક

સાંતમૂતિ' શ્રી
હ સવિગયલ મ.

પાટલુ સં. ૧૯૮૪

11

તો તેજ કે એક વખત વાંચે તો યાદ રહી જાય. નંબર હંમેશાં જાંચો જ રાખો. ગણિતમાં તો ભારે તેજ, પૂરેપૂરા શુણ મેળવે ત્યારે જંપે. અક્ષરો તો જાણે મોતીના દાણા. માનસિક વિકાસ ઠીક ઠીક સધાયો ત્યાં કુદરત વિક્કરી. પિતાનું શિરછત્ર ઝુંટવાઈ ગયું. માતાની જવાબદારી વધી પડી. એટલું દુઃખ જોઈએ હશે તેમ થોડા જ વર્ષોમાં માતાની શીળી છાંયડી પણ સરી પડી.

શુરુના અંરણ પખાળ્યા.

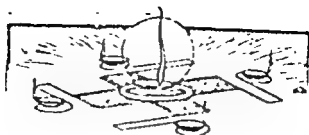
“વત્સ ! તું જડભાગી છે ! હું જરૂર તને દીક્ષા આપીશ. અધિષ્ઠાયક તારી મનોવાંચના પરિપૂર્ણ કરશે. પણ થોડી કસોટીઓ આવશે તેમાંથી પાર ઉતરજે—ડગીશ નહિ.”

“શુરુદેવ ! ગમે તેવી કપરી કસોટીઓ આવે, હું સહન કરીશ. આપની અમીદ્રષ્ટિ સદાય રાખશો.”

શુરુદેવના આશીર્વાદથી આનંદ માનતા છગનભાઈ પૂજા સેવા કરી જમીને આવ્યા, ત્યાં તો જુઓ તો સામે જ મોટાભાઈ ઊભા છે. જત્ર રામ રમી ગયા. શું ઉલ્કાપાત થશે તેની કલ્પનાથી અંગે અંગ મુજબ ઊઠ્યું. ક મકમાં આવી ગયાં.

પણ મોટાભાઈ હતા પાકા વાણિયા. તેમણે જોયું કે અમદાવાદ જેવા શહેરમાં હું ધમાલ કરીશ ને છગન દોષ જગ્યાએ આદ્યો જશે તો મારે જ ઉપાધિ થઈ પડશે, સમય ભેઈ લીધો અને આચાર્યશ્રીજીની પાસે આવી કરુણ ભાવથી અરજ કરી:

“મહારાજ, આપ જ્ઞાની છો ! હું મૂર્ખ આપને વધારે શું કહું ? છગન નાસીને આપની પાસે આવ્યો છે. એની નરજી હશે તો હું ના નથી કહેતો. ઘણી ખુશીથી સંયમ ર્યે. પણ હાલ એની ઉંમર જાદુ જ નાની છે. આપ એને દીક્ષા આપવામાં ઉતાવળ ન કરશો. હાલ એને બજાવો. પછી જ્યારે એ મોટો થાય અને આપને ચોખ્ખા લાગે ત્યારે મને દ્વન્દ્વાવજો. હું પોતે આવીને જાદુ આનં-

બવના ભેરુ

[૪]

પ્રેમના દિવસે દત્તા. રાત્રિભરના વરમાદથી
 દવામાં દીપ્તિ નાજીથી દત્તી. મુખદ પવન ઘડેરાતો દત્તો.
 બાંધ્યાના. ગાંધ્યાના પાત્રવિન જલાના દત્તા. કૂતોનો મધ.
 મધદ કુટુંબી આગવો દત્તો. જમિની મુલામ પથરા-
 વેથી દત્તી

મિત્રે ન દે પડે વધ પદ્ય. દિવસે આજે એકાંત
 મને દત્તી

“વદિકાવી” નમે તે મે દરિજામથી નરિક છૂટી
 દત્તી દેવે મનનકાવી નમ દત્તી

નમિ પડે છે નવ દુ પૂ પેલ નમો બે કે
 મધ મદ વિન દે મુલામ મુલામ નમો બે કે
 મુલામ નમિ દુ નમ દત્તી

“વદિકાવી” દત્તી દુ નમો બે કે મુલામ નમો બે કે

વૃદ્ધ માતાનો વિચાર આવે છે, ને દિલ તૂટી જાય છે. પણ તમે મક્કમ હો તો હું પણ દિલ મજબૂત બનાવીને નીકળી આવું!” હરિલાલે સ્પષ્ટતા કરી.

“છગનભાઈ! તમે શું વિચાર કર્યો?” સાંકળચંદે નાના છગનને પૂછ્યું.

“ભાઈ! તમે બધા મારાથી મોટા છો. જ્યારથી મુનિમહારાજશ્રી ચંદ્રવિજયજીનું ચોમાસું અમારા પીપળા-શેરીના ઉપાશ્રયમાં થયું છે; અને તેમના પરિચયમાં હું આવ્યો છું; ત્યારનો મને તો ઠીક ઠીક વૈરાગ્યભાવ જાગ્યો છે. પણ મોટાભાઈની યીક પણ જેવીતેવી નથી.”

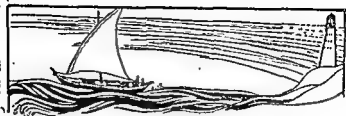
“પણ મગનભાઈ, તમે તો અંગ્રેજી અભ્યાસ કરો છો. તમે તો નહિ જ છૂટી શકો!” વાડીભાઈએ ટંકાર કરી.

“શું અંગ્રેજી અભ્યાસ કરે તે નાસ્તિક હોતા હશે! મારે તો ઉચ્ચ જીવનની ભાવના છે. આ જન્મજયંતી છૂટવા હું તલસ્તી રહ્યો છું.”

“ભાઈ! મારી વાત ઢોઈ માંબળ્યો?” હરિલાલે ‘સુખા’એ ઉકેલ માટે વિચાર રચ્યું કર્યો.

“જરૂર! જરૂર! તમે ઢોઈ રહ્યો. બતાવો તો તો બેટા પાર!”

“વાત એમ છે, આપણા બધાના હૃદયમાં વૈરાગ્યની ભાવના તો જાગી છે. મહારાજશ્રીના ઉપદેશની અસર તો અજબ છે; પણ વૈરાગ્ય અને બંધન વચ્ચે આપણે બધા મુંઝાયા પીએ. એમાંથી માર્ગ નીકળે એવો છે.”

કપરી કસોટી

[૬]

અમદાવાદના નગરશેઠ શ્રીયુત પ્રેમાભાઈ આત્મા-રામજી મહારાજના પરમ ભક્ત હતા. બહુ જ વૃદ્ધ હોવા છતાં વ્યાખ્યાનમાં હમેશાં આવતા અને જાપોરના સામાયિક કરતા અને સામાયિકમાં મહારાજશ્રીની સાથે તત્વ-ચર્ચા પણ કરતા.

છગનને હમેશાં અભ્યાસમાં લીન જોઈને એક દિવસ પોતાને ત્યાં લઈ આવવા શ્રી નાનચંદલાઈને કહ્યું.

પોતાની સાથે બેસારી છગનભાઈને જમાડ્યા. છગનભાઈનો વિનય, સંયમ અને શાન્તિ જોઈને પ્રેમાભાઈ શેઠને તેમના તરફ આકર્ષણ થયું. જમી પરવારી દિવાનખાનામાં બેઠા.

“ છગન ! તું વટોદરાથી અહીં કેમ આવ્યો છે ! ”

“ ગુરુમહારાજ પાસે અભ્યાસ કરવા ને દીક્ષા લેવા ! ”

“ દીક્ષા લઈને શું કરીશ ? ”

“ આત્મકલ્યાણ ! ”

“દોઢઝે ભરમાવ્યો લાગે છે?”

“નહિ જી!”

“તને ઘરમાં કાંઈ દુઃખ છે!”

“જી ના! દુઃખ શાનું! મારે મોટાભાઈ છે. તેની દુકાન ચાલે છે. વળુ જાહેનો છે. અમે ગુખી છીએ.”

“તો પછી નામીને દેમ આવ્યો!”

“મારા મોટાભાઈનો સ્વભાવ બહુ તેજ છે. તે વાતો મને બહુ કાવે છે.”

“પણ કનન! બાઈને તને મોટો ગા મારે ક્યો? તો કદાચ પ્રાણેલી કનન પાછો છે કે?”

“તે... મારી પાછો મારો આત્મા વિનાશ્ય મારે... તે... તે... તે... તે...”

“તો તને કદાચ કનન આપે તે... કે... કે...?”

“પણ... મને વિશ્વાસ છે... મારું મન... તે... તે... તે... તે...”

“તો તને કદાચ કનન આપે તે... કે... કે...?”

“પણ... મને વિશ્વાસ છે... મારું મન... તે... તે... તે... તે...”

“તો તને કદાચ કનન આપે તે... કે... કે...?”

“પણ... મને વિશ્વાસ છે... મારું મન... તે... તે... તે... તે...”

“તો તને કદાચ કનન આપે તે... કે... કે...?”

શું ? તેમનું સોનેરી સ્વપ્ન વિદ્વીન થઈ ગયું. આશાનો મહેલ કકડભૂસ કરતો ધસી પડ્યો.

x x x
૧૯૪૨ ની સાલ ચાલતી હતી. આચાર્ય શ્રી વિજયનાનંદસૂરિજી મહારાજ વડોદરામાં પધાર્યા અને સૂતેલી વૈરાગ્યભાવના ફરી જાગૃત થઈ અને છગનભાઈને કથું સાચું થત જોઈતું હતું તે આપણે જોઈ ગયા.

આચાર્યશ્રીના પરિચય અને અભ્યાસથી ભાવના વિશેષ દૃઢ થઈ પણ મોટાભાઈ ખીમચંદભાઈની ધાક એવી હતી કે કશું યોગ્ય શકાતું નહિ. આચાર્યશ્રી તો વિહાર કરી ગયા. છાણી સુધી સાથે ગયા. પાછા આવવાની મરજી નહોતી પણ ભાઈની સાથે ચૂપચાપ આવવું પડ્યું.

મહારાજશ્રી તો ગયા પણ તેમના શિષ્ય શ્રી હર્ષ-વિજયજી મહારાજ વડોદરામાં રહ્યા હતા. તેમની પાસે વારંવાર જતા અને પોતાની ભાવનાને પોષતા હતા.

પાંચ ભેડુએ સંસારનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લેવાના મનોરથો ધડ્યા. એક સાથે નીકળી જવા નિર્ણય કર્યો. પાંચે ભેડુઓમાં આપણા ચરિત્રનાયક તો મહત્તમ હતા. જ્યારે ચાર તો ક્ષુદ્રી પડ્યા. ચાર ગતિમાંથી છટ્ટી દીપક રૂપે જગતને પ્રકાશ આપવાની દૃષ્ટિ તો એક ઝીણી જ્યોતને મળી, અને એ જ્યોત જ્વલંત નીરટી. અજ્ઞાનરૂપી અંધ-કારમાં રહેલાં હલ્લોને એ દીપકે પ્રકાશ પાધ્યાં. ચાર દીપી ટમટમ થઈ સંસારમાં જ વિલિન થઈ ગઈ. પાંચમા તેજોમય ચંદ્રે જગતનાં અંધારા ઉલ્લેખ્યાં અને અપી ઉપોને પ્રકાશિત કર્યા.

શેઠ હસી પડ્યા. આ બાળકની દ્રઢતા, ચપળતા અને નમ્રતા બેઈ પ્રેમાભાઈ ચકિત થઈ ગયા.

“ બેટા ! તારું કલ્યાણ થાઓ. તું શાસનને દીપાવીશ, દુળને ઉગ્મલ્લ કરીશ. ”

છગનભાઈની સુયોગ્યતા વિષે પ્રેમાભાઈ શેઠે મહારાજશ્રીને વિગતે વાત કરી. મહારાજશ્રીને પણ આનંદ થયો.

પણ કુદરત તો હજી અનુકૂળ નહોતી. એક નહિ પણ બે ચાર ઠસોટીઓ બાકી હતી.

આજ વર્ષમાં પાલીતાણાની યાત્રા વિષે ઠાકોર સાથેના કેસનું સમાધાન થયું. એ નિમિત્તે વડોદરાના શેઠ ગોકળભાઈ દુર્લભદાસ, ભરૂચના શેઠ અનૂપચંદ મલ્લકચંદ, સૂરતના શેઠ કલ્યાણભાઈ, ધુલિયાના શેઠ સખારામ દુર્લભદાસ, તથા ખંભાતના શેઠ પોપટભાઈ અમરચંદ આદિએ આવીને મહારાજશ્રીને વિનંતિ કરી કે આપશ્રી શિષ્યમંડળ સહિત પાલીતાણા ચોમાસુ કરવા પધારો.

“ તમારી વાત તો સારી છે, પણ પાલીતાણામાં સાધુઓને ઠેકઠેકલી મુશ્કેલી છે તેનું શું ! આજે તો ૫૦૦ પર હોવા છતાં સાધુઓ માટે પાંચ છ પણ નહિ હોય. ” આચાર્યશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“ આપશ્રી પધારો તો અમે અમારું દામદાન છોટી પાલીતાણા આવીશું. અમારે પણ નિવૃત્તિ અને તીર્થયાત્રા ધરો. ”

અમદાવાદના શેઠ પ્રેમાભાઈ તથા શેઠ દત્તપ્રભાઈએ

ત્યાં ખીમચંદલાઈ હાજર જ હતા. ભાઈને જોઈને આભા જ
 બની ગયા. શું બોલવું તે સૂઝે જ નહિ. ચાર પાંચ ઘોલ
 ખાઈ લીધી. ભાઈ સાથે જવું પડ્યું. સારા કામમાં સો વિઘ્ન
 વાળો હિસાબ થયો. ગુરુમહારાજને છોડીને મોટાભાઈની
 સાથે જવું પડ્યું. આત્મા તો ગુરુદેવ પાસે હતો,
 ખોળિયું ભાઈ સાથે જતું હતું.

આત્મા ઝંખતો હતો આઝાદી, મન ઊડતું હતું
 ગુરુની પાસે, ઠાયા પિંજરમાં પડી હતી. ભાઈની પણ
 દેખરેખ હવે વિશેષ રહેતી. બહાર જવાનું બંધ થયું હતું.
 શાળા ને દુકાન સિવાય બીજે જવાની મનાઈ હતી.

મન મૂંઝાવા લાગ્યું. છટવા માટે યુક્તિ—પ્રયુક્તિઓ
 શોધાવા લાગી, આમ ને આમ કયાં યુધી ચાલશે તેમ
 વિચાર આવ્યો.

“હવે શું થાય? આમ ને આમ તે કેમ રહેવાય?
 શું ગુરુમહારાજની મારા પર કૃપાદ્રષ્ટિ નહિ હોય? અરે,
 હું તો સૂતાં, બેસતાં, ખાતાં, પીતાં ગુરુમહારાજ ને તેમના
 પવિત્ર ઉપદેશને અને તેમની સૌમ્ય મુખાકૃતિને યાદ કર્યા
 જ કરું છું. કર્મના દુળ પણ કેવા છે?”

“મોટાભાઈનો પણ તેમાં દોષ શું? તેમણે નાનપણથી
 મને મોટો કયો, બણાવ્યો, ગણાવ્યો, અને આજે હું
 નૈવાર યયો એટલે ચાલી નીકળું તો તેમને કેટલું દુઃખ
 થાય? પોતાના બાંધરને કેઈ સાધુ થયા છે ખરા? પણ
 મારા આત્મા તો હવે અકળાય છે. મારાથી તો હવે નથી

કરો. આપ જેવા પ્રતાપી આત્મા અમારી સાથે છે તો અમે નિશ્ચિંત છીએ.” શિષ્યોએ એક સ્વરે જણાવ્યું.

પાલીતાણા તરફ વિહાર કરવાનું નક્કી થઈ ગયું.

x

x

x

વિહાર શરૂ થયો. છગનના ધર્મપ્રેમી આત્માનો ઉદ્દાસ અનન્ય હતો, ત્યાં ફરીથી અવનવીન બનાવના પડછાયા પથરાયા. એક ગાડીનો ઘરઘરાટ કાને પડ્યો.

“છગન ! ભાઈ, જરા જો તો આ ઘરઘર કરતી ગાડી આ તરફ કોની આવે છે ?”

“સાહેબ ! જોઈ છું.”

“અરે ખીમચંદભાઈ તો ન હોય ?”

“ખીમચંદભાઈ અહીં ગામડામાં ક્યાંથી ? ક્યાં વટોદરા ને ક્યાં બાવળા ?”

“લલું પૂછવું ! ખીમચંદભાઈ તો છગન માટે આકાશ પાતાળ એક કરે તેવા છે.”

“જુઓ તો ! આ ગુરૂસાલયોં અવાજ શેનો આવે છે ?”

“આ તો ખીમચંદભાઈનો જ અવાજ છે. જરૂર એજ. આપની શંકા ખરી પડી.”

“સાથે બેત્રણ માણસો પણ છે.”

“હું બહાર જઈને જોઈ. છે શું ધમાલ ?”

“સાહેબ ! આપ તો અહીં જ રહો. અમે ત્રણ સાધુઓ જઈએ છીએ.”

દેવાનું. હું તો જઈશ. માતાની અંતિમ આજ્ઞાને કેમ
ચાલુ ? ”

અને એક દિવસ પિંજરમાંથી પાંખી નાખી છટે તેમ
નવ કરી નાસી છટ્યા. નિગાળમાં રત્ન હતી. ચેર
કાને જવાનું જવાનું આપી ચાલી નીકળ્યા.

જાલદમાં તેા યોગાબાઈ બિંદુ ગમા બેડા રૂના—
 ધરને ત્યાં થઈને જવાની દિશા જ ગાની ગાલે
 મનબાઈએ જ'મલને રૂનો લીધા.

આને અષ્ટમીનું સ્તોત્રામનું હતું. ત્યાં કરે માતૃ કામ,
નમઃ મિત્ર પત્નિ દત્તા નરિ. અર્ધકર તુ વાની દત્તી.
નમઃ કેવલેશ, પત્ન્યા કરદેહાત્રા ત્રિયા તામ્યા, પાત્ની વિના
તુ મુક્તિ. તામ્યા પત્નિ મમલભક્તિની પત્નિ મેલાર જ દત્તી.
જ ને ન. વિજયમ સી કુટ્યાલો આનંદ માને નરોત્તમ.
મે ને પતિના નરોત્તમ કૃષ્ણાની દેવાની દત્તી. આ કૃષ્ણા
પત્નિ ને પતિ વિ.વ્યવ. કેમ પાને ગાનનિદિ કૃષ્ણાની
પત્નિ ને

[illegible]

— 20 —

હતો. સીધા પહોંચ્યા શેઠ ભૂરાભાઈને ઘેર. અહીં પ્રાસુક પાણીની હુંમેશાં જોગવાઈ રહેતી. પાણી પીને તરસ છીપાવી. મન પણ શાંત થયું. અહીં થોડી વાતચીત કરી મહારાજ-શ્રીની પાસે ગયા.

શ્રી. આત્મારામજી મહારાજ શિષ્યમંડલી સહિત જોડા હતા. ત્યાં છગનભાઈએ જઈ વંદણા કરી.

“લે ! ભાઈ ! તારો છગન તો આવી પહોંચ્યો. શું એનો વેરાગ્ય ? પૂરો રંગાઈ ગયો છે. ભાઈ ! મારી તો ભવિધવાણી છે કે આ કુમારદ્વારા ધર્મ અને સમાજની ભારે પ્રભાવના થશે.”

રાત્રિ જામતી હતી. શાન્તિ પથરાયેલી હતી. ઉપાશ્રયમાં બધા આરામથી નિદ્રાને જોળે પડ્યા હતા, પણ છગનભાઈને શાન્તિ નહોતી, નહોતો આરામ, જિંઘ પણ આવતી નહોતી. ઘડી દીક્ષાના, ઘડી ભવિધના, ઘડી મોટાભાઈની ખીકના તો ઘડી વેરાગ્યના વિચારો મનમાં આવતા અને કિશોર મન મૂંગાઈ ઊઠતું. અર્ધનિદ્રિત અવસ્થામાં એકાએક એક સ્વપ્ન ઊતરી આવ્યું.

ભણે ગુરુમહારાજ પ્રસન્ન થયા છે, સામે હાથ જોડીને મોટાભાઈ જણા છે. તેમણે દીક્ષા માટે પોતાની સંમતિ આપી દીધી. પોતે નાચી ઊડ્યા. પછી તો દીક્ષાનો મહોત્સવ થયો. આનંદ આનંદ છવાઈ રહ્યો. દીક્ષાનો મોટો વરપોટો નીકળ્યો. ગુરુદેવે દીક્ષા આપી—મહાન આશીર્વાદ આપ્યો. ને પછી તો પાંચ નદીઓથી સ્નાન એવો પંચતળદેશ આવ્યો—મોટા મોટા વિહારો કર્યા—ધર્મકાંચ અને ધર્મબદ્ધગૃતિ

મુનિમ ભગવાનદાસના સાળાના સાસરા હતા તેથી જૈન ભાઈએ પણ ખીમચંદભાઈના પક્ષમાં થઈ ગયા અને છગનને જખરદસ્તી લઈ ચાલ્યા.

તે દિવસે બાવળામાં મુખીને ત્યાં રાત રહી ખીજે દિવસે અમદાવાદ તરફ રવાના થયા. જપોરે એક વૃક્ષની નીચે ગાડું છોડી, નાસ્તો કરી, આરામ લેતા બધા બેઠા છે ત્યાં અમદાવાદથી વિહાર કરીને પાલીતાણા તરફ જતા, મુનિ મહારાજશ્રી વીરવિજયજી આદિ સાધુઓ જતા જોયા. સાધુઓને જોઈને છગનભાઈ તો ઢોડ્યા ને મહારાજશ્રી વીરવિજયજીના ચરણમાં પડી બોલ્યા: “મહારાજ! બચાવો! બચાવો! શુરુ મહારાજ પાસેથી મારા ભાઈ મને લઈ જાય છે.”

“અરે ભાઈ! આટલો ઉદાસ શું થાય છે! હિંમત રાખ. મોટાભાઈને પ્રસન્ન કરી, તેમની સંમતિ મેળવી આવજો. અમે પણ મોટી ઉંમરમાં દીક્ષા લીધી હતી ને!”

“પણ મારા દીક્ષાના ભાવ છે, સાહેબ!”

“દીક્ષાના ભાવ હશે તો દીક્ષા થશે. ભાઈ પોતે જ સંમતિ આપશે. ધીરજ રાખો.”

આ વચનોથી જરા શાંતિ થઈ પણ ભાઈને મનાવવા એ તો પણ કપરું કામ હતું. શું થશે? તે વિચારમાં અસ્ત હતા, ત્યાં મહારાજશ્રી દૂર પહોંચ્યા ને ભાઈએ ગાડીમાં બેસી જવા હાથ મારી.

સાંજે અમદાવાદમાં રાત રહ્યા. અહીંથી ચૂપચાપ

કરી—ગુરુદેવ તો પોતાના અંતરના આશીર્વાદ આપી અધૂરું કામ પૂરું કરવા આદેશ આપી સ્વર્ગે સ્ત્રીધાવ્યા. પોતાની આંખો અશુભીની યઈ ગઈ ને આંખો ઉઘડી ગઈ.

અરે, આ શું સ્વપ્ન છે નાનું ? અદા, આ સ્વપ્ન નાનું પડે તો, તો તો મારો બેડો પાર થઈ જાય. તેઓ તરત ડાક્યા ને પડોંચ્યા ગુરુદેવની પામે. ગુરુદેવે તરત કહ્યું :

“કોણ ?”

“જુદું ભગન.”

“ભગન ? કેમ જાદુ વહેતો ?”

“નારોજ, ડાક બેડો ગઈ.”

“તમે તો રીશાન : જ સ્વપ્ન આવે છે ને ?”

“જુદા ! ખરેખર, ગુરુદેવ ! મને રીશાનું જ રસમ મેં મેં.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

“તમે જાણો છો કે મને પડે.”

નાસી જવાની સુક્રિસ્ત્રી પણ મોટાભાઈની ચોકી મજબૂત હતી. જવું મુશ્કેલ હતું. જ્યારે જુઓ ત્યારે ખીમચંદ બાઈનો ખોંખારો સંભળાતો જ હોય.

વડોદરા પહોંચ્યા ને છગનભાઈનું જોતજીવન રાત્ર થયું. સપ્તભાઈ થવા લાગી. ડગલે ને પગલે છગનભાઈની ખજર લેવાની. છગનભાઈ પણ સમજી ગયા. એ જોત-જીવનમાંથી નેકાએક છટવું મુશ્કેલ છે. બાઈને રાત્ર કયા વિના ગુરુ મહારાજ દીશ તો આપવાના નથી અને મોટાભાઈ પણ એવા તો મક્કમ છે કે મીધિસીધી સંમતિ તો મળતી મુશ્કેલ છે. એવું કાંઈક કરવું જોઈએ જેથી કંટાળીને મોટા ભાઈ પોતે જ ગઈ આવે.

“દીનમંદબાઈ! તું નો દરે માફપા”

“હેમ કાઈ! કાંઈ જિભાર થયો. છે કે મુ?”

“જા. કાઈ ના! જિનારી નો મુ આવે!”

“પરમાર કાંઈ ઉપદેશ આપી છે કે પેલાવપદેશી
કાંઈ નહીં છે કા?”

“જા! પેલાવ ને દીન મંદે છે પરમાર પણ બધા
કાંઈ છે પણ જા નહીં ઉપદેશ કોઈ છે”

“પરમાર કાંઈ કહે છે પરમાર નાં કાંઈ છે”

“પરમાર કાંઈ કહે છે પરમાર નાં કાંઈ છે”

“પરમાર કાંઈ કહે છે પરમાર નાં કાંઈ છે”

ઉપવાસ તો ચાલુ, એક કામળા ઉપર સૂઈ રહેવું ને સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ-દર્શન-પૂજનનો નિત્યક્રમ.”

“વાહ ભાઈ વાહ ! કેઈ ધર્મદ્રષ્ટિએ ક્રિયાકાંડ કરે તે પણ તને પસંદ નથી ! ઉચ્ચ આત્મા હોય તે જ આહુત્ય જીવન ધરે.”

“પણ તમે સાંભળો તો ખરા ભાઈએ પોતાની ચીજો એક પછી એક ગરીબ ચાચકેને આપવા માંડી. તે પૂરી થઈ એટલે ઘરની ચીજો હાથ આવી તે લૂંટાવી અને ઝોછામાં પૂરું દુકાન પર પણ એ જ આદત. કેઈ આવડું જોઈએ. ભાઈ તો જાણે મોટા દાનેશરી ?”

“ખીમચંદ ! તું છગનને નકામો ખાંધી રાખે છે. હું તો ખરાખર જોઈ રહ્યો છું કે તે નાનપણથી ઉદાસીન અને ત્યાગી ભાવનાવાળો છે. સાંસારિક કાર્યમાં તે કદી ઉત્સાહથી ભાગ નથી લેતો.”

“પણ હીરાચંદભાઈ ! સાધુ થવું કાંઈ રેહું નથી પડ્યું. એ કાંઈ બચ્ચાનો ખેલ નથી.”

“તારી વાત તો સાચી છે, પણ ન્યારથી શ્રી આત્મા-રામજી મહારાજ અહીં આવી ગયા છે; ત્યારથી તેને સાધુજીવન પ્રત્યે ઊંડો પ્રેમ જાગ્યો છે. મહારાજથી પણ કહેતા હતા કે “આ કિશોરની લલાટરેખા બળ્ય છે. તેનાથી શાસનની શોભા વધશે. તે ગૃહસ્થીના બંધનમાં ભાગ્યે જ રહે. ભાઈ એ મહાત્માના વચન મિથ્યા નહિ થાય.”

“તમે પણ ત્યારે તેનો પક્ષ લ્યો છો ને ભાઈ !

“તેના ભાગ્યમાં જ સાધુપણું લખેલું છે તો મારા લાખ લાખ ઉપાયો નકામા છે. અને જો તેનું નિમિત્ત નહીં જ હોય તો તેના ગધા પ્રયત્નો નકામા થવાના છે.

“અરે, તેના જ સાથીઓ હરિલાલ સૂળા, મગનલાલ માસ્તર, વાડીલાલ ગાંધી અને સાંકળચંદ ખંભાતી તેનાથી ઉંમરમાં મોટા હતા છતાં તે ફસફી ગયા તો આનું શું ગણું? જો દિવસ ધક્કા ખાઈને ઠેકાણે આવી જશે. છતાં જેવો તેનો ભાગ્યોદય. મને તો ભાઈ તરીકે મોહ છે પણ તેને દુઃખી કરવાનો શો અર્થ છે? બસ હવે હું તેને મારા તરફથી કશી કનડગત નહિ કરું. બાવીભાવ હશે તેમ થશે.”

કેવો કુદરતનો સંયોગ! એકજ પ્રસંગથી ભાઈભાઈ નજરદિક આવ્યા. સાધકની કસોટી ઠીક થઈ. ભાઈના વિચારમાં અત્યારે તો પરિવર્તન થયું. એ પરિવર્તન ટકી રહેશે કે કેમ તે તો કેમ કહેવાય પણ છગનભાઈને તેનાથી લાભ જ થયો.

સવાર થયું. ગાડીમાં બેસવા જવા માટે બધા તૈયારી કરવા લાગ્યા. છગનભાઈ બાણુતા હતા, પોતે વહેલા ઉઠી આવશ્યક કાર્યથી નિશ્ચિંત થઈ ગયા. પ્રતિક્રમણ પણ પૂરું થવા આવ્યું. સામાયિક પારવાની તૈયારી હતી. ખીમચંદ-ભાઈ બધાને રવાના કરી છગનભાઈ માટે રાહ જોતા બેઠા. સામાયિક પારી છગનભાઈ તૈયાર થઈ ગયા. સંધ્યાગ્નિ બાંધી લઈ લીધું અને બોલ્યા:

“ચાલો મોટાભાઈ, હું નૈવાર છું.”

મારો જીવ તો નહિ જ ચાલે. હું તેને નહિ જવા દઉં. કુટુંબ અને સગાંસંબંધી શું કહેશે ! ”

“ તો તારી મરજીની વાત છે. પછી તું શું ઇચ્છે છે ! ”

“ હું માત્ર એટલું જ ચાહું છું કે તે ભાગી ન જાય. ”

“ હું તેને મમજાવી દઈશ. પણ મેં સાંભળ્યું છે કે તું તેની પર્માફિયામાં બાધા નાખે છે. ગરમ પાણીમાં મગજ કૂટે છે. તે ત્રિગારો બૂખ્યોતરસ્યો પડ્યો રહે છે. એનું અનુચિત કામ તો તને ન થોભે. તેથી તો પાપ-લપે ચાલ. બર્તિખમાં જે ચલાવું હોય તેજ ચલે. તેનાં હાંડે હું કંઈ કરી શકનાર નથી. ”

“ હું મનને આપની પામે મોકલું છું. આપ તેને મમજાવું દો. ”

જો તો મરજીનું કામ ત્રણેવીને નથી. ખોમચંદ્રભાઈની
કે. જી. ની. દર્જી. જન્મે મનિયાઈ બાઈ દત્તા.
દી. પ. રૂ. મિ. પ્રિયા. માર્ગ દર્જી. તે પર્માનિષ્ઠ અને
જાણે જાણે દત્ત, ખોમચંદ્રભાઈ વરંજક તેમની
જાણે જાણે દત્ત. પેર જાણે જાણે તેમની દેવચંદ્ર
જાણે જાણે દત્ત. નીમચંદ્ર મિ. પ્રિયા-જાણે તેમ
જાણે જાણે દર્જી. જાણે જાણે માર્ગ જાણે
જાણે જાણે જાણે જાણે દર્જી. જાણે જાણે
જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે
જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે
જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે
જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે જાણે

“છગન! તારું સંધારીક મને દે, હું લઈ લઉં.”

“બોટાબાઈ! એ શું બોલ્યા? આપ વડીલ છો. મારો બિચારો આપ દ્યો એ કેવું અસભ્ય કહેવાય!”

“નહિ છગન, સંધારીક તો હુંજ લઈશ.” એમ કહી છગન પાનેળી સંધારીક ખેંચી લઈ ચાલવા માંડ્યું. છગનબાઈએ દોડીને પાતાનું સંધારીક બાઈપાસેથી લઈ લીધું.

એકેએ જતાજતા જન્મે બાઈઓની આંખમાંથી આંસુ ફરી પડ્યા કેવો અજબ અંધુપ્રભ!

“છગન! તારી કબીલ ન આવે તેમ કરજે! પાનેળી જાત કરી દઉં છું જે પાનેળીને જુમ વિચાર કરી જલને કદ બનાવે તે કરજે.”

છગનબાઈની આંખમાં આંસુ રહ્યું નહોતું. તેણે કહ્યું કે, “જો તારાં બાઈઓની આંખમાં આંસુ આવે તો તેમને કહી દઉં છું જે પાનેળીને જુમ વિચાર કરી જલને કદ બનાવે તે કરજે.”

છગનબાઈની આંખમાં આંસુ રહ્યું નહોતું. તેણે કહ્યું કે, “જો તારાં બાઈઓની આંખમાં આંસુ આવે તો તેમને કહી દઉં છું જે પાનેળીને જુમ વિચાર કરી જલને કદ બનાવે તે કરજે.”

મક્તિ હતી, ખીમચંદભાઈની ચિંતા તે સમજી ગયા. ભાઈને સાધુ થવા દે તો કુટુંબીજનો તેનો જીવ ખાઈ જાય અને ન જવા દે તો છગન ઉધમાત મચાવ્યા જ કરે. છગનને પણ એવી તો લગની લાગી હતી કે હવે તે ગયા સિવાય રહેવાનો પણ નહિ. સમયનો પરિપાક થવા દેવા તેમણે વિચારપૂર્વક છગનને પોતાના વિદ્યાસમાં લેવા નિર્ણય કર્યો. ખીમચંદભાઈને પણ કાંઈક રાહત મળે તેમ યોજના કરી.

“ છગન ! તું ધર્મ કરવા નીકળ્યો છે કે લોકોના આત્માને દુઃખી કરવા ? ”

“ મોટાભાઈ ! આપ તો મારે મન પૂજ્ય છો. તમે જ કહોને હું શું દુઃખી કરું છું ? ”

“ એ નહિ ચાલે, ધરને ઉભડવું ધાર્યું છે કે શું ? ભાઈ, તું તો સાધુ ચર્ચા પણ ખીજા પણ ખાવા અને તેમ ઇચ્છે છે ? ખીમચંદ તો તારાથી હેરાન હેરાન થઈ ગયો છે. ”

“ ખીમચંદભાઈની વાત બધી સાચી, મારી વાત પણ સાંભળ્યો કે ! ”

“ કહે ? કહે ? તારે શું કહેવું છે ! ”

“ હું શું કહું ! મોટાભાઈ ! મારા ધર્મકાર્યમાં હમેશાં કાંઈ ને કાંઈ વિપ્ન બિચું દરવામાં આવે છે. હું ભૂખ્યો-તરસ્યો પડ્યો રહું છું, છતાં હું મોટાભાઈ વિષે કાંઈ જ કહેતો નથી. ”

“ હા ! તે વિષે મેં ખીમચંદને કહ્યું છે. પણ તું હવે સમજ. આજથી એવું કશું ન કરીશ. તું અહીં આવતો

ભાઈને કહ્યું.

“ ઘોડા વાર તો થશે, ખીમચંદશેઠ ! તમે જે કામ હોય તે કહો. હું બધી વ્યવસ્થા કરી આપું. ”

“ વાત એમ છે કે જનમાં એક ભાઈ છે. તે પ્રામુક પ્રાણી વાપરે છે વળી રાત્રિલોજનનો ત્યાગ છે. એટલે તમે જે ઘોડા ઉપર ફાઈને મોકલો તો તે માટે ગોઠવણ થઈ શકે. ”

“ જરૂર ! હમણાં જ ઘોડેસવાર મોકલું છું. અને જનને પહોંચતાં તો વાર નહિ થાય પણ ત્યાં સામૈયું થતાં મોકલું થઈ પણ જાય. ”

“ હા ! એટલાજ માટે મેં તમને સૂચના આપી. તકલીફ માફ કરશે મગનભાઈ ! ”

“ અરે, તમે તો બહુ જ ઠીક કર્યું. અમને તેને! ખ્યાલ પણ ન આવત અને કેટલાક નિયમવાળા ભાઈબહેનો તો જમી પણ ન શકત. ”

પાલેજ રેશને જન આવી પહોંચી. ત્યાંથી સમગ્ર જવાનું હતું. સમગ્રવાળા ઘોડાગાડી એક્કા-ગાડાં વગેરે લઈ સામા આવ્યા હતા. સમગ્ર માટે જવાની તૈયારી થતી હતી. ખીમચંદભાઈની સૂચના મળતાં જ કન્યા પક્ષવાળાએ એક માણસ તાબડોતોળ સમગ્ર રવાના કર્યો અને પ્રામુક પ્રાણી તથા લોજનની વ્યવસ્થા થઈ ગઈ.

જન તો પહોંચી. દિવસ થોડો બાકી હતો. નિયમ પ્રમાણે જનનું વાજતેગાજતે સામૈયું થવું જોઈએ. ગામના બધા માણસો એકઠા થાય અને બધા આવે એટલે થોડી-

બંધુપ્રેમ

[૭]

■ બહેન ! હું તો લગનમાં નથી આવવાનો. ”

“ ભાઈ ! નાથાભાઈના લગનમાં જવામાં શું વધો ! ”

“ ના, બહેન ! મને લગનમાં રસ નથી. મને મારો અધ્યાસ વહાલો ને મારી ધર્મક્રિયા વહાલી. ”

“ છગનભાઈ ! અમે બધાં જઈએ અને તું ન આવે તે કેમ બને ! મામાને કેવું ખોટું લાગે ! ”

“ તમે ખુશીથી જાઓ. હું ક્યાં ના કહું છું પણ મારી વાત ન કરશો. ”

“ પણ મોટાભાઈ તને મૂકીને જશે જ નહિ. તારા વિના તે જવાય ! ”

“ મોટાંબહેન ! તમે તો જાણો છો ને ? પ્રાચીન પાણી, રાત્રિભોજનનો ત્યાગ, સામાયિક, પ્રતિક્રમણ એ બધું ત્યાં કાંઈ બને નહિ. ”

“ ભાઈ ! કરવું હશે તો બધુંય થશે. તું નહિ આવે તો મોટાભાઈ ગુસ્સે થશે. ”

ક્રિયા, સગાંસંબંધીઓનો આનંદ, જમણવારોની મજા, સ્ત્રીઓના લગ્નગીતોની રમઝટ અને સરખેસરખા જાને-યાના હાંસીખેલ વગેરે મોહક દ્રશ્યો ભલભલાને લગ્ન તરફ આકર્ષે. છગનભાઈ પણ યુવાન હતા. લગ્નજીવન ફેલું હોય છે, તેનો આથી તેને ખ્યાલ આવશે અને ઘણાં જીવનનો ચળી જાય છે તેમ છગન પણ ચળશે અને ખીમચંદભાઈ તથા મામા અને રૂક્મિણીબહેન પ્રસંગ આવે તો છગનભાઈ માટે ફોઈ રૂડીરૂપાળી કન્યા પણ શોધી લેશે. પણ આ બધા વિચારો હવામાં રહ્યા. છગનભાઈ તો રજમાત્ર પણ અલિપ્ત ન થયાં. તે તો ઉદાસીન હતા જ, ધર્મનિષ્ઠામાં નિશ્ચળ હતા પણ છગનભાઈએ એવું કામણ કર્યું કે ખુદ ખીમચંદભાઈ બદલાઈ ગયા. તેમના વિચારોમાં મૃદુતા આવી. મોહ પાતળો થવા લાગ્યો અને એક ધર્મપ્રેમી, બાળજીવ પણ દ્રઢતાથી ભલભલાને કેવા આકર્ષી શકે છે તે આજે સિદ્ધ થતું લાગ્યું. ખીમચંદભાઈની દ્રષ્ટિને બદલાવતી જાન વટોદરા આવી પહોંચી.

જવાની રજા લઈ આવ્યો. " હગનભાઈ પાલીતાણા જવાની ઉમ્મકનામા ગોકુળભાઈને ન્યાંચી મીઠા હીરાચંદ્રભાઈને ન્યાં મયા અને ત્રિવલિ કરી

" પાલીતાણા કેવી જાય છે તે ! સગાય વિના તે કેવો રીતે જઈશ ? " હગનભાઈને પૂછ્યું

" ઘોડાભાઈ ! આવડા પગલાં ના અને ધો વીજળી મારી પાલીતાણા જવા ના છે અને પાલીતાણાની જાણીને જાણી આવ્યો છું. " છગનભાઈને કહ્યું

" તો તો મદદ કરો ! " છગનભાઈને કહ્યું. હગનભાઈને કહ્યું કે મદદ કરીને જ પડે તો જ તારા નામના પગલાં પાલીતાણાની જાણીને જાણી આવ્યો

" કેમ કહ્યું ? " છગનભાઈને કહ્યું. હગનભાઈને કહ્યું કે

" જો મદદ કરી છાન કરી જાય તો પાલીતાણાની જાણીને જાણી આવ્યો છું. " છગનભાઈને કહ્યું. હગનભાઈને કહ્યું કે

" જો મદદ કરી છાન કરી જાય તો પાલીતાણાની જાણીને જાણી આવ્યો છું. " છગનભાઈને કહ્યું. હગનભાઈને કહ્યું કે

" જો મદદ કરી છાન કરી જાય તો પાલીતાણાની જાણીને જાણી આવ્યો છું. " છગનભાઈને કહ્યું. હગનભાઈને કહ્યું કે

જ્યા મળી ત્યાં સુવા લાગ્યા. ખીમચંદલાઈ તો મામાની સાથે કામકાજની ધમાલમાં હતા. મોડી રાત્રે સુવા જતા હતા ત્યાં છગન સાંભર્યો. બધાં જિજ્ઞાસા જોઈ વળ્યા. બત્તી લઈને જાનૈયાઓના મોઢાં ઝોળખ્યાં પણ છગનભાઈ ન મળ્યા. હવે શું થાય ! ખીમચંદલાઈ તો ગભરાઈ ગયા. બધાને ચિંતા થવા લાગી રૂક્મિણીબહેન રોઈ પડ્યાં.

“લાગ જોઈને વળી પાછો નાસી તો નહિ ગયો હોય !”

“છગન નાસી ન જાય ! ઘરથી મને કહીને આવ્યો છે કે હું મામાની પોળે જાઉં છું.”

“જાય તો નહિ. તે જૂઠું તો જોલે નહિ. વળી હીરાચંદલાઈને વચન આપ્યું છે, એટલે રત્ન વિના તો ન જાય.”

“મોટાભાઈ ! જુઓ તો ખરા ! આટલામાં જ ક્યાંઈ સૂઈ રહ્યો હશે.”

“અરે, આ ગાંસડી જેવું શું પડ્યું છે !”

“જુઓ તો શું છે !”

“જોહો ! આ તો છગનભાઈ. ખેસ પાથરીને સૂતો છે.”

“કેવો આરામથી સૂતો છે, મારો ભાઈ લો !”

“મોટાભાઈ, તમે તેનું સંચારીક સંતાડી દીધું તોય કેવો શાંતિથી જાય છે.”

“છગન !”

“દભાઈનો ભાઈ ! મહારાજશ્રી પ્રત્યે તેને બહુ પ્રેમ છે.”
વિંળીબહેને શ્રી ગોકુળભાઈ ચેઠને વાત કરી.

“ આવને ભાઈ ! બેસ ! બેસ ! છગન કેમ ખુશીમાં
?” શેઠે આવકાર આપ્યો.

“ તેને આપણી સાથે પાછીતાણું આવવું છે. બહેને
માવે, કેવો ધર્મપ્રેમી છોકરો છે.” વિંળીબહેનને છગન
પ્રત્યે સારો ભાવ થયો.

“ છગન ! તું ખુશીથી અમારી સાથે ચાલ. અમારી
સાથે જ રહેજે. યાત્રા-અધ્યયન કરજે અને અમારી સાથે
પાછો આવજો. ધીજી કશી તો ચિંતા નથી પણ ખીમચંદ
દભાઈની રજા લઈને આવજો, કારણ કે તેમનો સ્વભાવ
રહ્યો ઉગ્ર. તે કંઈ કહી બેસે તો મનદુઃખ થાય.”
ગોકુળભાઈએ ચોખવટ કરી.

“ જરૂર ! હું મોટાભાઈની રજા મેળવીને જ આવીશ.
તે વિષે આપ ચિંતા ન કરો—મારે તો શુરુમહારાજના
અરજીમાં પહોંચવું છે. હું કદી ગયો નથી તેથી આપની
સાથે આવવા ઇચ્છું છું.” છગનભાઈએ ખુલાસો કર્યો.

“ તું ખુશીથી આવ ! ભાડા-ભાતાની કશી ચિંતા ન
કરીશ. શુરુપ્રતાપે તારી બધી સગવડ થઈ રહેશે.” ગોકુ-
ળભાઈએ મંજૂરી આપી.

“ દાદા ! બ્યારે દિવસ નક્કી કરો ત્યારે મને જણા-
વો. હું રજા મેળવી લઉં છું.”

“ મોટાભાઈ ! મારા ભાઈ પાસેથી મને પાછીતાણું

જ્વાની રજા લઈ આપો. ” છગનભાઈ પાતીતાળા જ્વાની ઉત્સુકતામાં ગોકુળભાઈને ત્યાંથી સીધા હીરાચંદભાઈને ત્યાં ગયા અને વિનંતિ કરી.

“ પાતીતાળા કેઈ બય છે તે ! સંગાય વિના ત કોઈ રીતે જઈશ ? ” હીરાચંદભાઈએ પૂછ્યું.

“ મોરાભાઈ ! આપણા ગોકુળકાકા અને સી વીજળી શાની પાતીતાળા જ્વાનાં છે. અને તેમને પૂછીને જ ખરી જાણેા મું. ” છગને કથન કરી.

“ તો તો જાતુ ગાતું ! હું જરૂર રજા અપાવીશ. હમણે જ પોતને ત્યાં તારા મોકલું મું. ” હીરાચંદભાઈએ ખોમચંદભાઈને જોવાળ્યા.

“ કેમ જાઉં મું તારા જાતુ ? ” ખોમચંદભાઈએ પ્રશ્ન કર્યો.

“ ખોમચંદ ! છાત્ર પાતીતાળા જ્વા. હવે તે તારા જાતુ તો જોઈ લેવાનું છે. તારાકા જ્વાનું તો જાણે જ્વાનું તારા જાતુ તો જાણે. ”

“ જાતુ તો જાણે. ”

“તેના ભાગ્યમાં જ સાધુપણું લખેલું છે તો મારા લાખ લાખ ઉપાયો નકામા છે. અને જો તેનું નિમિત્ત નહીં જ હોય તો તેના બધા પ્રયત્નો નકામા થવાના છે.

“અરે, તેના જ સાથીઓ હરિલાલ સૂળા, મગનલાલ માસ્તર, વાડીલાલ ગાંધી અને સાંકળચંદ બાંભાતી તેનાથી ઉંમરમાં મોટા હતા છતાં તે ફસડી ગયા તો આનું શું ગણું? જે દિવસ ધક્કા ખાઈને ઠેકાણે આવી જશે. છતાં જેવો તેનો ભાગ્યોદય. મને તો ભાઈ તરીકે મોહ છે પણ તેને દુઃખી કરવાનો શો અર્થ છે? બસ હવે હું તેને મારા તરફથી કશી કનડગત નહિ કરું. ભાવીભાવ હશે તેમ થશે.”

કેવો કુદરતનો સંયોગ! એકજ પ્રસંગથી ભાઈભાઈ નજદિક આવ્યા. સાધકની કસોટી ઠીક થઈ. ભાઈના વિચારમાં અત્યારે તો પરિવર્તન થયું. એ પરિવર્તન ટકી રહેશે કે કેમ તે તો કેમ કહેવાય પણ છગનભાઈને તેનાથી લાભ જ થયો.

સવાર થયું. ગાડીમાં બેસવા જવા માટે બધા તૈયારી કરવા લાગ્યા. છગનભાઈ જાણતા હતા, પોતે વહેલા ઉઠી આવશ્યક કાર્યથી નિશ્ચિંત થઈ ગયા. પ્રતિક્રમણ પણ પૂરું થવા આવ્યું. સામાયિક પારવાની તૈયારી હતી. ખીમચંદ ભાઈ બધાને રવાના કરી છગનભાઈ માટે રાહ જોતા બેઠા. સામાયિક પારી છગનભાઈ તૈયાર થઈ ગયા. સંધ્યાસ્થિ બાંધી લઈ લીધું અને બોલ્યા:

“ચાલો મોટાભાઈ, હું નૈવાર છું.”

મુનિએ મહારાજશ્રીને વાત કહી.

અમને દરબારમાં બોલાવવા જેવું શું કામ છે ! તમે
તેા તે સંબંધી કાંઈક વિચાર પણ કરી શકાય.”

હેખ ! વડોદરાથી કેાઈ ખીમચંદલાઈનો તાર
લખે છે કે મારા લાઈ છગનની દીક્ષા રોકે.”

! એમ વાત કરોને ! હવે સમજાયું. અહીં
તેા કેાઈ બાણતું નથી.” આશ્ચર્યથી મહા-
સો કયો.

રાજશ્રી, હું તો ચિઠ્ઠીનો આકર. મને હુકમ
! કરવું પડે.”

દરબારમાં ન આવી શકીએ પણ તમારી
થો અને છગનને પણ સાથે મોકલું.
...”

“કેમ શું છે?”

“બીસ્તરો લઈને સૂઈ જ્યે ને. આમ પૂણામાં સૂવાય છે? કોઈ શું કહેશે?”

“કોઈ કંઈ ન કહે. મારો નિયમ હોય તે કંઈ તોડાય!”

“બાઈ! હે તારું મંથારિયું, શાંતિથી સૂઈ રહે. મોટાબાઈ ઇતનને તેને રસ્તે જવા ગયા. તેનું મન ન હુઝારે. તે પગમાં છે એટલું થતું છે.”

આજ ખીમચંદબાઈને ડાંગ જ ન આવી. ઇતનની કવન, ઇતનની તપશ્ચર્યા, ઇતનની દ્રઢતા, ઇતનનો ધર્મ, ઇતનની મુશ્કેલી, ઇતનની ઉદાગીરતા, ઇતનને મળેલ અપુષ્પ યાદ આપ્યું.

આજેમ અપુષ્પ ઉમંગી આગ્યા. અપુષ્પમનું મનું પાંચ નવન નોકાન જાન્યું.

જુદા રંગે રંગે કામનું દાખલું એ કોણ મું પડે
જાણે એને ને. જાણે એને મારે જ જાણ્યે. છે
જુદા રંગે રંગે અપુષ્પને મારે જાણે. જુદા રંગે
જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે
જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે
જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે
જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે
જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે એને જાણે

અ.વતી! હની એવળ કમોડીમાં તો નિષ્ક્રિયા મ
 છા. ગમગાનને પાનાન લખવા વગેરેનું તેમજ
 વહાનું મ તેમને નેત્રાનું હતા તે અંચા તો ક
 હતા કે નેત્રાનું પ્રવેશ કર્યું અદ કાગળબરી રી
 સાધી કરના હતા. અ.વ તા વાળે મોતીના હાથ
 મુનિરાજે તો તેમને અંચાથી જ મુનિદેવતા ખા
 કહેતા હતા.

૪

“આત્મારામજી મહારજ મને એવું જણાયું
 સિપાઈએ એકાએક પૂછ્યું
 “કેમ મું કામ છે!”

તે વાત તેમને પણ ગમી ગઈ. અમીચંદણએ જ્યારે સંસ્કૃત-વ્યાકરણ-ન્યાય વગેરેનો અભ્યાસ કરી લીધો ત્યારે તેમણે પૂછ્યું :

“ બેટા ! ખતાવ ! સૂત્રોનો અર્થ પૂજ્ય અમરસિંહજી કહે છે તે સત્ય છે કે આત્મારામજી મહારાજ કહે છે તે સત્ય છે ? ”

“ પિતાજી ! શ્રી આત્મારામજી મહારાજ ફરમાવે છે તેજ સત્ય છે. એજ જૈન ધર્મનો સત્યમાર્ગનો ઉપદેશ આપે છે. ” અમીચંદણએ સ્પષ્ટ ઉત્તર આપ્યો.

તે દિવસથી લાલા ધમ્મીટામલની શરૂા હુંકર પંથથી વિચલિત થઈ અને આત્મારામજી મહારાજને શુરુ માનવા લાગ્યા.

પછી તો મુશિંદાવાદનિવાસી બાળુ ધનપતસિંહજીની સૂચનાથી પંડિત અમીચંદણ મહારાજની પાસે જ રહેવા લાગ્યા. તેમના શિષ્યોને અભ્યાસ કરાવવા લાગ્યા અને તેમના ખર્ચ માટેનો પ્રજાંધ બાળુજીએ કરી આપ્યો. આવખતે પંદર સોળ સાધુઓ-મહારાજશ્રીના શિષ્યો, પંડિત અમીચંદણ પાસે અભ્યાસ કરતા હતા. છગનભાઈની બુદ્ધિ તેજ હતી. તેમણે પણ ચંદ્રિકાનો પૂર્વાંધ પૂરો કરી લીધો.

શુરુમહારાજ તો પહેલેથી જાણુતા હતા કે આ ઠેઠ મહામૂલું રતું છે. તેમની આવી તેજ બુદ્ધિ જોઈને તો દારાજશ્રીને પ્રાનંદ થયો. જધા સાધુઓ પણ તેમને પૂર્વક જાણુતા હતા. આજે એટલું જ નહિ પણ હજી તો પગલે પગલે દીક્ષામાં નુકેડીઓ

ચાતુર્માસ પૂર્ણ થયે મહારાજશ્રી વિહાર કરવાના હતા. જમના બહેને છગનભાઈને વટોદરા આવવા સમ-
ભવ્યા પણ તેમણે ના કહી અને જમના બહેન ચાલ્યાં
ગયાં. મહારાજશ્રીની સાથે છગનભાઈ પણ પોતાનું બીજાનું
અને પાઠ્ય પુસ્તકો લઈને ચાલ્યા. વિહાર કરતાં કરતાં
આચાર્યશ્રી રાધનપુર પધાર્યા. લગભગ દસ મહિના છગન-
ભાઈ આચાર્યશ્રીજીની પાસે રહ્યા. અભ્યાસ પણ બહુ જ
મારો કયો. સાધુમુનિરાજોનો સારો પ્રેમ સંપાદન કયો.
તેમનો વિનય તો બહુ જ પ્રશંસનીય ગણાતો. ગૃહસ્થોને
ત્યાં લોજન માટે જતાં તેમનો સત્કાર થતો. સાધમી ભાઈ,
દીક્ષાના ઉમેદવાર, અભ્યાસી અને વિનમ્રકુમાર બધાને ગમી
જતા. બધા માનતા કે અમારાં ધનભાગ્ય કે આવા મુપા-
ત્રનાં પગલાં અમારે ત્યાં થયાં. બધા આદર અને આગ્રહ-

પૂર્વક પોતાને ત્યાં લઈ
જતા અને પ્રેમથી જમા-
ડતા. બધા ભાઈબહેને
છગનભાઈની પ્રશંસા
કરતા. ધન્ય છે ! દેવા
ઉચ્ચ અને પવિત્ર ભાવ
છે ! શાસનની શોભા
અને પ્રભાવના આવા
ધર્મોત્તમાથી જરૂર વધશે
જ વધશે.

... તે વાત તેમને પણ ગમી ગઈ. અમીચંદ્રજીએ જ્યારે સંસ્કૃત-વ્યાકરણ-ન્યાય વગેરેનો અભ્યાસ કરી લીધો ત્યારે તેમણે પૂછ્યું :

“ બેટા ! જતાવ ! સૂત્રોનો અર્થ પૂજ્ય અમરસિંહજી કહે છે તે સત્ય છે કે આત્મારામજી મહારાજ કહે છે તે સત્ય છે ? ”

“ પિતાજી ! શ્રી આત્મારામજી મહારાજ ફરમાવે છે તેજ સત્ય છે. જોજ નૈન ધર્મનો સત્યમાર્ગનો ઉપદેશ આપે છે. ” અમીચંદ્રજીએ સ્પષ્ટ ઉત્તર આપ્યો.

તે દિવસથી લાલા ધસીટામલની શ્રદ્ધા હુંઠક પંથથી વિચલિત થઈ અને આત્મારામજી મહારાજને શુરુ માનવા લાગ્યા.

પછી તો મુશિંદાવાદનિવાંસી બાળુ ધનપતસિંહજીની સૂચનાથી પંડિત અમીચંદ્રજી મહારાજની પાસે જ રહેવા લાગ્યા. તેમના શિષ્યોને અભ્યાસ કરાવવા લાગ્યા અને તેમના ખર્ચ માટેનો પ્રબંધ બાળુજીએ કરી આપ્યો. આવખતે પંદર સોળ સાધુઓ-મહારાજશ્રીના શિષ્યો, પંડિત અમીચંદ્રજી પાસે અભ્યાસ કરતા હતા. છગનલાઈની બુદ્ધિ તેજ હતી. તેમણે પણ ચંદ્રિકાનો પૂર્વાધ પૂરો કરી લીધો.

શુરુમહારાજ તો પહેલેથી જાણતા હતા કે આ કોઈ મહામૂલું રત્ન છે. તેમની આવી તેજ બુદ્ધિ જોઈને તો મહારાજશ્રીને ખૂબ આનંદ થયો. બધા સાધુઓ પણ તેમને ભાવપૂર્વક રાખવા લાગ્યા; જોટલું જ નહિ પણ હજી તો દીક્ષાનું ઠેકાણું નહોતું પગલે પગલે દીક્ષામાં મુકેલીઓ

આમ તો નથી જ રહેવું. હે પરમાત્મનું ! દયાનિધિ ! ક્યાં-
 સુધી કસોટી કરશે ! મારું દિલ હવે તૂટી જશે. દયા કરો !
 મને ઉગારો ! બચાવો ! બચાવો ! ક્યાં સુધી તરસાવશે !
 જે જીવનને માટે હું વર્ષોથી તપશ્ચર્યા કરું છું, જે પવિત્ર
 માર્ગ માટે હું ગુરૂની પાસે તૈયારી કરી રહ્યો છું. જે ઉચ્ચ
 આદર્શને માટે હું પળેપળ અંખી રહ્યો છું, જે પરમ શાંતિની
 શોધમાં હું ભટકું છું; તે હવે ક્યારે મળે ? કેમ મળે ?
 આ સંસાર ઉપરથી તો હવે દિલ ઊઠી જ ગયું છે. જગતની
 હજાર લાલચો કે પ્રલોભનો મને નથી અટકાવી શકવાના.
 હવે એવો ઉપાય શોધી કાઢું કે મારી ભાવના સત્વર ફળે.
 મન તો એવું તલસી રહ્યું છે કે કોઈ દયા ન કરે તો
 સ્વયં સાધુવેશ પહેરી લેવો પણ દુનિયાની જાળમાં ન ફસાવું
 તે નજ ફસાવું. અને એક અવાજ અંતરના ઉંડાણમાંથી
 આવ્યો. આત્મભગવતિથી એક ઉપાય સૂઝી આવ્યો.

“ જસ એજ સારામાં સારો ઉપાય છે. બીજો રસ્તો જ
 નથી. કાલે જ જસ કાલે જ. ”

વિચારમાત્રથી હૃદય નાથવા લાગ્યું. આનંદઉર્મિના
 તાર શરીર આખામાં ઝળઝળી રહ્યા. કોઈ મહાન પ્રશ્નનો
 ઉકેલ મળ્યો હોય તેમ નિશ્ચિંતતાથી આંખ મળી ગઈ.

x

x

x

“ કેમ બાઈ ! આજે બહુ વહેલા વહેલા ! ”
 ખીમચંદભાઈને સવારમાં વહેલા આવેલા બેઈ દીરાચંદ-
 ભાઈએ પૂછ્યું.

આવતી હતી. બેત્રણ હસોટીમાં તો નિષ્ફળતા મળી હતી
 ઊનાં ગુરુમદારાજે પોતાનું લખવા વગેરેનું તેમજ પત્ર-
 વદાનું કામ તેમને સોંપ્યું હતું. તે એવા તો કાર્યકુશલ
 હતા કે સોંપેલું પ્રત્યેક કાર્ય બહુ કાળગુબરી રીતે ચોક્ક
 માણી કરતા હતા. અશર તો બાંહે મોતીના કાળા, બધા
 મુનિએ જો તો તેમને અન્યારથી જ ગુરુદેવતા ખાસ મંત્રી
 કરેલા હતા.

“આભાંગમજી મદારાજ સારેજ કયાં છે ?” એ
 ગિપાંડિએ એક દોડ પૂછ્યું.

“કેમ શું કામ છે ! આખ્યાનમાં છે.” મમંદા-
 ને મુનિએ જવાબ આપ્યો.

“ક્યાં છે અરે ?”

“જરૂર જાણી શકાવી છે, પણ કોઈ તે
 જાણી શકે નહીં. ગુરુદેવ શું કામ છે ?”

“મુનિજી ! જરૂર તેમણે કે અન્યથા મારેજ જ
 જાણી શકે તે એવું મારું જ પ્રતિભાવ આપીશ
 નહીં.”

“આમ તો મારા પ્રતિભાવે કે અન્યથા મારેજ જ
 જાણી શકે તે એવું મારું જ પ્રતિભાવ આપીશ
 નહીં.”

“જરૂર જાણી શકાવી છે, પણ કોઈ તે
 જાણી શકે નહીં. ગુરુદેવ શું કામ છે ?”

[६]

२। विष्णोः मन्त्राय नमोः। उपाध्वयभां जगतां शान्तिः
 ३। नमोः। ४। ५। ६। ७। ८। ९। १०। ११। १२। १३। १४। १५। १६। १७। १८। १९। २०। २१। २२। २३। २४। २५। २६। २७। २८। २९। ३०। ३१। ३२। ३३। ३४। ३५। ३६। ३७। ३८। ३९। ४०। ४१। ४२। ४३। ४४। ४५। ४६। ४७। ४८। ४९। ५०। ५१। ५२। ५३। ५४। ५५। ५६। ५७। ५८। ५९। ६०। ६१। ६२। ६३। ६४। ६५। ६६। ६७। ६८। ६९। ७०। ७१। ७२। ७३। ७४। ७५। ७६। ७७। ७८। ७९। ८०। ८१। ८२। ८३। ८४। ८५। ८६। ८७। ८८। ८९। ९०। ९१। ९२। ९३। ९४। ९५। ९६। ९७। ९८। ९९। १००।

[illegible]

છે.” મુનિએ મહારાજશ્રીને વાત કહી.

“અમને દરબારમાં બોલાવવા જેવું શું કામ છે ! તમે જણાવો તો તે સંજોગી કાંઈક વિચાર પણ કરી શકાય.”

“સાહેબ ! વડોદરાથી કોઈ ખીમચંદભાઈનો તાર છે. અને તે લખે છે કે મારા ભાઈ છગનની દીક્ષા રોકો.”

“ઝોડો ! એમ વાત કરોને ! હવે સમજાયું, અહીં તો દીક્ષાની વાત કોઈ જાણતું નથી.” આશ્ચર્યથી મહારાજશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“પણ મહારાજશ્રી, હું તો ચિટ્ટીનો આકર. મને હુકમ થયો તેમ મારે તો કરવું પડે.”

“અમે તો દરબારમાં ન આવી શકીએ પણ તમારી સાથે બે ચાર ગૃહસ્થો અને છગનને પણ સાથે મોકલું. બધો ખુલાસો થઈ જશે.”

“ખુશીથી ! તેમ કર્યો તો પણ ચાલશે. તાર આવ્યો છે એટલે અમારે તેની તપાસ તો કરવી જ જોઈએ.”

“હું હમણાં જ તેનો પ્રબંધ કરું છું.”

ધર્મશાળામાં મહારાજશ્રી પાસે સિપાઈ આવ્યાની વાત વીજળી વેગે ફેલાઈ ગઈ. કેટલાક ગૃહસ્થો આવી પહોંચ્યા. સાધુઓ એકઠા થઈ ગયા અને આસપાસ મોટું ધાંધલ મચી રહ્યું. તે વખતે વડોદરાવાળા ચેક એકાદુળભાઈ, મુનિયાવાળા ચેક સખારામ, ભરૂચવાળા ચેક અનુપચંદભાઈ અને ખંભાતવાળા ચેક પોપટભાઈ અહીં હતા. તેમણે આ વાત જાણી એટલે તુરત આવી પહોંચ્યા, અને છગનને

આમ તો નથી જ રહેવું. હે પરમાત્મનું ! હયાનિધિ ! ક્યાં-
 સુધી કસોટી કરશે ! મારું દિલ હવે તૂટી જશે. દયા કરો !
 મને ઉગારો ! બચાવો ! બચાવો ! ક્યાં સુધી તરસાવશે !
 જે જીવનને માટે હું વર્ષોથી તપશ્ચર્યા કરું છું, જે પવિત્ર
 માર્ગ માટે હું શુદ્ધની પાસે તૈયારી કરી રહ્યો છું, જે ઉચ્ચ
 આદર્શને માટે હું પળેપળ જાગી રહ્યો છું, જે પરમ શાંતિની
 શોધમાં હું બટકું છું, તે હવે ક્યારે મળે ? કેમ મળે ?
 આ સંસાર ઉપરથી તો હવે દિલ છોડી જ ગયું છે. જગતની
 હજાર લાલચો કે પ્રલોભનો મને નથી અટકાવી શકવાના.
 હવે એવો ઉપાય શોધી કાઢું કે મારી ભાવના સત્ત્વર ફળે.
 મને તો એવું તલસી રહ્યું છે કે કોઈ દયા ન કરે તો
 સ્વયં સાધુવેશ પહેરી લેવો પણ દુનિયાની જાળમાં ન ફસાવું
 તે નજર ફસાવું. અને એક અવાજ અંતરના ઉંડાણમાંથી
 આવ્યો. આત્મભગવતિથી એક ઉપાય સૂઝી આવ્યો.

“ બસ એજ સારામાં સારો ઉપાય છે. બીજો રસ્તો જ
 નથી. કાલે જ બસ કાલે જ. ”

વિચારમાત્રથી હૃદય નાચવા લાગ્યું. આનંદઉર્મિના
 તાર શરીર આખામાં ઝલુઝળી રહ્યા. કોઈ મહાન પ્રશ્નનો
 ઉકેલ મળ્યો હોય તેમ નિશ્ચિંતતાથી આંખ મળી ગઈ.

x

x

x

“ કેમ બાઈ ! આજે બટુ વહેલા વહેલા ! ”
 બીમચંદભાઈને સવારમાં વહેલા આવેલા બોઈ દીરાચંદ-
 ભાઈને પૂછ્યું.

ગોકુળદાસભાઈને પૂછી જુઓ. તેમની સાથે જ છોકરો તેના ભાઈની રજા લઈને આવ્યો છે.” રાયસાહેબે ખુલાસો કર્યો.

“હા હા ! છગનને હું જ મારી સાથે લાવ્યો છું અને તેના ભાઈએ રાજપુત્રીથી મહારાજ સાહેબ પાસે માફલ્યો છે. છોકરો અહીં ધાર્મિક અભ્યાસ કરે છે.” ગોકુળદાસભાઈએ ખુલાસો કર્યો.

“ઓહો ! એમ વાત છે ! અમારા ઉપર તો તાર આવ્યો એટલે અમારે બધી રીતસર તપાસ કરવી જોઈએ.”

“હાહા સાહેબ ! તે વાત તો બરાબર છે.”

“ભાઈ ! તારું નામ શું ?” છગનને મહારાજ સાહેબે પ્રશ્ન કર્યો.

“સાહેબ ! છગન !”

“કેટલાં વર્ષ થયાં ?”

“નામદાર મને સત્તર મું વર્ષ ચાલે છે.”

“સાહેબ ! અંદ્રિકાનો અભ્યાસ કરું છું. તત્વાર્થને શીખી અધ્યાય ચાલે છે.”

“તને આજકાલ દીક્ષા દેવાના છે તે સાચી વાત છે !”

“હા ના ! હું તો દીક્ષા વિષે કશું જાણતો નથી. મહારાજશ્રી એમ મારા ભાઈની સંમતિ વિના દીક્ષા આપે જ નહિ.”

“એમ ! રાયસાહેબ ! છોકરો તો ઉમરલાયક, ચિનપો અને સારું બહેલો છે. વ્યારે દીક્ષાની કશી વાત જ નથી પડી શું છે ! તમે ખુશીથી જઈ રહો છો.”

શું થાય ! જલદી પહોંચવું જોઈએ. છેવટે તપાસ કરતાં એક ઊંટ મળ્યું તે ભાડે કરી મહા મુશ્કેલીએ રાધનપુર પહોંચ્યા અને સીધા ઉપાશ્રયે ગયા.

“ સાહેબ ! મને પત્ર તો લખવો હતો ! ” ખીમચંદ-ભાઈ શુરુમહારાજને વંદણ કરતાં કરતાં બોલી બિઠયા.

“ પણ છે શું ખીમચંદભાઈ ”

“ ખીજું શું હોય સાહેબ ! છગન મારા ગરીબનું રતન છે. મારી જમણી જૂન છે. મારો છગન મને પાછો આપો. હું તમારે પગે પડું છું. મારો લાલ હું નહિ આપું—નહિ આપું. ” ખીમચંદભાઈ જોરજોરથી રડી ઉઠયા.

“ ખીમચંદભાઈ ! શાંતિ રાખો. મને બધી વાત સમજાવો. તમે બિલકુલ નિશ્ચિંત રહેશો. ” મહારાજશ્રીએ આશ્વાસન આપતાં કહ્યું.

“ સાહેબ ! છગનનો મારા પર રજીસ્ટર પત્ર છે. શ્રી હીરાચંદભાઈ અને શ્રી ગોકુલભાઈ ઉપર પણ તેજ દિવસે પત્ર હતા. છગન લખે છે કે મારી દીક્ષા થવાની છે. ”

“ બોળા ! શું વાત દરે છે ! અહીં તો કોઈ જાણતું જ નથી. ”

“ પણ સાહેબ, જુઓ આ છગનનો પત્ર. ”

એટલામાં રાધનપુરના આગેવાનો શ્રી ચીરચંદભાઈ, શ્રી મોહનલાલ પારેખ, શ્રી ગોડીદાસભાઈ વગેરે ઉપાશ્રયમાં આવી પહોંચ્યા. તેઓએ પણ ખીમચંદભાઈને ધીરજ આપી અને કહ્યું.

ગોકુળદાસભાઈને : પૂછી જુઓ. તેમની સાથે જ છોકરો તેના ભાઈની રબ્બ લઈને આવ્યો છે. ” રાયસાહેબે ખુલાસો કર્યો.

“ હ હા ! છગનને હું જ મારી સાથે લાવ્યો છું અને તેના ભાઈએ રાજપુત્રીથી મહારાજ સાહેબ પાસે પ્રોત્સાહનો છે. છોકરો અહીં ધાર્મિક અભ્યાસ કરે છે. ” ગોકુળદાસભાઈએ ખુલાસો કર્યો.

“ ઓહો ! એમ વાત છે ! અમારા ઉપર તો તાર આવ્યો એટલે અમારે બધી રીતસર તપાસ કરવી જોઈએ. ”

“ હાજી સાહેબ ! તે વાત તો ખરાબ છે. ”

“ ભાઈ ! તારું નામ શું ! ” છગનને મહારાજ સાહેબે પ્રશ્ન કર્યો.

“ સાહેબ ! છગન ! ”

“ કેટલાં વર્ષ થયા ? ”

“ નામદાર મને સત્તર મું વર્ષ ચાલે છે. ”

“ સાહેબ ! ચંદ્રિકાનો અભ્યાસ કરું છું. તત્ત્વાર્થનો ચોથો અધ્યાય ચાલે છે. ”

“ તને આજકાલ દીક્ષા દેવાના છે તે સાચી વાત છે ! ”

“ હ ના ! હું તો દીક્ષા વિરે કશું જાણતો નથી. મહારાજશ્રી એમ મારા ભાઈની સંમતિ વિના દીક્ષા આપે જ નહિ. ”

“ એમ ! રાયસાહેબ ! છોકરો તો ઉમરલાયક, વિનયી અને સારું બહેલો છે. જ્યારે દીક્ષાની દ્રશી વાત જ નથી પછી શું છે ! તમે ખુશીથી જઈ શકો છો. મહારાજ

“કૃપાનાથ ! અપરાધ ક્ષમા કરો !”

“પણ જણાવતો ખરો કે એકાએક પત્ર કેમ લખ્યો ?”

“ગુરુદેવ ! કેટકેટલા વખતથી હું હીક્ષાનો વિચાર સેવું છું. આપથી તો મોટાભાઈની રજા વિના હીક્ષા આપવાના નથી. હું એક દિવસ અકળાયો, ઝુઝાયો પછી વિચાર આવ્યો કે મોટાભાઈને બોલાવીને આ વાતનો નિર્ણય કરાવી લઉં, મોટાભાઈ તો નિશ્ચિંત હતા કે હું રજા હઈશ ત્યારે આપ હીક્ષા આપશોને !”

“તારું જાણું યાચ ! ખરી યુક્તિ ચોખી ! ત્યારે હવે ખીમચંદભાઈ રજા આપી દેશે, કેમ ?”

“કૃપાનિધાન ! ગરજ તો મારે છે, ખીમચંદભાઈ ને નથી. વડોદરામાં તો મારું શું ચાલે ? મેં વિચાર્યું આપ-શ્રીજીની પાસે ખીમચંદભાઈનો સૂતેલો આત્મા ભગવત યશે, અને મારી ભાવના સિદ્ધ થશે.”

“પણ ખીમચંદભાઈ આવત નહિ તો તું શું કરત ?”

“ગુરુદેવ ! એટલા માટે તો રજીસ્ટર પત્ર મોકલ્યો હતો. જોયી ન આવે તો સંમતિ ગળી શકાય અને આપને વિનંતી કરી શકાય.”

“પણ હું ખીમચંદભાઈની રજા વિના હીક્ષા ન આપત તો !”

“તો ! તો ! દયાળુ મેં નવો જ વિચાર કરી રાખ્યો હતો.”

“એ શું ?”

“તે નો કેમ કહેવાય ?”

‘विदुः श्रुत्वा नमो भगवते वासुदेवाय’

• • • • •

• • • • •

[illegible]

• 1 1 1 1 1 •

10. The following table shows the number of people who attended the concert in each age group.

6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 84

1. The first part of the document is a list of names and titles, including "The Hon. Mr. Justice" and "The Hon. Mr. Justice".

1991 2000

“... .”

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

11-10-1944

100

2000

2000

[Illegible handwritten notes]

... ..

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

● 73. 4 6 8 9 10 11 12

6

Journal of Management Education 30(6)

[illegible]

કસ્તુરીની દલાલી

[૧૦]

“તું તારું જ ધારું કરવાનો કેમ છગન!”

જગીને જાન્ને બાઇઓ વાતે વગગ્યા.

“એટલે ?”

“દીશા લેવાની ઉતાવળ શું છે?”

“મોટાભાઈ, હું કેટલા વર્ષથી તપશ્ચર્યા કરું છું? હવે નો ઉવટનો નિર્ણય કરી આપો.”

“તો છસાત મહિના રોકાઈ જા. હું ચોમાસા પછી તને દીશા માટે રજા આપીશ.”

“મોટાભાઈ! છસાત મહિના તો શું છ—સાત વરસ સારા ભેડ પજુ આ દાવાનો શું બરોસો? કર્યું તે કામ. તમે કરી શકશો કે આપણે બધા અમર રહેવાના છીએ?”

વચન, કાયાથી કોઈ જાતની તકલીફ આપી હોય-આપનું મન હુઃભાવ્યું હોય તો આપ દયાળુ મને ક્ષમા કરશો. હું અસાની છું. મારી વાતો મનમાં ન લાવશો.” વાત કરતાં કરતાં ખીમચંદભાઈનું મન ભરાઈ આવ્યું. તેમણે શુભેશ્વરાજના ચરણ પકડી લીધા.

“ખીમચંદભાઈ! જિઠો, જિઠો, આ શું? તમે બાળક? તમે તો બહાદુરીનું કામ કર્યું છે. તમે નિઃશ્વરના પુત્ર છો. મેં ઘણાને દીક્ષા આપી છે, પણ આ પહેલો ‘ગ’ છે કે આ રીતે આનંદપૂર્વક રજા મળે. તમારો જીવડભાગી છે. તેનાથી જૈન ધર્મની પ્રભાવના થશે.” મહારાજે ખીમચંદભાઈને પોતાના ચરણમાંથી ઉઠાડી રાજદોમાં ધન્યવાદ આપ્યો.

“દયાસાગર! હું એજ ક્ષિત્રુ છું કે આપની વાણી. હું મારા પ્રિયજન—મારી જમણી ભુજને આપના મે સોંપું છું. તેને આપ સદા આપની પાસે જ રાખશો. કદી જુદો ન કરશો. તે બાળક છે. તેનાથી કાંઈ અપ-યોગ જાય તો આપ તેને ક્ષમા કરશો.” જોડતાં જતાં ખીમચંદભાઈની આંખો આંસુઓથી છલકાઈ નાઈ.

“ભોળા રે ભોળા! શું કહો છો! છગન તો મારો જો શિષ્ય થશે. તે મારો શ્રીપો વારસ થવા સંજોગેલો. તેને હું કદી દૂર નહિ કરું.” આચાર્યશ્રીએ ભવિષ્ય કહી.

“કૃપાનિધાન! રજા તો આપી મનના આનંદથી પગ ભાઈ નેવા ભાઈને ઊડનાં આજે પણ શ્રવ

“બાઈ, તે તો ઠેમ કહેવાય ?”

“તો હું હવે વિલંબ કરવા નથી માગતો. કાલે !
અકસ્માત થયો તો મારા મનના મનોરથ મનમાં જ રહી જાય.
આપ કૃપા કરીને આજ્ઞા આપો. જ્યેષ્ઠું જ નહિ પણ આજ
મહિને મને હીજા આપો. તમે તમારું વચન પાળો.”

“ହୁଁ ବାରିକ ?”

“જુની ગયા, ઘોડાબાઈ! અમદાવાદમાં આપે મ
રાજ માટેજને રહું હતું કે ઘોડા મમય આપ પે
પમે રાત્રી જણાયો પછી મમય આજી રું રોને
દીધા અપાવો.”

"જન મેં મેં જોઈ દર્શી."

॥ श्री गणेशाय नमः ॥
॥ श्री गणेशाय नमः ॥

[illegible]

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be addressed. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

“ઝોહો ! ભાઈ તો મોટા પંડિત બની બેઠા.” કુંભા દાદમાંથી બોલ્યાં.

“મારે પ્રતિક્રમણનો સમય થઈ ગયો છે. હું જઈ છું.” છગનભાઈ પોતાનો સમય થઈ જવાથી જીડીને ચાલ્યા ગયા. કુંભાજીને વાતો કરતાં બેસી રહ્યાં.

રાધનપુરમાં શ્રી ગોડીદાસભાઈ આગેવાન અને ધર્મ-પ્રેમી સજ્જન હતા. તેમની પ્રતિષ્ઠા આખા રાધનપુરમાં સારી હતી. લોકો તેમની સલાહ લેવા આવતા, અને જેટલી તેમની વાત માનવામાં આવતી તેટલી કોઈકોઈવાર મુનિ-રાજની પણ નહોતી માનવામાં આવતી. આચાર્ય મહારાજ-શ્રીને તેઓ માંડલથી વિનતી કરીને રાધનપુર લઈ આવેલા. તેથી તો આચાર્યશ્રીના આગમનથી આખાજો રાધનપુરમાં અપૂર્વ ઉત્સાહ ફેલાયો હતો.

શ્રી ગોડીદાસભાઈ છગનની ધર્મભાવના, તપશ્ચર્યા, અભ્યાસીવૃત્તિ અને વિનમ્રતાથી પરિચિત હતા. તેમની દીક્ષાની ભાવના દેવી સતેજ છે તે તો તેમણે હમણાં જ બાઈબાઈની વાતચીત ઉપરથી જાણ્યું. ખીમચંદભાઈનો બંધુપ્રેમ અને તેમની બાઈ પ્રત્યેની લાગણી પણ તેઓ ચમત્ત શકયા. પણ આમાંથી ઉકેલ લાવ્યા સિવાય પણ ઘટકો નહોતો. છગનભાઈ તો હવે દીક્ષા માટે અધીરા થઈ ગયા હતા. તેમની ધીરજ હવે ખૂટી ગઈ હતી. ખીમચંદભાઈ પણ હવે દાંઈક નમજ્યા તો હતા પણ તેને યોગ્ય નિર્ણયની જરૂર હતી. કુંભાજીની વાતો પૂરી થઈ ને ખીમચંદ-ભાઈ હજી તો વિચારમસ્ત બેઠા હતા ત્યાં ગોડીદાસભાઈ

“ બેટા ! તું મહા-પ્રભાવી યઈશ. જૈન સમાજનો કલ્યાણુદાતા યઈશ. તારો તેજસ્વી આત્મા શાસનમાં નવચેતન રેડશે. તું બડભાગી છો. ” માથા પર હાથ મૂકી પ્રેમથી ગુરુદેવે હજાર હજાર આશીર્વાદ આપ્યા.

“ ભાઈ ! તારા ચેલાની દીક્ષાનું મુદ્દત જોવરાવવું છેને ! કોઈ આવકને કહી સંધના જ્યોતિષીને બોલાવી લ્યો. ” આચાર્યશ્રીએ મુનિમહારાજ શ્રી હર્ષવિજયજીને કહ્યું.

જ્યોતિષી આવી ગયા. કેટલાક આવકો પણ એકઠા થઈ ગયા. શ્રીસંધના આગેવાનોએ ખીમચંદભાઈની ઈચ્છા બધી લઈ દીક્ષાનું મુદ્દત પૂછ્યું. જ્યોતિષીએ થોડીવાર વિચાર કરી, ગણિત ગણી મુદ્દતનો હિસાબ કરી કહ્યું.

“ વૈશાખ સુદી તેરશનું મુદ્દત દીક્ષા માટે સર્વોત્તમ છે. લગ્નકુંડળી પણ ‘મે’ બનાવી લીધી છે. ”

“ જોશીજી ! તે પહેલાં બીજું કોઈ સાડું મુદ્દત આવતું હોય તો તે જરા જુઓને ! ” ખીમચંદભાઈએ ફરી જોવા આગ્રહ કર્યો.

“ ખીમચંદભાઈ ! તમે દીક્ષાનું મુદ્દત જરૂરી ઈચ્છો છો પણ ‘મે’ બધી રીતે તપાસી જોયું છે. આ મુદ્દત જ ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે. વળી આચાર્યશ્રી, હું કોઈ બવિધ્યવેત્તા નથી પણ કુંડળી ઉપરથી કદા શકું છું કે આ મુદ્દત જ વ્યક્તિની દીક્ષા યશે તેને અંસારમાં યજ્ઞ મળશે, મનુષ્યો એમને પૂજશે અને ઉચ્ચપદને મેળવી ને જલ્પ જલ્પકાર કરશે. આપ તો જ્યોતિષના આપજ કુંડળી તપાસો ને ” આચાર્યશ્રીને કુંડળી

“ તો તો પછી છગનને તમે રજા આપો—તમારે રજા આપવી જોઈએ.”

“ પણ એ ભાવના એટલી બધી તો નથી જાગૃત થઈ કે મારી જમણી બુલ્લ સમાન મારા પ્રિયબંધુને સાધુ થવા દઉં.”

ભાઈ! તમારી વાત સાચી છે. દુનિયામાં મોહભાળ બહુ મોટી છે તે તો તમે સમજો છો ને!

“ ગોડીદાસભાઈ, હું સમજું છું, પણ કરું શું! ”

“ કેમ શું કરું! તમે જુઓ છો કે તમે મારો છગન! મારો છગન! કરતા કરો છો. છગનને તમારી પડી નથી. તમને છગનનું રટણ છે, છગનને તેના સ્વાર્થનું—સુહિનું છે. આ દશામાં મોહ રાખીને શું કરશો? કેમ-જાંધન સિવાય તમારા હાથમાં આવશે શું? હું તો કહું છું તમે મિથ્યા મોહને છોટો અને છગનને તેની મનોકામના પૂર્ણ કરવામાં તમે સહાયબૂત થાઓ. હવે રાત બહુ ગઈ છે. તમે આરામ કરો.”

ખીમચંદભાઈના મનમાં ગોડીદાસભાઈના વિચારોએ ઉપલપાધલ મચાવી મૂકી. જિંઘ તો નસીબમાં નહોતી, મનમાં દંદયુદ્ધ જિભું થયું. “ છગન તો હવે ઘેર જવા તૈયાર નહોતો. મન છગનને દીક્ષાની આજ્ઞા દેવા માનતું નહોતું. જબરદસ્તી, પણ ક્યાંસુધી થઈ શકે? ”

ઊંચે ખીમચંદભાઈના મોહનો પડદો તૂટી ગયો. દ્વંદ્વ-પરિવર્તન થઈ ગયું. તેમને આજે સંત્રાસ વિશાળ દેખાયો. કસ્તુરીની દલાલીની વાત એમને હૃદયે વસી ગઈ.

પસાર થયો છે તેથી તારી દ્રઢતા હું બાલું છું, પણ છતાં
કેઈ એવું કામ ન કરી બેસતો જેથી શુરુ અને પિતાને
કલંક લાગે. હમેશાં શુરુ મહારાજની આજ્ઞામાં રહેજે અને
ધર્મસેવા કરી શાસનનો ઉદ્યોત કરજે. ”

“ વડીલજીંધુ ! આપના આશીર્વાદથી મારો ઉત્સાહ
કેઈ દિવસ મંદ પડશે જ નહિ. મેં તમને વારંવાર ધણું
કહ્યું પહોંચાડ્યું છે, તો તે માફ કરશો. ” છગનભાઈએ
મોટાભાઈની પગરજ શિર પર ચઢાવતાં કહ્યું.

ખીમચંદભાઈએ એકવાર ફરી છગનભાઈને છાતીએ
લગાવ્યો અને છગનને છગનના નામથી હમેશને માટે
વિદાય આપી.

આચાર્યશ્રી તથા મુનિમંડળને વંદના કરી, આગેવાન
સગ્ગનોનો આભાર માન્યો અને જતાં જતાં પારેજ મોહન-
ભાઈ ટોકરશીને કહેતા ગયા: “ ચેઠ ! હું તો આધારણ
માણસ છું. પણ મારી નજીવી ભેટ આપ સ્વીકારો. હું
પણું કરીને તો દીક્ષાપ્રસંગે પહોંચીશ પણ કાર્યવશ ન
આવી શક્યો તો તે રકમ આપ ચોખ્ખા લાગે ત્યાં વાપરશો. ”

ખીમચંદભાઈ વટોદરા આવ્યા ગયા. દીક્ષાના સમયે
ન પહોંચી શક્યા. દીક્ષાની તૈયારી ચાલી. રાધનપુર આ-
ખામાં આનંદ આનંદ ફેલાઈ રહ્યો. છગનભાઈને બોજનના
નિમંત્રણ ઉપર નિમંત્રણ આવવા લાગ્યાં. જધા તેમનું રૂકું
આતિથ્ય કરવા લાગ્યા. મહિનેદિવસ તો દીક્ષાના વરપોષા
નીકળ્યા. ઉવટે એ અમૃત ચોપડિયું આવી પહોંચ્યું. મુનિ-
મંડળે અને કલ્યાણ કુંવર દાદમાડપૂર્વક વરપોષે ચડ્યા.

જાતે પહોંચ્યા.

“ખીમચંદનાઈ! તમારી મૂંઝવણ હું જાણું છું. જો તમે જોવા બાઈને હંમેશાં માટે જવા દેશો તે કેમ બને? પણ તમે તો મમજી છો. તમારામાં પણ ધર્મભાવના છે તે જ. માત્ર મોહજ છટનો નથી.”

“આજ કોણ છો તં બરાબર છે.”

“ગીજી દીને વિચારીએ. કચનની વાત તમે જાણો. તેની નજીક રહે મંનાર તરફ છે જ નહિ. તેની તપકા અને નેત્રનિવન વિષે તો જાણે જ્યાં પણ માણી જાય.”

“હું પણ જાણું છું. પણ તે તો જન્મથી સ્ત્રીરોગી છે. તેણે મેં મ.ન. માન્યથી પણ લેજ કહેતાં.”

“તે પછી જ્યારે અનુભવ કર્યો તો મેં જાણ્યું કે તેણે મેં જાણ્યું નહોતું. તેણે મેં જાણ્યું નહોતું. તેણે મેં જાણ્યું નહોતું. તેણે મેં જાણ્યું નહોતું.”

“ તો તો પછી છગનને તમે રજા આપો—તમારે રજા આપવી જોઈએ. ”

“ પણ એ ભાવના એટલી બધી તો નથી જાગૃત થઈ કે મારી જમણી ભુજા સમાન મારા પ્રિયબંધુને સાધુ થવા દઉં. ”

ભાઈ! તમારી વાત સાચી છે. દુનિયામાં મોહજાળ બહુ મોટી છે તે તો તમે સમજો છો ને !

“ ગોડીદાસભાઈ, હું સમજું છું, પણ કરું શું ! ”

“ કેમ શું કરું ! તમે જુઓ છો કે તમે મારો છગન ! મારો છગન ! કરતા કરો છો. છગનને તમારી પડી નથી. તમને છગનનું રટણ છે, છગનને તેના સ્વાર્થનું—મુજિનું છે. આ દશામાં મોહ રાખીને શું કરશો ? કમળંધન સિવાય તમારા હાથમાં આવશે શું ? હું તો કરું છું તમે મિથ્યા મોહને છોટા અને છગનને તેની મનોકામના પૂર્ણ કરવામાં તમે સહાયજૂત થાઓ. હવે રાત બહુ ગઈ છે. તમે આરામ કરો. ”

ખીમચંદભાઈના મનમાં ગોડીદાસભાઈના વિચારોએ ઉલ્લસપાતલ મચાવી મૂકી. જિંઘ તો નસીબમાં નહોતી, મનમાં દંદયુદ્ધ જિજ્ઞંસ થયું. “ છગન તો હવે ઘેર જવા તૈયાર નહોતો. મન છગનને દીક્ષાની આજ્ઞા દેવા માનતું નહોતું. જખરદસ્તી, પણ ક્યાંમુઘી થઈ શકે ? ”

ઠેવટે ખીમચંદભાઈના મોહનો પડદો તૂટી ગયો. દૃઢ-પરિવર્તન થઈ ગયું. તેમને આજે સંસાર વિશાળ દેખાયો. કસ્તુરીની દલાલીની વાત એમને દેરે વસી ગઈ.

પસાર થયો છે તેથી તારી દ્રઢતા હું જાણું છું, પણ છતાં કોઈ એવું કામ ન કરી બેસતો જેથી ગુરુ અને પિતાને કલંક લાગે. હમેશાં ગુરુ મહારાજની આજ્ઞામાં રહેજે અને ધર્મસેવા કરી શાસનનો ઉદ્યોત કરજે.”

“વડીલજી! આપના આશીર્વાદથી મારો ઉત્સાહ કોઈ દિવસ મંદ પડશે જ નહિ. મેં તમને વારંવાર ઘણું કદ પહોંચાડ્યું છે, તો તે માફ કરશો.” છગનભાઈએ મોટાભાઈની પગરજ શિર પર ચઢાવતાં કહ્યું.

ખીમચંદભાઈએ એકવાર ફરી છગનભાઈને છાતીએ લગાવ્યો અને છગનને છગનના નામથી હમેશને માટે વિદાય આપી.

આચાર્યશ્રી તથા મુનિમંડળને વંદના કરી, આગેવાન સજ્જનોનો આભાર માન્યો અને જતાં જતાં પારેખ મોહનભાઈ ટોકરશીને કહેતા ગયા: “ચેઠ ! હું તો સાધારણ માણસ છું. પણ મારી નજીવી ભેટ આપ સ્વીકારો. હું ઘણું કરીને તો દીક્ષાપ્રસંગે પહોંચીશ પણ કાર્યવશ ન આવી શક્યો તો તે રકમ આપ યોગ્ય લાગે ત્યાં વાપરશો.”

ખીમચંદભાઈ વડોદરા ચાલ્યા ગયા. દીક્ષાના સમયે ન પહોંચી શક્યા. દીક્ષાની તૈયારી ચાલી. રાધનપુર આખામાં આનંદ આનંદ ફેલાઈ રહ્યો. છગનભાઈને ભોજનના નિમંત્રણ ઉપર નિમંત્રણ આવવા લાગ્યાં. જધા તેમનું રૂડું આતિથ્ય કરવા લાગ્યા. મહિનોદિવસ તો દીક્ષાના વરપોડા નીકળ્યા. છેવટે એ અમૃત ચોપડિયું આવી પહોંચ્યું. મુક્તિ-રમણીને વરવાને કલેયા કુંવર દાદમાડપૂર્વક વરપોડે ચડ્યા.

અમૃત-ચોધડિયું

[૧૧]

‘કોણ એ !’ અવાજ થતાં જ ગોડીદાસભાઈ
ગળી ઊઠ્યા.

“ એ તો હું ખીમચંદ ! ”

“ ખીમચંદભાઈ ! કેમ ઊંધ ન આવી ! ”

“ ઊંધ ક્યાંથી આવે ગોડીદાસભાઈ ! તમે માટું મન
રી લીધું. વિચારની પરંપરા ચાલી. ચોહરાજનો પંજો
એવો અખત કે તેમાંથી છટાય નહિ પણ તમારી વાળીની
મસર પણ અજળ થઈ. ગુરુદેવની કૃપા મારા પર વરસી,
મારા બાંધવવીર ઇશનનો મહત્વાકાંક્ષા મારા મનમાં વસી
થઈ અને મોહ ગયો તે ગયો જ. હું આપનો દિપકાર માનું
હું, આપે જ મને જુગ્મ્યો. ”

આજનો દિવસ જીવનનો મંગળમય દિવસ હતો. આજની રાત્રિ આનંદરાત્રિ હતી. ભવિષ્યના જીવનના અનેક અભિલાષો, અનેક મહત્વાકાંક્ષાઓ, અનેક કાર્યો, અનેક ઉદ્યનો, અનેક સોણલાં આજે લાધ્યાં. મધુર મધુર સ્વપ્ન ઉતરી આવી. ત્રિલોકનું રાજ્ય મેળવવા જેટલો હર્ષ મોં ઉપર તરી આવ્યો.

આચાર્યશ્રી ચોતાની પાસે સૂતેલા નૂતન જાળમુનિના હસુ હસુ થતા પ્રકુલ અહોરાને સ્મિત વદને નીહાળી રહ્યા. અંતરના આશીર્વાદ આપ્યા.

સંવત ૧૯૪૪ ના વૈશાખ સુદી ૧૩ નો મંગળમય ૩૩ જરેખર અમૃત ચોપડિયું હતું.

પવિત્ર કર્યું. અહીંથી અમદાવાદ તરફ વિહાર કર્યો. રસ્તામાં માંડળમાં ખીમચંદલાઈ સહકુટુંબ દર્શનાર્થે આવ્યા.

“ ગુરુદેવ ! મધ્યેણુ વંદામિ.”

“ ધર્મલાલ ! જોહો ખીમચંદલાઈ આવ્યા કે ? ચાલો બહુ સારું કર્યું. વલ્લભ ! મોટાલાઈ આવ્યા છે.”

“ હા આવ્યો ! ”

“ મધ્યેણુ વંદામિ.” આખા કુટુંબે વંદન કર્યું.

“ ધર્મલાલ ! ”

“ કેમ ખીમચંદલાઈ ! દીક્ષા અવસરે ન આવી શક્યા કે ! આવ્યા હોત તો બહુ આનંદ થાત. રાધનપુરના શ્રીસંઘે દીક્ષા મહોત્સવ બહુ જ ધામધૂમથી કર્યો હતો.” આચાર્યશ્રીએ ખીમચંદલાઈને દીક્ષાના આનંદ ઉત્સવની વાત કરી.

“ સાહેબ ! ઘણું પહોંચવું હતું પણ દરબારી કામને લીધે છેક છેલ્લી ઘડીએ રોકાઈ જવું પડ્યું.”

“ જુઓ ! વલ્લભની કશા ચિંતા ન કરશો. તે તો મારો લાડકો શિષ્ય છે.”

“ સાહેબ ! આપના ચરણમાં શું દુઃખ હોય. અમે તો આપને સોંપ્યો છે.”

“ બહુ જ અભ્યાસી છે. જુદા પણ તેજ છે અને મેં તો આજથી જ મારો રહસ્યમંત્રી બનાવી દીધો છે. એક દિવસે તે બહુ ઉચ્ચ સ્થાન મેળવશે.”

જીવનમ નામના વનવન નામી જતા બાઈને ધમકારી
ધમકી લેવા ને એવા ને ધમકીઓ બન્યા કે આપી
ગાંધે ગુને જાણી રાજ માટે રાજ્યપુરીથી રજા આપી.

જે જીવ ઉચ્ચજીવન માટે અભિજ્ઞાન રાજે છે, જે
આત્મા ઉચ્ચ આદર્શ માટે નિર્ભય રહેવા છે, જે મનુષ્ય
જીવનના કલ્યાણની નિષ્ઠા માટે નિષ્ઠા રહેવા છે તેને
અનેક મુશ્કેલીઓ ને અપમાન આપે છે, તેમ
તેની અભિપ્રયોજના રહેવા છે તેમ જ તેને પુણ્ય અને
પેનનાની માધનામા અકલેષ રહેવા છે તેમ જ તેને વિશ્વ
ભદ્રજ ચેતકમ રહેવા છે તેમ જ તેને નમસ્કાર
ધિત રહેવા છે.

“કૃપાળુ ! સાધુમાર્ગ બહુજ વિકટ છે. તલવારની ધાર સમાન છે. ભલભલા એ માર્ગ ચાતરી શાસનની હેલના કરાવે છે.” ખીમચંદલાઈએ શંકા કરી.

“ખીમચંદલાઈ ! મગમાં ઠોરડુ નથી હોતા ? તેમ કોઈ હોય. પણ તમારો વલ્લભ તો કુળરત્ન થયે. મારો પટ્ટધર થયે.” આચાર્યશ્રીએ ભવિષ્યવાણી કહી.

“સાહેબ ! મુખશાતામાં રહેયો. ગુરુદેવના ચરણ છોડ્યો નહિ. મુખશાતાનો પત્ર લખતા રહેયો. કોઈ વસ્તુનો ખપ હોય તો જરૂર જણાવયો. અમે આજે સાંજે જવાના છીએ. મધ્યેણ વંદામિ.” ખીમચંદલાઈએ રજા લેતાં વિનંતિ કરી.

“ધર્મલાભ ! મને અહીં જૂળ જ આનંદ છે. બધા મારા તરફ જૂળ મમતા રાખે છે. ગુરુદેવની તો મારા પર પૂર્ણ કૃપા છે. આપ સૌ મુખેથી જયો. મારી તલમાત્ર ચિંતા ન કર્યો. જે વસ્તુની જરૂર પડે છે તે ગુરુકૃપાથી મળી રહે છે. દાર્વણ પત્ર ન લખાય તો ચિંતા ન કર્યો. વટોદરામાં જે યાદ કરે તે બધાને ધર્મલાભ કહેયો.” મહારાજશ્રીએ ખીમચંદલાઈને નિશ્ચિંત થયો.

કુદરતની કેવી રચના છે ! હજી ગર્ધ દાલે મોટા-બાઈના ચરણમાં પોતાનું શિર મૂક્યું હતું, તે મોટાબાઈ પોતાની મોટાઈ બહી ગયા ને નાનાબાઈના ચરણમાં વંદણ કરી. જે બાઈ ગર્ધ દાલે પોતાના લપ બંધુને કુળની મોટાઈની દ્રષ્ટિએ સાધુ થવા નહોતા રેતા, બાઈને ટેરી

‘ ખામેમિ સંવે જીવા ’ કહી ક્ષમાપ્રાર્થના કરી. પછી પર-
માત્માના ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયા અને ધ્યાનમાં ને ધ્યાનમાં
મુનિરાજશ્રી હૃષીવિજયજી મહારાજનો આત્મહંસ ઊડી ગયો.
નંદરદેહ છોડી આત્મા હમેશાંને માટે ચાલ્યો ગયો.

સંવત ૧૯૪૬ ના ચૈત્ર સુદી ૧૦ તા. ૨૧-૩-૧૯૬૦
ની રાત્રિ ગોઝારી રાત્રિ હતી. તે રાત્રિએ શ્રી હૃષીવિજયજી
મહારાજ સ્વર્ગે સીધાવ્યા. દિલ્હીના શ્રીમંદે બીજે દિવસે
ધૂમધામપૂર્વક મહારાજશ્રીના દેહનો અગ્નિસંસ્કાર થયો.
દિલ્હીમાં લાલ કિલ્લાની પાસે વાલ્લ વગાડવાની ઠોઠીને
રજા મળતી નથી, પણ આ જૈનસાધુનો સંમશાનયાત્રા માટે
ખાસ રજા મળી હતી.

આજ આપણા ચરિત્રનાયકના દુઃખનો પાર નહોતો.
આઠ દિવસના ઉબગરા તો હતા. શુક્રસેવામાં ખડે
પગે રહેલા, પણ બધી સેવા નકામી ગઈ. શુક્ર એકાએક
પોતાના બાળશિષ્યને છોડી ચાલ્યા ગયા. આજે ગોચરી
પણ ન કરી. ન ઠોઠીની સાથે વાતચીત. બધા સાધુમુનિ-
રાજેએ ઘણુંએ સમજાવ્યા પણ શુક્રનો વિરહકાળ કેમ
ભૂલ્યો ભૂલાય ?

“ વડલભ ! તમે કરી ચિંતા ન કર્યો. શુક્રદેવનું
રથાન તો ખાલી જ રહેવાનું પણ તમારે તો દયાસાગર
આચાર્યશ્રીની પાસે જ રહેવાનું છે. હમણું તો તમે અહીં
રહો. દિલ્હીના શ્રીસંઘની વિનંતિ છે. અહીં ચોમાસું કરીએ
અને ચોમાસું પૂર્ણ કરી આપણે બધા શુક્રદેવને બેટગું.”
શોકમલવિજયજી આદિ મુનિરાજેએ સમજાવ્યા.

જીવનમાં રાખના, વારંવાર નાચી જતા બાઈને ધમકાવે
 ધમકી લાવના, તે જોવા તો ધર્મપ્રેમી બન્યા કે આપી
 તાત્રે ગુરુને જમાડી દીશા માટે રાજપુત્રીની રજા આપી

જે જીવ ઉચ્ચજીવન માટે અભિલાષ રાખે છે, જે
 જ્ઞાનના ઉચ્ચ આદર્શ માટે સર્વગિત રોય છે, જે મનુષ્ય
 જગતના કલ્યાણની માથના માટે આવ્યો રોય છે તેને
 અનેક મુશ્કેલીઓ તો કમોટી રૂપે આવે છે, તેમ
 નેન્દ્ર અખિષદીશા રોય છે. પદ્ય ને પ્રભાતી-પુરુષ અને
 જે નેન્દ્ર માથનામાં મકાન થાય છે. કદરનને દિન
 મદુજ એ જામ દેવ છે. કમનાં તેજાં મન મમયે મન
 વિન દેવ છે.

“કૃપાનાથ ! બોલાવું ! આપ ફરમાવો તો હમણું જ બોલાવી લાવું.” એક ગૃહસ્થે ઉત્સૂકતા બતાવી.

“ભલે ! બોલાવી લાવો. અત્યારે જ નિર્ણય કરી લઇએ.” આચાર્યશ્રીએ આજ્ઞા આપી.

“શુરુદેવ ! મધ્યેણુ વંદામિ. આપ દયાળુની શી આજ્ઞા છે ?” પાંચે ભાઈઓએ આચાર્ય પાસે આવી વિનયથી પૂછ્યું.

■ ભાગ્યશાળીઓ ! પાલણુપુર શ્રીસંઘના આગેવાનોની ભાવના છે કે તમારી દીક્ષા અહીં જ થાય. દીક્ષાનો ઉત્સવ કરવાની શ્રી સંઘની તીવ્ર ઇચ્છા છે. વળી તમે પણ ઘણા સમયથી તેજ ભાવના સેવો છો. તમારી બધી રીતે અનુકૂળતા હોય તો જ હા પાડો.” આચાર્યશ્રીએ પરીક્ષા કરવા પ્રશ્ન કર્યો.

“કૃપાસિંધુ ! અમે તો અત્યંત ઉત્સૂક છીએ. અમે તો તે મંગળ ઘડીની રાહ બેઠા રહ્યા છીએ. આપશ્રી હવે વિલંબ ન કરો. અમને જુદા ન રાખો.” ગળગળા થઈ પાંચેએ વિનંતિ કરી.

“જહામુખમ્ ! તમારી ભાવનાઓ સિદ્ધ થાઓ. તમે ખુશીથી તૈયારી કરો. પાંચે ભાઈઓની દીક્ષા અહીં જ થશે.”

સંઘમાં આનંદ આનંદ ફેલાઈ રહ્યો. દીક્ષા મહોત્સવની તૈયારી થવા લાગી. દીક્ષાનો વરયોટો દાઢમાઢથી નીકળ્યો. આખું પાલણુપુર પાંચ ભવ્ય જીવોને જોવાને

‘ ખામેમિ સન્ને જીવા ’ કહી ક્ષમાપ્રાર્થના કરી. પછી પર-
માત્માના ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયા અને ધ્યાનમાં ને ધ્યાનમાં
મુનિરાજશ્રી હૃદયવિજયજી મહારાજનો આત્મહંસ ઊડી ગયો.
નંદરહેહ છોડી આત્મા હમેશાંને માટે ચાલ્યો ગયો.

સંવત ૧૯૪૬ ના ચૈત્ર સુદી ૧૦ તા. ૨૧-૩-૧૯૬૦
ની રાત્રિ ગોઝારી રાત્રિ હતી. તે રાત્રિએ શ્રી હૃદયવિજયજી
મહારાજ સ્વર્ગે સીધાવ્યા. દિલ્હીના શ્રીસંઘે બીજે દિવસે
ધૂમધામપૂર્વક મહારાજશ્રીના ઢેહનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો.
દિલ્હીમાં લાલ કિલ્લાની પાસે વાલ્મ વગાડવાની ઠોઠને
રજા મળતી નથી, પણ આ જૈનસાધુનો સ્મશાનયાત્રા માટે
ખાસ રજા મળી હતી.

આજ આપણા ચરિત્રનાયકના દુઃખનો પાર નહોતો.
આઠ દિવસના ઉજાગરા તો હતા. ગુરુસેવામાં ખડે
પગે રહેલા, પણ બધી સેવા નકામી ગઈ. ગુરુ એકાએક
પોતાના બાળશિષ્યને છોડી ચાલ્યા ગયા. આજે જોયરી
પણ ન કરી. ન ઠોઠની સાથે વાતચીત. બધા આધુમુનિ-
રાજેએ ધણુએ સમજાવ્યા પણ ગુરુનો વિરહકાળ કેમ
ભૂલ્યો ભૂલાય ?

“ વસ્તુભ ! તમે કરી ચિંતા ન કરશો. ગુરુદેવનું
સ્થાન તો ખાલી જ રહેવાનું પણ તમારે તો દયાસાગર
આચાર્યશ્રીની પાસે જ રહેવાનું છે. હમણું તો તમે અહીં
રહો. દિલ્હીના શ્રીસંઘની વિનંતિ છે. અહીં ચોમાસું કરીએ
અને ચોમાસું પૂર્ણ કરી આપણે બધા ગુરુદેવને ભેટીશું.”
શ્રીકમલવિજયજી આદિ મુનિરાજેએ સમજાવ્યા.

હશે તો બધું ચ થશે. હું તો આપ બન્નેનો દાસાનુદાસ સેવક છું.”

માંડલથી વિહાર કરી આપણા ચરિત્રનાયક શ્રી સુરિજી મહારાજની સાથે અમદાવાદ પધાર્યા. શ્રી સુરિજી મહારાજની આંખોમાં મોતિયા આવી ગયાં હતાં તેને માટે થોડો વખત અમદાવાદ રહેવું પડ્યું. અમદાવાદથી વિહાર કરી મહેસાણા આવ્યા, આપણા ચરિત્રનાયકનું બીજું આતુર્ભાસ (૧૯૪૫) મહેસાણામાં થયું. અહીં ડૉ. રૂડો-લ્કના પત્રો આવતા અને આચાર્યશ્રી તેમના પ્રશ્નોના જવાબ લખીને તેની સારા અક્ષરે નકલ કરવા આપણા ચરિત્રનાયકને આપતા. એમ તો વર્ષોથી આચાર્યશ્રીના રહસ્યમંત્રીનું કામ તેઓજ કરતા હતા. અભ્યાસ પણ થોડો થોડો ચાલતો હતો પણ મુખ્યત્વે આખો દિવસ કામમાં શોકાયેલા રહેતા.

એવામાં ચાર સગ્ગન દીક્ષાની અભિલાષાથી આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યા. આચાર્યશ્રીએ પોતાના સિદ્ધાંત પ્રમાણે તેઓને અભ્યાસ કરવા સૂચના કરી અને એ અભ્યાસ કરાવવાનું કામ આપણા ચરિત્રનાયકના સિદ્ધે આવ્યું. આ રીતે આપણા ચરિત્રનાયક નાની ઉંમરમાં પોતાની બુદ્ધિ-શક્તિ, કાર્યદક્ષતા અને વિનમ્રતાને લીધે વ્યવહારથી નહિ પણ નિઃશ્વય રીતે ઉપાધ્યાય બન્યા.

આટલું બધું જવાબદારીનું કામ હોવા છતાં વૃદ્ધ મુનિરાજથી પ્રભાદવિજયજી મહારાજ તથા મુનિ મહારાજથી અમરવિજયજી મહારાજ પાસેથી ચત્રિકા ઉત્તરાધન

ગોચરી પણ રહી જતી. બન્ને મુનિરાજો તેમનો હૃદય-
ર ઓછો કરવા પ્રયત્ન કરતા અને ક્ષણભર શાંતિ જણાતી.
શુરુદેવના દર્શન થતાં જ હૃદય ઉછળ્યું. શુરુવયં યાદ
માવી ગયા. તેમને સંભાળી સાજા સારા શુરુદેવના સમક્ષ
જાવવાને બદલે, દિલ્હીમાં જ મૂકીને આવવું પડ્યું. શુરુદેવ
શું કહેશે? શુરુવયં હવે કયાં મળશે? એક પછી એક વિચારો
ઉભરાયા અને હૃદય હાથ ન રહ્યું. શુરુદેવના ચરણમાં ઢળી
પડ્યા. ભારે કરુણ દ્રશ્ય બની ગયું. શુરુ-વિરહનું કેવું અસહ્ય
હાથ હતું?

અંબાલા છાવણીથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રી અંબાલા
મહેરમાં પધાયો. શ્રી સંઘે આચાર્યશ્રીનો ધામધૂમપૂર્વક
પ્રવેશ કરાવ્યો. આ વખતે ઘણા વર્ષે આચાર્યશ્રી પંતળ-
માં પધાર્યા હોવાથી પંતળના શહેર શહેર અને ગામ
ગામથી શ્રીપુરુષો દર્શનાર્થે આવવા લાગ્યા. આચાર્યશ્રીની
સાથે આ વખતે પંદર મુનિમહારાજો હતા. ૧ શ્રી કુમુદવિ-
જયજી મહારાજ ૨ શ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજ ૩ શ્રી
કુશળવિજયજી મહારાજ ૪ શ્રી હીરવિજયજી મહારાજ ૫
શ્રી ઉદ્યોતવિજયજી મહારાજ ૬ શ્રી મુમતિવિજયજી મહારાજ
૭ શ્રી મુંદરવિજયજી મહારાજ ૮ શ્રી અમરવિજયજી મહારા-
જ ૯ શ્રી માણેકવિજયજી મહારાજ ૧૦ આપણા ચરિત્ર-
નાયક ૧૧ શ્રી લગ્નિધિવિજયજી મહારાજ ૧૨ શ્રી મુખવિ-
જયજી મહારાજ ૧૩ શ્રી મોતીવિજયજી મહારાજ ૧૪
શ્રી ભક્તિવિજયજી મહારાજ ૧૫ શ્રી રામવિજયજી મહારાજ.

આચાર્યશ્રીની સેવામાં દિવસો જવા લાગ્યા. આચાર્ય-

દમ મલોનું અધ્યયન કરી લીધું; અભ્યાસ માટેની
ટેલી પાઠશાળા ?

મહેમાનગી વિદાર કરી શી સુરિભુની ગામી વાન
મર, નીમનગર થઈને તારંગા જતાં ખેરાગુમાં થોડા
નિવાસી શી મમનતાત્રાણ દીક્ષા લેવાની બાવનાથી મુનિ
ભુને મળ્યા. તેમને પણ વાતબચિત્રવલ્લ પાસે અભ્યાસ
કરવા આજ્ઞા મળી તારંગાથી યાત્રા કરી વિદાર ૧૧૧
૧૧૨ શી પાતલગુપ્ત આવી પહોંચ્યા.

“ મુનિશ્રેષ્ઠ ! મુનિ મહાગજશી વાતબચિત્રવલ્લ પાસે
અભ્યાસ કરવા માટે કોઈ કોઈ કોઈ ? ” એક દિવસ બે
વરસ પૂરી થવા પછી નવન્યા આગેવાનોએ અધ્યક્ષ
ધર્મે પૂછ્યું.

“ બે વરસે કોઈએ દીક્ષાના ગુનેવર છે. ૬૫૬
“ ૫૫૬ ” એ છે ” આગેવાનોએ જવાબ કહ્યો.

“ ૫૫૬ ? ” પાતલગુપ્તે નવન્યા એક અરે. ૫૫૬
“ ૫૫૬ ” એ છે ” આગેવાનોએ જવાબ કહ્યો.
“ ૫૫૬ ” એ છે ” આગેવાનોએ જવાબ કહ્યો.
“ ૫૫૬ ” એ છે ” આગેવાનોએ જવાબ કહ્યો.

“ના તમે એકલા-અબળાઓ છો તે હું જાણું છું, પણ મુનિ મહારાજ શ્રી કમળવિજયજી મહારાજ અહીં આતુર્ભાસ કરવાના છે. તેમનો તમને સારો સાથ મળશે, તમારી તેઓ ખૂબ સંભાળ રાખશે.”

“પ્રભો ! આપ મુખેથી પધારો. અમે આપને ભાઈજીની તળિયતના ખજર વારંવાર આપીશું, અમારાથી બનતી બધી સેવામુદ્રુપા કરીશું.” આપણા ચરિત્રનાયકે હિંમતથી જવાબ આપ્યો.

આચાર્યશ્રી વિહાર દર્શી ગયા ને અહીં ભાઈજીની તળિયત ખગડી. દિલ્હી શ્રીસંઘના આજેવાનો વાત સંભળી, તરત જ ઉપાશ્રયે દોડી આવ્યા. દિલ્હી તો શું પણ આખા હિંદુસ્તાનમાં પ્રસિદ્ધ એવા હકીમ મહમૂદખાંને ખોલાવી લાવ્યા. હકીમજીએ બનતા બંધા ઉપાયો દર્શાવ્યા પણ તળિયત વિશેષ ખરાબ થતી ગઈ. આપણા ચરિત્રનાયક તો રાતદિન શુરુસેવામાં અખંડ સેવાભાવે લીન થઈ ગયા હતા. આરામનું તો નામ નહોતું, પણ કદી કદી ગોચરી પણ ભૂલી જતા. શ્રી મોતીવિજયજી અને શ્રી શુભવિજયજી મહારાજશ્રીએ પણ ભાઈજીની ભારે સેવા કરી. દિલ્હીના સઘે તો શુરુવર્યની સેવાભક્તિ, આપધ-વૈધ-વગેરેમાં દર્શી દમોના ન રાખી. પાલીમાં એક યતીના દલાજી પહેલાં આરામ થયેલો. તેમને પાલીથી ખાસ વાર દરી ખોલાવવામાં આવ્યા.

“મહારાજશ્રી ! મેં શુરુજીને ખરાબર નપાડ્યા છે. પાલીમાં તો તેમને આરામ પણ થયો હતો. આજે તો

તો ગોચરી પણ રહી જતી. બન્ને મુનિરાજો તેમનો હૃદય-
માર ઝોંછો કરવા પ્રયત્ન કરતાં અને ક્ષણભર શાંતિ જણાતી.
પણ ગુરુદેવના દર્શન થતાં જ હૃદય ઉછળ્યું. ગુરુવર્ય યાદ
આવી ગયા. તેમને સંભાળી સાજા સારા ગુરુદેવના સમક્ષ
જાવવાને બદલે, દિલ્હીમાં જ મૂકીને આવવું પડ્યું. ગુરુદેવ
શું કહેશે? ગુરુવર્ય હવે ક્યાં મળશે? એક પછી એક વિચારો
ઉભરાયા અને હૃદય હાથ ન રહ્યું. ગુરુદેવના ચરણમાં ઢળી
પડ્યા. ભારે કરુણ દ્રશ્ય બની ગયું. ગુરુ-વિરહનું કેવું અમઘ
હાળ હતું?

અંખાંત્રાં છાવણીથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રી અંખાલા
મહેરમાં પધાર્યાં. શ્રી સંઘે આચાર્યશ્રીનો ધામધૂમપૂર્વક
પ્રવેશ કરાવ્યો. આ વખતે ઘણા વર્ષે આચાર્યશ્રી પંતળ-
માં પધાર્યા હોવાથી પંતળના શહેર શહેર અને ગામ
ગામથી સ્ત્રીપુરુષો દર્શનાર્થે આવવા લાગ્યા. આચાર્યશ્રીની
સાથે આ વખતે પંદર મુનિમહારાજો હતા. ૧ શ્રી કુમુદવિ-
જયજી મહારાજ ૨ શ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજ ૩ શ્રી
કુશળવિજયજી મહારાજ ૪ શ્રી હીરવિજયજી મહારાજ ૫
શ્રી ઉદ્યોતવિજયજી મહારાજ ૬ શ્રી મુમતિવિજયજી મહારાજ
૭ શ્રી મુંદરવિજયજી મહારાજ ૮ શ્રી અમરવિજયજી મહારા-
જ ૯ શ્રી માણેકવિજયજી મહારાજ ૧૦ આપણા ચરિત્ર-
નાયક ૧૧ શ્રી લગ્નિધિવિજયજી મહારાજ ૧૨ શ્રી મુક્તવિ-
જયજી મહારાજ ૧૩ શ્રી મોતીવિજયજી મહારાજ ૧૪
શ્રી ભક્તિવિજયજી મહારાજ ૧૫ શ્રી રામવિજયજી મહારાજ.

આચાર્યશ્રીની સેવામાં દિવસો જવા લાગ્યા. આચાર્ય-

તો ગોચરી પણ રહી જતી. જન્ને મુનિરાજે તેમનો હૃદય-
ભાર ઝોંછો કરવા પ્રયત્ન કરતાં અને દાણુભર શાંતિ જણાતી.
પણ ગુરુદેવના દર્શન થતાં જ હૃદય ઉછળ્યું. ગુરુવર્યા યાદ
આવી ગયા. તેમને સંભાળી સાબ સારા ગુરુદેવના સમક્ષ
લાવવાને બદલે, દિલ્હીમાં જ મૂકીને આવવું પડ્યું. ગુરુદેવ
શું કહેશે? ગુરુવર્યા હવે કયાં મળશે? એક પછી એક વિચારો
ઉભરાયા અને હૃદય હાથ ન રહ્યું. ગુરુદેવના ચરણમાં ઢળી
પડ્યા. ભારે કરુણ દ્રશ્ય બની ગયું. ગુરુ-વિરહનું કેવું અસહ્ય
દુઃખ હતું?

અંખાંતો છાવણીથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રી અંખાલા
શહેરમાં પધાર્યા. શ્રી સંઘે આચાર્યશ્રીનો ધામધૂમપૂર્વક
પ્રવેશ કરાવ્યો. આ વખતે ઘણા વર્ષે આચાર્યશ્રી પંતળ-
માં પધાર્યા હોવાથી પંતળના શહેર શહેર અને ગામ
ગામથી સ્ત્રીપુરુષો દર્શનાર્થે આવવા લાગ્યા. આચાર્યશ્રીની
સાથે આ વખતે પંદર મુનિમહારાજો હતા. ૧ શ્રી કુમુદવિ-
જયજી મહારાજ ૨ શ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજ ૩ શ્રી
કુશાગવિજયજી મહારાજ ૪ શ્રી હીરવિજયજી મહારાજ ૫
શ્રી ઉદ્યોતવિજયજી મહારાજ ૬ શ્રી સુમતિવિજયજી મહારાજ
૭ શ્રી મુંદરવિજયજી મહારાજ ૮ શ્રી અમરવિજયજી મહારા-
જ ૯ શ્રી માણેકવિજયજી મહારાજ ૧૦ આપણા ચરિત્ર-
નાયક ૧૧ શ્રી લગ્નિધિવિજયજી મહારાજ ૧૨ શ્રી ગુણવિ-
જયજી મહારાજ ૧૩ શ્રી મોતીવિજયજી મહારાજ ૧૪
શ્રી ભક્તિવિજયજી મહારાજ ૧૫ શ્રી દામવિજયજી મહારાજ.

આચાર્યશ્રીની સેવામાં દિવસો જવા લાગ્યા. આચાર્ય-

શ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકના નામની દીક્ષા આપી. આ તેમના પ્રથમ શિષ્ય. પ્રથમ શિષ્યમાં વિવેક મળ્યા. કેલું મંગળ શુકન !

પટ્ટીથી વિહાર કરી જીરા પધાર્યા. અહીં સં. ૧૬૪૮ ના માગશર સુદી ૧૧ ના દિવસે શ્રી ચિન્તામણી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિષ્ઠા તથા ભરૂચનિવાસી પરમ શ્રદ્ધાળુ, પરમલકૃત ધર્માત્મા શેઠ શ્રી અનુપચંદ મધુકચંદ કેટલીક સ્ફટિકની મૂર્તિઓ લાવ્યા હતા, તેની અંજનશલાકા કરાવી.

આચાર્ય મહારાજ તો જાણતા હતા કે મારો વડ્ડલ (વિજયજી) જ પંજબની રક્ષા કરશે, તેથી પ્રત્યેક કાર્યમાં તેમને તાલીમ આપતા હતા. આ પ્રતિષ્ઠા તથા અંજનશલાકાની બધી વિધિ આચાર્યશ્રીની પ્રેરણા પ્રમાણે આપણા ચરિત્રનાયકે કરાવી.

આ પ્રતિષ્ઠાઉત્સવ પછી આચાર્યશ્રી દુશિયારપુર પધાર્યા. અહીં પણ લાલા ગુજ્જરમલજીના બનાવેલા જિનમંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાની હતી. આપણા ચરિત્રનાયકને કેટલાક સાધુઓની સાથે પટ્ટા મોકલ્યા, જેથી તેમનો અધૂરો અભ્યાસ આગળ ચાલે. પ્રતિષ્ઠા સમયે આચાર્યશ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકને દુશિયારપુર બોલાવ્યા અને પ્રતિષ્ઠાની બધી ક્રિયાવિધિમાં આચાર્યશ્રીને હાદિક સહકાર આપ્યો. આ વખતે આચાર્યશ્રીજીની સાથે ૨૮ મુનિમહારાજો હતા.

પંજબ ધીસંઘના આગેવાન ગણાતા લાલા ગુજ્જરમલજી તથા લાલા નરપૂમલજીની સાચા વિનંતિથી તેમજ દુશિયારપુરના ધીસંઘની ઈચ્છાથી આચાર્યશ્રીને દુશિયાર-

અભ્યાસ અને તાલીમ

૧૫

“ ગુરુદેવ ! તારા પવંતીશુ કાનું છે ? ” અથવા

અન્ય કોઈ કાનું ?

“ હો જી ! હું જાણતો નથી. મને જાણ છે કે
તારા પવંતીશુ કાનું છે. તેને પૂછવા કમલ પાંડે પાસે
જાવું. ”

“ જાણી શકાય ? ” એમ કહીને કમલ પાંડે
કાનું પૂછવા જાય છે. અથવા અન્ય કોઈ પાસે
જાવવા જાય છે.

“શ્રીજી ! મેં દીપિકા વાંચ્યા પછી એક તેનો જવાબ તૈયાર કર્યો છે. લગભગ તેના બધા આશ્વેષોનો તેમાં સચોટ જવાબ આવી જાય છે. આપશ્રી જરા કુરસદ મેળવી જોઈ જશે ? ”

“શાબાશ ! શાબાશ ! મારા વલ્લભ ! તું આવો ચતુર અને બુદ્ધિશાળી હોઈશ, તે આજેજ જાણ્યું. જવાબ પણ તૈયાર કરી લીધો. શું નામ રાખ્યું છે ભાઈ ! ”

“શુરુદેવ ! મેં તેા વિચિત્ર નામ રાખ્યું છે. આપની મંજુરી મંજે તેાં ‘ગરુડ દીપિકાસમીર’ નામ રાખવું છે. ”

“વાહ ભાઈ વાહ, નામ પણ ઠીક ચોધી કાઢ્યું. ”

ચરિત્રનાયકની આ સોથી પહેલી બાળ-રચના. પણ એ પ્રથમ રચનામાં વિદુષી ગણાતાં સાધવી પાવંતીજીની બુધી દલીલોના જડખાતોડ જવાબો હતા. એકેએક આશ્વેષની સમાલોચના બહુજ બુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવી હતી. સૂત્રના આધારે ટાંકી પુસ્તકને સમૃદ્ધ બનાવ્યું હતું.

અહીંથી આચાર્યશ્રીએ હુધિયાના તરફ વિહાર કર્યો. અહીં સંઘની પ્રાર્થનાથી મુનિમહારાજશ્રી ઉદ્યોતવિજયજી, મુનિમહારાજશ્રી મુંદરવિજયજી મહારાજ આદિ સાધુઓને ત્યાં ચોમાસું કરવાની આજ્ઞા આપી. આપણા ચરિત્રનાયકના મોટા શુરુમાઈ મુનિમહારાજશ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજ કાર-જુવશ ભાઈજી મહારાજના (હરખવિજયજી) સ્વર્ગારોહણ પહેલાં દિલ્હીથી પંજાબ આવ્યા હતા. અહીં જન્મે મળ્યા. આપણા ચરિત્રનાયકે પોતાના ત્રણે શુરુમાઈઓની ત્રણાદ લઈ, આચાર્યશ્રીને પ્રાર્થના કરી કે આપની આજ્ઞા હોય તેા

બહારીમાં કશું નહિ બને. પણ કરવું શું? વિદ્વાનો મળે નહિ, મળે તો થોડા દિવસમાં ચાલ્યા જાય:

આ વખતે એક નવીન તક પ્રાપ્ત થઈ. મુનિ મહારાજશ્રી વીરવિજયજી મહારાજ પાસે ભાવનગરના ધર્મનિષ્ઠ વિદ્વાન આગેવાન શ્રી કુંવરજીભાઈનો પત્ર આવ્યો. તેમાં જણાવેલું કે “મકસૂદાબાદ નિવાસી જાણુ બુદ્ધિસિંહજી દુધેડિયાએ પાલીતાણામાં એક સંસ્કૃત પાઠશાળા ખોલી છે. જે મુનિરાજ અધ્યયન કરવા ઈચ્છે તેને માટે બહુ જ સારી વ્યવસ્થા છે. સારા પંડિતોની પણ વ્યવસ્થા છે, માટે જે મુનિરાજને આ પાઠશાળાનો લાભ લેવો હોય, તેને આપશ્રી પ્રેરણા કરશે. જે આપશ્રી મને જણાવશે તો હું જાતે ત્યાં જઈને યથા-શક્તિ બધી વ્યવસ્થા કરી કરાવી આપીશ.”

તક તો સાંપડી હતી, પણ બીજી તરફ એક મોટો કર્તવ્યભાર પણ ઉભો હતો. શું કરવું એની વિમાસણ ચાલુ આવીને બિભી રહી.

પોતે સ્વર્ગના હોય તેમ આચાર્યશ્રીના પ્રભાવશાળી અમૃત વરસતાં વ્યાખ્યાનો હંમેશાં ધ્યાનપૂર્વક સાંભળતા. એકાદ બે ચોમાસા સિવાય લગભગ બધાં વ્યાખ્યાનો પોતે સાંભળ્યા છે, અને વ્યાખ્યાનશૈલી, દૃષ્ટાંતો, સમાલોચનાની દૃષ્ટિ તથા સમાજને રુચિકર થઈ પડે તેવા વિચારો અને તત્ત્વની ગ્રંથો તેમણે એવાં તો ગ્રંથો કરી લીધાં કે જ્યારે જ્યારે તેઓ વ્યાખ્યાન આપે છે ત્યારે ખરેખર એ ગુરુદેવની વાણી અને શૈલીની યાદ આપે છે. ગુરુદેવના ભક્ત વૃદ્ધજનો આજે પણ કહે છે કે આપણા ચરિત્રનાયકના હૃદયમાં ગુરુદેવનો સાક્ષાત વાસ છે.

મલેરકોટલાથી વિહાર કરી રાયકોટ, જગરાંવા થઈ છરા થઈ પટ્ટી પધાર્યાં. પટ્ટીના શ્રીસંઘે ચાતુર્ભાસ માટે વિનંતિ કરી અને આચાર્યશ્રીએ શ્રીસંઘનો ઉત્સાહ જોઈ, તે માટે પોતાની સંમતિ આપી ને ક્ષેત્રસ્પર્શના પ્રમાણે યથા-યોગ્ય કરવા જણાવ્યું.

પટ્ટીમાં પં. ઉત્તમચંદ્રજી એક વયોવૃદ્ધ વિદ્વાન હતા. આપણા ચરિત્રનાયકે તેમની પાસે ચંદ્રિકાનું વિવેચન શરૂ કર્યું. પંડિતજીની શ્રી સરળ તથા મનોગમ્ય હોવાથી આ-પણીએ ચંદ્રિકાની પુનરાવૃત્તિ શરૂ કરી.

અહીંથી વિહાર કરી આપણા ચરિત્રનાયક શ્રી ચારિત્ર-વિજયજી મહારાજની સાથે જડિયાલાગુડમાં આવ્યા. અહીં એક નૈયાયિક પંડિત પાસે ન્યાયબોધિની તથા ચંદ્રોદય નામના બે ન્યાયના ગ્રંથોનું અધ્યયન કર્યું. આચાર્યશ્રી પણ કસૂર અમૃતસર થઈ અહીં પધાર્યાં. અહીં આચાર્યશ્રીજીની પાસે

બદારીમાં કશું નહિ બને. પણ કરવું શું? વિદ્વાનો મળે નહિ, મળે તો થોડા દિવસમાં ચાલ્યા જાય:

આ વખતે એક નવીન તક પ્રાપ્ત થઈ. મુનિ મહારાજશ્રી વીરવિજયજી મહારાજ પાસે ભાવનગરના ધર્મનિષ્ઠ વિદ્વાન આગેવાન શ્રી કુંવરજીભાઈનો પત્ર આવ્યો. તેમાં જણાવેલું કે “મકસૂદાખાદ નિવાસી બાળુ જુદ્ધિસિંહજી દુધેડિયાએ પાલીતાણામાં એક સંસ્કૃત પાઠશાળા ખોલી છે. જે મુનિરાજ અધ્યયન કરવા ઇચ્છે તેને માટે બહુ જ સારી વ્યવસ્થા છે. સારા પંડિતોની પણ વ્યવસ્થા છે, માટે જે મુનિરાજને આ પાઠશાળાનો લાભ લેવો હોય, તેને આપશ્રી પ્રેરણા કરશે. જે આપશ્રી મને જણાવશે તો હું જાતે ત્યાં જઈને યથા-શક્તિ બધી વ્યવસ્થા કરી કરાવી આપીશ.”

તક તો સાંપડી હતી, પણ બીજી તરફ એક મોટો કતવ્યભાર પણ ઉભો હતો. શું કરવું એની વિભાસણ ચાલુ આવીને બિમી રહી.

શ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકના નામની દીક્ષા આપી. આ ભમના પ્રથમ શિષ્ય. પ્રથમ શિષ્યમાં વિવેક મળ્યા. કેલું મંગળ શુકન !

પટ્ટીથી વિહાર કરી છરા પધાર્યા. અહીં સં. ૧૬૪૮ ના માગશર સુદી ૧૧ ના દિવસે શ્રી ચિન્તામણી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિષ્ઠા તથા ભરૂચનિવાસી પરમ શ્રદ્ધાળુ, પરમભકત ધર્મોત્તમા પ્રેક્ષ શ્રી અનુપચંદ મહુકચંદ કેટલીક રફટિકની મૂર્તિઓ દાખ્યા હતા, તેની અંજનગ્રાહકા કરાવી.

આચાર્ય મહારાજ તે બાજુતા હતા કે મારો વસ્ત્રભ (વિજયજી) ન પંભજની રક્ષા કરશે, તેથી પ્રત્યેક દાયમાં તેમને તાલીમ આપતા હતા. આ પ્રતિષ્ઠા તથા અંજનગ્રાહકાની જાધો વિધિ આચાર્યશ્રીની પ્રેરણા પ્રમાણે આપણા ચરિત્રનાયકે કરાવી.

આ પ્રતિષ્ઠાદિત્તર પછી આચાર્યશ્રી દુશિયારપુર પધાર્યા. અહીં પણ લાલા ગુજ્જરમહાજીના બનાવેલા જિનમંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાની હતી. આપણા ચરિત્રનાયકને કેટલાક સાધુઓની સાથે પદા મોકલ્યા, જેથી તેમને અપૂરે અભ્યાસ આમળ આવે. પ્રતિષ્ઠા સમયે આચાર્યશ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકને દુશિયારપુર બોલાવ્યા અને પ્રતિષ્ઠાની જાધો ક્રિયાવિધિમાં આચાર્યશ્રીને દાર્શિક સદ્કાર આપ્યો. આ વખતે આચાર્યશ્રીજીની સાથે ૨૮ મુનિમહારાજો હતા.

પંભજ શ્રીસંવત્સ આગેવાન મણના લાલા ગુજ્જરમહાજી તથા લાલા નન્દમહાજીની સામંદ વિનવિધી નેમજ દેશિયારપુરના શ્રીસંવત્સની ઉજ્જાથી આચાર્યશ્રીને દુશિયાર-

ચલણમાં એક પાઠશાળા થઈ છે. ત્યાં સાધુઓ માટે ઘણી સારી વ્યવસ્થા છે.”

“ મહારાજશ્રી ! એ તો બહુ સારી વાત છે. પણ હું અહીં, ને પાઠશાળા પાલીતાણામાં. શું થાય ? જુવું પણ કેમ અને ગુરુદેવની આજ્ઞા વિના જઈપણ કેમ શકાય ? ” આપણા અરિત્રનાયકે મુંઝવણ દર્શાવી.

“ તમારી અભ્યાસની ઇચ્છા તો પ્રબળ છે. આચાર્યશ્રી પણ તે જાણે છે. મને લાગે છે તમને આજ્ઞા મળશે. હું પણ ગુરુદેવને લખીશ. તમારો વિચાર પાકે કરી દેયો. ”

“ સાહેબ, મારે તો લાખ વાતે ત્યાં જવું છે. અભ્યાસ થતો હોય અને ગુરુદેવની આજ્ઞા મળે તો પછી શું જોઈએ. આપશ્રી કૃપાદષ્ટિથી બે શબ્દો લખો તો કદાચ ગુરુદેવ આજ્ઞા આપે. ”

“ હું લખું છું, તમે પણ તમારી ઇચ્છાદર્શક પત્ર સાથે જ બીટો. હું માનું છું કે આચાર્યશ્રી જરૂર મંજૂરી આપશે. ”

“ તો તો ધનભાગ્ય મારાં ! મારી અભ્યાસની તમન્ના તો એવી છે કે આજ્ઞા મળે તો બીજી જ ઘડીએ વિદ્યાર કડું. સાથે કેઈ મુનિરાજે હોય તોજ એ સાહસ થઈ શકે. ”

“ ભાગ્યશાળી ! આચાર્યશ્રીની સંમતિ તો આવવા દો, પછી બધી વ્યવસ્થા થઈ જશે. ”

આચાર્યશ્રીને પત્ર લખવામાં આવ્યો. સાથે બીજા મુનિરાજેને પૂછવામાં આવ્યું તો મુનિરાજશ્રી રાજવિજયજી

શી કમલવિજયણ મહારાજ માથે આપે પણ મધ્યાન
મંત્રનિનું અધ્યયન શરૂ કર્યું

અમુલમરમાં પ્રતિષ્ઠા થવાની હતી. આવાણશીના વાદ
દમ્ભે શી અન્નાચર્યામીને પ્રતિષ્ઠા મળ્યાનવ થય ને. તે
ના ૧૬૮૭ ના વેમાસ સુદી ૬ ને દિવસે સમારોહપૂર્વે
પ્રતિષ્ઠા કરી. આજ કા મનિવતાવડે આવાણશીની માથે પ્રતિ
ષ્ઠા ની કિશોરિણીનાં અનુપૂર્વક જાગી ઊઠ્યા. તેમને મળ
વા ૧૬૮૭ નું નવમજાનું મજાનું.

... ૧૬૮૭ નું નવમજાનું નિર્ગમ પા
પે ને ૧૬૮૭ નું નવમજાનું પાનું પાંચમું મેળ
... ૧૬૮૭ નું નવમજાનું પાનું પાંચમું મેળ

શ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકના નામની દીક્ષા આપી. આ તેમના પ્રથમ શિષ્ય. પ્રથમ શિષ્યમાં વિવેક મળ્યા. કેલું મંગળ શુકન !

પટ્ટીથી વિહાર કરી છૂરા પધાર્યા. અહીં સં. ૧૬૪૮ ના માગશર સુદી ૧૧ ના દિવસે શ્રી ચિન્તામણી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિષ્ઠા તથા ભરૂચનિવાસી પરમ શ્રદ્ધાળુ, પરમભક્ત ધર્મોત્તમા શેઠ શ્રી અનુપચંદ મલુકચંદ કેટલીક સ્ફટિકની મૂર્તિઓ લાવ્યા હતા, તેની અંજનશલાકા કરાવી.

આચાર્ય મહારાજ તો જાણતા હતા કે મારો વડલભ (વિજયજી) જ પંજાબની રક્ષા કરશે, તેથી પ્રત્યેક કાર્યમાં તેમને તાલીમ આપતા હતા. આ પ્રતિષ્ઠા તથા અંજન-શલાકાની બધી વિધિ આચાર્યશ્રીની પ્રેરણા પ્રમાણે આપણા ચરિત્રનાયકે કરાવી.

આ પ્રતિષ્ઠાઉત્સવ પછી આચાર્યશ્રી દુશિયારપુર પધાર્યા. અહીં પણ લાલા ગુજ્જરમલ્લજીના બનાવેલા જિન-મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાની હતી. આપણા ચરિત્રનાયકને કેટલાક સાધુઓની સાથે પદા મોકલ્યા, જેથી તેમનો અપૂરો અભ્યાસ આગળ ચાલે. પ્રતિષ્ઠા સમયે આચાર્યશ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકને દુશિયારપુર બોલાવ્યા અને પ્રતિષ્ઠાની બધી ક્રિયાવિધિમાં આચાર્યશ્રીને હાદિક સહકાર આપ્યો. આ વખતે આચાર્યશ્રીજીની સાથે ૨૮ મુનિમહારાજો હતા.

પંજાબ શ્રીસંઘના આગેવાન ગણાતા લાલા ગુજ્જર-મલ્લ તથા લાલા નન્દમલ્લજીની સાચક વિનિતિથી તેમજ દોશિયારપુરના શ્રીસંઘની ઈચ્છાથી આચાર્યશ્રીને દુશિયાર-

પહેલાં પણ જ્યારે ઈચ્છા થાય ત્યારે અહીં પાછા આવી જવું. એ વાતનો ખ્યાલ રહે કે કદાચ બન્ને 'બાબુથી ન રહી જાયો.'"

આપણા ચરિત્રનાયકને જલદી જવાની તાલાવેલી હતી. આચાર્યશ્રીની આજ્ઞા તો હતી. વિશેષ રહસ્યનો વિચાર કરવા તો મન ના પાડતું હતું. આજ્ઞા છે, તો પંછી જવુંજ. વળી હું પહેલો આવી જઈશ. આમ વિચાર કરી તૈયારી કરી લીધી.

"મથ્યેણ વંદામિ !" અમૃતસરના બેપાંચ આગેવાનો મહારાજશ્રી વલ્લભવિજયજી પાલીતાણા તરફ વિહાર કરે છે તે વાત સાંભળી, મુનિ મહારાજશ્રી વીરવિજયજી મહારાજશ્રી પાસે દોડી આવ્યા.

"ધર્મલાભ ! કેમ લાલાજી !"

"સાહેબ અમે સાંભળ્યું છે કે મુનિ મહારાજશ્રી વલ્લભવિજયજી આદિ પાલીતાણા તરફ વિહાર કરે છે."

"હા ! તમારી વાત સાચી છે. શુરહેવની આજ્ઞા પણ આવી ગઈ છે. પાલીતાણામાં એક પાઠશાળા છે, ત્યાં અભ્યાસ માટે સારું સાધન છે."

"સાહેબ ! આચાર્ય મહારાજ પાલીતાણા જેટલે દૂર જ્યાં મહારાજશ્રીને આજ્ઞા આપે તે અમારી સમજમાં આવતું નથી. જવિધ્યના પંજાળના રક્ષકને શુરહેવ પોતાથી જુદા પાટે જ નહિને." આગેવાનોએ શંકા કરી.

"જુઓ ! આ રહ્યો છીજનો પત્ર."

"સાહેબ ! પત્ર તો છે પણ તેમાં આચાર્યશ્રીની આજ્ઞા

જવાનું સૂચન છે.”

“એ તો હું પણ સમજું છું. હું જલદી આવવાને વિચાર રાખીને જ જાઉં છું.”

“પણ સાહેબ ! છેલ્લું વાક્ય તો સ્પષ્ટ છે કે ‘કદાચ જન્મે તરફથી રહી ન જાઓ.’ આ વાક્યમાં શ્રીજી ચાહે છે કે તમે ત્યાં જશો. પણ કદાચ અભ્યાસ પણ પૂરો નહિ થાય અને અહીં તો પછી કેણુ જાણે કેવા સંજોગો ઊભા થાય. સાહેબ ?” અમે તો આપના હિતની દ્રષ્ટિએ આપને વિનંતિ કરીએ છીએ કે ગુરુચરણમાં રહેવું એજ આપને માટે શ્રેયસ્કર છે. પછી તો આપની જેવી મરજી.” લાલાજીએ રહસ્ય સમજાવ્યું.

“લાલાજી આપની વાત પણ વિચારવા જેવી છે. આપ ચિંતા ન કરો. હું અહીંથી શ્રીજીની પાસે જાઉં છું. ત્યાંથી ગુરુદેવની આજ્ઞા લઈને પછી જ આગળ વિહાર કરીશું.” આપણા ચરિત્રનાયકને સંઘના આગેવાનોની દક્ષીણ ગળે ઉતરી અને તેમણે ગુરુદેવની પાસે જવા વિચાર કર્યો.

અમૃતસરથી ત્રણે ગુરુજીઓ વિહાર કરવાના હતા. એટલામાં ત્યાંના વયોવૃદ્ધ ધર્મપ્રેમી સમજન લાલા બાગા-મલજી હોઠા આવ્યા.

“મહારાજશ્રી ! આપ તો જલે પધારો. ગુરુદેવ તો દયાસાગર છે. તે આપને આજ્ઞા આપી દેશે, પણ આ જુઠાની વાત પણ યાદ રાખજો. આપ અંબાલાથી પેલી તરફ આ ચોમાસામાં તો નહિ પહોંચી શકો. મારી વાત ખોટી નીકળે તો હું સાચો ગુરુભક્ત નહિ.”

શ્રીએ એકાએક પ્રશ્ન કર્યો.

‘પધારો કૃપાનાથ ! ઘણા વખતે જન્મે મળ્યા તેથી જરા વાતો કરીએ છીએ, વલ્લભવિજયજી તો આપશ્રીના ભારે કૃપાપાત્ર થઈ ગયા છે ને શું ? વિદ્વાન પણ થયા છે. જુઓને સાહેબ ! મારી સાથે પણ ઠીકઠીક ચર્ચા કરી શકે છે.’ શ્રી કાંતિવિજયજી તથા આપણા ચરિત્રનાયક વાતો કરતા હિમા થઈ ગયા. આચાર્યશ્રીને વંદન કર્યું અને વિનયથી જવાબ આપ્યો.

“પણ મારા તૈયાર કરેલા વલ્લભને તમે જૂજરાત ન ઉડાવી લઈ જતા. પંબજને માટે મેં તેને તૈયાર કર્યો છે. મને તેને માટે જાહુ જ મોટી આશા છે.” હસતાં હસતાં આચાર્યશ્રીએ પ્રશ્ન કર્યો.”

કૃપાનાથ ! એમ કદી ન જાને. એ તો આપના કૃપાપાત્ર છે. તેમના મન પર આપનો એવો જાહુ થઈ ગયો છે કે તે કોઈના ચળાવ્યા ચળે તેમ નથી. વળી ગુરુદેવ ! મને તો ખૂબ આનંદ થાય છે કે મારા દેશના અને મારા જ શહેરના એક ભાગ્યશાળી મુનિરત્ન આપના વિશ્વાસપાત્ર બન્યા છે અને એજ પંબજના રક્ષક બનશે.” શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજશ્રીએ પોતાનો આનંદ પ્રદર્શિત કર્યો.

“જાહ ! જૂજરાતમાં મુનિરાજેનો તોટો નથી, પણ આ પંબજની કોણ સંભાળ લેયે. આવ્યો ત્યારથી તે મારા હૃદયમાં જાણી ગયો છે અને જરૂરે તે સુપાત્ર છે. મારી પછી તેજ પંબજની રક્ષા કરશે. તમે ત્રણ તેને સાથ આપોને ?” આચાર્યશ્રીએ મનની ભાવના વ્યક્ત કરી.

તાતાજીની વાત મનમાં રાખીને અધ્યયન માટે
આપણા અભિવ્યક્તિ માત્રી નીકળ્યા.

— આપણી આ વખતે મિયાની (જિ. રોશિયાર)
ને હવે આ પરીક્ષા આપા.

મેં તો હવે આ આપણીની માથે રહી એક વિ
ધનના પરીક્ષા આપના કરી.

— હવે! મને અધ્યયન માટે પત્રોનું કા
ગર આપો.”

— હવે મને જાણ ને જાણે. હવે મને? મને
આપણે આપો.”

— જી! હવે મને આપે હવે આપણે આપણે
તે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે

— હવે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે

— હવે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે
આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે આપણે

શ્રીએ એકાએક પ્રશ્ન કર્યો.

‘પધારો કૃપાનાથ ! ઘણા વળતે જાનને મળ્યા તેથી જરા વાતો કરીએ છીએ. વસ્તુલવિજયજી તો આપશ્રીના ભારે કૃપાપાત્ર થઈ ગયા છે ને શું ? વિદ્વાન પણ થયા છે. જીજ્ઞાસુને સાહેબ ! મારી સાથે પણ ઠીકઠીક ચર્ચા કરી શકે છે.’ શ્રી કાંતિવિજયજી તથા આપણા અસ્તિત્વનાયક વાતો કરતા ભ્રાતા થઈ ગયા. આચાર્યશ્રીને વંદન કર્યું અને વિનયથી જવાબ આપ્યો.

“પણ મારા તૈયાર કરેલા વસ્તુલને તમે મૂજરાત ન ઉડાવી લઈ જતા. પંક્તિને માટે મેં તેને તૈયાર કર્યો છે. મને તેને માટે બહુ જ મોટી આશા છે.” હસતાં હસતાં આચાર્યશ્રીએ પ્રશ્ન કર્યો.”

કૃપાનાથ ! એમ કદી ન જાને. એ તો આપના કૃપાપાત્ર છે. તેમના મન પર આપનો એવો બહુ થઈ ગયો છે કે તે દોષના ચળાવ્યા થયે તેમ નથી. વળી ગુરુદેવ ! મને તો ખૂબ આનંદ થાય છે કે મારા દેશના અને મારા જ શહેરના એક ભાગ્યશાળી મુનિરત્ન આપના વિશ્વાસપાત્ર બન્યા છે અને એજ પંક્તિના રક્ષક બનશે.” શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજશ્રીએ પોતાનો આનંદ પ્રદર્શિત કર્યો.

“ભાઈ ! મૂજરાતમાં મુનિરાજેનો તોટો નથી, પણ આ પંક્તિની દોષ સંભાળ દે. આવ્યો ત્યારથી તે મારા દૈવ્યમાં જાઈ ગયો છે અને જરૂર તો સુપાત્ર છે. મારી પછી તેજ પંક્તિની રક્ષા કરશે. તમે તમારો આપ-પ્રેમને ?” આચાર્યશ્રીએ મનની ભાવના વ્યક્ત કરી.

અમરુત મુતી એકમ મુખીમાં ઠીક થઈ જાય તો દરિયામાં
 રિત્તી પડેલી જલુઃ તેમ વિચાર કર્યો, પણ જલિત્તમના મુતી
 જલની દરનીનું કામ બિચાર થતું નથી. વળી અંબ ૧૫
 નો મધે મુરેજને પ્રાપ્તના પત્ર લખ્યો કે “ અહીં એક મુતી
 મદાર જલ મુતીનું અમરુત છે, આવી હાલતમાં હા કલિ રિત્તી
 પણ તે સ્વતઃમ લકવીક રહેશે. વળી અમારા રિત્તી ૫૩
 જલ ની મુરેજ પા અ.પ તેમને અહીં નામામ. મ.૭ મ.૮
 લખો. જલનું પણ તેમને વિચાર કરવા હમીનું નથી ”

અ.૫ રિત્તીને મુતી : જલ મ તપ્તી જલુઃ

ચાતુર્માસમાં આપણા ચરિત્રનાયક ઉપર ગૂજરાતથી પણ પત્રો આવ્યા. ગૂજરાતમાં તેમના પાલીતાણુ તરફના વિહારની વાત પહોંચી ગઈ હતી. ઘણાને તે માટે આનંદ થતો હતો, પણ કેટલાક અંગત હિતૈષી આત્મજનોને તો 'મોડું' દુઃખ થયું. તેઓની તો માન્યતા હતી કે આપણા ચરિત્રનાયક ગુરુદેવના ચરણોમાં રહે અને તાલીમ મેળવે એ મોટામાં મોટો અભ્યાસ છે. ગૂજરાતમાં પાઠશાળાનું સાધન છે-પણ ગુરુસેવા અને તાલીમ પાસે તેની કશી કીંમત નથી.

વડોદરાના ધર્મોત્તમા શેઠ ગોકળભાઈ 'દુર્લભદાસ, મોટાભાઈશ્રી ખીમચંદભાઈ, ધર્મકાર્યમાં સહાયક જવેરી હીરાચંદભાઈ, ભરૂચના શેઠ અનોપચંદ મહુકચંદ, ખંભાતના શેઠ પોપટભાઈ અમરચંદ તથા ધુળિયા (ખાનદેશ) ના શેઠ સખારામ દુર્લભદાસ આદિના પત્રો આવ્યા અને તે વાંચતાં આપણા ચરિત્રનાયકના વિચારોમાં ભારે પરિવર્તન થયું.

પોતે પણ આ માટે વિચારમગ્ન તો હતા જ. એક તરફ અધ્યયનની તમન્ના, બીજી તરફ ગુરુદેવની મમતા, તેઓશ્રીની તાલીમ અને તેમની ચરણસેવાનો લાભ, વળી પંલબના ગામેગામના સંઘના આગેવાનોનો પંલબ છોડીને નહિ જવાનો અનુરોધ. આ બધામાં ગૂજરાતના પત્રોએ ઉમેરો કર્યો.

ગૂજરાતના પત્રો નમૂનો આ રહ્યા.

વડોદરા

“પૂજ્યપાદ્ર મુનિમહારાજશ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ.

પાસે જઈ તું સમજ લે. " ગુરુએ પોતાની ચિંતા વ્યક્ત કરી.

" આપની આજ્ઞા મારે શિરોધાર્ય છે, ગુરુદેવ ! "

એ વિનય બતાવ્યો.

" વાસ ! સારાંદ્ર અને ગુજરાતની સંસ્કારિતા, ધર્મ-
ભક્તિભાવ, સંસ્કૃતિ, આતિથ્ય અને સમૃદ્ધિની મારા
સારી છાપ પડી છે. વીરભૂમિ પંચભનાં પ્રેમ, વીરતા,
ગતા અને સરગતા તથા અનન્ય ગુરુભક્તિ પણ કેમ
માય ? એ પ્રદેશોદ્ધારા જૈન સમાજનું કલ્યાણ સાધી શકાય
મ મને સમજાય છે. તેમાં જ શાસનની શોભા છે. "

એ પોતાના ભાવ રજુ કર્યા.

" ગુરુદેવ ! આપની વાત બરાબર છે. સમાજનું કલ્યાણ
મહત્ત્વની વસ્તુ છે. પણ તે માટે શું શું કરવું આવશ્યક
તેની ઝાંખી કરાવવા કૃપા કરશે ? " શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યો.

" બાઈ ! કાન્તિ અને શાન્તિ એ જે મંત્રો છે સમાજ
માર ઝીલે તો ભવિષ્યના જગતમાં જૈનશાસનના અદ્વિસા
ને સત્યનો ભારે વિજય થાય. મારું હવન કેવું કાન્તિમય
પણ શાન્તિની મારી સાધના પણ તેટલી જ તીવ્ર છે. "

" આપની ભાવી યોજના શી છે ? કૃપાળુ ! "

" બેટા ! ગગનચુગળી મંદિરો યજ્ઞનાં સૂચક ચર્ચગયાં.
મંદિરોને પૂજનારા પણ મુખી હોવા જોઈએને ? પણ જ્ઞાન
મુખશાન્તિ નથી. અનેક પ્રકારના વહેગો તે સિવાય
થવા મુશ્કેલ છે. જ્ઞાન એ પ્રકાર છે. એટલે હવે મારું
ય સરસ્વતી મંદિરો તરફ છે. એટલું જૈન બાગક-બા-
જ્ઞાનથી વંચિત ન રહે. ગામેગામ શહેરશહેર વિદ્યાતથો

આપણાં ભેડીએ. ધાર્મિક શિક્ષણ અને ધાર્મિક
નાયેનું અવધારિક શિક્ષણ હોવું જોઈએ. જ્ઞાન
નથી, જેમ ધર્મ વિના અસ્કાર નથી. "

"પ્રમો! માધુમમાજની ઉલ્લખિ માટે આપ

"પ્રિય! માધુમમાજમાં આજે સામોના
ન. જે ભેડીએ દેવતા પ્રેમ નથી. અગ્રણ્ય પણ કોઈકે
જેવ પાં. આ માટે એક મદાન પાઠમાળા કેન્દ્ર
હોઈને નેન મ પુરે. તથા હીજાન. જેમણે તે
કમ અજ્ઞાન કરે. અગ્રિમાર્ગ એક કરના વિધા
તે જાન ભેડીએ જેમ. હવે ચિહ્નો: ફરત. જે
પાન જે અજ્ઞાન મ કરાયે થઈ. ન દિવ્ય અને
જાણ. અને જે જાણે નેન મ પુરે. એ અનેક મા
ને અનુભવ: જાન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ "

પ્રમોજીભાઈ. જમ જાણે આજે, પ

જાણે આજે. જાણે આજે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

જાણે આજે. જાણે આજે. જાણે આજે

આદિ કરી સંચારો કર્યો. લાખ લાખ વિચારો આવવા લાગ્યા. જાંઘ તો ન આવી તે ન આવી. વિચારપરંપરા ચાલી.

અભ્યાસ તો કરવો છે. તો પછી પાલીતાણા જવું જોઈએ. એક ચોમાસું તો રસ્તામાં ગયું. હવે જતાં જતાં પણ વખત તો લાગશે. શુરુદેવે જલ્દી પાછા આવવા તો કહ્યું છે, પણ ત્યાં જતાં જતાં રસ્તામાં ખીલતું કાંઈ વિઘ્ન આવ્યાં તો ? હું જ ક્યાંક જિભારીનો ભોગ થઈ ગયો તો ? અરે પાલીતાણા પહોંચ્યો અને શુરુદેવની માદગીના સમાચાર આવ્યા તો, પછી જિડીને પણ નહિ પહોંચ્યાય. વિઘા વિના તો રહીશ પણ આચાર્યશ્રીની છત્રછાયા અને કૃપાદષ્ટિથી વચિત રહીશ, વળી પંજળ શ્રીમંથ અને ળધા શુરુભકતોની દષ્ટિએ તો શુરુની આજ્ઞાભંગ કરવાનો દોષ પણ રહેશે. વળી આ શરીરનો પણ શો ભરોંસો ? કેને ખખર હતી કે મુનિમહારાજશ્રી રાજવિજયજીની તળિયત આમ જગડશે અને અંખાલામાં રહેવાનું થશે ? સારું થયું કે હજી તો પંજળની ભૂમિમાં છીએ અને શુરુદેવ પણ દૂર નથી. પંજળની ભૂમિ—પંજળના લોકો—શુરુદેવનો સંદેશ અને અહીં જ રાખવા છંડે છે. મારે તે શિરોધાર્ય માનવું પડે. બસ હું આચાર્યશ્રીની ચરણસેવા છોડી ક્યાંય પણ નહીં જાઉં. વિઘા જે કાંઈ લાગ્યમાં હશે તે તો શુરુદેવના ચરણોમાં બેસવાથી પણ મળી રહેશે. અરે ! તેમની તાલીમ અને તેમની કૃપાદષ્ટિ મારે માટે મહાન અભ્યાસ થશે. મારે ભૂપ કરી. હવે તો ક્યારે ચોમાસું પૂરું થાય અને ક્યારે શુરુદેવના ચરણમાં જઈ પહોંચું ?”

જે શિથિલતા પેડી, સાધુસમાજ નવયુગના નવીન વિચાર-પ્રવાહને જો ન ઝોળખી શક્યો અને સમાજના ડોલતા નાવને જો બચાવી ન લીધું તો એ પવિત્ર સંસ્થા સામે બળવો થયો. આજથી ૫૦ વર્ષ પછી કેવો યુગ આવશે તેની કલ્પના આવી શકે છે ? જેમ જેમ જ્ઞાન વધશે, દેશ વિદેશનો સંપર્ક વધશે, તેમ તેમ નવીન સુધારાઓ આવશે. કેટલાક આવશ્યક હશે, કેટલાક નુકસાનકર્તા પણ હશે પણ એ સમગ્રે સાધુસમાજ પ્રખર, ચારિત્રશીલ, વિદ્વાન, સમયજ્ઞ, અને વિચારશીલ નહિ હોય તો સાધુસંસ્થા પણ વિનાશના પંથે વળશે.”

“ શુરહેવ ! સાહિત્ય પ્રચાર માટે આપની શી યોજના છે ? ”

“ બાઈ ! જૈનસિદ્ધાંત, જૈનશાસ્ત્રો અને જૈનસાહિત્યનું જગતના સાહિત્યમાં અનેરું સ્થાન છે. દેશવિદેશમાં તેના અભ્યાસકે વધતા જશે. તેમાં સંશોધનો પણ થશે. આપણા જ્ઞાનભંડારો એ મહામૂલ્યા ખજાના છે. તેના રક્ષણની અને જ્ઞાનવૃદ્ધિની યોજનાઓ થવી જોઈએ. જગતને આપણા સિદ્ધાંતોમાંથી અવનવા સંદેશો મળે તેવો પ્રયત્ન કરવામાં જૈનશાસનની પ્રતિષ્ઠા છે.”

“ પ્રતો ! સાધુઓ તો ઉપદેશ માત્ર આપી શકે, બીજું તો શું થઈ શકે ? ”

“ બેટા ! એ ઉપદેશદ્રારા તો રાજ્યમહારાજ વગેરે થાય. તે વહીવટીદ્રારા તો સમાજ, ધર્મ, દેશ અને જગતમાં નવીન માણ પૂરી શકાય. અવિસ રહી સમાજના કલ્યાણના કાર્યો

વીરચંદલાઈ ગાંધી B. A. ને તે પ્રસંગે મોકલવા નિર્ણય કર્યો. તે માટે શ્રી વીરચંદલાઈને પોતાની પાસે જોલાવ્યા. થોડો વખત તેમને સાથે રાખી જૈન સિદ્ધાંતો વગેરે સમજાવ્યા.

શ્રી વીરચંદ રાધવજી ગાંધી વીરક્ષેત્ર મહુવાના વતની હતા. ધર્મપ્રેમી, સમાજસેવક અને વિદ્વાન હતા. “ ચિદાગો પ્રત્નોત્તર ” તૈયાર કરી તેઓ ગયા અને ત્યાં ત્રણ ધર્મ પરિપદમાં જૈનધર્મ વિષે મનનીય વ્યાખ્યાન આપ્યું, એટલું જ નહિ પણ અમેરિકા વગેરે દેશોમાં ફરી જૈન ધર્મનો સારો એવો પ્રચાર કર્યો. આપણા ચરિત્રનાયકને પણ આ ગદ્યા આંદોલનોનો લાભ મળ્યો, એટલું જ નહિ પણ આચાર્યશ્રીની કાર્યપદ્ધતિ તથા વ્યવહાર દક્ષતાનો પણ ખૂબ પરિચય થયો.

આચાર્યશ્રીનું ચોમાસું જાંડિયાલાગુરુમાં થયું. અહીં આચાર્યશ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકના અભ્યાસની દ્રષ્ટિએ વ્યાખ્યાનમાં શ્રી સૂત્રકૃતાંગ સૂત્ર રાખ્યું. અહીં આચાર્યશ્રીની ઇચ્છાનુસાર ‘ જૈનમતવૃક્ષ ’ પોતે તૈયાર કર્યું. કેટલાક સાધુઓને પણ પોતે પાઠ આપતા રહ્યા. સં. ૧૯૪૬ નું આપણા ચરિત્રનાયકનું ચોમાસું પણ જાંડિયાલાગુરુમાં થયું.

અહીં આચાર્યશ્રીને પુટલમાં હુઝારો થવાથી તરત વિહાર થઈ શક્યો નહિ. મુનિરાજેએ આચાર્યશ્રીને નવીન સાધુઓને યોગોદ્ધનની ક્રિયા કરાવવાને માટે પ્રાર્થના કરી. શ્રી ઉદ્યોતવિજયજી મહારાજના શિષ્ય શ્રી કર્પૂરવિજયજી, શ્રી વીરવિજયજી મહારાજના શિષ્ય શ્રી દાનવિજયજી, શ્રી દાંતિવિજયજી મહારાજના શિષ્ય શ્રી ચતુરવિજયજી તથા લાભવિજયજી તથા શ્રી હંસવિજયજી મહારાજના શિષ્ય

અંબાલાથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રી જ્યારે હુધિયાના પધાર્યા ત્યારે તેઓશ્રીને લાગ્યું કે જીવનદીપ બહુ વખત પ્રકાશી શકે તેમ નથી. એક દિવસ આચાર્યશ્રી અને આપણા ચરિત્રનાયક ફરતા ફરતા સતલજ નદીને કિનારે આવી પહોંચ્યા. અહીં આચાર્યશ્રીએ આપણા ચરિત્રનાયકને પોતાનો જીવનસંદેશ આપ્યો અને જાણે પોતાનો વારસો આપતા હોય તેમ પ્રેમપૂર્વક આશીર્વાદ આપ્યા. ચરિત્રનાયક બડભાગી થયા. પ્રતાપી મહાત્માશ્રીના અંતરના આશિષ મેળવી પોતાને ધન્ય માનવા લાગ્યા.

હુધિયાનાથી વિહાર કરી સનખતરા પધાર્યા. અહીં રજપ જિનજિભોની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. અંજનશલાકા કરવામાં આવી. અને ત્યાંનું મંદિર શ્રી શત્રુઙ્ગયની આદીશ્વરદાદાની દેંક જેવું જ છે. તે ભેઈ આચાર્યશ્રીને શત્રુઙ્ગય યાદ આપ્યો.

“વલ્લભ ! આપણે શત્રુઙ્ગય ઉપર ચડી રહ્યા છીએ શું !”

“પ્રભો ! આ સનખતરાનું મંદિર આદીશ્વરદાદાની દેંક જેવું જ છે. એ પણ આપશ્રીના ઉપદેશનું જ ફળ છે.”

વૈશાખ સુદિ પુનમની અંજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા સાનંદ કરાવી. સં. ૧૬૫૨ ના વૈશાખ વદી ૬ ના સનખતરાથી વિહાર કરી પસરૂર, સતરાહ, ચેરાંવાલી, વડાલી વગેરે ગામોમાં યઈ આચાર્યશ્રી ગુજરાંવાલા પધાર્યા. રસ્તામાંથી આચાર્યશ્રીનો શ્વાસરોગ વધ્યો હતો. સાધુમુનિરાજેએ ઓપધ માટે પ્રાર્થના કરી પણ આચાર્યશ્રીએ તે વાત ધ્યાન પર ન લીધી, અને હલકું એવા નાના નાના રોગ માટે તે વગી દવા શું ? એમ હલી વાત હલાવી દીધી.

शक्ति नाथर शिरो-प्रमाण
आचार्यवर्ग श्री विद्यावर्धनभूषण

સાવધાન છે. ગૃહસ્થપણની વાત જ જ્યાં નથી ત્યાં પછી
આપણે શું કરી શકવાના છીએ? હાં મહારાજ? એ બતાવો
મંગળવારની સાંજના, મરનાર આપના ગુરુજીએ લોજન
કર્યું હતું?

જવાબ—હા.

સવાલ—લોજનમાં શું વાપર્યું હતું?

જવાબ—ચણાનો રસો ચોટાક વાપર્યો હતો.

સવાલ—એ ચોરાક કેના ઘરનો હતો?

પો. સુ. ઠાવકું મ્હોં રાખી સુરંગ લગાવી.

જવાબ—અમે સાધુલોક જુઠાજુઠા ઘરોની ભિક્ષા
લઈએ છીએ. કેના ઘરેથી શું લીધું અને શું શું નથી લીધું
તેની કોઈ નોંધપોથી રાખતા નથી. જેટલું યાદ આવે તેટલું
ગુરુમહારાજની આગળ કહી દેવાનું હોય અગર આપ ગુરુજી
બેસો તો આપની આગળ પણ કહેવાનો સમય આવી લાગે.

આપણા ચરિત્રનાયકનો આ જવાબ સાંભળી ખુશાલી
દર્શાવતા પોલીસ અફસરે “મહારાજ તકલીફ માફ
કરમાવે, જેસે આપ અપને સાધુપણેમેં સાવધાન હેં એસેહી
હમેશાં કાયમ બને રહેં, કહેતાં કહેતાં પો. સુ વગેરેએ
વિદાયગીતી લીધી.

અનુભવતા મૃત્યુને ભેટવા તૈયાર હતા.

“ શુરુદેવ ! કેમ છે આપને ! ” આપણા ચરિત્રનાયકે હિંમત રાખી પૂછ્યું.

“ આજે શ્વાસનું ભેર વિશેષ છે, ભાઈ ! ”

“ વેદને બોલાવું. આપ કહો તો ડાક્ટરને બોલાવીએ. ” આપણા ચરિત્રનાયકે ઉત્સુકતાથી પૂછ્યું.

“ ના ભાઈ ના, આમાં હવે વેદ શું કરશે. તુટીની બૂટી નહિ. ”

ત્યાં તો બધા મુનિરાજે એકઠા થઈ ગયા. બધાની આંખમાંથી અશ્રુધારા વહેવા લાગી. આપણા ચરિત્રનાયક તો બાળકની જેમ શુરુદેવની પથારી પાસે ઢગલો થઈ ગયા. ભેરભેરથી હુસકાં ભરવા લાગ્યા.

શુરુદેવે વલ્લભને માથે હાથ મૂક્યો ને કહેવા લાગ્યા. “ વલ્લભ ! શિષ્યો ! મને કાંઈજ નથી. સાતમ ધારી હશે તો આઠમ થવાની નથી. મારું કાર્યક્ષેત્ર તો હવે પૂરું થયું છે. આ શરીરથી થયું તેટલું બધું કર્યું છે. આ બોળીયું તો બૂનું થયું છે. બિચારું હવે કેટલું ચાલે ? હવે તો શાશ્વત આરામ મળશે. ચિરચાંતિ હું અંખી રહ્યો છું. તમે કોઈ બભરાયો નહિ. વલ્લભ, તું હિંમત રાખજે. મારી પાટ તને મોંપુ છું. ‘ પંબબની રક્ષા ’ એજ મારી અંતિમકામના. ”

દિવસે જરા સ્વસ્થતા હતી ત્યારે ધીમેધીમે આપણા ચરિત્રનાયક જે અહોનિશ શુરુ ચરણમાં જ રહેતા તેમને ગયા માધુવંદને સંબોધી કહ્યું. હૃદયમાંથી અતિમવચનો મરી

છે. વારંવાર એ તેજોમય મૂર્તિ નજર આગળ ખડી થાય છે. એમની પ્રતાપી મધુર વાણી ફરી ફરીને સંભળાય છે.

“ મને તો જિહ્વાતાં, જોડતાં, ગોચરી વળતે કે વ્યાખ્યાન વળતે, જતાં-આવતાં, નિત્યક્રિયા કરતાં કરતાં એ તેજોમય મૂર્તિ ભૂલી ભૂલાતી નથી. એ દિવ્ય દેહ તો નથી પણ તેમનો અમર આત્મા એક એક પંક્તિ દેયામાં ગુંજી રહ્યો છે.

“ એ શુરુદેવ, આત્મારામ ખરેખર આત્માના રામ જેવાં, યાદ કરતાં જ દેયામાં ઝલુઝલુટી જંગાવે છે, અનેકાનેક સમંજો ખડાં થાય છે, અનેકાનેક શુરુદેવની પ્રવૃત્તિઓ યાદ આવે છે. તેમની ખુલ્લું વાણી, પ્રાણીમાત્ર પ્રત્યેની પ્રેમભાવના, શિષ્યો પ્રત્યેની અમીત્રિષ્ટિ, સંઘે સંઘના કદ્યુ-ભુની અહોનિશ સાધના અને દેશ વિદેશના હજારો લાખો હૃદયોમાં તેમની પ્રત્યેની નિઃસ્ત્રીમ ભક્તિ-ખંધુ ય યાદ આવે છે ત્યારે હૈયું હાથમાં રહેતું નથી. વારે વારે ત્યાં કરે છે એ પ્રેમની પરમ પવિત્ર પ્રભાવિત્તે તેજોમય મૂર્તિ! તેમની પ્રેરણા હજી તો આપણા હૃદયમાં પ્રાણ પૂરે છે.”

આપણા ચરિત્રનાયકના આટલાં દર્દીઓ, લાગણી બધી વચનોએ ભરૂં કર્યો. નાના મોટા બધાની આંખો અશ્રુભીની ઘઈ ગઈ. ચરિત્રનાયકને પણ શુરુદેવ યાદ આવી મવા. તેમની આંખ સજ્જ ઘઈ ગઈ. આગળ શબ્દ ન બોલી શક્યા ને ગર્હુલી શરૂ થઈ. ગર્હુલી પછી આગળ ચલાવ્યું.

“ આપણું બધાનું હવે શું કરવું છે ? ”

“ એ જ્ઞાન દિવાકરના સંદેશને આપણે ઝીલવો, તે

બધા ગુરુદેવને વંદણ કરવા લાગ્યા. પણ ત્યાં તો
હામહેનતે શબ્દો નીકળ્યા.

“લો માઈ અવ હમ ચલતે हैं
और सबको खमाते हैं”

આ સાંભળતાંની સાથે બધાની હીંમત ટૂટી ગઈ અને
બધા ગમગીન થઈ ગયા. આંખોમાંથી અશ્રુબિંદુઓ સરી
પડ્યાં. આપણા ચરિત્રનાયકના હૃદયમાં તો ભારે બળભળાટ
મચી રહ્યો હતો, પણ તેમણે આ સમયે હિંમત રાખી.
બધાને શાંત થઈ જવા ઈશારો કર્યો. ગુરુદેવની બનતી સેવા
કરવા સૂચના કરી. આચાર્યશ્રીએ બેચાર વાર અહંમ્ અહંમ્
શબ્દો ઉચ્ચારણ કર્યું અને ગુરુદેવનો જીવન-હંસ આ દેહ
પિંજરનો ત્યાગ કરી સ્વર્ગમાં પહોંચી ગયો. તેમનો પરમ
પવિત્ર પુણ્યાત્મા અમર અમર ધામમાં ઉડી ગયો.

આખા ગામમાં ગુરુદેવના સ્વર્ગવાસના સમાચાર વાયુ-
વેગે પહોંચી ગયા. ગુરુદેવના અંતિમ દર્શન માટે હજારો
શ્રીપુરુષોની મેદની જામી. શ્રીસંઘે ભવ્ય પાલખી તૈયાર
કરી. ગુરુદેવના અંતિમ દર્શન માટે ઉલટેલા માનવમેદની
ઉભરાયે જતી હતી. આખા શહેરમાં પાલખી ફરી મહોત્સવે
મહોત્સવે અને બજારોમાં ગુરુદેવને પુષ્પો ને પુષ્પદારોથી
પૂજ્યા. હજારો શ્રીપુરુષો, ટૂંકો ને બાળકો, હિંદુ મુસલ-
માન, સીખ ને આર્યસમાજ બધાએ ગુરુદેવને અંતરથી
માન આપ્યું.

જૈન સંઘના આજ્ઞાલક્ષી ગુરુદેવને ચંદન, પુષ્પ,
૧૫ અને નૈવેદ્યથી પૂજ્યા. ધર્મપ્રેમી જનોએ પૈતા ઉગાડવા

માત્ર ઉપદેશ આપી શકીએ પણ તેની વ્યવસ્થા આદિને પ્રબંધ તો પંજળ શ્રીસંઘને કરવાનો રહેશે.”

શુરોવના સ્મારકની યોજના શ્રીસંઘ સાંભળી, શુરોવના અપૂરા કાર્યને પૂરા કરવાનો બધાએ નિશ્ચય કર્યો. આ સંદેશ ગામેગામના શ્રીસંઘને મળ્યો અને ગામેગામ શુરોવના સ્મારકને માટે યથાશક્તિ ફંડ આદિ થયું.

આજે એ યોજનાના કાર્યોને વિચાર કરતાં પ્રત્યેક શુરભક્તને હર્ષ થાય છે. ખરેખર શુરોવના સ્મારકને માટે પંજળે પોતાનો ફાળો પૂર્ણ રીતે આપ્યો છે, એટલું જ નહિ પણ હિંદભરના શુરભક્તોનો તેમાં ફાળો છે.

૧ આજે આત્મસંવત ચાલે છે.

૨ સમાધિમંદિરનું ખાતમુદ્દત સં. ૧૯૫૩ આત્મસંવત ૧ માં થયું. સં. ૧૯૬૫ આત્મસંવત ૧૨ વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ના ચરણસ્થાપના—સમાધિમંદિર પ્રતિષ્ઠા થઈ અને તેનું નામ શ્રી આત્માનંદ જૈન ભવન રાખવામાં આવ્યું.

૩ ‘આત્માનંદ જૈન સભા’ નામની સંસ્થાએ પંજળમાં જગ્યાએ જગ્યાએ સ્થાપન થઈ છે. ભાવનગરમાં વડોદરા એક ‘શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા સાહિત્ય પ્રકાશન’ જેણે કાર્ય ઉત્તમ રીતે કરે છે. મુંબઈમાં પણ આત્માનંદ જૈન સભા હમણાં શરૂ થઈ છે.

૫મી પંજળખંભી આ સભાઓના કેન્દ્રસ્થાન તરીકે “શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસભા” ઉપાધ્યાયજી શ્રી નેદનવિજયજી મહારાજના પ્રયાસથી સ્થાપન થઈ છે.

પાયાં. પત્રી નો જપી ચિંતા ઠોડી. મીન ધારજી કરી મન
અદંબ અદંબનો જપ શરૂ કર્યો. જગ શાન્તિ તાજ પે
મીને નિર્વાહિયા માટે જગા આપણા ચરિત્રનાથી મુખ
કરી. મજ ને. શાન્તિથી પગાર શરૂ કર્યું. અજન્મ ૧
પગાર શરૂ જપ નો જમ જમ જપાને જાન્યું. મારે જાન્યું
મીને જગ જગ મુનિર ને મારે પ્રતિજ્ઞામણ કર્યું ને જગ
જગ જગ જગ ને જગદેવને નો જાણે જગદેવને
જગદેવને જગદેવને જગદેવને જગદેવને જગદેવને
જગદેવને જગદેવને જગદેવને જગદેવને જગદેવને

બધા ગુરુદેવને વંદણા કરવા લાગ્યા. પણ ત્યાં તો મહામહેનતે શબ્દો નીકળ્યા.

“લો માદ્ર અય હમ ચલતે હૈ
ઔર સવકો સમાતે હૈ”

આ સાંભળતાંની સાથે બધાની હીંમત ટૂટી ગઈ અને બધા ગમગીન થઈ ગયા. આંખોમાંથી અશ્રુભિંદુઓ સરી પડ્યાં. આપણા ચરિત્રનાયકના હૃદયમાં તો ભારે ખળભળાટ મચી રહ્યો હતો, પણ તેમણે આ સમયે હિંમત રાખી. બધાને શાંત થઈ જવા ઈશારો કર્યો. ગુરુદેવની બનતી સેવા કરવા સૂચના કરી. આચાર્યશ્રીએ બેચાર વાર અહંમ્ અહંમ્ શબ્દનું ઉચ્ચારણ કર્યું અને ગુરુદેવનો જીવન-હંસ આ દેહ પિંજરનો ત્યાગ કરી સ્વર્ગમાં પહોંચી ગયો. તેમનો પરમ પવિત્ર પુણ્યાત્મા અમર અમર ધામમાં ઉડી ગયો.

આખા ગામમાં ગુરુદેવના સ્વર્ગવાસના સમાચાર વાયુ-વેગે પહોંચી ગયા. ગુરુદેવના અંતિમ દર્શન માટે હજારો શ્રીપુરુષોની મેદની જામી. શ્રીસથે ભવ્ય પાલખી તૈયાર કરી. ગુરુદેવના અંતિમ દર્શન માટે ઉલટેલા માનવમેદની ઉભરાયે જતી હતી. આખા શહેરમાં પાલખી ફરી મહોદ્દે મહોદ્દે અને બજારોમાં ગુરુદેવને પુષ્પો ને પુષ્પકારોથી પૂજ્યા. હજારો શ્રીપુરુષો, રહેા ને બાળકો, હિંદુ મુસલમાન, ત્રીપ્પ ને આર્યસમાજ બધાએ ગુરુદેવને અંતરથી માન આપ્યું.

જૈન સંઘના આગાલટપિ ગુરુદેવને ચંદન, પુષ્પ, ૧૫ અને નૈવેદ્યથી પૂજ્યા. ધર્મપ્રેમી જનોએ પૈસા ઉઠાવ્યા

સાધ્ય કામ હર્તું છતાં આપ ખૂબ સાવધાનીપૂર્વક કદ સહન કરીને પણ બધી પરિસ્થિતિને પહોંચી વળ્યા અને શુક્રદેવના નામના લહેરતા ઝંડાને દેશભરમાં વિજયી રાખ્યો. હિંદુભરનો જૈન સમાજ એથી પરિચિત છે. પંજાબ શ્રી સંઘનો તો આ બધાં કાર્યોમાં ઘણો સાથ છે.

આ ચાતુર્માસમાં આપની સાથે વૃદ્ધ સાધુ શ્રી કુશ-
બલિજયજી મહારાજ, શ્રી ચંદનવિજયજી મહારાજ, શ્રી
હીરવિજયજી મહારાજ, શ્રી સુમતિવિજયજી મહારાજ, શ્રી
શુભવિજયજી મહારાજ, શ્રી લલિતવિજયજી મહારાજ,
તથા શ્રી રામવિજયજી મહારાજ હતા.

શુજરાનવાલાથી શ્રી સ્તંભન પાર્શ્વનાથની યાત્રા માટે
રામનગર તરફ વિહાર કર્યો. અને પપનાખા પધાર્યા.

મતીચેને બે જન આપ્યું. ગુરુદેવના આત્માની પામ ૧
મ. ૨ નન-નિયમ લીધાં.

સાચા મનુષ્યોની જયજય નંદાની માનમેદી કરો
સંદર્ભની વિચારમાં મુરદેવને પાકાકા, અગ્નિ મા

[illegible]

પછી પણ સહાયક હોય છે એ વાતની અહીં ખાત્રી થઈ જાય છે. મંગળવારની રાતનો કરેલો કલેક્ટરના નામનો તાર બુધવારની રાતના નવ વાગે કલેક્ટરને મળે છે એ પછી ચિતાસ્થાનમાં પોલીસ આવી ભસ્મનો કળજો લે છે.

ગુરુવાર સવારના પોલીસ પોતાની રીતિમુજબ ઉપાશ્રયમાં આવી સાધુઓની જીભાનીદ્વારા કેસને પગભર કરવા ઉદ્યમ કરે છે પણ આપણા ચરિત્રનાયકની જીભાની લેતાં જ પોલીસ સમજી ગઈ કે અહીં કંઈ જનવાતું નથી ! આપણા ચરિત્રનાયકની આવા ગુરુવિયોગ કદમાં પણ હિમ્મતની સાથે છટાદાર જવાબ સાંભળીને પોલીસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે પણ માથું પૂંજાવ્યું—વાચકોના વિનોદની ખાતર એનું જરા હિગ્દશન કરાવવું ઠીક જણાય છે.

પો. સુ—તમારું નામ શું છે ?

જવાબ—વલ્લભવિજય.

પો. સુ—તમારા પિતાનું નામ ?

જવાબ—આત્મારામજી મહારાજ !

પો. સુ—માતાનું નામ ?

જવાબ—આત્મારામજી મહારાજ !

પો. સુ—ગુરુજીનું નામ ?

જવાબ—આત્મારામજી મહારાજ !

પો. સુ—તમે શું બોલો છો ?

જવાબ—હું ઠીક બોલું છું. મારા માટે માતાપિતા

મુન્દેર જે કાંઈ કરો એક જ સ્ત્રી આત્મારામજી મદારજી જે

પે. મુ—તમારી ઉંમર કેટલી છે ?

જવાબ—નવ વર્ષની, દશમાની શરૂઆત. પે. મુન્દેર
પે. જી આમજીએ લેડેલાં એ અડખડ દેખવા લાગ્યા.

પે. મુ—માપુ મદારજી જગ વિચારીને મામે મા'ડ
કે છે

જવાબ—જુદું જે જુદું નો જુદું મેં. માપુ બા'ડે જુદું
નવે જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું
જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું જુદું

પે. મુ—કેમ માપુ જુદું જુદું જુદું જુદું

નગીનભાઈએ એક વાત કહેલી તે પ્રત્યેક સાધુ મુનિરાજને અત્યંત આવશ્યક છે. તેમણે કહેવું કે “આપ વૃદ્ધ સાધુ મુનિરાજોની સાથે વિચરો છો તે બહુ શ્રેષ્ઠ છે. વૃદ્ધ સાધુના સહવાસથી યુવક સાધુનું જીવન અનેક જાતની પુરાઈઓથી ગમી જાય છે.”

આ સમયે શ્રી જાળાજી મહારાજ, શ્રી હીરવિજયજી મહારાજ અને શ્રી સુમતિવિજયજી મહારાજ એ ત્રણે વૃદ્ધોના સહવાસમાં મહારાજશ્રી હતા.

અકાલગઢથી વિહાર કરી શુજરાંવાલા થઈ આપ જમ્મૂ પધાયાં. જમ્મૂમાં ઘણા વર્ષે મુનિરાજનાં પગલાં ચતાં હોઈ હોઠોએ ખૂબ ધામધૂમથી સ્વાગત કર્યું. વ્યાખ્યાનમાં આવકે શિવાય સનાતની ભાઈઓ, ત્રીજ સરદારો તેમજ કેટલાક બ્રાહ્મણ ભાઈઓ પણ આવતા હતા. ચચાં માટે પણ ઘણા જંનેતર ભાઈઓ આવતાં, તેઓને મહારાજશ્રીની દક્ષીણપૂર્વક શાંતિથી સમજાવવાની ઠેકી બહુ મજાની લાગતી અને એ રીતે જે કોઈ એક વખત તેમના અંધકારમાં આવતું તે તે સંતુષ્ટ થઈને જતું.

જમ્મૂની મનખતશ તરફ જતાં રસ્તામાં વિશ્વનાથ નામના ગામમાં રાત રહેવું પડ્યું. ગામની ધર્મશાળામાં આપે આશ્રય લીધો.

“અરે ! છન્નુ ! આ ધર્મશાળામાં કોણ ઉતર્યું છે ?”

“મહારાજ ! સાધુલોક !”

“તે કોના દુકમથી સાધુને ઉતાર્યો ?” છન્નુ નોકર વિચારો ભટકી ગઈ ત્યાં જાંબળી ગમચણો ને વૃષ ધડકાયો.

ચોમાસું પૂર્ણ થયે આપ પટ્ટીથી વિહાર કરી જીરા પધાર્યા. અહીંથી શ્રી શુભવિજયજી તપસ્વી તથા શ્રી વિવેક-વિજયજી મહારાજે આપણા ચરિત્રનાયકની આજ્ઞાથી મારવાડ, શૂજરાત તરફ વિહાર કર્યો.

અહીંથી વિહાર કરી જગરાંવાં, લુધિયાના વગેરે સ્થાનોમાં લોકોને વિશેષ રૂપથી ધર્મમાં જોડીને માલેરકોટલા પધાર્યા.

x

x

x

“ભાગ્યવાનો ! પરમાત્માની કૃપા અને પૂર્વપુણ્યના ઉદયથી તમને તો દાળરોટી મળી રહે છે. તમે ભાતભાતના ભોજન પણ પામે છો, પણ જાણો છો તમારી આસપાસ શું ચાલી રહ્યું છે ? આજે દુષ્કાળ પ્રવર્તી રહ્યો છે. હવેરો લોકોને એક ટંક પણ બટકું રોટલો નસી જ નથી. બાળ-બચ્ચાં ટળવળે છે. બાળું તો નહિ પણ તમારા રોટલામાંથી બટકું બટકું તમે આ તમારા જ ભાઈઓને મળે તેવો પ્રયત્ન કરો. તમને તેનું પુણ્ય મળશે એટલું જ નહિ જૈન ધર્મની મનુષ્યદયાનું એક સુંદર દૃષ્ટાંત તમે પૂરું પાડશો.”

આસપાસ દુષ્કાળ હતો. લોકો ભૂખે મરતાં હતાં. આચાર્યશ્રીને તો અમુક વસ્તુ જ ખપતી હતી. પણ આ રીતે જોઈ દુષ્કાળના સમય સુધી જે વસ્તુ છોટી દીધી. શ્રી સંપને ઉપદેશ આપ્યો અને તેથી શ્રીસયે એવો પ્રયત્ન કર્યો કે અન્નસત્ર શરૂ કરવું અને તેમાં જે આવે તેને પકડના દલિયા ગોળના પાણીમાં સંધીને આપવા. લગભગ ૧૫૦-૩૦૦ માણસો પ્રતિદિન તેનો લાભ લેતા. આચાર્યશ્રી

વાણીના ચમત્કાર

[૨૨]

"સ્વામીજી ! આ તે કેવા ગામમાં ! આપણે
આવી પહોંચ્યા." એક ગામમાં પ્રવેશતાં જ આપણા
પરિત્રનાયક બોલી બિઠયા.

"કેમ ! શું છે ?" સ્વામીજીએ પૂછ્યું.

"કોણ જાણે કોઈ દિવસ નદિ ને મારું મન આજે
મચકાય છે."

"એમ દરે તે ! આપણે જયોર માગીને માંવના
પીકળી જઈશું."

"અરે ભગવાન !" એક મકાનમાં મરેલું જકડું

“ઓહો ! એજ વાતને ! તમારી ભાવના તો ભક્તિભરી
પણ મુન્શીજી તમે શું નથી જાણતા કે અમે જૈનસાધુ
માટે માટે જ નૈયાર થયેલી કેઈપણ ચીજ નથી લઈ
તા. અમે તો હુખુસૂકું જે મળે તેજ લેવાના અધિકારી
એ. અને તમારી તો ભક્તિ દ્વધ તો શું પણ અમૃતથી
વિશેષ પ્રિય છે.” હસ્તાં હસ્તાં મહારાજશ્રીએ મુન્શી-
જી એમની શુભભક્તિ માટે અભિનંદન આપ્યા.

ધન્ય શિષ્ય, ધન્ય શુર ! શું હિંદુસ્તાન જેવા ધર્મપ્રિય
માં હિંદુમુસ્લિમ એકતા અંભવિત નથી ? ખરેખર
વિક પુરુષોના પ્રયત્નો જોઈએ તેટલા થયા નથી, નહિ
કાથી ધડીમાં એ ગહન સવાલનો ઉકેલ આવે જ આવે.

આતુર્ભાસ પૂર્ણ કરી આપ નાભા પધાર્યાં. અહીં
મકાનમાં ઘર તો થોડું છે, પણ આપની વાળીમાં એવો તો
મકાર છે કે એકવાર ઉપદેશ સાંભળનાર હંમેશાંને માટે
જ ખની જાય છે.

“સાહેબ ! માલેરીજી આપના દર્શને પધારે છે.”
સેવકે આવીને મહારાજશ્રીને ખબર આપી.

“નમસ્તે !”

“ધર્મલાભ !”

“સાહેબ ! આપનું નામ તાંબજીયું ત્યારથી જ આવવા
તવપાપડ યર્ધરંજા હતો, પણ રાજકીય કામોનો અત્યંત
હોવાથી ન આવી શક્યો. આજે તો સત્કારમાં નિર્ણય
કે મહારાજશ્રીનાં દર્શન કરી આવું.”

વાણીનો ચમત્કાર

[૨૨]

"સ્વામીજી ! આ તે કેવા ગામમાં ! આપણે આવી પહોંચ્યા. " એક ગામમાં પ્રવેશતાં જ આપણા ચરિત્રનાયક બોલી જઈયા.

" કેમ ! શું છે ? " સ્વામીજીએ પૂછ્યું.

" કેણે જાણે કેઈ દિવસ નદિ ને મારું મન આજે ખચકામ છે. "

" એમ દરે તે આપણે બપોર ગાળીને માંજના નોકની જઈશું. "

" અરે ભગવાન ! " એક મકાનમાં મરેકું બેઠું

ચંદ્ર પણ તેમના પરમ ભક્ત બની ગયા હતા.

આપણા ચરિત્રનાયકની વાણીમાં ખરેખર બાહુ છે. એક વખત સાંભળનારને તૃપ્તિ થતી નથી. જૈન-જૈનેતર, હિંદુ-સનાતની, આર્ય-સમાજ કે સુસલમાન, અધિકારી કે રાજકર્મચારી બધાં તેમને સાંભળવા ઉત્સુક રહેતા અને તેમનાં વચનામૃતો સાંભળી સાંભળી પોતાના જીવનને ધન્ય માનતા. જીવનને ઉચ્ચ, ઉન્નત અને ધર્મમય બનાવવા પ્રેરણા મેળવી જતા.

નાભાથી વિહાર કરી આપ સામાના, પતિયાલા, અં-ખાલા, રોપક થઇને હોશિયારપુર પધાર્યાં. અહીંના શ્રીસંઘે સ્વર્ગીય આચાર્ય મહારાજશ્રી શ્રીમદ્ વિજયનાનંદ સૂરીશ્વરની એક પ્રતિમા તૈયાર કરાવી હતી. સં. ૧૯૫૬ ના વૈશાખ સુદો ૬ ના દિવસે ધામધૂમપૂર્વક પ્રતિષ્ઠાનું કામ સમાપ્ત કર્યું. સં. ૧૯૫૬ ત્રું ૧૪ સું ચાતુર્માસ હોશિયાર-પુરમાં સંપૂર્ણ થયું.

દરિયું ભેડીને મમગમી જવાયું.

“જન જરૂરી આવે. પર્મગાંગા મોખી પાડેને
દરિય મગઈ આવ્યું નિશામ નીકળી ગયો.

“અ. માયુએને રોવા મોઝા મામ નથી પણ
પાડે નવા પો. મેં ડો જાવન આરામ પડીને નીકળી પડી.
ક. નિશામ પો જવાને પર્મગાંગામાં પ્રવેશ કરતાં જ પડી.

દરિયું ને પર્મગાંગામાં આવેને જન મામ મ
ન પોડે ને અ પજા કવિચગામક વિગત ૧૧૧ પામ

આશ્ચર્ય થાય તેમ પોતાના ઘણીથી બચવા વીન-
વવા લાગી.

“સારું બાઈ ! તારું કલ્યાણ થશે.” આપણા
ચરિત્રનાયકે જવાબ આપ્યો.

“મહારાજ ! આપની જવાની ઈચ્છા હોય તો રસ્તો
બતાવવા સાથે આવું. અહીં રહેવામાં તો સહીસલામતી
નથી.” એક શીખ સરદારે પણ તેમજ સલાહ આપી.

“સાહેબ ! તારા બહુ છે. હમણાં નીકળશું તો હેરાન
થઈશું. વળી મોડા નીકળશું તો ઠંડા ગામ પહોંચતાં રાત્રિ
પણ પડી જાય. અમે તો કહીએ છીએ કે થવાનું હશે તે
થશે. ચોર પણ છે તો મનુષ્યને ?” સાથે સાતઆઠ શ્રાવકો
હતા તેમાંથી એક બોલી જાણ્યા.

“લાલાજી ! તમારી વાત તો ખરી. એમ તો અમે
પણ નથી ખીતા. અમારી પાસે શું લેવાનું છે તે લઈ લેશે.
અને લેશે તો બે મારા શબ્દો સાંભળશે પણ ખરો. પણ
મને તમારો વિચાર આવે છે. ધૂપ છે પણ તમારી પાસે તો
જેટા વગેરે સાધન છે. અમારી ફિકર ન કરશો. અમારા પગ તો
હવે ધૂપ-પ્રદ્ધ થઈ ગયા છે. કેમ સ્વામીજી શું ઈચ્છા છે ?”
આપણા ચરિત્રનાયકે લાલાજીને મમજાવી સ્વામીજીને પૂછ્યું.

“તમારી વાત બરાબર છે. નકામો ડોહનો જીવ
એખમમાં શા માટે મૂકવો ?” સ્વામીજીએ પણ સંમતિ આપી.

ઉંચટે ખરા તડકામાં અહીંથી સ્વાના થઈ આઠ દોસની
લાખી મુસાફરી પણ ચાલીને પૂરી કરી. રસ્તો પણ ચિત્ત.

“હુ હા!”

“બાળક જણાય છે તો ચતુર અને વિવેકી.”

“દીનાનાથ! તે તેના પિતાનો એકનો એક પુત્ર હતો. પિતા નાની ઉંમરમાં સ્વર્ગવાસી થઈ ગયા. જતાંજતાં મને સોંપી ગયા. તે મારા દિલોળન મિત્ર હતા.”

“ધાર્મિક આચારની તાલીમ પણ તમે જ આપી હશે.”

“હુ હા! મારા પ્રત્યેક કામમાં લક્ષમણ તો હોય જ. કાર્યશીલ અને ઉત્સાહી છે. તેની આશાધીનતા તો આ કોઈને મુશ્કેલ કરે તેવી છે.”

“ભગતજી! પણ તમે તેને ભણાવી ગણાવી મોટો વેપારી કાં ન બનાવો? અમને આપશે તો તો સાધુ થશે.”

“શુરુવત્! તે વેપારી થવા સંભાળેલ જ નથી. આવા તેજસ્વી રત્નને સંસારની જાળમાં કયાં સપડાવવો? આપના જેવા પ્રભાવિક પુરુષનો સંપર્ક થશે તો હજારોનું બહુ કરશે. જગતમાં મારું-તમારું-તેના પૂર્વજોનું નામ ઉત્તરશે.”

“ભગતજી! હું મારી પાસે અભ્યાસ માટે રાખું. તેની પોતાની ઈચ્છા શું છે તે જાણી લઉં. પછી તેનું ભાવ્ય હશે તો આ સંયમધર્મ પાળશે.”

“સાહેબ! મેં જયપલ્લવી પુત્રવત પાળેલ છે. મારે તો એ પુત્રથી વિશેષ છે. એમના વિના મારા તો દિવસો જ જવા મુશ્કેલ, પણ આપની સેવામાં એના જીવનની માર્યદના માની મૂઠી જાઉં છું. મારો લક્ષમણ ખરેખર લક્ષમણ જ છે અને એ જીવનભર આદર્શ શિષ્ય લક્ષમણ જેવો જ રહેશે.”

મરમી કરે માતું જ રાજ્ય, પાણીને પણ ચોષ પામે. ૪
ને પૂરું થઈ ગયું. જૂઝ પવ તાગેલી. કપડાંય કુપા
પૂની કની. મરે મિયાંમીરની કાવળીમાં પડેમી મરિ
મરમ નીકે.

१०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

હોશ આપે। ત્યારે કૃપા કરી મને જાણ

“જગતજી” તમે ચિંતા ન કરો।

મારે અતરને તકમલ જનશે, તે મારે

શરે મારી અને આરાને એ હોવડો જનશે

એ અને મરે, શાએ, શાએ અને શાએ

મદ ૧ ૧૮૧,

છે. ઉપાશ્રય પણ સરસ છે. અને એટલું જ નહિ પણ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા તથા આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદાર્પણ ક્રિયાવિધિ પણ ભારત જૈન સંઘની ભાવનાથી એજ લાહોરમાં ભારે મહોત્સવપૂર્વક થઈ હતી.

લાહોરથી વિહાર કરી કસૂર થઈ પટ્ટી જતાં રસ્તામાં થટયાંગાલા ગામ આવ્યા. એક દિવસ પોતાના પ્રિય શિષ્ય-પ્રી લલિતવિજયજી મહારાજની સાથે જંગલથી આવતા હતા. રસ્તામાં એક અખાડો નજરે પડ્યો. તેમાં એક સ્ત્રીજ મહેલવાન ઢંડળેઠક કરતા હતા.

“શુરુદેવ ! આજ સરદાર હીરાસિંહ.” લલિતવિજયજી મહારાજે જણાવ્યું.

“ઓહો ! ત્યારે તો જરૂર તેમને જોવા જોઈએ. મના વિરે તો મેં ઘણું સાંભળ્યું છે.” આપણા ચરિત્ર-નાયકે અનુમોદન આપ્યું.

“સાહેબ ! એ સીખ ગૃહસ્થ છે. સુખી ઘરના છે. વાયામનો ભારે શોખ છે. પંજાબભરમાં મગદળ ચલાવવામાં ની જોડી નથી. કહેવાય છે કે લોહાના ભારેમાં ભારે મગજો તે ફેરવી શકે છે.”

“ચાલો તે તરફ થઈને જઈએ”

“જી ચાલો.”

નાનો એવો અખાડો, પાસે જ લોહાની મોટી મગદળો રેલી અને એક દ્રષ્ટપુષ્ટ સુદૃઢ યુવાન વ્યાયામ કરતો હતો.

“શું સરદાર હીરાસિંહ તમારું જ નામ કે !”

કયો. ગુરુએ ઘણી કસોટી કરી જોઈ પણ સોટચનું સોનું પછી પૂછવું જ શું ?

“લક્ષમણ ! કેઈ દિવસ નહિ ને આજે ઉદાસ કેમ ?” શિંતાતુર બનેલા લક્ષમણને જોઈ મહારાજશ્રીએ પૂછ્યું.

“ગુરુદેવ ! કંઈ જ નથી.”

“શું ભગતજી સાંભરી આવ્યા કે ઘર સાંભર્યું ?”

“મારું ઘર તો આજ છે. ભગતજી તો સાંભરે પણ આપ મને જે આશ્તભાવથી રાખો છો તે જોખું છે ?”

“તો પછી તબિયત ખરાબ છે ?”

“જી નહિ ! શરીર તો સારું છે. મને શું થવાનું છે ? ખાવું-પીવું ને આપની સેવામાં આનંદ કરવો. પછી દુઃખ શું ?”

“તો છે શું ? માન ન માન પણ તારા હસતા મુખ પર આજે જરૂર ઉદાસી છે.”

“ગુરુદેવ ! મારી કસોટી કયાંમુધી ? અભ્યાસ પણ ઠીક થયો છે. આચાર પણ શીખું છું. હવે કયાંમુધી તર-સાવશે ? આપનો હાસ હું ક્યારે બનું ? હવે તો સ્વપ્ન પણ હીસાનાં જ આવે છે. આમ કયાંમુધી ઘેરઘેર ખાવા જવું ?” લક્ષમણે હૃદયની જિમિ દર્શાવી ગુરુના ચરણમાં મસ્તક મૂક્યું. જે અધુજિંદુઓ ચરણે મરી પડ્યાં.

‘જોહો ! જેજ વાત છેને. ત્યારે શું સ્પષ્ટ બોલતો નથી. તારી કસોટી થઈ ગઈ છે. તું પત્થર નથી, સાથો રીરો છે. તારા જેવા વિનયથીલ આત્માને મેઝવી દું પાનું

આપણા નામિનાથકે પૂછ્યું.

“ હાજી મદાન્મા ! આ દાગને સીઁ મિંડ, ૧૬૭
 ના પૂ મદાગજને ભેદી ગરદાર ઉમા મહં મવા, ૪૫૭
 પ્રા મ પડો અને નમમાવથી જવાબ આપો :

“ ન હાજી ! અને આપના ભાતની ભૂ, જ પ્રા
 ન નહીં હો ”

“ જા મહંજી ! એ નો મનપુત્રે ની જુવાન ૧૭૬

“ મદા હાજી ! અમ નાગુડેવને આપમે ભેદ ની ૪૫૭

“ હાજી ! જો નવિજાવજીને દાગિં ૪૫૭

“ મદા મદાજી ! જવાબ નહીં, ૪૫૭

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

“ ૪૫૭ ”

સોહનવિજયજીને પંન્યાસપદવી આપી હતી. સાથે મુનિશ્રી ઉમંગવિજયજી અને વિદ્યાવિજયજીને પણ પંન્યાસપદવીથી વિભૂષિત કર્યા.

ઈ. સ. ૧૯૩૫ માં પં. શ્રી લલિતવિજયજીને ઉત્સવ પ્રસંગે આપણા ચરિત્રનાયકની આજ્ઞા અને પ્ર. શ્રી. કાંતિ-વિજયજી મહારાજની સંમતિથી મોટી માનવમેદનીએ ઉપાધ્યાય પદવી આપી હતી. ગુરુદેવનાં કાર્યોમાં તેમનો અહોનિશ સહકાર છે.

સં. ૧૯૬૨ વૈશાખ સુદી ૬માં આચાર્યશ્રીએ (આપણા ચરિત્રનાયકે) ત્રીયાંગામમાં શ્રીસંઘ સમક્ષ ધામધૂમપૂર્વક એમને આચાર્ય પદવીથી વિભૂષિત કર્યા છે.

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના વિકાસમાં એમનો મુંદર ફાળો છે. ગુરુદેવની આજ્ઞાથી અનેક કપટો વેઠીને એઓ પંબજથી ખુબઈ ગયા હતા અને ગુરુદેવની કૃપાથી શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયની જડ મજબૂત બનાવી.

ગુરુદેવની ભાવના પંબજમાં એક ગુરુકુળ કાયમ કરવાની હતી, તે માટે એક લાખ રૂપીઆ ન થાય ત્યાંમુધી ગુરુદેવને મિષ્ટ પદાર્થમાત્રનો ત્યાગ હતો. એ વાતની હંમેશાં ચિંતા રહેતી હતી, ખુબઈમાં એક દાનવીર મળી આવ્યા. તે હતા વેશ્નવ પણ જૈનધર્મ પ્રત્યે અભિરૂચિ ભાગી. હંમેશાં મહારાજશ્રી પાસે આવતા. પ્રસંગ જોઈને ગુરુદેવની પ્રતિ-જ્ઞાની વાત કરી. ગુરુકુળની આવશ્યકતા, પંબજના લોઠાની જરૂર અને સરળતા, પંબજનું ગુરુવચનું કાર્ય વગેરે મન-પ્રોહક વર્ણન સાંભળી દાનવીર એક વિકૃતદાન દાકારદામને

આપણે પૂરી કરવી રહી. મારું જીવન તો એ શુરુદેવના અપૂરા કાર્યને પૂર્ણ કરવા માટે છે. શુરુદેવના સ્મારકની યોજના તો તમને યાદ હશે. આજે તો પૂજ્ય બાબાજી મહારાજશ્રી કુશલવિજયજી મહારાજ આપણી સલાના અધ્યક્ષ છે. તેમની સાક્ષીએ આપણે આજે આ પાંચ ઠરાવો પસાર કર્યા છે. તે પાંચ ઠરાવોનું પાલન કરવા સમસ્ત પંજાબ શ્રીસંઘ બંધાય છે. તમે બધા તે યોજના ઉપાડી લેશો તો પ્રેરણા આપનાર અમે બેઠા છીએ. દુનિયા વિશાળ છે. જૈનધર્મના ઉપાસકો અને જૈન ધર્માવલંબીઓ જ્યાં-જ્યાં હોય ત્યાંત્યાં આ સરસ્વતી મંદિરનો સંદેશ પહોંચાડવાનો મારો-તમારો ધર્મ છે. શુરુદેવનું નામ એ રીતે આપણે અમર કરીશું. આજે આપણે એ સરસ્વતી મંદિરનું બીજાંરોપણ કર્યું ગણાયે. તેમાંથી શુરુદેવની ભાવનાના ફળસ્વરૂપ શુરુકુલ, વિદ્યાલય, મહાવિદ્યાલય અને કન્યા-પાઠશાળા જેવાં શિક્ષણનાં ધામો યોડા જ વરસોમાં તમે અને હું બેઠી શકીશું. એ જ્ઞાનપ્રચારથી જ જૈનસમાજ ઉત્તત થશે. અજ્ઞાનરૂપી અંધકારનો નાશ થશે. હનરો હનરો બાલકો બાલિકાઓ જ્ઞાન મેળવી સ્વ. પર કલ્યાણ સાધવા શક્તિમાન થશે. "

હોશિયારપુરથી વિહાર કરી, જંગિયાલા શુરુમાં મંદિર-જીની પ્રતિષ્ઠાનું કામ સમાપ્ત કરી આપ અમૃતસર પધાયો. પ્રતિષ્ઠા પછી મુનિશ્રી લલિતવિજયજી તથા મુનિશ્રી લલિત-વિજયજીએ આપની આજ્ઞાનુસાર મારવાડ-ગુજરાત તરફ વિદાર કર્યો. અમૃતસરમાં શ્રીસંઘ પંજાબના આગેવાનો

ચોમાસા બાદ નારોવાલથી બધાએ એક સાથે વિહાર કર્યો. આંખ અમૃતસર પધાર્યા. અહીં અંગાલાનિવાસી લાલા ગંગારામજી, હોશિયારપુર નિવાસી લાલા ગુજરમલજી તથા લાલા નત્યુમલજી, અમૃતસર નિવાસી લાલા પન્નાલાલજી ભોહરી અને લાલા ફગ્ગુમલજી બધાએ મહારાજશ્રીને આચાર્યપદ માટે પ્રાર્થના કરી. મહારાજશ્રીએ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં તેનો ઉત્કાર કર્યો અને તે માટે વૃથા પ્રયત્ન ન કરવા સૂચના કરી.

અહીંથી શ્રી બાબાજી મહારાજ શ્રી કુશલવિજયજી આદિની સાથે વિહાર કરી જંડિયાલા પધાર્યા. અહીં લુધિયાના નિવાસી લાલા હરદયાલ આદિ જોધાવાળાની બાબી અને અંગાલા નિવાસી લાલા નાનકચંદ બાબૂની પુત્રીની દીક્ષા ધામધૂમપૂર્વક થઈ. તેનું નામ સાધ્વી શ્રી દેવશ્રીજી રાખવામાં આવ્યું. હાલમાં પ્રવર્તકણી સાધ્વીજીશ્રી દેવશ્રીજી તરિકે પ્રસિદ્ધ છે—વર્ષોથી પંજાબમાં વિચરી રહ્યાં છે અને ઉપકાર કરી રહ્યાં છે.

આ આખા સમુદાયમાં સાધ્વીજી દેવશ્રીજી એક વિદુની સાધ્વી છે. તેમનો પરિવાર બહુ મોટો છે. ગુરુદેવ પ્રત્યે તેમને બહુ જ સન્માન છે અને ગુરુદેવના ગુરુકૃપા માટે જગ્યાએ જગ્યાએ સ્ત્રીઓને ઉપદેશ આપીને ધણી ધણી તિથિઓ તથા દાનની રકમો તેમણે અપાવી છે.

ધન્ય છે એ સાધ્વી સ્તનને અને તેમના આવા મુંદર પરિધારને.

ચૂજરાનની સાધ્વીજીઓ તેમનું ડાહ્યાં લે તો ચૂજરાત કેવું સમૃદ્ધ થાય ?

શ્રીસંઘનું ઉચિત આચરણ છે.

(૫) પર્યુષણોમાં કલ્પસૂત્રની બોલી અને જ્ઞાનપંચમી ગેરેની જે ઉપજ થાય તે 'શ્રી આત્માનંદ જૈન પાઠશાળા પંજી' કંડમાં આપવી જોઈએ.

ચાતુર્માસ આદિમાં સાધુ મુનિરાજોના દર્શનાર્થે જે પ્રવક્તા આવે છે તે જેમ જિનમંદિરમાં યથાશક્તિ દાન આપે છે તેમ 'શ્રી આત્માનંદ જૈન પાઠશાળા પંજી' ના જે પણ યથાશક્તિ દાન આપે.

આજથી ચાલીસ વર્ષ પહેલાં કરેલી નાની એવી યોજના જાળમે કેવી ફળદાયી બની છે તે આપણી જૈનસમાજની સંસ્થાઓનો ઇતિહાસ કહે છે. મહાપુરુષો, જ્ઞાનીજનો અને સાધ્યામિક આત્માની દૃષ્ટિ કેટલી વિશાળ અને કેટલી વૈભવી હોય છે તે આ યોજના અને તેના વિકાસથી જોઈ શકાય છે. જૈનસમાજના ઉત્થાનમાં અને નવ-પ્રધાનમાં શિશુ સંસ્થાઓનો કેવો મોટો ફાળો છે અને શિશુ સંસ્થાઓના પ્રભુતાજ આદ્યદ્રષ્ટા આપણા ચરિત્ર-કથાક હતા તે કહેતાં આનંદભર્યા થાય છે. કેટકેટલી જાનની પરજો એ મહાપુરુષની પ્રેરણાથી હિંદુભરમાં આજે તેની નોંધ તો હવે પછીના પ્રકરણમાં આપણે જોઈશું. જો પણ એ પુણ્યપુરુષ સમાજ કલ્યાણના અવિરત-વતન, મનન અને કાર્યનો સાધનામાં પોતાના જીવનની વ્યવસ્થા પૂર્ણ ગુરુદેવના હયાંબયાં લીલમલીલા બગીચા પંજી-માં ગાળી રહ્યા છે એ જોઈ દેને રોમાંચ નહિ થાય !

૧૯૫૭ નું ૫૮૨મું ચાતુર્માસ અમૃતસરમાં પૂર્ણ કર્યું.

“જુઓ! સાહેબ! અમૃતસરમાં અંબાલાનિવાસી લાલા ગંગારામજી, ત્યાંના બૌદ્ધરી લાલા પન્નાલાલજી. અહીંના લાલા નત્યમલજી તથા હું: બધા આપના દર્શને આવેલ તે વખતે પણ આપે ના કહી હતી.” લાલા ગુબ્બરમલજીએ અમૃતસરની વાત કહી.

“લાલાજી! આજે પણ મારો તો એજ જવાબ શ્રીસંઘ પંતબને છે.”

“પણ ગુરુદેવની ગાદો શું ખાલી રહેશે?” લાલા ગંગારામજીએ ઉત્સુકતાથી પૂછ્યું.

“મારું એ કહેવું છેજ નહિ. મારાથી વડીલ મુનિમહાત્મા છે. હું તો હરગીજ હરગીજ તૈયાર નથી જ નથી.”

“દુપાનાથ! અમે તો સ્વર્ગીય ગુરુ મહારાજની આજ્ઞાનું પાલન કરવા ઈચ્છીએ છીએ. જ્યારે જ્યારે અમે ગુરુદેવને પૂછ્યું કે ગુરુવયં! આપ અમને કોને બરોસે ઓડી જાઓ છો! ત્યારે ગુરુદેવે તો સ્પષ્ટ કહ્યું હતું કે “તમે શા માટે ચિંતા કરો છો? હું શ્રીસંઘ પંતબને વફલબને બરોસે ઓડી જાઉં છું. મારી ખોટ મારો વફલબ પૂરી કરશે. બોલો હવે આપ શું કહો છો? ગુરુદેવની આજ્ઞાનું પાલન તો આપ કરોને?” શ્રીસંઘે ગુરુદેવની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી

“ગુરુદેવ તો ગુરુદેવ જ હતા. તેમની આજ્ઞાનું પાલન કરવામા હું કદી પાછી પાની નજ કરું. હું તો શું પણ મારા જેવા હબર વફલબવિજય પણ તેમની ખોટ પૂરી નહીં કરી શકે. દયા તો શાસનસૂયં અને કયાં હું ટમટમતો લીવે. હા! સૂયંના અબાવમાં લીપક કાંઈક ઉપયોગી થઈ

“લાલાજી ! મને લાગે છે કે જૈનધર્મ વિશે ઘણી અજ્ઞાનતા આપણા લોકોમાં તેમજ જેનેતરોમાં છે. જુઓને ભાવનગરની આપણી શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સલા તરફથી પ્રકાશિત ગ્રંથમાં પણ ભૂલ છે. અને પંડિત હીરાલાલ હંસરાજ દ્વારા પ્રકાશિત ‘જન ધર્મ’નો પ્રાચીન ઇતિહાસ” માં પણ ઘણી ભૂલો છે. જો કે બન્નેના જવાબ તો મેં તૈયાર કરી મોકલ્યા છે પણ મને લાગે છે કે આપણે એક સમિતિ ઠાવ્યું કરવી જોઈએ: જેમાં સાધુ મુનિરાજ પણ હોય અને વિદ્વાન ગૃહસ્થો પણ હોય.”

“સાહેબ ! એ તો બહુ જ સારી વાત છે. આપની સૂચના અમને તો ગમી છે. તે માટે જે કંઈ પ્રાથમિક ખર્ચ થશે તે અમે જીરવાનીવાસી કરીશું.” જીરાતા આગેવાનોએ સંમતિ આપી.

“ગુરુદેવ ! આ સમિતિનું કાર્યક્ષેત્ર શું હશે ?” એક યુવાને પ્રશ્ન કર્યો.

“તમારો પ્રશ્ન વાસ્તવિક છે. જુઓ બાઈ મારી સૂચના તો એવી છે કે જૈનધર્મ સંબંધી જે કંઈ જૈન વિદ્વાન કે સલા તરફથી ગ્રંથાદિ પ્રકાશિત થવાના હોય તે આ સમિતિ પૂર્ણ રીતે તપાસી લે. અને પછી જ તે પ્રકાશિત થવા પામે. તેથી શાસ્ત્રાદિની ભૂલ પણ નહિ રહે અને ટીકાને પણ સ્થાન નહિ રહે.” મહારાજશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“પણ સાહેબ, જેનેતર માટે શું કરવું ?” એક બાઈએ પીછે પ્રશ્ન કર્યો.

હા ! તે વિશે પણ વિચાર તો કરી જ રાખ્યો છે.

મહત્તા બાલું છું. મારી સમ્મતિ પૂછે તો મુનિમહારાજશ્રી કમલવિજયજીને આચાર્યપદ આપવું જોઈએ. તે દીક્ષા પર્વા-યમાં પણ મોટા છે, જ્ઞાતા પણ સારા છે અને વયોવૃદ્ધ પણ છે.”

“બસ, બરાબર છે! પ્રવર્તકજી શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ તો મારા પણ વડીલ છે અને તે મારા સાચા સલાહકાર છે. તેમની વાત શ્રીસંઘે માન્ય કરવી જોઈએ. હું તો તમને પહેલેથી કહી રહ્યો છું. મને એ પદનો જરાએ મોહ નથી.”

“પણ સાહેબ! શાસનનાં કાર્ય તો બહુમતિથી ધ્યાન છે. પંબજ શ્રીસંઘ તો એક જ નિર્ણય પર છે. બીજાની પણ સંમતિ છે. અને પ્રવર્તકજી મહારાજને પણ અમે મનાવી લઈશું.” આગેવાનોએ ફરી દલીલ કરી

“તમે તો બધા ગુરુદેવના પરમ બપ્તો છો. ગુરુ-મહારાજના સચુદાયને એકતાના સૂત્રમાં બાંધી રાખવાનું મારું—તમારું પરમ કર્તવ્ય છે. તેથી તમે બધા પણ શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજની સૂચના માન્ય રાખો. વળી હું આચાર્ય નહિ બનું તેથી પંબજને ઊંડી જઈશ કે બૂલી જઈશ તેમ તો બનશે જ નહિ. હું ગુજરાતી છું પણ મારો આત્મા તો પંબજની સ્વાધી પ્રકૃષ્ટ છે. તમારે શંકા રાખવાપણું હોય જ નહિ” આપણા ચરિત્રનાયકે આગેવાનોને સમજાવ્યા.

નિરાશ થઈ આગેવાનો તો ગયા પણ બીજા મુનિ-રાજાએ ફરી તેજ પ્રશ્ન ઉપાડ્યો. વૃદ્ધ મુનિરાજ બાબાજી

રાખવામાં આવ્યું. તે ધીરેધીરે ઉત્તર થઈ. આજે તો હાઈ-સ્કૂલ બની ગઈ છે.

અંગાલાથી વિહાર કરી આપ સામાના (પતિયાલા રાજ્ય) પધાયો. અહીં તે સમયે મૂર્તિપૂજકના માત્ર પાંચ જ ધર્મ હતાં. બાકી બધા સ્થાનકવાસી હતા. તો પણ આપનો નગરપ્રવેશ ધૂમધામથી થયો. અન્યધર્મોવલ્લી મોટી સંખ્યામાં પ્રવેશ-ઉત્સવમાં આવ્યા હતા. કોઈ તો કુતૂહલ-વશ આવ્યા હતા, કોઈ ભક્તિવશ, કોઈ સાધુવરના દર્શનાર્થ આવ્યા હતા, કોઈ આપના વચનામૃતો સાંભળવાની ભાવનાથી આવ્યા હતા. કોઈ શ્રાવકોની શરમાશરમીથી આવ્યા હતા. ઉપાશ્રયમાં મોટી ભીડ જામી હતી. આપે મંગલાચરણ કર્યું અને આખી સભા શાંત થઈ ગઈ. આપે ઉપદેશ આપ્યો અને એ વચનામૃતો સાંભળી જનતા મુગ્ધ થઈ ગઈ. પછી તો હમેશાં આપની વાણી સાંભળી ધર્મ-પિયુષનું પાન કરવા જૈન જૈનેતરો આવવા લાગ્યા. કેટલાક સ્થાનકવાસી ભાઈઓ પણ પોતાની જૂલ મુધારી પુનઃ વીતરામ ધર્મના શુદ્ધ માર્ગમાં સન્નિભવિત થઈ ગયા.

વાહ ! કેવો મહાન ત્યાગ ! ધન-દૌલત, પુત્ર કલત્ર અને ગૃહસ્થાશ્રમનો ત્યાગ કરવો તો સરલ વાત છે, પણ માન-પ્રતિષ્ઠાનો ત્યાગ કરવો એ મહાન દુષ્કર છે. તેમાં વળી આચાર્ય પદવી જેવી મહાન પદવી જે વિરલાઓને જ મળે છે તેનો ત્યાગ કરવો તે તો એક અદ્ભુત વાત ગણાય. વળી જ્યારે શ્રીસંઘ પંજળ અને અનેક મુનિ મહારાજોની ઈચ્છા ને આગ્રહ છતાં માત્ર ગુરુદેવના સંઘાડાની એકતા માટે એક પદવીનો ત્યાગ કરવો તે મહાન ત્યાગ છે.

એ ભાવના, એ ત્યાગ, એ આત્મા અને એ જીવન દેવને દુર્લભ હોય છે. આપણા ચરિત્રનાયકના તેજોમય પવિત્ર પુણ્યાત્માનો એ પ્રતાપ.

“ સાહેબ, અભ્યાસ તો નથી. પણ ઘણાં શાસ્ત્રો સાંભળ્યાં છે. ”

“ તો તો પછી શાસ્ત્રો વિષેની ચર્ચાનો તમને અધિકાર નથી. બોલો ખીજી શી શંકા છે ? ”

“ મંદિરો બંધાવવામાં પણ પાપ તો લાગેજ ને ? ”

“ સ્થાનક બનાવવામાં પાપ લાગે તો મંદિર માટે પણ લાગે. પણ આ શંકાઓ તો તમે શા ઉપરથી કહો છો તે સમજાતું નથી. ” મહારાજશ્રીએ મમની વાત પૂછી.

“ સાહેબ ! આપ અમારા પૂજ્યશ્રી સોહનલાલજીની સાથે શાસ્ત્રાથ કરવા તૈયાર હો તો હું તેમને બોલાવું. ”

“ પછી ? ”

“ જો તે હારી જાય તો હું રવેતાંબર બની જઈશ અને જો તમે હારી જશો તો આપે સ્થાનકવાસી બની જવું. ” સુરજનભલે શરત કરી.

“ શરત તો પગાયેને ? ”

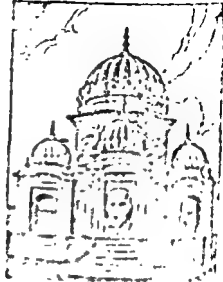
“ જરૂર ! જરૂર ! તેમાં શંકા શી ? ”

“ તેને માટે લખીનદાર ટોણુ ધાય છે ? ”

“ જરૂર હશે તો લખીન આપીશ. ”

“ તો કરો તૈયારી ને તમારા પૂજ્યશ્રીને જરૂર બોલાવી લાવો. ”

“ હું જાતે જ લઈ છું ને પરમ દિવસે તો આવી જશે. ”

THE GREAT MOSQUE OF MOSCOW

■ સાહેબ ! તો તો ઘણું જ સરસ. આપણે તે-પહેલાં પૂછી જોઈએ અને તેમાં હારી જશે તો, તો પછી વાત જ શી કરવી ? ”

“ લાલાજી ! શાસ્ત્રાર્થ કરવામાં તે કોઈને પહોંચવા નહિ દે. તેની દલીલબાજીથી તથા પ્રભાવિક વાણીથી તે સમાને પોતાની કરી લેશે. ”

“ પણ સાહેબ ! આપણે કયાં જોઈ દલીલબાજી જાણીએ છીએ. અથાં તો યશેને ? આપણા પ્રશ્નનો ઉત્તરો જ નહિ આપી શકે પછી પ્રભાવની વાત જ શી. આપ પહેલો પ્રશ્ન તો બતાવો. ”

“ આત્મારામજીએ જેન તત્ત્વાદર્શના બારમા પરિચ્છે-દમાં મહાનિશીથ સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં પૂજા વિષયક જે પાઠ આપ્યો છે તે સૂત્રમાં કયાં છે ? આ પ્રશ્નનો જવાબ તે નહિ બતાવી શકે, કારણ કે સૂત્રમાં તો એ પાઠ છે જ નહિ. પછી લોકોને કહી દેવું કે આ લોકોની બધી વાતો મનમાની છે; શાસ્ત્રમાં તો છે જ નહિ અને સાચો વીતરાગ ધર્મ તો સ્થાનકવાસી પાળે છે. લોકો તરફાળ સ્થાનકવાસી ધર્મના હિમાયતી બની જશે. ”

x

>

x

આજે મુજનમલને જિંદગી જ ન આવી. વિચારપ્રવાહ શરૂ થયો અને તેની સ્વપ્નસૃષ્ટિ ઉજ્જવળ બિંધની કદપનાથી નાચી ઊઠી. તેને લાગ્યું કે અહા ! કેવો રહસ્યમય સ્વાત્મ ! અને આ પ્રશ્નનો જવાબ તો વલ્લભવિદ્યજી આપી જ શકશે નાહ. અને તો તો જાણે ચિન્તામણિ રત્ન મગી મધુ

મહારાજશ્રીને પૂછ્યું. “સાહેબ! શું ધમાલ છે? મને તો જણાવો.”

“લાલાજી! સામાનામાં શાસ્ત્રાર્થ માટે સલા બરી. પૂજ સોહનલાલજી તો ન આવ્યા પણ જોકે સાધુને મોકલ્યા અને યતિજીએ પાઠ વાંચી બધો ભ્રમ ખુલ્લો કરી દીધો.”

“તો પછી અહીં વળી શું ચર્ચા જાગી છે?” લાલાજીએ પ્રશ્ન કર્યો.

“તેમનો ફરી શાસ્ત્રાર્થ કરવાનો ઇરાદો હોય?”

“આપનો શો ઇરાદો છે?”

“અમે તો હંમેશાં તૈયાર છીએ. પણ શાસ્ત્રાર્થની રીતિએ શાસ્ત્રાર્થ થવો જોઈએ.”

“સ્વામીજી! આપ તો જાણો છોને કે નાભા રાજ્ય ન્યાયી ગણાય છે. મહારાજ સાહેબને તો ધર્મચર્ચા ગદુ પ્રિય છે. તે મત્યનિષ્ઠ અને ન્યાયપ્રિય છે. આપ આજ્ઞા આપો તો રાજમહામાં શાસ્ત્રાર્થ માટે વ્યવસ્થા કરું.” લાલા જીવારામજીએ યોજના કરી સંબળાવી.

“હર સમય અમે તૈયાર છીએ.” મહારાજશ્રીએ હંકમાં પતાવ્યું.

લાલા જીવારામજીએ મહારાજની અનુમતિ મેળવી. પૂજ સોહનલાલજીની પાસે માણસ મોકલી પૂછાવ્યું કે “તમે શાસ્ત્રાર્થ માટે તૈયાર છો કે કેમ? જવેનાં જરી તૈયાર છે.”

પૂજ સોહનલાલજી આ માટે તૈયાર નહોતા. પણ લાલા

પણ તેમના વિનયહીન વર્તન માટે આશ્ચર્ય થયું. સુજન-મલને તો કેમ બોલવું કે કેમ વર્તવું તેનો ખ્યાલ જ ન રહ્યો અને એકદમ મુખ ધનુષની ટંકાર કરતું પૂજ સોહન-લાલજીનું આપેલું પ્રદક્ષાસ્ત્ર છોડ્યું. પ્રશ્ન પોપટની જેમ બોલી ગયો, અને હવે શું જવાબ મળે છે, સભામાં કેવી મજાની હાંસી થાય છે તે જોતો બોલો રહ્યો.

શ્રોતાજનો પણ ચમકી બેઠ્યા. વ્યાખ્યાનના રસપાનમાં આ દોષ આબોયો છે, વિપ્નસંતોષી ? બધા સમસમી બેઠ્યા. જરા ખળખળાટ થઈ ગયો. સ્ત્રીઓ અંદર અંદર વાતો કરવા લાગી. શું થશે તેમ સાધુઓ વિચારવા લાગ્યા.

આપણા ચરિત્રનાયક તો અડગ બેઠા હતા. તેમના મુખારવિંદ પર તો હાસ્ય ચમક્યું. શાંત પ્રશાંતભાવે તેમણે જવાબ આપ્યો.

“ ભાવીશ્રાવક ! તમારો પ્રશ્ન બહુ જ મહત્વનો છે, વિચારણીય પણ છે જ. પણ તેનો જવાબ અહીં નહિ આપી શકાય ? ”

સાંભળ્યું ન સાંભળ્યું ત્યાં તો બેગર સુજનમલના સાગરીતો ઉછળી પડ્યા. “ કેમ નહિ ! અહીં જ જવાબ આપો, નહિ તો તમે હાથો ”

“ બાઈઓ ! જરા શાન્તિ રાખો. મારો પૂરો જવાબ તો સાંભળો. પછી જેટલો ચોર કરવો હોય તે કરવાની તમને છૂટ છે.

“ જુઓ, એક મીઠી સલા કરો. બધા ધર્મના મેટા-

કહી એક શબ્દ પણ હું બોલના નહીં, તમારું કાર્ય
કોઈ એમ કહી શકશે કે હું કદી તે શબ્દો કહી નહીં
છું? અને તે કપડાનું નામ મુદ્ગપત્તી છે, તેને કહી
તેનો ઉપયોગ કરું છું. આપ મુદ્ગપત્તીને કહી
સ્વયં વિચારી શકો છો કે શ્રી કૃષ્ણના પદોને
કેવો નિરર્થક છે! મહારાજાશ્રી! જ્યારે મુદ્ગપત્તી
બાળક શું મંતવ્ય છે તે જણાવશો તો મુદ્ગપત્તી
થશે.” ચરિત્રનાથકે વીગનવાદ જણાવ્યો ત્યારે
જનો તથા મહારાજાશ્રીને પ્રશ્ન કર્યો.

“ઉદયચંદ્રભદ્રારાજ! તમારું કાર્ય
મળી ગયો ને! તમે મુદ્ગપત્તી કહી શકો છો,
શણે છે. ઉદેશ તો એક જ છે, પણ મુદ્ગપત્તી
તમે કદો છો તો નાકમાંથી પણ દવા નીકળે,
જીવરક્ષા તમે માનો છો તેમ કરવી હોય તો
મોહું ઢંકાઈ જાય તેવો ટોપો પહેરવો
કરીને મહારાજા હીરાચિહ્ને જવાબ આપ્યો.

શાસ્ત્રાર્થ પૂરો થયો ને નેનું કાર્ય
સ્વેનામદોના લાભમાં આપ્યો. મહારાજાશ્રી
આપણા ચરિત્રનાથકે પર પર લખી દે
મોકલાવ્યો.

નાભાના શાસ્ત્રાર્થ બાદ આપ મુદ્ગપત્તી
ના પધાર્યો. ૧૯૬૦ નું ૧૭ મું વ્યાખ્યાન
સંપૂર્ણ કર્યું. અહીં એક બિનમહત્વનું કાર્ય
અને કાર્ય શરૂ થયું. તો

“ નહીંજી ! એ પાઠસૂત્રમાં છે જ કયાં ? ”

“ નથી તો પછી આપની વાત જ છેને ! આવો અવસર તો આપે હાથથી ન જોવો જોઈએ. ”

“ અમે અમારું સ્થાન છોડી બીજી જગ્યાએ નથી જતા. ”

“ પણ મહારાજ ! ધર્મકાર્ય માટે જરૂર અનિવાર્ય છે. અને આ તો એવી જગ્યા છે જ્યાં જવામાં કરો બાધ હોય જ નહિ. વળી પંડિતોની સભામાં સત્યાસત્યનો નિર્ણય પણ થઈ જશે. ”

“ અરે, પંડિતો આમાં શું સમજે ! ”

“ એ તો બધા બટકુ રોટલાના દાસ. ” સોહનલાલ-જીએ પંડિતોની દીંમત આંકી નાખી.

“ પંડિતો નથી સમજતા તો ગધેડા ચારવાવાળા કુંભાર સમજે છે ! કયાં વિદ્યા અને વિદ્વાનનું સન્માન કરવા-વાળા વસ્ત્રભવિજયજી અને કયાં પંડિતોનું અપમાન કરવા-વાળા તમે. ”

શુરસામાં કહેતા કહેતા પંડિતો ઝિભા થઈ ચાલી નીકળ્યા. ક્ષણે પણ આવા વર્તનથી દુઃખ થયું.

નિર્ણય પ્રમાણે સભા શરૂ થઈ. મહારાજશ્રી તેમના શિષ્યમંડળ સાથે આવી પહોંચ્યા. નેમણે તો આવીને મંગલાર્ચન કરી, બ્યાખ્યાન શરૂ કર્યું. પ્રવેશાંબર આમ્નાયની પ્રાચીનતા વિષે દ્રષ્ટાંતો આપ્યાં. મૂર્તિપૂજા વિષેના પ્રાચીન ઉદ્દેશો, શિલાલેખો અને મથુરાના કંઠાકી દીવા અને

ચરણમાં પડેલા શિષ્યને ઉઠાડતાં બોલ્યા.

“કૃપાસાગર ! બીમારીના સમાચાર સાંભળીને ગોચરી પાણી પણ ઉડી ગયા હતાં, પણ ચોમાસામાં તે કાંઈ અવાય છે ! પછી તો અહીં પહોંચ્યા ત્યારે જ શાંતિ થઈ. આપની તબિયત બહુજ ખરાબ થઈ ગઈ છે. આવી તબિયત છતાં વિહાર કેમ કર્યો !” લલિતવિજયજીએ ચિંતા દર્શાવી.

“સાધારણ તાવમાં શું પડ્યા રહેવું ! વિહારથી હવાફેર થાય એટલે તાવ તો ઊસો જ ન રહે.”

“નહિ ગુરુદેવ ! જીરામાં હરદયાળ નામના પ્રસિદ્ધ હકીમ છે. તેની પાસે આવતા હરદી પંચાણુ ટકા તંદુરસ્ત થઈ ને જાય છે. તેમને માટે જીરા લખ્યું છે. જરા તંદુરસ્તી સારી થાય પછી જીરા તરફ વિહાર કરીશું.” લલિતવિજયજીએ પ્રાર્થના કરી.

“બલે બાઈ ! જેવી તારી મરજી. શરીરનો શું મોહ કરવો ! કર્મ રાજ તો આવે ને જાય !”

આરામ થયા પછી પટ્ટી, જંડીયાલા, અમૃતસર થઈ ગુજરાંવાલા પધાયો. અહીં પ્લેગને લીધે સંઘની વિનંતિથી રામનગર પધાયો. રામનગરમાં લાલા જગન્નાથ બોલેથાલ ગુરુબક્ત હતા. તેમની પાસે એક મનોહર દિવ્ય લીલા પન્નાની સ્તંભન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી. તે અદ્વિતીય પ્રતિમાનાં દર્શન કરી આનંદ લીધો. અહીંથી ખાનગાદ ટોંગરા થઈ લાહોર થઈ અમૃતસર પધાયો. સંવત ૧૯૯૩ નું એકપીસમું ધોમાતું આપે અમૃતસરમાં પૂજા કર્યું.

“યતિજી ! આપ જ પાઠ જુઓ અને લોકોની શંકાનું નિવારણ કરો ” આપણા ચરિત્રનાયકે રસ્તો કાઢ્યો.

“કરમચંદ્રજી ! લાવો સૂત્ર. હું પાઠ વાંચી બતાવું ? ” યતિજીએ સૂત્ર માગ્યું.

“સૂત્ર હું જ બતાવું ! લોક વાંચો. ”

“એમ શા માટે, મને જ આપોને. ” સૂત્ર લઈ લીધું ને ઠાળી શાહીથી બુંસેલી થોડીથોડી વંચાતી પંક્તિ વાંચીને બતાવ્યું કે આ સૂત્રમાં તો મૂર્તિપૂજનો ઉલ્લેખ છે.

બસ પછી તો પૂછવું જ શું. સ્થાનકવાસી સાધુઓ તો શરમીંદા પડી ગયા. લોકોમાં હોહા વધી પડી. લોકોએ તો ભગવાન મહાવીરની જય, આત્મારામજી મહારાજની જય, વસુભવિજયજી મહારાજની જય. આદિ જયનાદથી સભામંડપ ગાજી ઉઠ્યો. લોકોએ મોઢું સરવસ કાઢ્યું અને આપણા ચરિત્રનાયક સાથે ઉપાશ્રય આવી ફરી જયનાદો કરી સૌ પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા.

ચરણમાં પડેલા શિષ્યને ઉઠાડતાં બોલ્યા.

“કૃપાસાગર ! બીમારીના સમાચાર સાંભળીને ગોચરી પાછી પણ ઉડી ગયા હતાં, પણ ચોમાસામાં તે કાંઈ અવાય છે ! પછી તો અહીં પહોંચ્યા ત્યારે જ શાંતિ થઈ. આપની તબિયત બહુ જ ખરાબ થઈ ગઈ છે. આવી તબિયત છતાં વિહાર કેમ કર્યો !” લલિતવિજયજીએ ચિંતા દર્શાવી.

“સાધારણ તાવમાં શું પડ્યા રહેવું ! વિહારથી હવાફેર થાય એટલે તાવ તો ઊસો જ ન રહે.”

“નહિ શુરહેવ ! જીરામાં હરદયાળ નામના પ્રસિદ્ધ હકીમ છે. તેની પાસે આવતા હરદી પંચાલુ ટકા તંદુરસ્ત થઈ ને જાય છે. તેમને માટે જીરા લખ્યું છે. જરા તંદુરસ્તી સારી થાય પછી જીરા તરફ વિહાર કરીશું.” લલિતવિજયજીએ પ્રાર્થના કરી.

“ભલે ભાઈ ! જેવી તારી મરજી. શરીરનો શું મોહ કરવો ! કર્મ રાગ તો આવે ને જાય !”

આરામ થયા પછી પટ્ટી, જંડીયાલા, અમૃતસર થઈ શુજરાંવાલા પધાર્યા. અહીં પ્લેગને લીધે સંઘની વિનંતિથી રામનગર પધાર્યા. રામનગરમાં લાલા જગન્નાથ બોલેશાહ શુરભકત હતા. તેમની પાસે એક મનોહર દિવ્ય લીલા પન્નાની સ્તંભન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી. તે અદ્વિતીય પ્રતિમાનાં દર્શન કરી આનંદ લીધો. અહીંથી ખાનગાદ રાજરા થઈ લાહોર થઈ અમૃતસર પધાર્યા. સંવત ૧૯૯૩ નું એકવીસમું ધોમાનું આરે અમૃતસરમાં પૂજું કર્યું.

“ સાહેબ ! હું તથા બીજા બેપાંચ કર્મચારીઓ આપને લેવા માટે પરમ દિવસે આવીશું. આપને માટે રાજસભામાં કાંઈ ખાસ વ્યવસ્થા કરાવું ? ”

“ કશું જ નહિ. અમારે સાધુઓને માટે કાંઈપણ વ્યવસ્થા કરાવવાની હોય જ નહિ. આસનો અમારી સાથે છે. લાંકાની પાટ જેવું હશે તો ચાલશે. તમે તે વિષે કશી ચિંતા ન કરશો.

*

“ પધારો ! પધારો ! સ્વામીજી પ્રણામ ! ” મહારાજાએ મહેલમાં પ્રવેશતા મુનિરાજેનું સ્વાગત કર્યું અને પ્રણામ કર્યો.

“ ધર્મલાભ ! ધર્મલાભ ! ” સભાગૃહમાં પ્રવેશતાં મહારાજા તથા અધિકારી વર્ગને ધર્મલાભ આખ્યા.

“ મહારાજા ! આપના વિષે ઘણું ઘણું સાંભળ્યું હતું. હું તો ઘણા વખતથી આપના દર્શનનો અભિલાષી હતો. પણ રાજકાજમાંથી દુરસદ મળે નહિ. વળી લાલા ઇલાશમજી તો આપના બદ્ધબની ગયા છે. તે વારંવાર આપના આખ્યાનો વિષે વાતો કરે છે.” મહારાજાએ પોતાની ઉત્સુકતા બતાવી.

“ આપ તો મહારાજાશ્રવણના રક્ષક અને પોષક છો. આપની જવાબદારી અવિશેષ હોય જ. લાલાજી વિદાન છે. અમારી સાથે સારી ચર્ચા કરે છે.” આપણા અદિત્રનાયકે રાજ્યની જવાબદારીનો ઉલ્લેખ કર્યો.

“ દુપાનિધાન ! મહારાજા તથા અમે કર્મચારી વર્ગ આપની મુધાવાણી સાંભળવા ઉત્સુક છોએ. ” લાલા ઇલા-

થશે. તેઓ તો ઘણા વખતથી પાલીતાણાની યાત્રા માટે ઉત્સુક છે. માત્ર પંતળના ગુરુભક્તોને જરા દુઃખ થશે.”

“પણ સાહેબ આચાર્ય મહારાજ અને ઉપાધ્યાયજી મહારાજ પધારે છેને ! પછી તો શું વાંધો છે.”

અમૃતસરના શ્રીસંઘના આગેવાનોએ વાત સાંભળી અને તેઓથી ગૂંજરાત તરફ જવાના છે તેમ પાકે પાયે ચર્ચા થવા લાગી, એટલે બધા એકઠા મળીને આવ્યા ઉપાશ્રયે.

“મહારાજ ! આપ અમને—શ્રીસંઘ પંતળને કોને ભરોસે છોડી જાઓ છો ! અમને ગુરુદેવ આપને ભરોસે છોડી ગયા છે. અમે તો આપને નહિ જવા દઈએ. અમારી રક્ષા તો પછી કોણ કરશે ?” આગેવાનોએ વિનંતિ કરી.

“બબ્બ જનો ! તમે તો સારી રીતે જાણો છો કે હું ઓગણીસ વર્ષથી પંતળમાં છું. ગૂંજરાત મારી જન્મભૂમિ હોવા છતાં મેં કદી તે ભૂમિને યાદ પણ નથી કરી. દોશા લઈને ગુરુદેવના અરણ્યમાં રહ્યો અને તેઓથીના દેહાન્ત પછી પણ આહીં પંતળમાં વિચરી રહ્યો છું. મને ઘણા વખતથી સિદ્ધાચલજી જવાના ભાવ થવા લાગ્યા, પણ હું તે વિચારને પણ દાખી દેતો હતો. તમારો મારા પરનો પ્રેમ મને પંતળથી દૂર જવા નહોતો દેતો. સામુમંદજી તો ગૂંજરાત જવા ઉત્સુક છે. મારે તેમનો પણ ખ્યાલ કરવો નહોતો. વગી આચાર્ય મહારાજ તથા શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ આ તરફ પધારે છે. આપ લોકોને હું તે મારા વીલોને આધારે મોંઘી જાઉં છું. વગી વચન આપું છું કે ગૂંજરાતમાં પધારે નહિ રહું—નહિ રહી શકું. મારો પંતળ

“ પણ ભાગ્યશાળીઓ ! અહીં શાંતિ મળશે તેમ સાચી જાણ્યું ? ”

“ આપની પ્રતિષ્ઠા અમારાથી અબ્બણી નથી. અમે પણ પંતળમાં જ ફર્યા છીએ. હવે આપ અમારી વિનંતિ સ્વીકારો. ”

“ ઉતાવળ ન કરો. અમારી સાથે રહો. જૈનશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરો. હું તમને પંડિત વગેરેની અનુકૂળતા કરાવી આપીશ. અને હું પણ તમને વારંવાર શીખવીશ. જ્યારે તમને પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ જાય—જ્યારે તમારું મન હિમાલયની જેમ અચળ—અટલ થઈ જાય; પછી તમને જરૂર હીક્ષા આપવાની વ્યવસ્થા થશે. ”

“ કૃપાનાથ ! અમારું મન હિમાલયની સમાન સ્થિર થયું, ત્યારે તો નાભાથી દોડી આવી આપના ચરણમાં ઘસણુ શોધ્યું છે. વળી સ્થાનકવાસી હીક્ષા છોડી ધૈર્ય ન જાત પણ આપની પાસે રહેવાના ઈરાદાથી જ અહીં આવ્યા છીએ. મહારાજ ! કૃપા કરો, અમને આ બંધનથી મુક્ત કરો. ” બન્નેની આંખ સજળ થઈ ગઈ.

“ તમે ઉદાસ ન થશો. અત્યારે તો આરામ કરો. મારે આપણે નિર્જીવ કરીશું. તમે પણ આજ રાત્રે વિચાર કરી રાખશો. ”

અમૃતસરથી મહારાજશ્રીની માથે લાલા પન્ન.લાલ નેહરી, લાલા મહારાજમગ, લાલા નયમગ આદિ આવડે પણ આવ્યા હતા. મહારાજાને રાત્રે આવેલા આપુઆ

“ શું સમાધિમંદિર બાબત કાંઈ છે કે જૈન ગિરાદ
રીમાં આપસ આપસની લડાઈ સળગી છે ? ” શ્રી મોહન-
વિજયજીએ અટકળ કરી.

“ વાત એમ છે કે ‘ સનાતની લોકોએ જૈનધર્મ પર
અસત્ય આક્ષેપો શરૂ કર્યા છે; એટલુંજ નહિ પણ જગત્પુ-
ણ્ય સર્વશાસ્ત્રનિષ્ઠાત પંતળ દેશોદ્ધારક શુરુદેવના
‘ અજ્ઞાનભિર ભારકર ’ અને ‘ શ્રી જૈન તત્ત્વાદર્શ ’ ગદ્યોને
અસત્ય ઠરાવવા અને જૈન ધર્મની અવલેક્ષના થાય એમ
કરવા પ્રયાસ શરૂ કર્યો છે આમાં સ્થાનકવાસીઓનો સના-
તનીઓને સાથ પણ છે. ” શુરુદેવે સ્પષ્ટતા કરી.

“ પણ ત્યાં તો આચાર્ય મહારાજશ્રી વિજયકમળ-
મરિછ છે અને ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી વીરવિજયજી મહારા-
જ પણ છે. તેઓ તે માટે પ્રયત્નશીલ હશે જ. ”

“ તેઓ તો પૂરો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, પણ તેઓ-
શ્રીની અને શ્રી અંધની પણ કશું છે કે આપણે ત્યા
દાજર હોઈએ તો આરો પ્રભાવ પડે અને જડગાનોડ
જવાબ આપી શકાય. ” શુરુદેવે અંધની કશ્ચિત્ત રહસ્ય
અમળાવ્યું.

“ તાર મોટો કેમ આવ્યો હશે ? ”

“ બીનોલી તાર કહેલો ને, ને અડી આવના વખત
‘ જે પત્ર પણ આવી નયો જ ત્યાં ને પર ’ ”

આપ ફરીથી અમૃતસર પધાર્યા. પણ સ્થાનકમાર્ગી સાધુઓને મહારાજશ્રીની સાથે જોઈને સ્થાનકવાસી સમાજમાં ધમાલ મચી ગઈ. હજી તો શહેરના પ્રવેશદ્વાર પાસે આવ્યા ત્યાં પાંચ ત્રાત સ્થાનકવાસી લાઈઓ આવી પહોંચ્યા અને ત્યાંજ બંને સાધુઓને પકડવા લાગ્યા. લાલા પન્નાલાલજી સમાચાર સાંભળી પોલીસ લઈને આવી પહોંચ્યા. પેલા આજ્ઞા ગયા. મહારાજશ્રી જાલરોમાં થઈ દહેરાગઢે પ્રભુના દર્શન કરી લાલા મહારાજમલજીની બેઠકમાં જ્યાં સાધુઓ ઉતર્યા કરે છે; ત્યાં આવી ઉતર્યા.

સ્થાનકવાસીઓએ પણ મેજસ્ટ્રેટને ફરીયાદ કરી. ‘ધાસીરામ, જુગલકિશોરને જલેકાવી અમારા અંધાડામાંથી લઈ આવ્યો છે અને આ સંવેગી સાધુઓ તેને હીસા આપવાના છે. તેને અહીં લાલા મહારાજમલના મકાનમાં ગંધ કરી ગૂંચી રાખ્યા છે. તેને બહાર જવાની અખત ગંધી કરી છે. જુગલકિશોરની માતા જૈન સાધ્વી (સ્થાનકવાસી) છે અને તે પોતાના પુત્રના વિયોગમાં મૃદે છે. એથી એ ડાકરો અમને મોખાવો જોઈએ અને તેને ધીજી કોઈ જગ્યાએ નસાડી ગૂંચવામાં ન આવે તે માટે વૉરંટ દાદી આપવા મરોરજાની થવી જોઈએ.’

મેજસ્ટ્રેટે બધી દલીલન ધ્યાનમાં લઈને જુગલકિશોરના નાનનું વૉરંટ દાદી આપ્યું. વૉરંટ લઈને પોલીસ નામે સ્થાનકવાસી દોકા આ મકાનમાં આવ્યા. આ મનમે અહીં કોઈ હતું નહિ. દરવાજો બંધ હતો. પોલીસે દરવાજો ફોડવા કહ્યું. દીંગણાલ ગામંએ જણાવ્યું કે લાલા પન્નાલાલજી

તાર પણ એવો જ છે.

Gujaranwala 30 8-35 (A. M.)

Mushddilal Pirelal Jaini

Village Binoli (Baraut)

Send Muni Vallabhvijayji, with your men to Gujaranwala Jagannath coming.

Jain Community.

" શુરુદેવ! પત્ર તો વાંચ્યો. આપે ચો નિર્ણય કયો છે."

" શું કશું તેજ સૂઝતું નથી. જવું તો ભેઈએ. આ પ્રસંગે પહોંચાય તોજ શાસનની ચોખા રહે. "

" પણ શુરુદેવ કયાં શુજરાંવાલા અને કયાં ખી'વાઈ? ૪૫૦ માઈલ જેટલે દૂરથી કેમ પહોંચાશે? વળી તેમાં આ જેની આગ વરસતી ગરમી! પ્રભો! કેાઈ વિદ્વાનને મોઢલીએ અથવા આપણે અડીધી પૂરતાં પ્રમાણે લખી મોઢલીએ. " મુનિશ્રીએ પોતાનો વિચાર પ્રગટ કયો.

અંબાલા પહોંચ્યા. જે દિવસે આપ અંબાલા પહોંચ્યા તેજ દિવસે દિલ્હીથી વિહાર કરીને આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયકમલસૂરિજી તથા ઉપાધ્યાયશ્રી વીરવિજયજી સાધુ-મંડળ સાથે અંબાલા આવતા હતા. જન્મે શહેરની બહાર મળ્યા. વંદનાદિ થઈ. ઘણા વખતે મળ્યા તેથી હર્ષાશ્રુ આવી ગયા. આનંદ થયો. મોટા ઠાઠમાઠથી જન્મેનો નગરપ્રવેશ થયો. ચાર પાંચ દિવસ સાથે રહ્યા. પંજાબની પરિસ્થિતિ વિષે વાતો કરી. શુરુદેવના ક્ષેત્રો, કાર્ય, પંજાબી લોકોની ભાવના, શુરુદેવનું અધૂરું કાર્ય વગેરે વિષે ઠીકઠીક અર્થો-વાર્તા થઈ અને ત્યાંથી છટા પડી દિલ્હી તરફ વિદાર કયો. જેઠના બગબગતા તાપ પછી હજારો લોકો મેઘવૃષ્ટિની જે આતુરતાથી રાહ જુઓ છે તેવી જ આતુરતાથી દિલ્હી તો શુરુદેવના આગમનની રાહ જોઈ બેઠું હતું.

x

x

x

“લાલાજી! તમારી શ્રીસંઘની પ્રાર્થના મેં સાંભળી. હવે મારી વાત તમે જરા સાંભળી લો.” દિલ્હીમાં ચો-માસું રોકવા માટે વિનંતિ કરવા આવેલા શ્રીસંઘના આગે-વાનને અરિતનાયકે કહ્યું.

“શુરુદેવ! આજા ફરમાવો. અમે બધા નૈધાર છીએ.”

જુઓ! પંજાબથી જૂજરાતનું નામ લઈ ઉતાવળથી નીકળ્યા છીએ. વિદાર પણ લાંબાલાંબા કરતાં કરતાં દિલ્હી તો પહોંચ્યા. બધા મુનિમંડળની ઈચ્છા છે કે ચોમાસું જૂજ-રાજમાં જઈને જ દરવું છે. આ સાથે દાદાની વાતો નહિ થાય તો બીજે વરે તો દાદાને બેટું.”

છે. ગુરુદેવના પુસ્તકોના આગળના થોડા શબ્દો લઈ તેના અનર્થો કરવા લાગ્યા છે.”

“ પણ આચાર્યશ્રી તથા ઉપાધ્યાયજી તો ત્યાં છેને ? ”

“ ગુરુદેવ ! તેઓ તો છેજ પણ અમારા પ્યારા વલ્લભ વિના કાંઈ બેઠો પાર થઈ શકે છે ? સામાના ને નાશાનો શાસ્ત્રાર્થ તો અમારી આંખ સામે છે, શ્રીસંઘ તો આપની માળા જપી રહ્યો છે, આ પત્ર પણ મને આપ્યો છે.” લાતા જગન્નાથજીએ ખુલાસો કર્યો.

“ આચાર્યશ્રીનો એક તાર અને પત્ર તો મળ્યાં હતાં. આ બીજો પત્ર પણ તેમણે આપ્યો છે ? ”

“ જી હા ! કહાય તે પત્ર વિદ્યારમી મળે ન મળે તેથી મને લખી, આપ્યો છે.”

“ અત્રથી ગુજરાંવાલાથી શ્રી આચાર્ય મહારાજ, શ્રી વિજયકમલસૂરિજી તથા વીરવિજય આદિ સાધુના તરફથી ત્રણથી બિનૌલો મધ્યે મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી આદિ જોગ, મુખશાતા અનુવંદના વાંચનાજી. લખવાનું કે પત્ર મળ્યો દશે. વિશેષ લખવાનું કે આ પત્ર વાંચતાં જ ગુજરાંવાલા તરફ વિદ્યાર કરી દેશો. કારણ લાતા જગન્નાથજીની જાણી લેશે. તો પણ ઈસારા માત્ર જણાવવામાં આવે છે કે આ જખને રથાનકવાસીઓએ આખા શહેરને પોતાના પક્ષમાં કરી લીધું છે, તેમજ ‘ જૈન નત્વાદય ’ તથા ‘ અજ્ઞાન વિમિર બારકર ’ આ જન્ને પ્રથો ખોટા દરાવવાની બારે દોઝીય

૧ વિદા ઉપરથી બ.ચં.૧૨.

“ હું મારો આગ્રહ છોડું છું. વઢોદરાના મંદને આ વરસ શાન્તિ રાખવા સમજાવીશ. આપ શ્રીસંઘ દિલ્હીને નારાજ ન કરો. તેમની શુરુભક્તિ સાચી છે. આપ તેમની વિનંતિ સ્વીકારો. ”

વિનંતિનો સ્વીકાર થયો અને ઉપાશ્રયના ખૂણે ખૂણામાંથી હર્ષનાદ ગાણી બીઠ્યો. ઘેરેઘેર આનંદ મંગલ વતીઈ રહ્યો.

પણ કુદરતને તે મંજૂર નહોતું. ચૂજરાતનું આકર્ષણ ભારે હતું. દિલ્હીના મંદનો તો આનંદ માતો નહોતો, પણ અવશ્ય બાવિનો ભાવા:—જે જનવાનું તે જન્યા વિના કાંઈ રહે છે ! એ ન્યાયે ન ધારેલું જન્યુ—કોઈના સ્વપ્નમાં પણ નહોતું—કોઈની દરખાના પણ ચાલી ન શકે એવા એક પ્રસંગથી દિલ્હી દૂર રહી ગયું ને ચાતુર્માસ તો કરલું પણ શુરુદેવના અરજમાં.

x

દિલ્હીમાં ચોમાસાનો નિર્જલ થયા પછી શ્રી મંદની હિંમતથી પાંચેના તીર્થસ્થાન શ્રી હસ્તિનાપુરની યાત્રાએ મંદ સાથે આવ્યા. હસ્તિનાપુર પ્રાચીન અને વિખ્યાત સ્થાન છે. આ તીર્થસ્થાનમાં શ્રી ગાન્ધિનાથ બગવાન, શ્રી કુંભુનાથ તથા શ્રી અરુનાથ બગવાનના સ્થાપન, મંદ અને દીક્ષા તેમજ દેવડ એમ ત્રણ દરવાજાક થયા છે અને શ્રીમઃહીનાથ બગવાનનું ત્રણેવલરણ થયું, તેથી તે પુણ્ય તીર્થ છે. વળી પ્રથમ તીર્થકર શ્રી આદીશ્વર બગવાનને વર્ષોત્પન્ન પારાકું યેધાનકુમારે અહીં કરાવ્યું હતું. તે ત્રિમાસ

છે. ગુરુદેવના પુસ્તકોના આગળના થોડા શબ્દો લઈ તેના અનર્થો કરવા લાગ્યા છે.”

“ પણ આચાર્યશ્રી તથા ઉપાધ્યાયજી તો ત્યાં છેને ? ”

“ ગુરુદેવ ! તેઓ તો છેજ પણ અમારા પ્યારા વલ્લભ વિના કોઈ ખેડો પાર થઈ શકે છે ? સામાના ને નાભાનો શાસ્ત્રાર્થ તો અમારી આંખ સામે છે. શ્રીસંઘ તો આપની માળા જપી રહ્યો છે. આ પત્ર પણ મને આપ્યો છે. ” હાલા જગન્નાથજીએ ખુલાસો કર્યો.

“ આચાર્યશ્રીનો એક તાર અને પત્ર તો મળ્યાં હતાં. આ બીજો પત્ર પણ તેમણે આપ્યો છે ? ”

“ જી હા ! કહાય તે પત્ર વિહારમાં મળે ન મળે તેથી મને લખી, આપ્યો છે. ”

“ અત્રશ્રી ગુજરાંવાતાથી શ્રી આચાર્ય મહારાજ, શ્રી વિજયકમલસૂરિજી તથા પીરવિજય આદિ સાધુના તરફથી તત્રશ્રી ખિતૌલી મધ્યે મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી આદિ જ્ઞેન, મુખશાતા અનુવંદના વાંચનાજી. લખવાનું કે પત્ર મળ્યો દરે. વિશેષ લખવાનું કે આ પત્ર વાંચતાં જ ગુજરાંવાલા તરફ વિહાર કરી દેયો. ઠારજી લાલા જગન્નાથજીની તાલી લેયો. તો પણ ઈસારા માત્ર જણાવવામાં આવે છે કે આ વખતે રમાનકવાસીઓએ આખા શહેરને પોતાના પક્ષમાં કરી લીધું છે, તેમજ ‘ જૈન તત્ત્વાદય ’ તથા ‘ અજ્ઞાન તિમિર ખારકર ’ આ બન્ને ગ્રંથો ખોટા દરાવવાની બાદે દેગોશ

અંબાલાથી લાલા ગંગારામજી શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુની પ્રતિમા લઈ આવ્યા હતા. ઉત્સવપૂર્વક પ્રતિમાજીનો નગર પ્રવેશ કરાવ્યો. આસપાસના ગામોના દિગંજર ભાઈઓએ ઉત્સાહ પૂર્વક ભાગ લીધો.

આજ દિવસે શુજરાવાલામાં આચાર્ય મહારાજશ્રી વિજય કમળસૂરીશ્વરજી તથા ઉપાધ્યાય શ્રી વીરવિજયજી આદિ મુનિરાજોની ઉપસ્થિતિમાં સ્વર્ગીય આચાર્ય મહારાજ શ્રીમદ્ વિજયાનંદ સૂરીશ્વરજીના સમાધિ મંદિરમાં ચરણ પાદુકા સ્થાપિત કરવાનો ઉત્સવ થયો હતો. આપે જીનો-લીના ઉત્સવને શુજરાવાલાનો ઉત્સવ માની લીધો અને બહિના ઉપલક્ષમાં આપે એક મનોહર સ્તવન બનાવી શુજરાવાલા મોકલ્યું.

જીનોલીથી આપે ખીંવાઈની તરફ વિહાર કર્યો

રહ્યો છું કે આટલે દૂરથી આ બળબળતા તાપમાં કેમ વિહાર થયો ! અને આપ નહિ આવી શકો તો શું થયો ? ” લાલાશુએ પોતાના મનની વિમાસણ વ્યક્ત કરી.

“ લાલાશુ ! મેં કાલેજ નિર્ણય કરી લીધો છે. હું— અમે તૈયાર છીએ. કાલેજ વિહાર થયો. તમે મુખેયા સ્વીધાવો. મેં તાર કરાવી લીધો છે. ગુરુદેવના નામ માટે આ કાયા ખપી જાય તો પણ શું ! અને જુઓ તો ખરા ૧૫ દિવસ તો થવાના પણ નથી ને ગુજરાનવાલાની બજારમાં શાસ્ત્રાર્થની પ્રથંડ વિજયધોષણાઓ ગુરુદેવના પ્રતાપે કરીશું. ” ગુરુદેવે ભવિષ્ય ભાખ્યું.

લાલા જગન્નાથશુ અને ખીંવાઈના આવકો તો આ પ્રભાવિક પુરુષની વીરગજના અને દૃઢ મનોબળ ભેદ દિંગ થઈ ગયા. હર્ષોદ્યુથી બધાએ આ પવિત્ર મહારથીને વંદન કર્યો.

આ પરિસ્થિતિ જિલ્લી થવાનાં કારણો આ સ્થળે વિચારી લેવાં જરૂરી છે.

આપણે જોઈ ગયા કે આપણા ચરિત્રનાયકની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરી સ્થાનકવાસી સામાના તથા નાબામાં ધૂરી રીતે હાથો હતા. હુધિયાનામાં તેઓને નીચું જોવું પડે તેમ થયેલું અને અમૃતસરમાં તો નેઓની ઠીકઠીક ફેલેલી થઈ. આ ઉપરથી તેઓ ગ્રવેનાંબનેથી નારાજ તો હતા જ. તેને બદલે દેવની તક ઓપી રહ્યા હતા; પણ આપણા ચરિત્રનાયકની હાજરીમાં તો કાર્ષ થઈ શક્યું નહિ.

આ ઉપરાંત ૧૯૬૪ ના વૈશાખ સુદી ૧૦ તા. ૭-૫-

તો પંતળ પહોંચી શી રીતે શકશે ! થોડા દિવસ આરામ કરો, બે પાંચ દિવસમાં કાંઈ મોડું નથી થતું : કૃપા કરો ગુરુદેવ !” રસ્તાના ગામોના લોકો વારંવાર પ્રાર્થના કરતા.

“ભાઈ ! શરીરનો ધર્મ શરીરને પાળવાનો, આત્માનો ધર્મ આત્માને પાળવાનો, મારો ધર્મ મારે પાળવાનો, હું શી રીતે આરામ કરું ? પાંખો નથી નહિ તો ઉડીને પહોંચવાની તમન્ના છે. જ્યારે ગુરુદેવનો જગીચો ઉજડી રહ્યો છે, ત્યારે મારે વળી આરામ શા ને સ્થિરતા શી ? કરેંગે કે મરેંગે ! એક જ ક્ષેપ છે. અને આમ કરતાં આ દેહનું બલિદાન આપવું પડશે તો તો મારું જીવન જ ધન્ય બની જશે. ગુરુદેવના નામને માટે આ દેહની શી પરવા છે ! મને આરામ એજ દિવસે મળશે જ્યારે હું ગુજરાંવાલાની બજારમાં પહોંચી ગુરુદેવનું વચન સિદ્ધ કરી ધર્મધ્વજની પતાકા લહેરાતી દેખીશ.

લોકો તો આ વચનો સાંભળી બહિષ્કારાવધી નમી પડતાં—આ મહાત્માનો ચરણસ્પર્શ કરી સાચુનયને વિમુક્તિને જોઈ રહેતા અને મૌન ધર્મ જતા.

અમૃતસર તો પહોંચી ગયા. ૩૭૫ માઈલનું અંતર અપાઠામાં કાપી કાઢ્યું. ગુજરાંવાલા તો આમું જ દેખાતું હતું. હવે તો પહોંચ્યા જ.

“કૃપાળુ ! હવે તો આપ નવ્નદિક છો. સોદનવિજ્ઞાનની આંખો આવી છે. તેમને દેખાતું નથી. આપના પગ પગ હવે થોડી સારવાર માગે છે. અમારી પિનાંતિ સાંભળે : ને સધારે નહિ ત્રણેક દિવસ સ્થિરતા કરો.” લાલા

કોઈપણ ધર્મનું વ્યાખ્યાન-ધર્મકથા હોય તે હું સાંભળવા બહુ છું. આજ તો બે દિવસે આવ્યો હતો. ધર્મકથા સાંભળવા અને મને ખાતમી મળી હતી તેમ રાજદ્રોહની તપાસ કરવા: પણ સત્ય કહું છું કે આજના વ્યાખ્યાનમાં જેઆનંદ આવ્યો તે મારી આખી ઉંમરમાં મેં નથી અનુભવ્યો. શું વ્યાખ્યાન કાલે પણ યશે?" મુનસુફ સાહેબે સ્પષ્ટતા કરી.

"માન્યવર! અમારે સાધુઓને તો ખીણું કામજ શું છે? ગૃહસ્થોના અન્નજલથી નિર્વાહ કરીએ છીએ તો પછી અમારું સાધુઓનું કર્તવ્ય છે કે બદલામાં તેઓને ધર્મોપદેશ દેવો, તેઓને ધર્મકાર્યમાં જોડવા પ્રેરણા કરવી, તેમના ઉદ્ધારનો માર્ગ બતાવવો અને અને તે માર્ગ પર ચાલવા તેમને સહાયતા કરવી. જ્યાંમુધી અહીં રહીશું ત્યાંમુધી તો અમારું કર્તવ્ય કરતા રહીશું." આપણા ચરિત્રનાયકે સાધુધર્મ દર્શાવ્યો.

"મહારાજ! આપ ક્યાંમુધી અહીં રહેશો?"

"જ્યાંમુધી અહીંનું અન્નજળ છે."

"તમે અહીં કેમ આવ્યા છો?" એક દિવસ પોલીસને બેઠેલા બેઠેને મુનસુફ સાહેબે પ્રશ્ન કર્યો.

"હજુર! કોન્સ્ટેબલ નાદેબના દુકમયો." પોલીસે પુલાસો કર્યો.

"હવે કાલથી અહીં ન આવ્યો. અહીં રાજકે હ જેવું નથી. તમને શું લાગે છે?"

પ્રતાપી મહારથીની જરૂર હતી. બધાના મનમાં એક જ વિચાર આવ્યો અને આપણા ચરિત્રનાયકને આ પ્રસંગે જે રીતે બંની શકે તે રીતે ઉતાવળ કરીને ગુજરાંવાળા પહોંચી જવા તાર—પત્ર આદિથી સૂચના આપવામાં આવી.

ક્યાં ગૂજરાત તરફ વિહાર અને સિદ્ધાચળની યાત્રાની ભાવના ! ક્યાં દિલ્હીનું નક્કી થયેલું આતુર્માંસ ? ગૂજરાત જવાના ઠોડ તો અધૂરા રહ્યા પણ દિલ્હીનો સંઘ રાદ જોતો રહ્યો. નહિ ધારેલું, નહિ કલ્પેલું એવું ધર્મસંકટ આવી પડ્યું અને કુદરતના નિર્માણને ન્યાય આપવા ફરજ પડી.

સાથે જ ઉત્તરવિહાર હતો. જેઠનો મહિનો, પંચમળની અગ્નિ વરસાવતી ગરમી, પશુપક્ષી વ્યાકુળ થઈને જાડના ઊંચામાં ભરાઈ રહ્યા છે. ઘરથી બહાર નીકળવું વસતું પડી જાય છે. શ્રીમંતોને ત્યાં ખસતી ટટ્ટીઓ અને પંખા ફલાવતા નોકરો જ ગરમીને દૂર કરવા નૈવાર છે. ઉઘાડા પગે તો નીકળતાં જ ફરફોલા પડે છે. સૂર્ય ધોમ ધોમ ધબકી રહ્યો છે, જાણે આકાશમાંથી અંગારા ગરતા હોય ! આવા સમયમાં આપણા ચરિત્રનાયક ગુરુવચનને સત્ય પ્રમાણિક સામીત કરવા, ધર્મની પ્રભાવના કરવા, શાસ્ત્રાર્થ મા વિજયપતાકા લહેરાવવા, પંચમળમાં ગુરુદેવના નામનો અમરં જટો ફરકાવવા, ગુરુદેવના પ્યારા બર્મીયાને ત્રીલો-ઉમ રાખવા, આશ્વાસની તથા ઉપાધ્યાયજી મદારાજની આજ્ઞાનું પાલન કરવા, અનુર્ધિધનંધનું સન્માન ગણવાને ખીવાઈથી ચાલી નીકળ્યા. સાથે હતા પ્રિય શિષ્ય થી મોહનવિજયજી. ગુરુ-શિષ્ય મહત્વા બ્લવ છે તરત ની પરવા

અને તે પણ ખપ પૂરતાં જ. સાદાર્થ તેમનો જીવનમંત્ર. કોઈપણ જીવની હિંસા ન કરવી, કોઈને જરાપણ કષ્ટ ન પહોંચાડવું એ તેમનો આદર્શ.”

“આપે થોડા સમયમાં તેમના જીવનનો ઠીક પરિચય કરી લીધો.” કોન્સ્ટેબલે આશ્ચર્ય જતાવ્યું.

“મને ધર્મકથા સાંભળવાનો બહુ શોખ અને આ મહાત્માનો પરિચય તો તમારા કહેવાથી જ થઈ ગયો. જો તમે ન કહ્યું હોત તો કદાચ આ તક મને ન મળત. તેમના સુધાભર્યા વચનો હજીપણ મારા હૃદયમાં ગુંજે છે. તેઓ કાન્તિકારી નહિ પણ સાચા શાન્તિકારી ફિરસ્તા છે. હવે ત્યાં પોલીસ ન મોકલશે.”

“હવે તો મેં ના જ કહી લીધી છે. રજા લઉં?” કોન્સ્ટેબલે રજા લીધી.

x

x

x

અહીં જયપુરમાં ત્રણ ભાગ્યશાળી દીક્ષાના ઉમેદવાર હતા. પં. લલિતવિજયજી પણ પંડતબી વિહાર કરી અહીં આવી પહોંચ્યા. હોશિયારપુરનિવાસી અચ્છર અને મચ્છર બન્ને ભાઈ એકસવાળ નાદર ગોત્રના, સંયમ ગ્રંથજી કરવાના ઇરાદાથી ધણા વખતથી તેઓની પાસે ધાર્મિક અભ્યાસ કરતા હતા. દીક્ષાને માટે તૈયારી થવા લાગી. પ્રતિદિન જુદાજુદા મંદિરમાં વિધિવિધ પૂજા પ્રભાવના થવા લાગ્યાં. પૂજના સમયે હોદોની મેદની બાનતી અને ત્રાપુમંડની પણ જ્યારે પોતાના મધુર કંઠથી પૂજા બજાવતી ત્યારે

તો પાંચળ પહોંચી શી રીતે શકશે ! થોડા દિવસ આરામ કરો, જે પાંચ દિવસમાં કાંઈ મોડું નથી થતું. કૃપા કરો ગુરુદેવ !” રસ્તાના ગામોના લોકો વારંવાર પ્રાર્થના કરતા.

“ભાઈ ! શરીરનો ધર્મ શરીરને પાળવાનો, આત્માનો ધર્મ આત્માને પાળવાનો, મારો ધર્મ મારે પાળવાનો, હું શી રીતે આરામ કરું ? પાંખો નથી નહિ તો ઉડીને પહોંચવાની તમન્ના છે. જ્યારે ગુરુદેવનો ખગીચો ઉઠડી રહ્યો છે, ત્યારે મારે વળી આરામ શા ને સ્થિરતા શી ? કરેંગે કે મરેંગે ! એક જ ધ્યેય છે. અને આમ કરતાં આ દેહનું બલિદાન આપવું પડશે તો તો મારું જીવન જ ધન્ય બની જશે. ગુરુદેવના નામને માટે આ દેહની શી પરવા છે ! મને આરામ એજ દિવસે મળશે જ્યારે હું ગુજરાંવાલાની બગરમાં પહોંચી ગુરુદેવનું વચન સિદ્ધ કરી ધર્મધ્વજની પતાકા લહેરાની દેખીશ.

લોકો તો આ વચનો સાંભળી બહિનભાવથી નમી પડ્યાં—આ મહાત્માનો ચરણસ્પર્શ કરી આશુનયને વિમૂતિને જોઈ રહેતા અને મોન ધર્મ જતા.

અમૃતસર તો પહોંચી ગયા. કેવળ માઈલનું અંતર ત્રપાટામાં દાખી કાઢ્યું. ગુજરાંવાલા નો આશુ જ દેખાતું હતું. હવે તો પહોંચ્યા જ.

“કૃપાતુ ! હવે તો આપ નજરિત છો. સોદનવિજયની આંખો આવી છે. તેમને દેખાતું નથી. આપના પગ પગ હવે થોડી ત્રાસવાર માગે છે. અમારી વિનવિ નાખ્યો ને વધારે નહિ ત્રણેક દિવસ સ્થિરતા કરો.” લાલા

નામ તિલકવિજયજી રાખવામાં આવ્યું. આ બંને આપણા ચરિત્રનાયકના શિષ્ય થયા અને તિલકવિજયજી શ્રી લલિતવિજયજીના શિષ્ય બન્યા. આ ક્રિયાવિધિ સમયે મુનસહસ્રાહેષ પણ આવ્યા હતા અને તેમણે જૈન દીક્ષાવિધિ બોધ આનંદ વ્યક્ત કર્યો હતો.

જયપુરથી વિહાર કર્યો ત્યારે પણ મુનસહસ્રાહેષ બેત્રણ માઈલ સુધી સાથે આવ્યા હતા. કેવી ભક્તિ ! કેવો શુભપ્રેમ ! જયપુરથી અજમેર પધાર્યા. અજમેરમાં શ્રીસંઘે ખૂબ ઠાઠમાઠપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. ત્યાં દસેક દિવસ રહી શ્રીસંઘને ઉપદેશામૃતનું પાન કરાવી ત્યાંથી વિહાર કર્યો.

અજમેરથી વ્યાવર, પિપલીયાગામ આવ્યા, પીપલીયા ગામમાં મંદિરમાગી અને સ્થાનકવાસિઓમાં ફેરવેલો તે આપણા ચરિત્રનાયકના ઉપદેશથી મટી અને સંપ થયો. મુંડાવા, ચંડાવત્ર, સોજત યદ્ય પાલી પધાર્યા. અહીંથી ગોલવાડની પંચતીથીની યાત્રાનો આનંદ લીધો. અહીંથી શિવગંજ, સીરોહી થઈ આપ આજુજી પધાર્યા.

આજુમી વિહાર કરી આપ મદાર પધાર્યા. આપના લપુત્રુક્રમાતા મુનિ મદારાજથી મોતીવિજયજી જૂજરાત તરફથી વિહાર કરી અહીં આપની ત્રેવામાં હાજર થઈ ગયા. પણ, વખતે મગવાનો આનંદ અનેરો હતો.

પણ શ્રી આચાર્યમહારાજ, શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ અને શ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજ જેવા વૃદ્ધ, પૂજ્ય રતનાધિક્ષીરાજમાન હોય ત્યાં એ વડીલોની સામે મારું સ્વાગત અનુચિત ગણાય. હું તો સમાધિમંદિરનાં દર્શન કરીને સ્ત્રીધો શહેરમાં પ્રવેશ કરીશ. ”

“ કયાણુ ! આપની વાત તો માન્ય છે, પણ અમે આચાર્યશ્રીને મળ્યા છીએ, ઉપાધ્યાયજીની સલાહ લીધી છે. ” લાલાજીએ હકીકત રજુ કરી.

“ એટલે ! શું તેઓશ્રીએ તે માટે આજ્ઞા આપી છે ? ”

“ જી હા ! તેમણે જ કહેવરાવ્યું છે કે તમે વિનયવાન છો. તમારો ધર્મ એ જ છે, પણ આ પ્રસંગ વિરલ ગણાય. તમે શુરહેવના નામ પર પ્રાણુ પણ અર્પણ કર્યા જેટલું કુકર તપ કરીને આવો છો. લોકોના ઉત્સાહને રોકી શકાય તેમ નથી ધર્મની પ્રભાવનાને માટે અને શુરહેવની યશદુઃકૃષ્ણિ આદિ દિશામાં ગાજી બેઠે તે દ્રષ્ટિએ અમે તમને આજ્ઞા આપીએ છીએ કે તમે શ્રીગંધની વિનંતિને માન આપો. ”

“ વૃદ્ધ મહાત્માઓની આજ્ઞા તો ગ્રિહમાવંચ છે. પણ તો મારાથી શું બોલી શકાય ! ”

આજે શુભરાત્રીના નરનારીનો દય અનુપમ હતો. શહેરમાં બારે કલાકથી જલ્મ નીકળ્યું. પણ વૃદ્ધ મહાત્મા તિલાંજલિ અપા નાપુએ સાથે દના. જેનેનજાન્યો અને અધિકારી વર્ગ પણ દના.

“ મહારાજશ્રીની ઈચ્છા તો અહીંથી વિહાર કરવાની છે. તે તો ઘડીપણ રોકાવા ઈચ્છતા નથી પણ કોણ બળે કેમ પણ મને લાગ્યાજ કરે છે કે આ લોકોની ભક્તિ— આગ્રહ જોતાં તેઓ દોઢ વાતે મહારાજશ્રીને વિહાર કરવા નહિ દે. અને શ્રીસંઘના આગ્રહ પાસે મારું તમારું કે ખુદ મહારાજશ્રીનું પણ શું આવે. ”

“ હવે તમારી વાત સમજાય છે ખરી. તો હવે આપણે શું કરવું ? ”

“ આજે આપણે મહારાજશ્રીને મળીએ અને જો એવું કંઈ લાગે તો ૭-૮ જણા રોકાઈને બીજાને વટોદરા મોકલી આપીએ. આપણે તો મહારાજશ્રીનો વિહાર કરાવીને પછીજ નીકળીએ. ”

“ એ સુખિ મારી છે. વળી એક બે દિવસમાં જો હશે તે જણાશે. ”

૨

મહારાજશ્રી શિષ્ય સમુદાય સાથે ૧૯૬૫ ના જેઠ મુદી ૨ ના દિવસે પાલણપુર પહોંચ્યા. શ્રીસંઘે મહારાજશ્રીનું ભારે મોટું સ્વાગત કર્યું. આર્ય સ્વાગત પહેલાં ભાગ્યે જ કોઈનું ઘણું દશે. સેંકડો સ્ત્રી-પુરુષો આ સાંનિધ્યમાં આવ્યાં હતાં. લગભગ અડધા માઈલમાં તે પથરાયેલું જણાતું હતું. સ્ત્રીઓ મનોહર ઝીંતો માતી હતી. લોકો લેનધમંની જવ, આભારામજી મહારાજની જવ, મુનિ વડજીવિજયજીની જવના લોપચી આદારા ગળાપી મૂકતા હતા.

વટોદરાથી શ્રી જમન રામ કોઠારી તથા શ્રી ખીન-

ક્રાન્તિકારી કે શાંતિકારી

[૩૦]

“તમારે ઘેર જાંગાળી મહેમાન કેવું આવેલ છે ? તેનાં નામ લખાવો.” પોલીસે લક્ષ્મીચંદ્રજી હઠ્ઠાને બોલાવીને પૂછ્યું.

“મારે ઘેર તો કોઈ મહેમાન જ નથી આવ્યા પછી જાંગાળીની તો વાત જ શી કરવી !” લક્ષ્મીચંદ્રજીએ જવાબ આપ્યો.

“શું વાત કરો છો ? અમે જોયા છે ને. સ્ટેશનથી તમે તેમની સાથે આવ્યા છો. અમારા સાહેબે તમને તેમની માથે જોયા છે, અરે તમે સાહેબને સલામ પણ કરી હતી.”

“જોડ ! સાહેબને જ્ઞાન થયો. સમજ્યો, એ તો અમારા જીવન ધર્મના સાધુ મહારાજ છે. તે માટે કશું પહેરવા નહીં. પગમાં પણ કશું પહેરતા નથી, માત્ર એક કપડું ખાદે છે. એટલે સાહેબને વહેમ પડ્યો હતો. તે તો અમારા ગુરુદેવ છે.”

તમે પણ વિનંતિ કરી જુઓ. પછી તો જેવું નિમિત્ત.”
 ખીમચંદલાઈએ પતાવ્યું.

વડોદરાવાળાલાઈઓએ માની લીધું કે પાલણપુરનો આગ્રહ પણ ઓછો નથી, આથી ૮-૧૦ લાઈઓ રોકાઈ ગયા અને બીજાને મોકલી આપ્યા. આ લાઈઓએ નક્કી કર્યું કે આપણે મહારાજશ્રીને વિહાર કરાવીને પછી જ અહીંથી જઈશું.

જે દિવસ પછી મુનિ મહારાજશ્રી મોતીવિજયજીને વિહાર કરી આગળ જવા જણાવ્યું: કારણ કે મુનિમંડળ સાથે એમ નક્કી કર્યું હતું કે ગધાનું ચોમાસું ફાટના ચરણોમાં શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં થશે. ધીરે ધીરે ગધા ત્યાં પહોંચી જાય. પણ જ્ઞાની મહારાજે તો જુદું જ નિર્માણ કર્યું હતું.

૩

“ત્રિકાળ વંદણા !”

“દેણ મણિભાઈ.”

“હુ ! હું એક પ્રાર્થના કરવા આવ્યો છું.”

“હહો હહો ! જે કહેવું હોય તે મુખેથી કહો.”

“સાહેબ ! પાલણપુર મૂજરાતનું પ્રવેશદ્વાર છે. અમારી પ્રાચીન જાહોજલાલીની તો મું વાત દરવી ! પણ અત્યારે અમારામાં જે તક થઈ ગયાં છે. વાત તો નજીવી છે. તે માટે પ્રયત્નો પણ અનેક વખત થયા છે પણ કંઈ ફળ આવ્યું નથી. આપ પધાર્યા છો. આપ પ્રયત્ન કરો ને દલાલ સફળ થાય.”

(ઘણી ખુશીથી-ઘણી ખુશીથી-એમ બધા બોલી ઊઠ્યાં)

“ પાલજીપુર એ પ્રાચીન નગર છે. તેની બહોળલાલી પણ ઘણી હતી. શ્રીસંઘમાં ઘણા વળતથી વૈમનસ્ય છે તે બરાબર નથી. જૈન ધર્મમાં ક્ષમા અને અહિંસાને બહુ મોટું સ્થાન છે; હોય, જ્યાં એક મોટો સમૂહ માથે રહે ત્યાં મતભેદ પણ થાય, પણ મુજ પુરુષોએ તેમાંથી રસ્તો કાઢી શાંતિ સ્થાપવા પ્રયાસ કરવો જોઈએ. હું તો બે દિવસ રાત્રીને આદ્યો જઈશ પણ મને ખરેખર તમારા કલેશ માટે દુઃખ થાય છે. નાની નજીવી વાતો તો આપણે ગળી જતાં. શીખવું જોઈએ. આપણા હૃદયો ઉદાર અને ગ્રહનશીલ હોવાં જોઈએ. હું તો તમને વિશેષ નથી કહેતો પણ ગુરુમહારાજની જ્યંતિ-તો જ ચોક્કસ જો આપણે શ્રીસંઘમાં શાંતિ સ્થાપી શકીએ. ”

આ મમતાભયાં વચનોથી બધાને હીકડીક અસર થઈ. બધાનાં મન મહુ ધયાં અને આગેવાનોએ અંદર અંદર વિચાર કરી મહારાજશ્રીને મતભેદ દૂર કરવા વિનંતિ કરી અને જણાવ્યું કે આપ જે વૃકાદો આપ્યો તે અમને મંજુર છે. તેનું એક પ્રતિરૂપ પણ મહારાજશ્રીને આપવામાં આવ્યું. જે નીચે પ્રમાણે છે:—

“ પરમ પૂજ્ય ૧૦૮ શ્રી મુનિરાજશ્રી વસંતભવિન્યપણ મહારાજ આદેશ. જેમ તો પાલજીપુર નગરમાં એમ. વા. સીનાણી મહાજન સમક્ષ. અહીં અમારે આપમમાં તારતર ઉ. તે બાળનના નિકાલ કરવા માટે અમે આપને નિર્માણ કરીએ. તેથી આપથી બધાની હિંદુન માનની જે

જેવા શહેરમાં એક ફંડ થયું જોઈએ. જ્યાંના શહેરીઓ જવેરાત ને હીરામોતીના વેપારીઓ હોય, પારીસ મુધી જેની પ્રતિષ્ઠા હોય તે શહેરના જાળકોને તો કેવું ઉંચા પ્રકારનું શિક્ષણ મળવું જોઈએ. એ જાળકો જ તમારા આવતી કાલના સંઘના નેતાઓ થશે. વારસો તમારે તેમને આપવાનો છે. તે વારસોને યોગ્ય જ્ઞાન આપવાની ફરજ તમારી છે.”

આ વ્યાખ્યાનની અસર સારી થઈ. એ દિવસે ‘શ્રી આત્મવલ્લભ કેળવણી ફંડ’ ની સ્થાપના થઈ. પચીસ હજારનાં તો તેજ દિવસે વ્યયનો મળી ગયાં. આજ તે ફંડ ૬૦૦૦૦ થી વિશેષ હશે. અનેક વિદ્યાર્થીઓ આજ તેનાથી લાભ મેળવી રહ્યા છે.

આ આતુર્ભાંસથી શાસનસેવાનાં અનેક કાર્યો થયાં. મૂજરાતનું પ્રવેશ મુદ્રત ગુલ મુકને થયું અને શિક્ષણ પ્રચારના કાર્યનું પણ મૂજરાતથી ખાતમુદ્રત થયું.

પાલનપુરના ઠેટલાક રિવાજો પણ મુધપાં, અડીં પહેલાં જે ઠોઈ અડાઈની તપશ્ચર્યા કરે તેને સાતિનો કંદ-જમણ આપવું પડતું. તેથી ધણા સાધારણ સ્થિતિના ભાઈબહેનો અડાઈ નહોતા કરી શકતા. આ રિવાજ મદારાજશ્રીએ જાંધ દરાવ્યો. જેની શક્તિ દોષ તે જરૂર કરે પણ તે બધાને માટે ફરજિયાત ન રહ્યો, આથી તે ચોમાસામાં અનેક અડાઈઓ થઈ.

આ આતુર્ભાંસમા બાર મુનિરાજો સાથે હતા.

આચરણ કરશે તેને જાતિ એકઠી થઈને જે દરાવ કરશે તે અનુસાર વર્તવું પડશે. આ વિષે જાતિને અધિકાર આપવામાં આવે—છે કે જાતિ ચાહે તો તેને જાતિથી અલગ કરી દઈ શકે અથવા ચાહે તો ચોખ્ખતા અનુસાર ઠોઠપણ ખાતામાં દાંડ લઈ શકે અથવા તેને માણી પણ આપી શકે.

(૩) એકડાવાળાએ, એકડા નહિ કરનાર અથવા પાંત્રીસી ઠોઠએ મને પોતાના દુઃખની વાત કરી નથી. પણ મેં જ ધર્મની વૃદ્ધિને બદલે દાનિ થતી જોઈને તેઓને જે શબ્દો કહ્યા અને મારા હૃદયથી બધાએ અંતઃકરણપૂર્વક મારા હૃદય પ્રમાણે વર્તીવ કરવાની મંજુરી આપીને મને આવા શુભ કાર્યમાં બાગ સેવાનું સન્માન આપ્યું છે. હું આશા કરું છું કે તમે બધા પાતણપુરનિવાસી, મંદિર આશ્રિતના સુઆચાર પોતાનું વચન પાળવાને માટે તેમ જ ધર્મને ખાતર આ દેરણા દરાવને અંતઃકરણપૂર્વક માન દેશો તેમજ આગળથી ફરી ઉપ-યુક્ત વિષયમાં કદી પણ દેવભાવ ન કરવાની પ્રતિજ્ઞા મનથી ધારણ કરશો.

(૪) આજ સ્વર્ગવાસી મુકમદારાજ તપમચ્છાયાશ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનંદસ્વરિ (આત્મારાયજી) મહારાજનો સ્વર્ગવાસદિન દોઢાથી તમે શ્રીસંઘે મહોત્સવ પ્રારંભ કર્યો છે. તે દરમિયાનમાં આ મુજરાયે પણ થયું છે. તેથી તમને અપાર આનંદ થશે જ, નેમ જ આગનો દિવસ તમારે માટે મોનેગી અગ્રદેશમાં લખવા લાપક સામીન રહે. અરજી, શ્રી વીર સંવત ૨૪૩૫ શ્રી આત્મ સંવત ૧૪ વિક્રમ સંવત ૧૯૧૫ નેા મુદી ૮ ગુરવાર

શ્રી જીનમંથના દાસ

મુનિ વણિવિજય.

આ ચક્રાદો સાબળી બધાને બારે આનંદ થયો. કોઈ ને દેશો મનબેદ ન રહ્યો. શ્રીસંઘમાં આનંદ આનંદ છવાઈ રહ્યો. ઉત્સવ પણ બહુ જ ઉદ્દાસપૂર્ણ ઉજવવામાં આવ્યો.

“ધમંલાલ! સ્ટેશનેથી સીધા અહીં આવો છો કે શું?” મહારાજશ્રીએ તેઓને વહેલા આવેલા બેઠને પ્રશ્ન કર્યો.

“સાહેબ! આપના દર્શને આવ્યો તો પહેલું કામ તો એજ કરવુંને? હજી ચાલ્યો આવું છું.”

“હવે સુખેથી અવસર જીઓ પરવારીને આવશો, શાંતિથી ધમંચયો કરીશું.” મહારાજશ્રીએ સૂચના કરી.

“સાહેબ! ઘણા વર્ષે આપનાં દર્શન થયાં. યાદ આવે છે આપણે સાથેજ ગુરુમહારાજ શ્રી હર્ષવિજયજીની પાસે અભ્યાસ કરતા હતા.” ભોતીલાલચેટે નાનપણની વાતો કરી.

“ભોતીલાલભાઈ! તે દિવસો તે કાંઈ બૂલ્યા બૂલાય છે. આપણે તો એક ગુરુના બે શિષ્યો.”

“હું આપને વિનંતિ કરવા આવ્યો છું.”

“ભોતીલાલભાઈ! તમારો પ્રેમભાવ હું સમજું છું પણ મારો વિચાર સિદ્ધાચલ જલદી પહોંચવાનો છે પછી રાધનપુર તો આવશુંજ. તમે ક્યાં છોટો એમ છો?” મહારાજશ્રીએ પોતાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ કર્યો.

પણ મારી ભાવના શ્રી સિદ્ધાચળજીનો સંઘ દાદવાની રહ્યું છે. આપણી તેમાં પધારો તેમ મારી ઈચ્છા છે. અને આપને તો સિદ્ધાચળજી જવું છેજ તો તો પછી ‘એક પંથ અને દો શાલ’ આપ મારી વિનંતિ સ્વીકારો અને

વેવાના ભાવથી મારી સાથે આવેલ છે. આજ તેને જ જુઓ.
પૂર્ણ કરો. મને જે થોડો પરિચય છે તેથી તે કુરંજી
સામે છે.” દીલ્હીવાળા લાલ દલેશ્વરિંદ્રજીએ વિનંતી કરી.

“ભાગ્યશાળી ! તમારી વાત તો બહો. ૧૩ નંબર
કેમ ભૂલો છો ? અમારો—ચુરમદારાચનાં સંવાદ ૨૨
મધ્ય મુનિ મહારાજેનો એ નિયમ છે કે જ્યાંમુખે દેવતા
કેમદવારના માતા-પિતા, દેવાલીની મંજુરી ન કરાવે ત્યાં
મુખી તેને દીક્ષા આપી શકાય નહિ.”

“સાહેબ ! મારી પૂર્ણ ભાવના છે. હંધરથી દેવતા તદ્દત
દીક્ષાના હિસાબી આવ્યો છું. આજ મને દીક્ષા આપી
દેવાઈ કરો.” બાબુ ભંવરસિંહજીએ પેલાની વિનંતી
જાહેર કરી.

“ભાઈ ! તમારી ભાવના તો હું જોઈ ચૂકું છું. પણ
નિયમથી હું પણ બંધાયેલો છું. કોઈપણ પુણ્ય એ દેવતાની
સામે છે. હું આજે વાર દેવાલી દઉં છું. તમારા આવવાનું
આજે જ એ અને તેમની આજ્ઞા મુજબ જરૂર દીક્ષા આપાયું.”

વરત વાર કેમવચમાં આવ્યો, અને ભંવરસિંહજીના
જવાબ વધા માતાજી પાલકપુરા આવી બેઠાંચ્યા. તેમણે
પહેલાં તો ભંવરસિંહજીને શૂળ ચુરમદારથી પણ તો આવેકના
જે ન રચો. તેની માતાએ હજાર વિપ્રાદઃ પૂર્ણીદેવે આજ્ઞા
કરી.

દીક્ષામદેવસ્ય બહુજી દીક્ષીઃ કેરવામાં આવ્યો. સંક્રાન્તિ
૧૯૨૫ ના અષાઢ સુદમાં દીક્ષામદેવનાં વિચારણાવિનંતી

હતી તે આજ જૈન સંઘના આકાશમાં સૂર્યની જેમ ચમકી રહ્યા છે; જે મહાન આત્માની તેમણે આશા કરી હતી કે તે જૈન ધર્મની જ્યપતાકા ફરકાવશે તે આત્માએ તેની આ અભિલાષા પૂર્ણ કરી છે; જે મહાન આત્માને યોવનના ઉપકાળમાં, વાસનાઓથી પરિપુર્ણ પ્રભાતમાં સંઘમરૂપી અમૂલ્ય રત્ન આપી હજારો પ્રલોભનોમાં છોટી દીધા હતા તે બાવીસ બાવીસ વર્ષ પછી એક વિજયી વીરની માફક સંઘમ રત્નને ઉત્તમ્મથ કરી પોતાની દીક્ષાભૂમિમાં ફરી પગલાં ઠર્યા છે. આ પ્રસંગે રાધનપુરના ગમ્યા ગમ્યાનો આનંદ ઉત્સાહ અવર્ણનીય હતો. ઘેરેઘેર તોરણ બંધાયાં, બજારે બજારે શણગાર શોભી રહ્યા. સંઘમાં આનંદ આનંદ છાઈ રહ્યો.

સંઘ માટેની તૈયારી શ્રી મોતીલાલભાઈએ કરી રાખી હતી. ગામેગામે નિમંત્રણો મોકલ્યાં હતાં. આસપાસના ગામોના બાઈબહેનોને મન આ અમૂલ્ય વહાવો હતો. શ્રી-સંઘમાં જવાનો અને સિદ્ધાચળજીને બેઠવાનો આ અમૂલ્ય અવસર ફરવા જેવો નહોતો. સંકટો બાઈબહેનો સંઘમાં જવા માટે હમેશાં આવી રહ્યાં હતા.

સંવત ૧૯૬૬ ના માગસર સુદી બીજને દિવસે સંઘે મંગલપ્રયાણ કર્યું પહેલું મુકામ શ્રી શંખેશ્વર આવી પહોંચ્યા અહીં ત્રણ દિવસ પૂલ-પ્રતાપના થઈ. અહીંથી રવાના થઈ નવ દસાહ થઈ માંડલ પહોંચ્યો. માંડલના શ્રીમંદે ૧૯.૧૧ કરૂં, તથા સંઘપતિ શ્રેષ્ઠ મોતીલાલ મુજળને એક માનવર આપ્યું. જ્યાંમુખી સંઘ માંડલ રહ્યો ત્યાંમુખી મદા-

લેવાના ભાવથી મારી સાથે આવેલ છે. આપ તેમની ભાવના પૂર્ણ કરો. મને જે થોડો પરિચય છે તેથી તે સુયોગ્ય લાગે છે.” દીલ્હીવાળા લાલા દલેલસિંહજીએ વિનંતિ કરી.

“ભાગ્યશાળી ! તમારી વાત તો બહુી. પણ તમે કેમ જૂલો છો ? અમારો—ગુરુમહારાજના સંવાદના પ્રાયઃ બધા મુનિ મહારાજોનો જે નિયમ છે કે જ્યાંમુધી દીક્ષાના ઉમેદવારના માતા-પિતા કે વાલીની મંજુરી ન આવે ત્યાં-મુધી તેને દીક્ષા આપી શકાય નહિ.”

“સાહેબ ! મારી પૂર્ણ ભાવના છે. હું ઘરથી રજા લઈને જ દીક્ષાના ઈરાદાથી આવ્યો છું. આપ મને દીક્ષા આપી કૃતાઈ કરો.” બાબૂ બંવરસિંહજીએ પોતાની ભાવના જાહેર કરી.

“ભાઈ ! તમારી ભાવના તો હું જોઈ ચક્રું છું પણ નિયમથી હું પણ બંધાયેલો છું. કોઈને પણ જે કહેવાની તક ન મળવી જોઈએ કે જે આવે તેને મૂંડવાનો જ ધંધો રાખ્યો છે. હું આજે તાર કરાવી દઉં છું. તમારા માતાજી આવી જશે અને તેમની આજ્ઞા મળ્યે જરૂર દીક્ષા અપાશે.”

તરત તાર કરાવવામાં આવ્યો, અને બંવરસિંહજીના ભાઈ તથા માતાજી પાલજુપુર આવી પહોંચ્યા. તેમજે પહેલા તો બંવરસિંહજીને પૂજા સમજાવ્યો. પણ તે જોઈના જે ન થયો તેની માતાએ હર્ષ-વિષાદ પૂર્ણ દૃદયે આજ્ઞા આપી

દીક્ષામંદોલસર બહુજ દાણી કરવામાં આવ્યો. મં. ૧૯૧૫ ના અષાઢ સુદીમા દીક્ષા ચર્ચ નામ વિચક્ષુવિજયજી

વાનો હતો. પણ તમારી ઈચ્છાને માન આપી શ્રી મોતીલાલભાઈએ એક દિવસ અહીં વિશેષ સ્થિરતા કરી. "

ઠાકોર સાહેબ ફરી વંદણા કરી રવાના થયા. સંઘપતિ શેઠ મોતીલાલજીએ ઠાકોર સાહેબના આતિથ્ય માટે ખીજ જગ્યાએ પ્રણંધ કર્યો હતો ત્યાં તેમનો સત્કાર કરવામાં આવ્યો. અહીંથી રવાના થઈ સંઘ ચૂડા ચર્મ રાણપુર પહોંચ્યો. અહીં પંજાબનો શ્રીસંઘ આજુ, ભોયલીની યાત્રા કરી આપણા અરિતનાયકના દર્શનાર્થ રાણપુર આવી પહોંચ્યો. અહીંથી જન્મે સંઘ સાચેજ રહ્યા. સંઘ બોટાદ આવ્યો. બોટાદમાં એક પ્રાચીન પ્રતિમા આવ્યાં હતાં. શ્રીસંઘ તેને પૂમધામપૂર્વક શહેરમાં પ્રવેશ કરાવવા ઈચ્છતો હતો પણ સ્થાનકવાસીઓ સામેના પ્રતિબંધથી તેઓ મૂંઝાતા હતા. મહારાજશ્રીની પાસે તે વાત આવી. મહારાજશ્રીએ કહ્યું કે સંઘના પ્રવેશની સાથે પ્રતિમાજીને પ્રવેશ મહોત્સવ કરવામાં કયો પ્રતિબંધ નહિ નટે. તમે કશી ચિંતા ન કરો શાસનદેવ આપણી સહાયતા કરશે. બસ પછી તો બોટાદના શ્રીસંઘનો ઉદ્ઘાટન વધી ગયો. પ્રતિમાજીને પાલખીમાં પધરાવી પ્રવેશ કરાવ્યો અને મંદિરજીમાં પ્રભુને ખીરાજમાન કર્યા. લોકો આજે પણ જ્યારે જ્યારે તે પ્રતિમાજીના દર્શન કરે છે ત્યારે ત્યારે મહારાજશ્રીને યાદ કરે છે.

બોટાદથી રવાના થઈ લાહીદડ પહોંચ્યા. અહીં પંજાબના શ્રીમંત્રે રાધનપુરના શ્રીસંઘને પ્રતિબોજન આપ્યું. લાહીદડથી પંડેરામ, વજા વગેરે ગામોમાં થઈ સંઘ નં.

લેવાના ભાવથી મારી સાથે આવેલ છે. આપ તેમની ભાવના પૂર્ણ કરો. મને જે થોડો પરિચય છે તેથી તે સુયોગ્ય લાગે છે.” દીલ્હીવાળા લાલા દલેલસિંહજીએ વિનંતિ કરી.

“લાગ્યશાળી ! તમારી વાત તો બહુ, પણ તમે કેમ જૂલો છો ? અમારો—ગુરુમહારાજના સંઘાડાના પ્રાયઃ બધા મુનિ મહારાજોનો એ નિમમ છે કે જ્યાંસુધી દીક્ષાના ઈશ્વરવારના માતા-પિતા કે વાલીની મંજૂરી ન આવે ત્યાં સુધી તેને દીક્ષા આપી શકાય નહિ.”

“સાહેબ ! મારી પૂર્ણ ભાવના છે. હું ઘરથી રજા લઈનેજ દીક્ષાના ઈશ્વરથી આવ્યો છું. આપ મને દીક્ષા આપી દેતાયં કરો.” બાપુ બંવરસિંહજીએ પોતાની ભાવના જાહેર કરી.

“બાઈ ! તમારી ભાવના તો હું જોઈ શકું છું પણ નિમમથી હું પણ બંધાયેલો છું. કોઈને પણ એ કહેવાની તક ન મળવી જોઈએ કે જે આવે તેને મૂંડવાનો જ ધંધો રાખ્યો છે. હું આજે તારે કરાવી દઉં છું. તમારા માતાજી આવી જશે અને તેમની આજ્ઞા મળ્યે જરૂર દીક્ષા અપાશે.”

તરત તારે કરાવવામાં આવ્યો, અને બંવરસિંહજીના બાઈ તથા માતાજી પાલણપુર આવી પહોંચ્યા. તેમજે પહેલાં તો બંવરસિંહજીને ખૂબ સમજાવ્યો પણ તે એકના બે ન થયો તેની માતાએ દર્શન-વિષાદ પૂર્ણ દરથે આજ્ઞા આપી

દીક્ષામહોત્સવ બદુલ દાદશી કરવામાં આવ્યો. સં. ૧૮૯૫ ના અષાઢ સુદીમા દીક્ષા મહં નામ વિચરણવિષય

જેનો અને ખીલ્લ ધર્મના લાઈઓ પણ મહારાજશ્રીના સ્વાગતમાં ઘણી મોટી સંખ્યામાં હતા. ઘણા વયે પંજળની ભૂમિને પાવન કરતા ગૂજરાતમાં આવેલા પોતાના મુનિ-રત્નને માન આપવા આખુંજે શહેર આનંદમગ્ન હતું. આખુંજે શહેર સુશોભિત બનાવ્યું હતું. લગભગ ૧૧ તો દરવાજા બનાવ્યા હતા. હિંદુ-મુસલમાન બધાએ આ કાર્યમાં સહાયતા આપી હતી. બજારની શોભા નિરાળી હતી. ભેંડના મધુર સરોદ તથા ભજનમંડલીઓના મુંદર ગાનોથી આખું શહેર ગાજી રહ્યું હતું. વચ્ચે વચ્ચે ‘આત્મારામજી મહારાજની જય,’ ‘વડલલવિજયજી મહારાજની જય’ ‘જિનશાસનની જય’ આદિ નાદથી આખું શહેર ગુંજી રહ્યું હતું. શ્રાવિકાઓની ભક્તિપૂર્ણ ગદુંલીઓ આખાએ રસ્તાને મધુર ગીતોથી ભરી રહી હતી. જગ્યાએ જગ્યાએ આ સાધુ-વૃંદના દર્શનાર્થ લોકોની ભીડ લાગી હતી. ઉપાશ્રયમાં પડોંથી મહારાજશ્રીએ સાવંભોમ ઝોનધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો. મનુષ્યજન્મની સફળતા ધર્મ ત્રિવાય ખીલ્લ કમા આણ-બનથી શક્ય જ નથી તે વિસ્તારથી મમલવ્યું. જ્યારે વ્યાખ્યાન પૂરું થયું ત્યારે વયોવૃદ્ધનો ‘વાદ વાદ’ ઉચ્ચારવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા: ‘આપણી ઉમરમાં તો આવું જ્ઞાનન અને આવી મુધાવાળી પડેલી વાર સાંભળી. અહીં અમારું મરોત્સવ આદિ ધર્મકાર્યો થયાં. અનેક ઝોન-ઝોન-તો બાઈઓ ઉપદેશામૃતનું પાન કરી નૃમ થયાં.

પાહેરાથી વિહાર કરી ખંભાત પડોંચ્યા. ખંભાતમાં છે. પાપટલાઈ અમરચંદ મહારાજશ્રીને બેઈ અન્વંત

જન્મભૂમિનું ઋણ

[૩૩]

ત્રણ વર્ષની તપશ્ચર્યા આજે ફળી. અમૃતસર-
-પંતબધી વટોદરાના શ્રીસંઘની મૂળરાત તરફ પધારવાની
અને જન્મભૂમિને પાવન કરવાની પ્રાર્થના હતી. તેજ વર્ષમાં
મૂળરાત પહોંચવાની દૃષ્ટિએ વિહાર થયો. દુઃખી હૃદયે
પંતબધી શ્રીસંઘે વિદાય આપી. તે દ્રશ્ય-પંતબધી બાઈબહેનો-
ની અશ્રુભરી આંખો અને શુભમહારાજના હર્ષાભર્યા બગી-
ચાના માળીની સ્વાગતી બધુંય આજે પણ યાદ આવે છે.
દિલ્હીના શ્રીસંઘે મહારાજશ્રીને આતુભાસ કરવા દોઢી પાંચા
અને ત્યાંનું નિમિત્ત નહોતું તેથી ઠેઠ ખીંવાઈથી ફરી શુભ-
ચરણોમાં શુભરાવાલા શ્રીઆર્ચ માટે આશ્વાયશ્રી વિજય-
કમલ સૂરીશ્વરજી, ઉપાધ્યાયશ્રી વીરવિજયજી તથા પંતબધી
શ્રીસંઘની પ્રેરણાથી જવું પડ્યું. ત્યાંથી આવતાં જયપુર
રહેવું પડ્યું—મૂળરાતને આંગણે પહોંચતાં જ પાલજપુર
મંગલદાયી માટે રાત્રી પાંચા અને રાધનપુરના દાનવીર
ચેડ મોતીલાલ મુગળના શ્રીસંઘમાં જઈ આનંદથી મિલન-
રાજ બેઠી નેરાપૂના મામેઆ ઉપરેશામનનું પાન કરવાના
આજે વટોદરામાં પણ મૂક્યો—જન્મભૂમિને—પાવન.

અપરાધીને અદાલત ધારે તો દયા જતાવીને છોડી આવે છે.

આમ છતાં ખાસ ખાસ માણસો દ્વારા જાણી શકાયું છે પોતાની રાજપુત્રીથી જાતિને જમણુ દેવા તૈયાર છે; તો તેટલું પરિવર્તન કરવું ઉચિત સમજીું છું કે બેની જગ્યાએ જમણુથી બધા બાઈઓ સંતોષ માને અને ખીજા જમણુમાં જમ થતી હોય તેટલી રકમ થી સંભવનાયજીના મંદિરના આપે તો આ લોક અને પરલોક સાધ્યું ગણી શકાય. આમ રાજપુત્રીથી કરવાનાં છે. કોઈપણ પ્રકારની સગત કે નો નહિ જ.

૦) બાઈના બરણપોશ્યને માટે, તે પોતાની બસાઈ સમજાવે તથા પંચાયતની ઈચ્છા પ્રમાણે વર્તન રાખે તો પંચાયતે પાંદોઅસ્ત કરી આપવો જોઈએ. તે માટેની જવાબદારી રાસાલ શેઠ, શ્રી હસ્તુરચંદ શેઠ તથા જીજીરવાળા શ્રી દીપચંદ જે વયોવૃદ્ધ છે તથા જાનિના રીતરીવાજોથી પરિતોષોને સોંપુ છું.

૧) નાના બાળકને માટે પણ વિચાર કરી લેવો જોઈએ. તેના દાદા રૂ. ૧૦૦૦) કોઈ બેંકમાં શેઠ નેમચંદ પીતાંજર, રાસાલ પીતાંજર તથા જીજીરવાળા શેઠ મુળચંદ પાનાચંદ તથા જેમ ચાર નામથી કરાવે અને હાકરાના અભ્યાસ વગેરે બ્યાજમાંથી અને જરૂર પડે તો તેની મૂળ રકમમાંથી વાપરે ચાર મુદરથોને સત્તા આપવામાં આવે. દૈવચોગ તે રકમ રાજપુત્રી પડી રહે તો નેને ખીજા વિદ્યાર્થીઓના અભ્યાસમાં આવે. પણ તે વિદ્યાર્થીઓને ધર્મનું શિક્ષણ તો લેવાનું થાય. ધર્મ પર તેની અદા દણી રહે.

૨. ૬ પદેથી દહી ચૂસેા છું કે આ ચૂસાદો એક મૂચના

જેનો આત્મા સંસારની અસારતાથી ઉદારીન બની અંધમ
માટે જાગૃત બન્યો હતો, એ જ વડોદરાનો જીવાન અંધમ
ધારણ કરી પંજાબ જેવા દુરદુરના પ્રદેશો જોડી, ગુરુદેવનો
ઝંડો દિશદિશમાં ફરકાવી આજે પચીસ પચીસ વર્ષ પછી
જન્મભૂમિમાં પદાર્પણ કરે છે. એક નાનો દેખાતો આત્મા
આજે મહાન બન્યો છે. અમરત પંજાબ, રજપૂતાના તથા
સૌરાષ્ટ્રમાં પોતાના નામનો ડંઢો બજાવતો, પોતાના ગુરુ-
દેવના જયધ્વનિથી આકાશમંડળને ગુંજાવતો, ઈનધર્મનો
ઉઘોત સાધતો, માતાપિતાને ધન્ય ધન્ય કહેવરાવતો પોતાના
વતનને આંગણે આવે છે.

ખીમચંદભાઈના આનંદની તો સીમા ન હતી. સં.
૧૯૬૬ ના વૈશાખ સુદી ૧૦ ગુરુવારના દિવસે સમારોહપૂર્વક
પ્રવેશ મહોત્સવ થયો.

કેવી ગુરુકૃપા, કેવો ગુરુનો પ્રસાદ, કેવો બાગ્યોદય
કેવી પ્રદક્ષિણાની અભોધશક્તિ અને અંધમની પ્રતિભા.

ચાતુર્માસ તો ક્યાં સિવાય ચાહે તેમ હતું નહિ તેથી
સં. ૧૯૬૬ નું ચાતુર્માસ અહીં પૂર્ણ કર્યું.

આ વખતે આપની સાથે ૧૬ મુનિરાજો હતા. વ્યાખ્યા-
નોની તો ધૂમ મચી. હજારો લોકોને નર બાઈઓ દર્શનમાં વ્યા-
ખ્યાનનો લાભ લેવા લાગ્યા. અદ્વાઈત કસ્વાયજાને જન્મજનો
૨૪ આપવો પડતો તો તે, પાણપુરની જેમ બંધ કરાવ્યો.

ખીમચંદભાઈની બક્ષિ તો બારે પ્રશંસનીય હતી.
તેમણે વિચાર્યું આજે ઉત્તરબાઈ ઉત્તરબાઈ હોય તે મારે
વિવાહ આદિમા કેટલો જપા ખર્ચ કરવો પડતો ? આજે

અપરાધીને અદાલત ધારે તો દયા ગતાવીને છોડી આવે છે.

આમ છતાં ખાસ ખાસ માણસો દ્વારા બહુ સકાર્ય છે પોતાની રાજપુશીથી ગ્રાતિને જમણુ દેવા તૈયાર છે; તો તદ્દલ પરિવર્તન કરવું ઉચિત સમજીું છું કે જેની જગ્યાએ જમણુથી બધા બાઈઓ સંતોષ માને અને જીજ્ઞા જમણુમાં મ થતી હોય તેટલી રકમ શ્રી સંબવનાયજીના મંદિરના આપે તો આ ભોક્ષ અને પરભોક્ષ સાધ્યું બહુ સકાર્ય. કામ રાજપુશીથી કરવાનાં છે. કોઈપણ પ્રકારની સજા કે નહિ ન.

૧) બાઈના બરણપોશ્યને માટે, તે પોતાની બહાઈ સમજતિ તથા પંચાયતની ઈચ્છા પ્રમાણે વર્તન રાખે તો પંચાયતે બહોળસ્ત કરી આપવો જોઈએ. તે માટેની જવાબદારી સાથ શેઠ, શ્રી હસ્તુરચંદ શેઠ તથા જીજોરવાળા શ્રી રીપચંદ જે વયોવૃદ્ધ છે તથા જ્ઞાતિના રીતરીવાજોથી પરિતેજોને સોંપુ છું.

૧) નાના બાળકને માટે પણ વિચાર કરી લેવો જોઈએ. તેના દાદા રૂ. ૧૦૦૦) કોઈ બેંકમાં શેઠ નેમચંદ પીતાંબર, સાલ પીતાંબર તથા જીજોરવાળા શેઠ મુળચંદ પાનાચંદ તથા એમ ચાર નામથી કરાવે અને છોકરાના અભ્યાસ વગેરે બ્યાજમાંથી અને જરૂર પડે તો તેની મૂળ રકમમાંથી વાપરવાર શુદ્ધીને સત્તા આપવામાં આવે. દૈવચોગ તે રકમ કારખુથી પડી રહે તો તેને જીજ્ઞા વિદ્યાર્થીઓના અભ્યાસમાં આવે. પણ તે વિદ્યાર્થીઓને ધર્મનું શિક્ષણ તો લેવાનું જી ધર્મ પર તેની શ્રદ્ધા ટકી રહે.

૨. ૬ પટેલાં કદી ચૂંચ્યા છું કે આ ચૂંચાદો એક ચૂંચના

આઘાત પામ્યા. " ત્રણસો વર્ષ પહેલાં જે ગંધારમાં લાખોની વસ્તી હતી તે આજે વેરાન દેખાય છે. પાંચ પચીસ માણસો પણ નજર નથી આવતાં. જ્યાં હજારો મનોહર મહેલો ને અટારીઓ હતી ત્યાં ૨૦—૨૫ ઝુંપડાં દેખાય છે. જે સ્થાન સાયંસંધ્યા મંદિરોના ઘંટા—નાદથી ગાજી રહ્યું હતું ત્યાં એક ઘંટડીનો અવાજ માત્ર સાંભળવા મળે છે. જે ભૂમિ શ્રી હીરવિજયસૂરિ જેવા પ્રભાવિક પુરુષોએ પાવન કરી હતી અને જ્યાં દિવ્ય ઉપદેશ આપ્યો હતો જે ઉપદેશની પ્રતિધ્વનિ બાદશાહ અકબરના કાનો સુધી પહોંચી હતી તે સ્થાનમાં મુનિરાજોને ઉતરવા ઠામઠેકાણું નથી. આજ ગંધારના અવશેષો ભેઈ ભેઈને આંખો બીની ધાય છે. એક જિનાલય ઉંચું માથું કરી ગંધારની પ્રાચીન સ્મૃતિની યાદ આપે છે. "

ગંધારની યાત્રા કરીને સંઘ ભરૂચ પહોંચ્યો. અહીં પંચાસજી મહારાજશ્રી સિદ્ધિવિજયજી—(હાલ આ. શ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરિજી) મહારાજનું દર્શન કરી આનંદ પામ્યા. ત્રણ દિવસ તેમની સેવામાં રહ્યા. ભરૂચથી વિહાર કરી આપે જગદિયા તીર્થની યાત્રા કરી. તેઓની સાથે પં. શ્રી સિદ્ધિવિજયજી મહારાજના શિષ્ય મુનિશ્રી મેઘવિજયજી પણ જગદિયા સુધી આવ્યા હતા. અહીંથી મુરત પધાયાં. મુરતમાં આપને પ્રવર્તકથી દાન્તિવિજયજી મહારાજ, શાંત-મુનિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ તથા પં. શ્રી સ્વપ્ન-વિજયજી મહારાજનાં દર્શન થયાં. ત્રણે મુનિમહાત્માઓના નિષ્ણદમંત્રમા સારર જંદગી કરીને પોતાની જાતને ધન્ય પાવ માનવા લાગ્યા.

કાઠીઆવાડમાં તો કન્યાવિક્રય સાંભળ્યો છે, પણ શું ત્યાંમાં પણ કન્યાવિક્રય થવા લાગ્યો છે?" મહારાજે આશ્ચર્ય બતાવ્યું.

“મહારાજશ્રી! અહીં પણ ઘણા સમયથી છે. અમદાવાદ, પાટણ આદિ શહેરોમાં કન્યાઓ પૈસા લઈને આપણે આવે છે.” આગેવાનોએ પરિસ્થિતિ સમજાવી.

“તમારું પંચ કેટલા ગામોનું છે અને ક્યારે વાનું છે.”

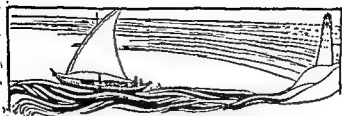
“અમારું પંચ ૭૦ ગામોનું છે. અને તે બે દિવસની જ મળવાનું છે.”

“ત્યાંસુધી તો જરૂર સ્થિરતા થશે. મારાથી જનતો તમારું પંચના સુધારા માટે કરીશ. તમે પણ મુખ્ય મુખ્ય ગેવાનોને પહેલેથી સમજાવી રાખશો.”

“કૃપાનિધિ! આપની વાણીમાં તો એવો પ્રભાવ છે આપ ધારે તે કરાવી શકે. આ બધા ભાઈઓ તો પંચના ઉપદેશ પ્રમાણે જરૂર સુધાર કરશે. અમે ઘણા સમયથી તે માટે પ્રયાસ તો કરીએ છીએ. આજે પંચના અધ્યોગેજ આપ જેવા ગુરુ અહીં આવી પહોંચ્યા છો.”

“એ તો ભાવીભાવ છે. નિમિત્ત પ્રમાણે થવા જ કરે. તમારું—તમારું નિમિત્ત હતું તો આ પ્રસંગે જ મારે આવવાનું થયું. તમે નિર્દિષ્ટ રહેશો. પંચના કલ્યાણને સાર આપણે જરૂર કરીશું.”

વળતરા ગામનાં ૭૦ ગામના દયાગ્રીમાજીઓનું પંચ થયું. મહારાજશ્રીએ જૈનધર્મ, જૈનસિદ્ધાંત અને જૈનસમાજ

સમાધાન અને સુધાર

[૩૪]

“ સાહેબ ! અમારા બન્ને ગામનો એક વખત એવો સંપ હતો કે ન પૂછો વાત ! પણ હમણાં આ પ્રકરણ બન્યું ત્યારથી દલેશ થયો છે અને તેનાથી બન્ને ગામને સુખ નથી. ” એક બાઈએ વાત કરી.

“ પણ તે દલેશને નાબૂદ કરવાનો કેમ કોઈ પ્રયત્ન નથી કરતું ? ” મહારાજશ્રીએ પ્રશ્ન કર્યો.

“ સાહેબ ! તે માટે ધણીવાર પ્રયત્નો થયા પણ તેનો તોડ આવ્યો નહિ. અમારા પુણ્યે આપનાં પગલાં થયાં છે એ આપ તે હાથમાં લેશો તો જરૂર પાર પડી જશે. વાત તો છે મામુલી પણ તંત બધાઈ ગયો છે. ” પેલા બાઈએ મહારાજશ્રીને વચ્ચે પડવા માટે પ્રાર્થના કરી.

“ આ દાવાથી કાંઈ મુશ્કેલી થતું હોય તો હું તૈયાર છું એ ગામના સ્થાની બાઈઓમાં સંપ થાય તો પાનું લાવું હું જરૂર પ્રયત્ન કરીશ. ” મહારાજશ્રીએ પેલાની પાસે બેસી

ઈચ્છાવિરુદ્ધ અપરાધ કરશે તો તેને જાતિખહાર આવશે. તેની સાથે કોઈપણ ભાઈ કોઈપણ જાતનો કરશે નહિ.

લગ્નપ્રસંગે ત્રણ દિવસ ગૌરવ જમાડવાનો અને સે વરોંડી કરવાનો ઠરાવ હતો તેને બદલે એમ આવે છે કે એક દિવસ 'ગૌરવ' કરવો અને 'વરોંડી' કરવી. વરોંડી કન્યાના પિતાને ઘેરજ તેને માટે વરવાળા રૂ ૧૦૧) કન્યાના બાપને આપે.

હીં શ્રી ધરણેન્દ્રપાર્શ્વનાથજીની અઘોઠિક મૂર્તિના અત્યંત આનંદ થયો. ત્રણ દિવસ પંચનું કામ ત્રણ દિવસ બ્યાખ્યાન, પૂજા, પ્રભાવના, સ્વામી-આનંદપૂર્વક થતાં રહ્યાં.

ચુછરાથી વિહાર કરી પાછિયાપુર પધાર્યાં. અહીં હોતસવ આદિ સારી ધામધૂમ થઈ. પાછિયાપુરથી ગામોમાં ઉપદેશ આપતા સિનોર પધાર્યાં.

૩

બાપજી ! અમે તો સાંભળ્યું કે આપને રસ્તાના આહાર પાળીની બારે મુરકેલી પડી ?" એક વાત સાંભળીને ચિંતાથી પૂછ્યું.

'વાત તો ખરી ! પણ તેમાં શું ? સાધુજીવનમાં જાતના પરિસહો તો હોય છેને ?' મહારાજશ્રીએ આપ્યો.

"પણ સાહેબ ! આ બધા ગામોમાં જીનોના દોષ-તો છે જ !"

કે તે જાણી લાગે દુઃખ થયું. જ્યાં જ્યાં અમે ગયા
મમે આહારપાણીનો વિચાર કર્યો વિના લોકોને સાચો
મનેદેવ-શુરુ-ધર્મની સમજ આપવા પ્રયત્ન કર્યો છે.”

સીનોરમાં આ બધા ગામોની પરિસ્થિતિ વિષે મહા-
ત્માએ વ્યાખ્યાનમાં પણ કહ્યું. સિનોરમાં એક મુસલ-
માન મહારાજશ્રીની પાસે શંકા સમાધાન માટે આવતા
તેમના ઉપર મહારાજશ્રીના ઉપદેશનો એવો પ્રભાવ
કે તેમણે માંસત્યાગની પ્રતિજ્ઞા લીધી. એટલું જ
તે વ્યાખ્યાનમાં પણ આવવા લાગ્યા અને વિહાર સમયે
જુ ગામો સુધી મહારાજશ્રીની સાથે આગ્યા.

સિનોરથી વિહાર કરી આપ કોરલ પધાર્યા. કોરલના
કોને જાહુ જ આનંદ થયો. ૧૮ વર્ષે શુરુમહારાજના
૧ થયા. ૧૮ વર્ષ પહેલાં જ્યારે પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી
એક મુનિરાજ પધાર્યા હતા. શ્રીસંઘે ઉત્સાહપૂર્વક
ધર્મહોત્સવ કર્યો. આ ઉત્સવ એવા માટે આમપામના
ના લોકો પણ ઝુંડના ઝુંડ આવતા હતા. તેમાં એક
શ્રેય થયું.

મંદિરજીમાં પૂજા ચાલતી હતી. નાથાલાલ ગરૈયા
ની પૂજા ભણાવતા હતા. બધા મુનિરાજો પણ હાજર
આજની પૂજા કોરલના એક સ્થાનકવાસી બાઈની
ને શુરુમહારાજનું વ્યાખ્યાન માંભળી મૂનિપૂજક
માં આવ્યા હતા અને તે પ્રસંગના સ્મરણમાં આજે
ના તરફથી પૂજા હતી. પ્રત્યેક પૂજામાં ૧૧-૧૧ રૂપી-
નો ચણવો તેઓના તરફથી થતો. શુરુમહારાજ તેમની

[૩૪]

મુનિસંમેલન

“ સાહેબ ! જૈન સમાજમાં સાધુ સમાજની પ્રતિષ્ઠા આજે પહેલા જેવી કેમ નથી દેખાતી ? ” વડોદરાના એક ગૃહસ્થે વાતવાતમાં સાધુસમાજની વાત કરી.

“ જમનાદાસભાઈ ! હું શું કહું ? જૈન સાધુનો દુનિયામાં જોડો નથી. સાધુ—મુનિ—સંયતિ—યતિ—સંવેગી એ નામોમાં અને તેના ચારિત્ર્યમાં અસાધારણ શક્તિ છે. રાજા—મહારાજા જેની સામે મસ્તક નમાવે છે, અમીર, ઉમરાવ જેને શિર ઝૂકાવે છે, ગ્રેઠ શાહુકાર, ધની, માની, ગરીબ, તવંગર ભક્તિભાવથી ચરણરજ મસ્તક પર ચલાવે છે. ” મહારાજશ્રીએ સાધુજીવનની મહત્તા કહી બતાવી.

“ પણ સાહેબ એ તો ભૂતકાળની વાત થઈ. એવી ચારિત્ર્યપાત્ર મહાન વિભૂતિઓ તો આજે નથી જોવામાં આવતી. ”

“ જમાનાની અંતર તો જાણે હોય છે તેમ છતાં જૈન સાધુના આચાર આજે પણ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. ”

હું કે આપ મહાત્મા મારી મૂર્ખતાનો ખ્યાલ ન કરતાં તત્ત્વદષ્ટિથી વિચારશે.

શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયપાનંદ સ્વરિ સદ્ગુરુ જે આપણા પરમ ઉપકારી હતા અને જેઓથીના ઉપકારોનો બદલો જન્મોજન્મમાં પણ વાળી શકાય તેમ નથી. સદ્ગુરુના ક્ષણનો તો અન્ત જ ન આવી શકે. જે પરાઉપકારી મહાત્માના સ્વર્ગારોહણ પછી આજ પર્યન્ત ઠાઈ એવો સમય નથી મળ્યો કે આપણે બધા એકજ સ્થાને મળી શકીએ. પણ હવે શાસનદેવ તથા ગુરુમહારાજની કૃપાથી તેવો સમય નિકટ આવ્યો દેખાય છે. એથી દિલ ચાહે છે કે, શ્રી ગુરુમહારાજના બધા સાધુઓનું ઠાઈપણ જગ્યાએ એકત્ર થવું અત્યંત આવશ્યક અને અપૂર્વ લાભદાયક થશે. જે મહાત્માઓના સુદર્શનનો લાભ આ મુનિ-ચરણોના દાસને નથી મળ્યો તે પ્રાપ્ત થાય અને પરસ્પર આનંદ થાય. તેમાં તો શક છે જ નહિ કે તમે અને હું આનંદગુરુના સન્તાનો છીએ ત્યાં નિરાનંદને અવકાશ છે જ નહિ; તથાપિ આજકાલના સમયાનુસાર એકત્ર સમ્મેલનથી અત્યાનંદ પ્રાપ્તિ સંભવિત છે.

શાસનદેવની કૃપાથી અને શ્રી મહાગુરુમહારાજની કૃપાથી આજ-કાલના સમયાનુસાર જેટલો સમુદાય અને સંપ તથા જ્ઞાનક્રિયાદિ ગુણ શ્રી ગુરુમહારાજના પરિવારનો સોઝોના મુખે સંભળાય છે તેટલો ખીંગનો નથી સંભળાતો. તો પછી એકત્ર સમ્મેલનથી શ્રી ગુરુમહારાજની અવર્ણનીય મહિમાની શ્રદ્ધિ અને સોઝોના બાવોની શ્રદ્ધિ થશે જ થશે.

આપના એકત્ર થવાથી અન્ય પરિવાર પણ આપનું અનુકરણ કરશે. તો પણ એક ગુરુમહારાજથીના નામનો જગજગતકાર થશે. આ બધા લાભોનો વિચાર કરી આ પ્રાર્થનાપત્ર આપની એવામાં મોકલું છું આજા દરવામાં આવે છે કે આપ આ પોજના માન્ય રાખશો. ૨૨/૧૧/૨૨.

મુનિસ'મેલન ત્રણ દિવસ માટે મળ્યું. પચાસ સાધુમુનિરાજે તે પ્રસંગે પધાર્યા હતા.

આ મુનિસ'મેલનમાં ૨૪ પ્રસ્તાવો^૧ ઠરાવો થયા હતા. આપણા ચરિત્રનાયકે મુનિસ'મેલનનો ઉદ્દેશ સમજાવ્યો હતો. પ્રમુખ સ્થાનેથી આચાર્યપ્રવર શ્રી વિજયકમલસૂરીશ્વર મહારાજે મનનીય વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું, તેમાં તેમણે સ્પષ્ટ જણાવ્યું હતું કે આ મુનિસ'મેલનનું પૂર્ણ માન મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજીને છે. આપણા ચરિત્રનાયકે મુનિસ'મેલનને સફળતાથી પાર પાડવા પણ બારે જહેમત ઉઠાવી હતી. ઠરાવો ઘડવા, તે વિષે ચર્ચામાં ભાગ લેવો, મુનિરાજેને તે માટે ચર્ચા કરવા પ્રાર્થના કરવી, ઠરાવોમાં સુધાર આવે તો તે પણ વિચારવા તથા આચાર્યશ્રી તથા ઉપાધ્યાયજી અને પ્રવર્તકશ્રીજીની સલાહ સૂચના પ્રમાણે વ્યવસ્થાપૂર્વક કરવા હરેક પ્રયાસ થયો હતા.

વટોદરાથી આચાર્યશ્રીની આજ્ઞાનુસાર સં. ૧૯૬૮ નું ૨૬ મું ચોમાસું આપે ડભોઈમાં કર્યું. અને શાસનોત્તતિના ધણા કાર્યો કરાવ્યાં.

૧૮. અધિકારીઓ પણ આબ્યા હતા. મુખ્ય મુખ્યના
તે આપવામાં આવે છે.

૧૯. શ્રી. બા. આનંદરાવ ગાયકવાડ, દી. બ. સમર્થ
શ્રી રા. રા. સંપતરાવ ગાયકવાડ, શ્રી અવચિતરાવ
૧૯, રા. બ. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળા, શ્રી. રા.
રાવ ધીરપટે, શ્રી વાઘોજીરાવ રાજશિકે, રા. ચીમન-
ભગદાસ, રા. બ. લક્ષ્મીલાલ દોલતરામ, રા. રામચંદ્ર
કડકે, કેપ્ટન બલદેવપ્રસાદ, મે. નવાબ નસરુદ્દીન
, શ્રી સારંગપાણિ જજ, શ્રી અળાસસાહેબ તૈયબજી
તકવાચસ્પતિ પં. બદ્રનાથશાસ્ત્રી, મી. આંબેગાવકર
શ્રી લાલભાઈ ઝવેરી તેમજ પાટણના મુખ્યમિત્ર વડીલ
હેડભાઈ.

સભાસ્થાનમાં સારી મેદની હતી. પ્રારંભમાં શ્રી.
૧૯ ઝવેરીએ મહારાજશ્રીનો પરિચય આપતાં
યુ' કે:—

“આપની વિદ્વતા અને સાધુતાના સંબંધમાં વિશેષ
સોના પર ટોળ ચઢાવવા જેવું છે. મુનિરાજ શ્રી
વિજયજી જૈનશાસ્ત્રના અને તત્ત્વજ્ઞાનના જ્ઞાતા છે.
૧-મારવાડ-ત્રુલરાતના ગામેમાં વિચરી જૈન ધર્મનો
૧ કયો છે. તેઓ માત્ર જૈન શાસ્ત્રો લલે છે તેમ નથી
બીજા શાસ્ત્રોનો પણ સારો અભ્યાસ તેમને છે. તેમની
૧નો પરિચય તો તેમના વ્યાખ્યાનો આપશે. હું તો
૧ જ ઝવેરીશ કે જેમ મહારાજસાહેબના ન્યાયશાસન,
પ્રેમતા તથા વિદ્યાપ્રેમ આદિ ક્રેડ શુદ્ધોદ્ધાર સંસ્થા-

રહેલા છે. એટલા માટે તે પ્રસંગ પર હાજર રહેવા અમે
થી છીએ

લિ. હંસવિજય

૧) ઉપર લખેલું મને પણ મંજૂર છે.

લિ. સંપત્તિવિજય

૨) મુનિશ્રી વક્ષત્તવિજયજી મદારાજના લખ્યા પ્રમાણે મુનિ-
સંમેલન થવામાં અનેક લાભ ગર્ભિત છે. એટલા માટે
થવાની ખાસ જરૂર છે. અમે તેમ અંતઃકરણપૂર્વક ઈચ્છીએ
અને તે અવસર પર અમે આવવાને ખુશી છીએ. મુનિમં-
સંમેલનને માટે ડોહોઈ વિશેષ અનુકૂળ પડશે એમ અમારું
ઈ. પણ વડોદરામાં થાય તો પણ અમને તેમાં ઈર્ષ પ્રતિ-
નથી.

મુ. કાંતિવિજય દઃ પોતે

(પ્રવર્તક)

લિ. અમૃતવિજય દઃ પોતે

સંમેલન ઉત્સવને શરૂ થવાને થોડી વાર હતી. તેથી
હાવાના કારણે જે જે મુનિરાજોએ સંમેલનમાં આવી
ને અસમર્થતા બતાવી હતી તેઓને એક પત્ર મોકલ-
આવ્યો હતો જે નીચે આપવામાં આવે છે:—

શ્રી ૧૦૮ શ્રી આચાર્ય મદારાજશ્રી વિજયકમલમુનિ, શ્રી ૧૦૮
શ્રી ૧૦૮ મદારાજ શ્રી કાંતિવિજયજી, શ્રી ૧૦૮ મનિ મદારા-
જ શ્રી હંસવિજયજી આદિ ૩૭ મુનિ નંદશ્રી નમોઽય અનુવંદના,
તમે મળવાવાનું કે અહીં મુખ્યાના છે, આપની મુખ્યાનાના
જે જે વિશેષ મુખ્યમદારાજ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજય-
આચાર્યમજી ૧ મદારાજશ્રીના પ્રતાપથી સાધુઓનું જેક

મે માટે રસ્તો કરી આપીએ છીએ.” શ્રીમાન
ગાયકવાડે પ્રાર્થના કરી.

તાજનોની શાંતિ માટે મહારાજશ્રીએ જે સાધુઓને
તેઓને જવાને સૂચના કરી. રસ્તો પણ થઈ
લાક સાધુઓ ખેતી રહ્યા—વ્યાખ્યાનધારા કરી
ત્યારે વ્યાખ્યાનની પૂર્ણાહૂતિ થઈ ત્યારે હજારો
ન્ય, ધન્ય, અદ્વિતીય વિદ્વાતા, મનોહર શૈલી,
પ્રારધારા, વગેરે અનેક ઉદ્ગારો સંભળાયા.

મુનિસંમેલન ત્રણ દિવસ માટે મળ્યું. પચાસ સાધુમુનિરાજે તે પ્રસંગે પધાર્યા હતા.

આ મુનિસંમેલનમાં ૨૪ પ્રસ્તાવો^૧ ઠરાવો થયા હતા. આપણા ચરિત્રનાયકે મુનિસંમેલનનો ઉદ્દેશ સમજાવ્યો હતો. પ્રમુખ સ્થાનેથી આચાર્યપ્રવર શ્રી વિજયકમલસૂરીશ્વર મહારાજે મનનીય વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું, તેમાં તેમણે સ્પષ્ટ જણાવ્યું હતું કે આ મુનિસંમેલનનું પૂર્ણ માન મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજીને છે. આપણા ચરિત્રનાયકે મુનિસંમેલનને સફળતાથી પાર પાડવા પણુ બારે જહેમત ઉઠાવી હતી. ઠરાવો ઘડવા, તે વિષે ચર્ચામાં ભાગ લેવો, મુનિરાજેને તે માટે ચર્ચા કરવા પ્રાર્થના કરવી, ઠરાવોમાં સુધાર આવે તો તે પણ વિચારવા તથા આચાર્યશ્રી તથા ઉપાધ્યાયજી અને પ્રવર્તકશ્રીજીની સલાહ સૂચના પ્રમાણે વ્યવસ્થાપૂર્વક કરવા હરેક પ્રયાસ કર્યો હતા.

વટોદરાથી આચાર્યશ્રીની આજ્ઞાનુસાર સં. ૧૯૬૮ થી ૨૬ મું ચોમાસું આપે ડભોઈમાં કર્યું. અને શાસનોત્થતિના ધજા ઠાર્યો કરાવ્યાં.

માર્ગ ભૂલેલા મુસાફરને જેમ મનુષ્યના પગલાં
છે, તેવીજ રીતે સંસારરૂપી અરણ્યમાં ભટકતા
માણસોનાં ચરિત્ર, સત્ય અને સરળ માર્ગદર્શક
તેજ મોક્ષપ્રાપ્તિમાં સહાયક બને છે. હું
'કે ગુરુદેવનું ચરિત્રશ્રવણ' તમારા જીવનને
"

સાજનું ચરિત્ર સંક્ષેપમાં કહીને ઉપસંહાર
જાણીએ જણાવું કે:—

હારાજના ચરિત્ર ઉપરથી સાધુ અને શ્રાવક
જુ' શીખી શકે છે. મહારાજશ્રીના વિહારનું
હી ઉપદેશપ્રણાલિકા, સ્વતંત્ર અને સત્ય ભાષણ,
૧ અને કીર્તિની આશ્ચર્યકારક ઉપેક્ષા, અન્ય
બંને પોતાની વાત શાંતિથી ઠસાવવાની તથા
પર પ્રભાવ પાડવાની રીતિ, તેમજ જૈનકોમમાં
ની અપૂર્વ શક્તિ આદિ ગુણો સાધુઓને માટે
છે. યદિ અમારો સાધુસમુદાય મહારાજશ્રીની
સમજે શાંતિ અને સરળતાપૂર્વક, પ્રેમ અને
નાના મોટા, જીવાન કે વિદ્વાન, અન્યધર્મી
જ બધાને જૈનધર્મના સિદ્ધાંતો સમજાવવા પ્રયત્ન
ને બારે સફળતા મળે અને જૈનધર્મનો પ્રચાર
ઈ શકે. ધાવકો પણ તેમના જીવનમાંથી ઘણી
પોતાને માટે લઈ શકે છે. તેમજ બાળપણથી
માન્ય અને તે માટે બારે પરિસદો પણ સદા
તેમજ તે બહેર દુર્ય અને પોતાનો માર્ગ દેવામાં

પણ મુંઝવિસીઓ તે ચાદ કરે છે.

*

આજે ચતુર્દશી હતી. મુંઝવિના આગેવાનો લગભગ
વેલા હતા. સ્ત્રી-પુરુષોની ભારે ભીડ હતી. આજે
હોવાથી અને બજારો-ઓફિસો બંધ હોવાથી વ્યા-
સમય પહેલાં લોકો આવવા લાગ્યા હતાં. અનેક
આજે વખત લઈને મહારાજશ્રીના દર્શન તેમજ
તેનો લાભ લેવા આવ્યાં હતાં.

મહારાજશ્રી પધાયો અને બધાએ ઊભા થઈ માન
વ્યાખ્યાન શરૂ થયું. જ્ઞાનક્રિયામ્બાં મૌનઃ ! એ
સૂત્ર લીધું અને તેનું વિવેચન ધીર ગંભીર રીતે
દર્શાવે અને પ્રભાણે, મહાત્માઓનાં વચનો અને
વાક્યોથી જ્ઞાન અને ક્રિયા વિષે રસપ્રદ ચર્ચા કરી.
ગદુન અને તાત્ત્વિક વિષયને એવો સ્પર્શ કરીને
ધી સમજાવ્યો કે બધા શાંતિથી અને એક ધ્યાનથી
રહ્યા. પ્રાથમિક વ્યાખ્યાન પૂરું થયું અને ગદુલી
સાતાજનોને એક નજરે નિહાળી દુઃખમાં આજસુધી
રાખેલો પ્રશ્ન ઉપાડ્યો.

“ મહાનુભાવો ! શુરુદેવની જન્મંતિ પ્રસંગે મેં એક
કોટી હતી કે મારું દામ તો એ શુરુદેવના સંદેશ-
નું છે. સંસારમાં શિક્ષા વિના દોષનું દામ ચાલતું નથી-
નું નથી નથી ધર્મ સધાતો, નથી વ્યવહાર સધાતો.
નમાં તો તેની આવશ્યકતા કેટલી વધી છે તે તને
જોઈ છે. ચારે નરક વિધાની વૃદ્ધિ દેખાય છે. જમાનો

ને ગૌરવની વાત છે, પણ હું તો કહીશ કે સંસ્થાના સાથે અમુક વ્યક્તિ વિશેષનું નામ જોડવાથી તેની સાર્વદેશિકતા નષ્ટ થઈ જાય છે. તે એક પક્ષની બની જાય છે, અને તેનું પરિણામ એ આવે કે દિવસોમાં તે બંધ થઈ જાય છે. તેથી મારી તો બધાને એજ સૂચના છે કે એવું નામ રાખવું જોઈએ નહીં બધાને માન્ય હોય અને સંસ્થાની સાર્વદેશિકતા ન થાય.” મહારાજશ્રીએ સ્પષ્ટતાથી જણાવ્યું.

બધાને એ વાત ખૂબ રૂચિ અને તેમનું દ્રષ્ટિગિન્દુ પણ સમજ્યા. છેવટે “શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય” નામ તમામાં આવ્યું. તે માટે રૂ. ૫૦૧૩૦) થઈ ગયા.

સં. ૧૯૭૦ ના જેઠ સુદી આઠમને દિવસે સ્વ. મહારાજશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયનંદ સૂરીશ્વરની જયંતિ મુંબઈમાં વખત ઉજવવામાં આવી. તેમાં આપે જે વ્યાખ્યાન આપ્યું તે અપૂર્વ હતું.

સં. ૧૯૭૦ નું ૨૮ મું ચોમાસું મુંબઈમાં આનંદપુર્વક ખપ્પન થયું. મહારાજશ્રીનો સંસ્થાની અભિલાષા પૂર્ણ અને એ કાર્ય માટે કમીટીની નિમણૂક થયા પછી મહારાજશ્રીએ સૂરત તરફ વિહાર કર્યો.

પૂરી ન કરી શક્યા, પણ આ સેવક તે હૃદયમાં લઇને ગામેગામ ટેલ નાખી રહ્યો છે.

“ ભાગ્યશાળીઓ ! તમારી કેમના—તમારી શાંતિના, તમારા ઘોળના—તમારાજ શહેરના કે તમારા જ ગામના હજારો બાળકોને જ્ઞાનદાન આપવાનો આ મુશ્કેલી છે. મુંબઈ તો અલબેલી નગરી છે. તેને લાખોના હિસાબ નથી. અહીંના શ્રીમંતોએ દેશને પોતાના દાનથી વારંવાર ઉનાળ્યો છે. જૈનસમાજ તેનો શો જવાબ આપે છે ? એક જ ભાગ્યશાળી ધારે તો એક વિદ્યાપીઠ ઊભી કરી શકે. પણ મારે તો સર્વ સાધારણ પાસેથી ફંડ કરવું છે. ધનવાન તેમની શક્તિ પ્રમાણે આપે—ળીળ પોતપોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે આપે. આ ફંડમાંથી એક મહાન સંસ્થા થશે, જે જૈનસમાજના બૂપણ રૂપ થશે. મારી આ માગણીનો વહેલો મોડો જવાબ તમારે આપવાનો છે.”

આ હૃદયના ભાવોની ભારે ચમત્કારિક અસર થઈ. નાના મોટા બધાના મનમાં કાંઈક કરવું જ ભેદીએ તેવી ઊર્મિ થઈ આવી. થોડો વિચાર પણ આવ્યો પણ કેટલાક શ્રીમંતો બહાર ગામ હતા અને પ્રથમથી સારી રકમ ન લખાય તો ફંડ ભાંગી પડે—વળી સમયનો પરિપાક નહિ હોય તેથી અવિધ્યના કાંઈ સમયને માટે તે વાત મુલતવી રાખવી પડી.

મહારાજાની બ્યાખ્યાનો અને પ્રવૃત્તિઓની મુંબઈના સમાચાર પત્રોમાં તથા જૈન પત્રોમાં વિસ્તૃત નોંધ આવતી હતી. આ બ્યાખ્યાનની પણ સમાલોચના આવી

“સાદાઈથી” પણ રહી શકાય.” મહારાજશ્રીએ
યા માટે પરામર્શ કર્યો.

પાત્રુ! આપની સૂચના તો અમારે માટે ઘણી
હે. આપશ્રી વ્યાખ્યાનમાં તે માટે સિંચન કર્યો
ઘણા બહાર ગામના બાઈઓ પણ આવનાર છે.
“પણ છે.” ટેટલાક બાઈઓએ પ્રાર્થના કરી.

! વાત બરાબર છે. વ્યાખ્યાનમાં હું તે વિષે જરૂર
રીશ.” મહારાજશ્રીએ તેઓની પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર
! વ્યાખ્યાનનાં ભેરચોરથી ઉપદેશામૃતની વર્ષા
!, આ અમૃતાવર્ષાથી કોનાં હૃદય ન ભીંજાય ?

પાત્રુ! આપશ્રીના વ્યાખ્યાનની અસર તો સારી
જે આપશ્રી ચોમાસું કરવાની કૃપા કરે તો અહીં
!લય અને છાત્રાલય બને તેવા સંભેગો છે.”
એ પરિસ્થિતિ જણાવી.

એવું કાંઈ ધતું હોય તો તો મારો રહેવાનો કાંઈ
નહિ તો મુરત કાંઈક થઈ શકે તેવું લાગે છે;
તરફ જવા ભાવના છે. પછી તો ભાવીભાવ.” મહારા-
જશ્રી કાય કાય તો રહેવા વિચાર દર્શાવ્યો.

જી તો આ વિચાર ચાલે છે ત્યાં સૂરતથી મહંમ
નદાસ કપૂરચંદ ઝવેરીનાં ધર્મપત્ની ચેડાણી રૂઢમ-
ચેતાના પુત્ર અને મુનીમની સાથે મહારાજશ્રીના
!ગવાડા આવ્યાના સમાચાર ગોચરી થઈ આવેલા

સકળો, ન આપ. ચાલો આટલો સમય સુપ્રતિમાં સમજી લઇશ. હવે બગૃનિનો સમય છે.

દઃ લઙ્કિયવિજય

(હાલ આચાર્ય શ્રી વિજયલઙ્કિયમુરિછ)

*

આજે હાલ બાગમાં ધામધૂમ હતી. મહારાજશ્રીએ રથેલી શ્રી પંચપરમેષ્ઠીની પૂજા લણાવવાની હતી. શેઠ હેમચંદભાઈએ પૂજનો બધો ખર્ચ આપ્યો હતો. પંચ-પરમેષ્ઠીના ૧૦૮ શુભ અનુસાર પૂજની સામગ્રીની ૧૦૮ ધાળીઓ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. છત્રીસ સ્નાત્રી બન્યા હતા જે સાક્ષાત ઈન્દ્રની સમાન સુશોભિત દેખાતા. આ સ્નાત્રીઓમાં શેઠ હેમચંદભાઈ, શેઠ દેવકરજી મુળજી, શેઠ મોતીલાલ મુળજી, શેઠ નગીનભાઈ મંછુભાઈ, શેઠ લક્ષ્મ-ભાઈ શુલાબચંદ, શેઠ ગોવિંદજી ખુશાલ, ઝવેરી મળીલાલ સૂરજમલ, શ્રી મોતીચંદ કાપડિયા સોલોસીટર આદિ મુંબઈના પ્રતિષ્ઠિત આગેવાન ધર્મોત્તમાઓ હતા. આથી પૂજનો આનંદ અનેરો હતો. પૂજા લણાવવા માટે સંગીત-શાસ્ત્રી પ્રાણમુખભાઈ ગવૈયા અને સૂરતવાળા વિજયચંદભાઈ વગેરે હતા. સૂરીલા કંઠોમાંથી નીકળતી મધુરમધુર ધ્વનિ બધાને મુંઘ કરી રહી હતી. શ્રી ભાઈચંદભાઈ પહેલવાન તથા શ્રી મંગુભાઈ બન્ને ધાવકો વિધવિધ નૃત્યથી પોતાની પ્રજુબલિત પ્રદર્શિત કરી રહ્યા હતા. આ સમયે એવી મંત્ર મુંઘકર દશા, એવી તણીનતા અને એવી એકનાનતા હતી જેવી રાવણની અણપદ ગિરિપર. આ આનંદ—પૂજનો દાદ

અહીં હશે. તો અમે પર્યુપણ કરવા તો આવીશું.
રીતપણ ભાઈબહેનો આવશે.”

પારાજીતીએ મુરત તરફ વિહાર કરવા તૈયારી કરી.
ભાઈઓએ વિચાર કર્યો કે મહારાજશ્રી મુરત
માં અત્રે પધારશે તો ચોમાસામાં ઘણા ભાગ્યશા-
હારાજશ્રીના દર્શને આવશે અને આપણને તેમાં
થશે. વળી આપણે આપણા આગેવાનોને મળીને
માટે ફંડ વગેરેનો વિચાર પણ કરી રાખીશું. આમ
રી તેઓ મહારાજશ્રીની પાસે ગયા અને પ્રાર્થના કરી.
આપ મુરત પધારો છો, તો અમે સંસ્થા માટે
માને મળીને બનતું કરીએ. આપને નિમંત્રણ આપવા
મે મુરત જરૂર આવીશું. આપ કૃપા કરી મુરતથી
વિહાર ન કરતા.”

બહે ! હું ફાગણ સુધી તમારી રાહ ભેંધશ. જો
જો સંકેતો જોઈ હોય તો હું તૈયાર છું, નહિ તો જેવો
વ. ■

ગવાડાથી વલસાડ, પારડી, બિલીમોરા, નવસારી આદિ
ઉપરેશ આપતા, ધર્મની જયધોમણા ગજવતા
ધાર્યો. મુરતમાં સમારોહપૂર્વક નગરપ્રવેશ થયો.

૨. ૧૯૭૧ ના ચોપ વડી પ થી મુરતની ગોપીપુરા-
થી ધર્મશાળામાં જવેરી નગીનદાસ કપૂરચંદના
ઉદ્ઘાટન નિમિત્ત શાંતિ સ્મારક હતું. શાંતિ સ્મારક
હવે શ્રીપુરોની દદ બની હતી. સાધુસાધ્વીને
૪ પળ ફીકડીક હતો. વયોવૃદ્ધ પં. મહારાજ શ્રી

સક્રો, ન આપ. ચાલો આટલો સમય સુપુત્રિમાં સમજી લઇશ. હવે જનશ્રુતિનો સમય છે.

દઃ લલિતવિજય

(હાલ આચાર્ય શ્રી વિજયલલિતસૂરિજી)

*

આજે હાલ ખાગમાં ધામધૂમ હતી. મહારાજશ્રીએ રચેલી શ્રી પંચપરમેષ્ઠીની પૂજા લજ્જાવવાની હતી. શેઠ હેમચંદભાઈએ પૂજાનો ખર્ચ ખર્ચ આપ્યો હતો. પંચપરમેષ્ઠીના ૧૦૮ શુભ અનુસાર પૂજાની સામગ્રીની ૧૦૮ ધાળીઓ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. છત્રીસ સ્નાત્રી બન્યા હતા જે સાક્ષાત ઈન્દ્રની સમાન મુશોભિત દેખાતા. આ સ્નાત્રીઓમાં શેઠ હેમચંદભાઈ, શેઠ દેવકરજી મુળજી, શેઠ મોતીલાલ મુળજી, શેઠ નગીનભાઈ મંજુભાઈ, શેઠ લલ્લુભાઈ શુભાચંદ, શેઠ ગોવિંદજી ખુશાલ, ઝવેરી મણીલાલ સૂરજમલ, શ્રી મોતીચંદ કાપડિયા સોલીસીટર આદિ મુળજીના પ્રતિષ્ઠિત આગેવાન ધર્માત્માઓ હતા. આથી પૂજાનો આનંદ અનેરો હતો. પૂજા લજ્જાવવા માટે સંગીતશાસ્ત્રી પ્રાણમુખભાઈ ગવૈયા અને સૂરતવાજા વિજયચંદભાઈ વગેરે હતા. સૂરીતા કંઠોમાંથી નીકળતી મધુરમધુર ધ્વનિ બધાને મુગ્ધ કરી રહી હતી. શ્રી ભાઈચંદભાઈ પટેલવાન તથા શ્રી મંજુભાઈ બન્ને ધાવઠો વિધવિધ નૃત્યથી પોતાની પ્રભુભક્તિ પ્રદર્શિત કરી રહ્યા હતા. આ સમયે એવી મંત્ર મુગ્ધકર દશા, એવી તણીનતા અને એવી એકતાનતા હતી જેવી રાવણની અષ્ટાષ્ટ ગિરિપર. આ આનંદ—પૂજાનો દાઢ

અરિયની પ્રાપ્તિના સાધન છે પણ જ્ઞાન, દર્શન
વિદ્યા કરી મટે તેવી મુશ્કેલી કરી આપવી ને
તું પદમ કર્યું છે. મુશ્કેલી મેં કરી છે. અને
તે ને આજે જ એક મરિયા-આશ્રમ માં
જ મટે. ત્રીજો મહાન એવિદ્યાનો જની મટે
બી જીવનમાંથી મુક્ત થઈ થઈ આવી, જ્ઞાન
બી, કુશળ જીવન પાળી મટે તેવી પ્રવચ કરે
તી છે.”

પ્રજ્ઞાપ્રાપ્તિ આજ્ઞાની મારી અમર થઈ
હા આશ્રમ સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય થયો.
જાને માન્યતા દર્શન કૃતિઓ એકાદ થઈ ગય

★

દિગ્દર્શ ! અમરની નરક ને કૃપાક્રિષ્ટ કરે. અમર
માં વર્ષથી દોઢ મુનિઓનાં કર્મો નથી થયાં.
થોડાં ને. આમરના પ્રદેશમાં દરે વિચરે
જા પ્રામથ્યોનાં કલ્પને થયે.” કવચીનાં
સક બાંધે વિનિત કરી.

ભારી વળ આજે છે. અમરનાં દુ કઈ આપે
કો વિનિત મટે અવર ને દુ મરકે નાં જાડે.
નમ્ય. મટે કઈ થઈ મરકે નરક દેવ, એકે
જાન બાંધે વળ વળની વિનિત છે એકે
ને પ્રથમ અર્થ કરે.”

વળ મરકે ! અમરનાં ને દર વળ છે. દર
વળે વિનિત મરકે અમર ને નરક મરકે.”

હાજર છો. દિવસ પણ બહુ મંગળમય છે. વિચાર કરીને જવાબદારી ઉપાડી લ્યો. હું પછી કયાં જવાનો હતો ?” મહારાજશ્રીએ જવાબદારી લેવા સૂચના કરી.

■ હયાનિધાન ! જવાબદારી તો શ્રીસંઘે સ્વીકારી છેજ. પણ આપના અહીં જિરાજવાથી સંઘનો ઉત્સાહ વધશે અને મારી ખાત્રી છે કે આપની મનોકામના પૂર્ણ થશે. માટે કૃપા કરી ચોમાસા માટે તો આપ હવે અમને હા પાડોજ પાડો. ” જીવહયા પ્રચારક સભાના મંત્રી શેઠ લલ્લુભાઈએ ખાત્રી આપતાં વિનંતિ કરી.

“ મહારાજ ! આપ હયાણુ છો, અમારી ઉપર હયા કરો અને એક ચોમાસાની લિક્ષા તો અવશ્ય આપો. આપના રહેવાથી અપૂર્વ લાભ થશે. ” ત્યાં રહેલાં ગધાં ભાઈ-બહેનોએ ગદગદિત સ્વરમાં પ્રાર્થના કરી.

“ તમારી પ્રેમભરી લાગણીને હું કેમ નકારી શકું. જેવી શ્રીસંઘની ઇચ્છા. પણ જુઓ, હું ચેતવણી આપું છું. તમે લગભગ ધણાખરા આગેવાનો હાજર છો. તમે થોડા દિવસમાં વિચાર કરીને નિર્ણય કરી લ્યો. મારે તો એક સંસ્થાનુ ખાતમુહૂત કરાવીને જવું છે. વિશેષ તો હું તમને શું કહું ?” મહારાજશ્રીએ પોતાની ઉવટની ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી.

“ ગુરુપ્રતાપે ત્રી સારાં વાનાં થઈ રહેશે. આપ નિશ્ચિંત રહેશો. ” દેવદરજીભાઈએ ઉવટે બે શબ્દ કહ્યા અને બધાને ભારે આશ્વાસન મળી ગયું.

“ સાહેબ ! આપની પ્રેરણાથી સરેયા માટે દંડ થઈ

દર્શન અને આરિત્રની પ્રાપ્તિના સાધન છે પણ જ્ઞાન, દર્શન આરિત્રની સાધના કરી શકે તેવી સરળતા કરી આપવી તે પણ શ્રીસંઘનું પરમ કર્તવ્ય છે. સુરતના ઝવેરીઓ અને શ્રીમંતો ધારે તો આજે જ એક મહિલા-આશ્રમ માટે વ્યવસ્થા થઈ શકે. શ્રીઓ મહાન સેવિકાઓ બની શકે, પોતાના દુઃખી જીવનમાંથી મુક્ત થઈ ધર્મ આદરી, જ્ઞાનની આરાધના કરી, ઉન્નત જીવન ગાળી શકે તેવો પ્રયત્ન કરવો અત્યંત જરૂરી છે.”

આ પ્રભાવશાળી વ્યાખ્યાનની સારી અસર થઈ ત્યાંજ મહિલા આશ્રમ સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય થયો. તે માટે તેજ વખતે સાડાચાર હજાર રૂપીઆ એકઠા થઈ ગયા.

*

“સાહેબજી ! અમારી તરફ તો કૃપાદષ્ટિ કરો. અમારા ગામડાઓમાં વર્ષોથી કેઈ મુનિરાજનાં દર્શન નથી થયાં. આપ પધાર્યા છો તો આસપાસના પ્રદેશમાં હવે વિચરશે તો અમ જેવા ગ્રામવાસીઓનો ઉદ્ધાર થશે.” કરચણીયાથી આવેલા એક ભાઈએ વિનંતિ કરી.

“તમારી વાત બરાબર છે. બગવાડા હું કહી આવ્યો હતો કે તેઓ વિનંતિ માટે આવશે તો હું જરૂર ત્યાં જઈશ. પણ ત્યાં સંસ્થા માટે કાંઈ થઈ શક્યું નહિ હોય, એટલે હવે સુરતવાળા ભાઈઓની પણ વખતની વિનંતિ છે એટલે ચાતુર્ભાસ તો પ્રાયઃ અહીં થશે.”

“પણ સાહેબ ! ચાતુર્ભાસને તો હજી વાર છે. હમણાં શ્રી લલિતવિજયજી મહારાજશ્રીને તે તરફ મોકલો.”

સિદ્ધિવિજયજી (દાલ આચાર્યશ્રી) મદારાજ પત્ર જમાન દતા. તે સમયે આપણા ચરિત્રનાયકે એક પ્રતિભાવક વ્યાખ્યાન આપ્યું તેનો સાર નીચે મુજબ છે.

“ સાત ક્ષેત્રોમાં ચાર ક્ષેત્ર (સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવિકા) સાધક ક્ષેત્ર છે, ત્રણ ક્ષેત્ર (જિનપ્રતિજ્ઞા-જિનમંદિર, તથા જ્ઞાન) સાધ્ય છે. જૈન સમાજમાં ક્ષેત્રોની પ્રભાવના ઉત્તરોત્તર વધતી જતી હોવાય છે, પણ સાધક ક્ષેત્રો પ્રતિદિન ક્ષીણ થતા જાય છે. તેમાં પણ ક્ષેત્રોના પોષક બે ક્ષેત્રો આવક અને શ્રાવિકાની ક્ષીણતા વિશેષ રૂપમાં જોવામાં આવે છે. બધા માને છે અને સાચું પણ છે કે જૈનસમાજ ધન ખરચવામાં બહુજ છે. દેશનું કોઈપણ કાર્ય એવું નહિ હોય જેમાં જૈન શ્રીઓ તોએ મદદ ન કરી હોય પણ શ્રીસમાજને માટે જૈનસમાજનું કંઈ છે? તેમાં વળી અનાથ દુઃખી બહેનોનો વિચાર કરીશું તો જણાશે કે તેઓ બહુજ દુઃખી જીવન વિચારે રહી છે. તેમનાં દુઃખો દૂર કરવા માટે, તેમને ઉદ્યોગ તાલીમ આપવા માટે, તેમનું જીવન ધર્મકાર્ય અને સેવાકાર્યમાં ગાળી શકાય તેવી તાલીમ માટે આપણે શું કરીએ? તેઓના કલ્યાણ માટે આપણે કદી વિચાર કર્યો જ નથી. આજકાલ પ્રત્યેક સમાજે આશ્રમો શરૂ કર્યા છે, સેંકડો અનાથ દુઃખી સ્ત્રીઓને અનેક પ્રકારની તાલીમ મળી રહી છે. જ્યારે જૈનસમાજમાં સ્ત્રીઓને માટે કોઈ સંસ્થા નથી. આપણું તે તરફ ધ્યાન નથી ગયું તે જ વાત છે. ઉજમણા, સ્નાત્ર મહોત્સવ આદિ

દર્શન અને ચારિત્રની પ્રાપ્તિના સાધન છે પણ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રની સાધના કરી શકે તેવી સરળતા કરી આપવી તે પણ શ્રીસંઘનું પરમ કર્તવ્ય છે. સુરતના ઝવેરીઓ અને શ્રીમંતો ધારે તો આજે જ એક મહિલા-આશ્રમ માટે વ્યવસ્થા થઈ શકે. શ્રીઓ 'મહાન સેવિકાઓ બની શકે, પોતાના હુઝૂરી જીવનમાંથી મુક્ત થઈ ધર્મ આદરી, જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરી, ઉન્નત જીવન ગાળી શકે તેવો પ્રયત્ન કરવો અત્યંત જરૂરી છે."

આ પ્રભાવશાળી વ્યાખ્યાનની સારી અસર થઈ ત્યાંજ મહિલા આશ્રમ સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય થયો. તે માટે તેજ વખતે સાડાચાર હજાર રૂપીઆ એકઠા થઈ ગયા.

*

"સાહેબજી ! અમારી તરફ તો કૃપાદ્રષ્ટિ કરો. અમારા ગામડાઓમાં વરોધી કેઈ મુનિરાજનાં દર્શન નથી થયાં. આપ પધાર્યા છો તો આસપાસના પ્રદેશમાં હવે વિચરશે તો અમ જેવા ગ્રામવાસીઓનો ઉદ્ધાર થશે." કરચલીયાથી આવેલા એક ભાઈએ વિનંતિ કરી.

"તમારી વાત બરાબર છે. બગવાડા હું કહી આવ્યો હતો કે તેઓ વિનંતિ માટે આવશે તો હું જરૂર ત્યાં જઈશ. પણ ત્યાં સંસ્થા માટે કંઈ થઈ શક્યું નહિ હોય, એટલે હવે સુરતવાળા ભાઈઓની ધણી વખતની વિનંતિ છે એટલે ચાતુર્ભોસ તો પ્રાયઃ અહીં થશે."

"પણ સાહેબ ! ચાતુર્ભોસને તો હજી વાર છે. હમ જાં ધી લલિતવિજયજી મહારાજશ્રીને તે તરફ મોકલો."

શ્રીઆની આકૃતિ પ્રતિ વર્ષ વાગ્ગ—ગાગ્ગ—રંગ—ગગ અને
મેવા મિષ્ટાન્નમાં ઉડાડવામાં આવે છે. પણ શિક્ષાના નામે તો થસ
ભગવાનનું નામ જ નામ છે. હવે તો આપ જેવા પ્રતાપી પુરોહિતું
ધ્યાન આ તરફ જાણ અને નિરંતર ચારે તરફથી એ ઉપદેશ થવા
લાગે કે અમુક કાર્ય તમારે કરવું જ પડશે તો મુંબવ છે. આપણે
માટે કોઈ દિવસ શિર ઉડાવીને જોવાનો સમય આવી પડેગે. નદિ
નો તમારો મારી મેડો લાલ રાખવા જેવી વાત થઈ રહી છે. આ
વાતને આપ મારાથી વિશેષ જાણો છો. આપને વિશેષ લખવું માનો
સરસ્વતીને બળાવવા એસવા જેવું છે.

આપના

વલ્લભવિજયની વંદના

મહેસાણાના ભાઈઓએ મહારાજશ્રી પર એક યોજના
મોકલી હતી. તે યોજના પર વિચાર કરી મહારાજશ્રીએ
જે જવાબ લખ્યો હતો, તે નીચે આપવામાં આવે છે:—

“.....તમારી યોજના જોઈ, તેમાં તો કાંઈ શંકા
જ નથી કે તે યોજના ધર્મી મુંદર અને લાભદાયક છે. પણ પદેસાં
એવા શિક્ષકો ઉત્પન્ન કરવાની આવશ્યકતા છે કે જે બાળકોનાં હૃદય
તમારી યોજના અનુસાર ફેગવી શકે. શિક્ષકો સદાચારી તથા ધર્મ-
પ્રેમી હોય તેઓ વિદ્યાર્થીઓને સારી રીતે નૈયાર કરી શકશે.
પણ જ્યાં શિક્ષક મોટી દોષ, એક જગ્યાએ વીસ શ્રીઆ પગાર
મળતો દોષ અને બીજી જગ્યાએ પચીસ મળવાની સંભારના દોષ
તો પડેલી જગ્યા તરફજ છોડીને બીજી જગ્યાએ ચાલી નીજવાવાળા
દોષ, રવન્ડનાપૂર્વક અવતાર કરવાવાળા દોષ, શિક્ષક દેવા જ્યાં
મહારાજમાં મુમેગની જગ્યાએ વિરોધ કરવાવાળા દોષ, એવા શિક્ષકો
વિદ્યાર્થીઓ નેમજ તેના આનાપિના પર જેવા પ્રભાવ પડે શકે તે
વિચારવૃંધ છે. એટલે જ જો તમે ચાલુચિ મુંદર મુખ્ય દો તે
પડેલાં મુખ્ય ચારિત્રીય શિક્ષકો નૈયાર રહે.....શિક્ષકો

સિદ્ધિવિજયં (હાલ આચાર્યશ્રી) મહારાજ પત્ર ત્રિ-
જમાન હતા. તે સંમયે આપણા ચરિત્રનાયકે એક પ્રસાદ-
રૂપાદકે વ્યાખ્યાન આપ્યું તેનો આર નીચે મુજબ હતો.

“ સાત ક્ષેત્રોમાં ચાર ક્ષેત્ર (સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક-
શ્રાવિકા) સાધક ક્ષેત્ર છે, ત્યારે ત્રણ ક્ષેત્ર (જિનપ્રતિભા,
જિનમંદિર, તથા જ્ઞાન) સાધ્ય છે. જૈન સમાજમાં સાધક
ક્ષેત્રોની પ્રભાવના ઉત્તરોત્તર વધતી જતી દેખાય છે, પરંતુ
સાધક ક્ષેત્રો પ્રતિદિન ક્ષીણ થતાં જાય છે. તેમાં પશુ પાંચ
ક્ષેત્રોના પોષક બે ક્ષેત્રો શ્રાવક અને શ્રાવિકાની ક્ષીણતા તે
વિશેષ રૂપમાં જોવામાં આવે છે. બધા માને છે અને તે
માયું પણ છે કે જૈનસમાજ ધન ખરચવામાં બહુજ ઉદાર
છે. દેશનું કોઈપણ કાર્ય એવું નહિ હોય જેમાં જૈન સ્ત્રીમાં
તોએ મદદ ન કરી હોય પણ સ્ત્રીસમાજને માટે જૈનસમાજે
શું કર્યું છે ? તેમાં વળી અનાથ દુઃખી બહેનોનો વિચાર
કરીશું તો જણાશે કે તેઓ બહુજ દુઃખી જીવન વિતાવી
રહી છે. તેમનાં દુઃખો દૂર કરવા માટે, તેમને ઉદ્યોગની
તાલીમ આપવા માટે, તેમનું જીવન ધર્મકાર્ય અને સેવા-
કાર્યમાં ગાળી શકાય તેવી તાલીમ માટે આપણે શું કર્યું
છે ? તેઓના કસ્યાણુ માટે આપણે કદી વિચાર કર્યો છે ?
આજકાલ પ્રત્યેક સમાજે આશ્રમે શરૂ કર્યા છે તેમાં
એકઠો અનાથ દુઃખી સ્ત્રીઓને અનેક પ્રકારની તાલીમ
મળી રહી છે. જ્યારે જૈનસમાજમાં સ્ત્રીઓને માટે કોઈ એવી
સંસ્થા નથી. આપણું તે તરફ ધ્યાન નથી ગયું તેના આ-
શ્ચર્યની વાત છે. ઉજમણા, સ્નાત્ર મહોત્સવ આદિ સમ-

વિના તમે ગમે તેવા નિયમો તૈયાર કરશો તે સર્વથા નિરુપયોગી થશે. કારણ કે વિદ્યાર્થીઓને કઈ જાતનું માર્ગદર્શન આપવું તે શિક્ષકોનું પ્રથમ કર્તવ્ય છે... ..તમારો આશય અને પ્રયત્ન ખડુ જ સુંદર છે તેમજ અનુમોદન કરવા યોગ્ય છે. તમારા કાર્યની સફળતા ધ્વજી છે. ”

આપણે ઉપર જોઈ ગયા કે સ્ત્રી શિક્ષા, ઉચ્ચ શિક્ષણ અને આદર્શ શિક્ષકો માટે આપણા ચરિત્રનાયકના કેવા જ્વલંત વિચારો છે. જૈન સમાજને સુશિક્ષિત બનાવવાની તેઓના હૃદયમાં કેવી તમજા છે, તે આપણે આ ઉપરથી જોઈ શકીએ છીએ. શિક્ષિત સ્ત્રીઓ, ઉચ્ચ શિક્ષણ લેતા ધાર્મિક સંસ્કારયુક્ત વિદ્યાર્થીઓ, સમાજનાં બાળકોનું જીવન અને ચારિત્ર્ય ઘડતર જેના હાથમાં છે તેવા આદર્શ શિક્ષકો અને હજારો ગામડાઓના વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ—સંસ્કાર અને જીવન ઘડતરનો લાભ મળે તેવી આદર્શ સંસ્થાઓ એ આપણા ચરિત્રનાયકનો જૈનસમાજને ઉન્નત કરવાનો ઉચ્ચ આશય આપણે તેઓશ્રીના વિચારો—ઉપદેશો—પત્રો—પ્રેરણાઓ અને વ્યાખ્યાનો ઉપરથી જાણી શકીએ છીએ.

તુરંતથી આપ વિહાર કરી ખંભાત પધાયાં. અહીં આપની ગૃહસ્થાવસ્થાની લાણેજી શ્રીમતી ચંચળબહેનને સં. ૧૯૭૨ ના મહા વદી ૬ ને દિવસે ધામધૂમપૂર્વક દીક્ષા આપવામાં આવી. તેમનું નામ ચંદ્રશ્રીજી રાખવામાં આવ્યું. તે સાધ્વીશ્રી દેવશ્રીજીની શિષ્યા થયાં.

ખંભાતથી વિહાર કરો આપ ધોલેરા પધાયાં. અહીં ૧૫મી ચરિત્રનાયકની અધ્યક્ષતામાં પંચાન્ત શ્રી સેવક

દર્શન અને ચારિત્રની પ્રાપ્તિના સાધન છે પણ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રની સાધના કરી શકે તેવી સુરક્ષતા કરી આપવી તે પણ શ્રીસંઘનું પરમ કર્તવ્ય છે. સુરતના ઝવેરીઓ અને શ્રીમંતો ધારે તો આજે જ એક મહિલા-આશ્રમ માટે વ્યવસ્થા થઈ શકે. શ્રીઓ મહાન સેવિકાઓ બની શકે, પોતાના દુઃખી જીવનમાંથી મુક્ત થઈ ધર્મ આદરી, જ્ઞાનની આરાધના કરી, ઉન્નત જીવન ગાળી શકે તેવો પ્રયત્ન કરવો અત્યંત જરૂરી છે.”

આ પ્રભાવશાળી બ્યાખ્યાનની આરી અસર થઈ ત્યાંજ મહિલા આશ્રમ સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય થયો. તે માટે તેજ વખતે સાડાચાર હજાર રૂપીઆ એકઠા થઈ ગયા.

*

“ સાહેબજી ! અમારી તરફ તો કૃપાદષ્ટિ કરો. અમારા ગામડાઓમાં વપોઈ કોઈ મુનિરાજનાં દર્શન નથી થયાં. આપ પધાયા છે તો આસપાસના પ્રદેશમાં હવે વિચરો તો અમ જેવા ગ્રામવાસીઓનો ઉદ્ધાર થશે.” કરચડીયાથી આવેલા એક બાઈએ વિનંતિ કરી.

“ તમારી વાત બરાબર છે. બગવાડા હું કહી આવ્યો હતો કે તેઓ વિનંતિ માટે આવશે તો હું જરૂર ત્યાં જઈશ. પણ ત્યાં મંસ્થા માટે કોઈ થઈ શક્ય નહિ હોય, એટલે હવે સુરતવાળા બાઈઓની ઘણા વખતની વિનંતિ છે એટલે અત્યંત તો પ્રાયઃ અહીં થશે.”

“ પણ સાહેબ ! ચાતુમાંસને તો હજી વાર છે. હમ-
“ શ્રી લલિતવિજયજી મહારાજશ્રીને તે તરફ મોકલો.”

વિજયજી મહારાજે વિલાસવિજયજી અને ચંદ્રશ્રીજીને વડી દીક્ષા આપી—આ પ્રસંગે આપે સાધુ—સાધ્વીઓને ઉચ્ચ-રાતા પંચમહાવ્રતોનું ખૂળીથી સ્પષ્ટતાપૂર્વક વિવેચન કર્યું જે સાંભળી ત્યાંના આગેવાનોએ મુક્તકંઠે આપની પ્રશંસા કરી. ઘોઘેરાથી આમાનુશ્રામ વિચરતા અને લોકોને ધર્મા-મૃતનું પાન કરાવતાં આપ શ્રી સિદ્ધાચલજી તીર્થની (દાદાની) યાત્રા કરવા પાલીતાણા પધાર્યા.

પાલીતાણાથી વિહાર કરી આપ જૂનાગઢ પધાર્યા. જૂનાગઢમાં આપની સાથે પંદર મુનિરાજો હતા.

ગંગારામજી તથા બીજા લાઈઓ પંજળ માટે વિનંતિ કરવા આવ્યા.

“દયાનિધિ ! પાંચ પાંચ વર્ષથી પંજળ છોડ્યું છે. હવે સત્વર પંધારો. પંજળના ગામેગામનો શ્રીસંઘ—પંજળના આબાલવૃદ્ધ આપની રાહ જોઈ રહ્યા છે. શું આપ આપના પ્યારા પંજળને ભૂલી ગયા ! ગુરુવર્ય ! ગૂજરાતમાં મણા મુનિમહારાજે છે. હવે આપ સત્વર પગલાં કરો. અમે આપને પ્રાર્થના કરવા માટે જ પંજળથી આવ્યા છીએ.” લા. ગંગારામજીએ પંજળ શ્રીસંઘની વતી પ્રાર્થના કરી.

“લાલાજી ! હું પંજળને—શ્રીસંઘને તમારા ભક્તિ-ભાવને—મારી જવાબદારીને અને ગુરૂદેવના અધૂરા કાર્યને કેમ ભૂલી જાઉં ? હું તો પંજળને હરઘડી હર પળ યાદ કરું છું. કોઈ દિવસ એવો નથી જતો જે દિવસે ગુરૂદેવનું સ્મરણ ન કર્યું હોય—અને સાથે જ પંજળ તો યાદ આવે જ.” મહારાજશ્રીએ પોતાના હૃદયની વાત જણાવી.

“સાહેબ એ તો અમે પણ માનીએ છીએ કે આપ અમને કદી ભૂલી શકો નહિ. પણ ગૂજરાતની ભૂમિ—જન્મભૂમિ અને તીર્થભૂમિ—વળી ભાવીક ભક્તોની ભાવભીની ભક્તિ” લાલા ગંગારામજીએ ગૂજરાતમાં રહેવાની દલીલ આપી.

“લાલાજી ! જન્મભૂમિ તો છે તેની ના તો કેમ પડાય ? જન્મભૂમિનું પણ ઋણ તો છેજને અને તે ઋણ બદા કરવા—બનતાં શાસનમેવાનાં દાયો કરવા તો ગામે-ગામ ફરી રહ્યા છું. તેમ છતાં પંજળનું સ્થાન તો મારા

અહીં પણ તેઓશ્રીએ ગુરુસંદેશના પ્રચારનું કાર્ય બરી રાખ્યું.

“ સાહેબ ! આજા ફરમાવો ! શું હુકમ છે ? ” આગેવાનોમાંથી એક ગૃહસ્થે વંદણાવિધિ પછી પૂછ્યું.

“ ભાગ્યવાનો ! તમે જાણો છો, મારા જીવનનું મુખ્ય ધ્યેય તો છે સુકિતસાધન પણ બીજું ધ્યેય છે શિક્ષાપ્રચાર. જગતમાં કોઈ પ્રજા, કોઈ દેશ, કોઈ નગર કે કોઈ કોમ શિક્ષા વિના સંસ્કાર, ઉન્નતિ કે જાગૃતિ નથી મેળવી શકતાં. જૂનાગઢ જેવું શહેર, રૈવતગિરિ જેવું તીર્થ અને એક જ્ઞાનની પરખ જેવું પુસ્તકાલય પણ નહિ ? કોઈ શ્રીશિક્ષણ-શાળા પણ નહીં ? હા. ત્રિભુવનદાસના સુપુત્રો ધારે તો બન્ને એક ઘડીમાં થઈ શકે. કહો પ્રભુદાસભાઈ શું કહો છો ? ” મહારાજશ્રીએ આગેવાનોને બોલાવી પોતાની મનોકામના દર્શાવી.

“ કૃપાનિધાન ! આપની ભાવના બહુજ સુંદર છે. જો શ્રીસંઘ પુસ્તકાલય માટે ફંડ કરે તો શ્રી-શિક્ષણશાળા માટે હું દસ હજાર રૂપીઆ આપવા ઈચ્છું છું. ” પ્રભુદાસભાઈએ ઉદારતા દર્શાવી.

“ તો પુસ્તકાલય માટે અમે ફંડ કરી લઈશું. ” સંપના આગેવાનોએ બીડું ઝડપ્યું.

વાત વાતમાં પુસ્તકાલય માટે ફંડ થઈ ગયું. શ્રી-શિક્ષણ શાળા માટે ડૉક્ટર ત્રિભુવનદાસના સુપુત્ર શ્રી પ્રભુદાસ-ભાઈ તથા શ્રી ઊટાલાલભાઈએ પોતાના સ્વર્ગસ્થ બધું શ્રી જગજીવનદાસના સ્મરણાર્થે રૂપીઆ દસ હજાર આપ્યા.

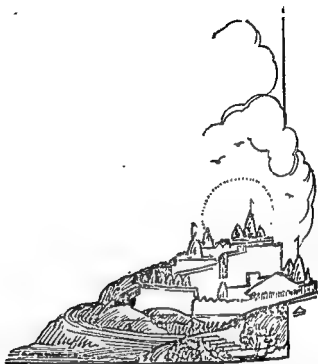
આ રીતે જૂનાગઢમાં “ શ્રી આત્માનંદ જ્ઞેન લાય-

“ લલિતવિજયને તો સુબંધ મોકલવા બેઠ્યો. ત્યાં ‘ મહાવીર વિદ્યાલય ’ની સ્થાપના માટે કમીટીનો આગ્રહ છે. મારાથી તો જઈ શકાય તેમ છે નહિ.”

“ તો તો આપ જ પધારો. ગામડાઓમાં વધે ઉપકાર થશે. આપ પધારશો તો બે ત્રણ ગામોવાળા તે જિનમંદિર કરાવવા તૈયાર છે. પછી ચાતુર્માસ માટે તો જેવી આપ સાહેબની અનુકૂળતા.”

ચાતુર્માસને હજી વાર હતી. બગવાડાવાળા તો આવ્યો નહિ ત્યાં સંસ્થાને માટે પ્રયાસ થયો પણ તે અપૂરો રહ્યો. મહારાજશ્રીએ સુરતથી વિહાર કરવાનો વિચાર કર્યો ત્યાં સુરતવાળાએ ચાતુર્માસ માટે વિનંતિ કરી અને રેશ-કાગળે વિચાર કરી તેમને હા કહી. સુબંધથી શ્રીસંઘને આશ્ચર્ય પડ્યું કે ‘ શ્રી મહાવીર જૈનવિદ્યાલય ’ની સ્થાપના પ્રસંગે આપ પધારશો તો અમારા આનંદમાં વૃદ્ધિ થશે. પણ મહારાજશ્રીને આસપાસના ગામોના ભાઈ એ ન. વિનંતિ હતી. ત્યાં બે ત્રણ જિનમંદિરોની સંભાવના હતી તથા લલિતવિજયજી મહારાજશ્રીને સુબંધ માટે અનુમતિ આપી તેઓએ આસપાસના ગામોમાં વિચાર કર્યો.

જેમની કાલિયાવાડી ઘડી સીસોદરા પધાર્યો. સીસોદરાને જાણ હતી કે આ મંત્રાલય હતો. તે માટે મહારાજશ્રીને જાણ કરી. અહીં પંચમ શ્રીસંઘને જાણ થઈ તો તેમણે જાણ કરી. એક સમયે જિનમંદિરોની આનંદની મેન્ડિરોટ હતી.

ગિરનારયાત્રા અને જ્ઞાનની પરબો

[૩૮]

આને જુનાગઢમાં ઉપરકોટની ધર્મશાળા મી.
પુરુષો અને બાળકોથી ઉભરાઈ ગઈ છે. પંદર મુનિઓ
આથે પંભળકેસરી શ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ પધ
છે. આખ્યાન ચાલે છે ત્રીથયાત્રા અને દેવગિરિ
મા—દેવા દેવા ધર્મનિષ્ઠ દાનવીરોએ લેત ને

ગંગારામજી તથા બીજા ભાઈઓ પંજળ માટે વિનંતિ કરવા આવ્યા.

“દયાનિધિ ! પાંચ પાંચ વર્ષથી પંજળ છોડ્યું છે. હવે સત્વર પંધારો. પંજળના ગામેગામનો શ્રીસંઘ—પંજળના આળાલવૃદ્ધ આપની રાહ જોઈ રહ્યા છે. શું આપ આપના પ્યારા પંજળને ભૂલી ગયા ! શુરવયં ! ગૂજરાતમાં ઘણા મુનિમહારાજો છે. હવે આપ સત્વર પગલાં કરો. અમે આપને પ્રાર્થના કરવા માટે જ પંજળથી આવ્યા છીએ” લા. ગંગારામજીએ પંજળ શ્રીસંઘની વતી પ્રાર્થના કરી.

“લાલાજી ! હું પંજળને—શ્રીસંઘને તમારા બક્ષિત-ભાવને—મારી જવાબદારીને અને ગુરૂદેવના અધૂરા કાર્યને કેમ ભૂલી જાઉં ? હું તો પંજળને હરઘડી હર પળ યાદ કરું છું. કોઈ દિવસ એવો નથી જતો જે દિવસે ગુરૂદેવનું સ્મરણ ન કર્યું હોય—અને સાથે જ પંજળ તો યાદ આવે જ.” મહારાજશ્રીએ પોતાના હૃદયની વાત જણાવી.

‘સાહેબ એ તો અમે પણ માનીએ છીએ કે આપ અમને કદી ભૂલી શકો નહિ. પણ ગૂજરાતની ભૂમિ—જન્મભૂમિ અને તીર્થભૂમિ—વળી ભાવીક ભક્તોની ભાવભીની બક્ષિત” લાલા ગંગારામજીએ ગૂજરાતમાં રહેવાની દલીલ આપી.

“લાલાજી ! જન્મભૂમિ તો છે તેની ના તો કેમ પડાય ? જન્મભૂમિનું પણ ઋણ તો છેજને અને ને ઋણ અદા કરવા—બનતાં સાસનસેવાનાં કાર્યો કરવા તો નામે-ગામ દૂરી રહ્યા છું. તેમ છતાં પંજળનું સ્થાન તો મારા

લાખો ને કરોડોના ખર્ચેં જીર્ણોદ્ધાર કર્યો છે ? કેવા કેવા રમ્ય દેવમંદિરો-કળાના ધામો, કીર્તિ અને નામનાની પરવા વિના ધર્મઉદ્યોત માટે ખડાં કર્યાં છે ? તેના પર રસપ્રદ વ્યાખ્યાન ચાલી રહ્યું છે. એક રસથી બધાં શાંતિપૂર્વક સાંભળી રહ્યાં છે. નાના નાના બાળકો-છોકરા અને છોકરીઓ ઉપરના ભાગમાં રમે છે. દરવાજા પાસે શ્રીકૃષ્ણની પ્રભાવના માટે મોટી ભીડ ભરી છે.

એકાએક ઉપરના રવેશમાંથી દસેક વરસનો એક છોકરી નીચે ઊડી પડી. વ્યાખ્યાન પણ પૂરું થયું હતું. પ્રભાવનાની દોડાદોડમાં આ ઘડાકાથી બધા ભયભીત બની ગયા. શું થયું ? શું થયું ? તેમ બધા પૂછવા લાગ્યા. મહારાજશ્રીને પણ આ ઘડાકો સંભળાયો ને ચિંતા થઈ, પણ તેમણે પાસેના ભાઈઓને કહ્યું “અધિષ્ઠાતા સૌની રક્ષા કરશે. બાળકને ઉની આંચ નહિ આવે. તમે ચિંતા ન કરો.” ખરેખર એમજ થયું. છોકરી ઉપરથી પડી એવીજ નાળીયેરના ટોચળા ઉપર પડી ને બાળુના માણસોએ તેને પકડી લીધી. એક નાળીયેરનું પાણી પાઈદીધું. બીજું તેને આપ્યું અને તે સ્થવા લાગી.

હેવું આશ્ચર્ય ! કેવો ચમત્કાર ! કેવો પ્રભાવ !

૫૬૨ મુનિરાજે સહિત શ્રી દેવતગિરિની યાત્રા કરી. બનાગઢમાં ત્રણ સાર્વજનિક વ્યાખ્યાનો આપ્યાં. એક મહાવીર જયંતી પર, બીજું સરકારી હાઈસ્કૂલમાં અને ત્રીજું શ્રી વીસાંધીમાળી લેન બોર્ડિંગના છાત્રો મેળાવણીમાં.

૩. ૧૯૭૨ ના જોડ મુદી ૬ ના દિવસે વજ્રયશીમાં

હૃદયમાં અનુપમ છે, તેની જગ્યા દોઢ લઘુ શકે નહિ.”

“કૃપાનિધાન ! તો પછી આપ હવે ક્યારે તે તરફ પગલાં કરશો ?

“શ્રી સિદ્ધાચળજીની યાત્રા કરી. મુંબઈમાં શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયની સ્થાપના માટે શ્રી લલિતવિજયજી ગયા છે. હવે રૈવતગિરિની યાત્રા બાકી છે. શ્રી નેમીનાથ ભગવાનની યાત્રા કરી પંજાબ તરફ વિહાર કરવા ધારણ છે, પછી તો ભાવીભાવ.”

મહારાજશ્રીએ પંજાબથી આવેલા ભાઈઓને સમજાવ્યા અને પંજાબ શ્રીસંઘને પત્ર લખી આશ્વાસન આપ્યું.

“સકળ શ્રીસંઘ પંજાબ યોગ્ય, ધર્મલાલ સહિત વિદિત થાય કે અહીં સુખશાતા છે. ધર્મધ્યાનમાં ઉદમ રાખ્યો. આપની તરફથી પ્રાર્થનાપત્ર તથા લાલા ગંગારામજી આદિ શ્રાવક સમુદાય મળ્યા. સમાચાર જાણ્યા. તમે બિલકુલ ચિંતા ન કરો. સ્વર્ગવાસી ગુરુમહારાજ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયનાંદસૂરિ (આત્મારામજી) મહારાજની આજ્ઞાનું બંધન બર પાલન કરવામાં આવશે જ. તમે વિશ્વાસ કરો કે ન કરો. અમારો તે તરફ વિહાર કરવાનો પરિપૂર્ણ ભાવ છે. શ્રી ગિરનારજીની યાત્રા હજી સુધી થઈ શકી નથી તેટલી જ વાર છે. શ્રી નેમીનાથ ભગવાનની યાત્રા થતાં જ તે તરફ વિહાર સમજી લેજો.

શ્રી શીતલનાથ પ્રભુની પ્રતિષ્ઠાનો વાર્ષિક ઉત્સવદિન હતો. દાનવીર ચેઠ દેવકરણ મુળજીની વિનતિથી મહારાજશ્રી વણથલી પધાર્યા. આપના સભાપતિત્વમાં ઉત્સવ થયો. વિદ્યાપ્રચાર ઉપર મહારાજશ્રીએ વ્યાખ્યાન આપ્યું. તેના કૃણસ્વરૂપ શ્રી દેવકરણ મુળજીએ ‘શ્રી વીસાશ્રીમાળી જૈન બોર્ડિંગ જૂનાગઢ’ને રૂા. ૫૦૦૦૦) આપ્યા, એટલું જ નહિ પણ તેમણે જણાવ્યું કે—જો સૌરાષ્ટ્રના જૈન લોકોએ આ બોર્ડિંગ માટે રૂા. ૨૫૦૦૦) એકઠા કરે તો પોતે બીજા રૂા. ૫૦૦૦૦) આપશે.

વણથલીથી જામનગર તરફ વિહાર કરવાનો વિચાર હતો, પણ એક મુનિરાજ બિમાર થઈ જવાથી જૂનાગઢ જવું પડ્યું. ચોમાસાના દિવસો આવી રહ્યા હતા તેથી જામનગર જવાનું મુલતવી રહ્યું અને વેરાવળના શ્રીસંઘની વિનતિને માન આપી વેરાવળ ચોમાસા માટે નિર્ણય કર્યો. પણ ક્ષેત્રસ્પર્શના પ્રબળ હોય છે. બિમાર મુનિમહારાજની તબિયત વધારે ખરાબ થવા લાગી, જૂનાગઢના શ્રીસંઘની તો ઘણા વખતથી ચોમાસા માટે વિનતિ હતી પણ મહારાજશ્રીની ઇચ્છા વેરાવળમાં કાંઈક ધર્મકાર્ય થાય તે દ્રષ્ટિએ તે તરફ હતી, પણ જાનાગઢ રહેવાની જરૂર પડી. શ્રીસંઘને આનંદ આનંદ થયો.

વેરાવળના શ્રીસંઘને નિરાશા થઈ. મહારાજશ્રીએ પં. શ્રી સોહનવિજયજી, મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી, મુનિશ્રી વિચારવિજયજી, મુનિશ્રી સમુદ્રવિજયજીને વેરાવળ મોકલ્યો. ૧૯૭૨ નું ૩૦ મું ચોમાસું જૂનાગઢમાં થયું.

આ પ્રસંગે સીસોદરામાં વ્યાખ્યાન સમયે પંજાબી ભાઈઓમાંથી લાહોરનિવાસી લાલાં માણેકચંદે એક “પંજા-
બના શ્રીસંઘની વિનતિ અને ગુરુવિયોગ દર્શન” વિષે જે
ભજન દૂસકાં બરી બરી અથપૂર્ણ નયને ગાયું હતું તે ભાદે
હૃદયદ્રાવક હતું. સભામાં હાજર રહેલા બધાની આંખો-
માંથી અશ્રુઓ સરી પડ્યાં અને આપણા ચરિત્રનાયકની
આંખો કરુણારસથી ભીની થઈ આવી. આ દ્રશ્ય સીસોદરા-
વાળા આજે પણ ભૂલ્યા નથી.

સીસોદરાથી વિહાર કરી અષ્ટગામ પધાર્યાં. અહીં
સીસોદરા ગામના કારણે કાટકૂટ હતી. તેનું સમાધાન કરાવ્યું
તથા સાધમી વાતસલ્ય ઘણા વખતથી બંધ હતું તે શરૂ થયું.
વળી અહીં જિનાલય નહોતું તે માટે પણ પ્રેરણા આપ-
વામાં આવવાથી ફાંડની શરૂઆત કરવામાં આવી. અષ્ટ-
ગામથી ટાંકલ પધાર્યાં. અહીં પણ જિનાલય નહોતું તે
માટે ઉપદેશ આપી ફાંડ કરાવવામાં આવ્યું.

ટાંકલથી કરચલિયા પધાર્યાં. અહીં પણ મંદિર નહોતું
તે માટે પણ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો. અહીંથી એક કોસ
દૂર વાણીયાવાડ નામનું નાનું ગામ હતું. પહેલાં અહીં
કોઈ મોટું શહેર હશે. હમણાં અહીં લૈનોની વસ્તી હતી
નહિ, પણ એક જિનાલય હતું. કરચલિયાવાળા ભાઈઓએ
જે વાર તે મૂર્તિને વાણીયાવાડમાંથી લાવવા પ્રયત્ન કર્યો
પણ બન્ને વખત તેમાં સફળતા ન મળી. એક વખત તે
પ્રમુખની પાલખી લઈને આવનાર માણસોને નદીમાં આવતાં
પેટમાં દુઃખાવો ઉપડ્યો ને રસ્તો પણ સૂઝે નહિ તેમ

અહીં પણ તેઓશ્રીએ ગુરુસંદેશના પ્રચારનું કાર્ય નરી રાખ્યું.

“ સાહેબ ! આત્મા ફરમાવો ! શું દુકમ છે ? ” આગેવાનોમાંથી એક ગૃહસ્થે વંદણાવિધિ પછી પૂછ્યું.

“ ભાગ્યવાનો ! તમે જાણો છો, મારા જીવનનું મુખ્ય ધ્યેય તો છે મુક્તિસાધન પણ બીજું ધ્યેય છે શિક્ષાપ્રચાર. જગતમાં કોઈ પ્રજા, કોઈ દેશ, કોઈ નગર કે કોઈ કોમ શિક્ષા વિના સંસ્કાર, ઉન્નતિ કે જાગૃતિ નથી મેળવી શકતાં. જ્ઞાનાગર જેવું શહેર, દેવતગિરિ જેવું તીર્થ અને એક જ્ઞાનની પરબ જેવું પુસ્તકાલય પણ નહિ ? કોઈ શ્રીશિક્ષણ-શાળા પણ નહીં ? ટા. ત્રિભુવનદાસના સુપુત્રો ધારે તો જાને એક ઘડીમાં થઈ શકે. કહો પ્રભુદાસભાઈ શું કહો છો ? ” મહારાજશ્રીએ આગેવાનોને બોલાવી પોતાની મનોકામના દર્શાવી.

“ દૃપાનિધાન ! આપની ભાવના બહુજ મુંઢર છે. જો શ્રીસંઘ પુસ્તકાલય માટે ફંડ કરે તો શ્રી-શિક્ષણશાળા માટે હું દસ દબ્બર રૂપીઆ આપવા ઇચ્છું છું. ” પ્રભુદાસભાઈએ ઉદારતા દર્શાવી.

“ તો પુસ્તકાલય માટે અમે ફંડ કરી લઈશું. ” સંઘના આગેવાનોએ બીહું જડ્યું.

વાત વાતમાં પુસ્તકાલય માટે ફંડ થઈ ગયું. શ્રી-શિક્ષણ શાળા માટે ડૉક્ટર ત્રિભુવનદાસના સુપુત્ર શ્રી પ્રભુદાસભાઈ તથા શ્રી ઊતાલાલભાઈએ પોતાના સ્વર્ગસ્થ બંધુ શ્રી જમજીવનદાસના સ્મરણાર્થે રૂપીઆ દસ દબ્બર આપ્યા.

આ રીતે જ્ઞાનાગરમાં “ શ્રી આત્માનંદ જીન લાય-

યયું તેથી પ્રભુજીને પાછા લાવવા પડ્યા. મહારાજશ્રી પધાર્યો ત્યારે તે વાત શ્રીસથે કરી. મહારાજશ્રીએ તે માટે વિધિપૂર્વક ભગવાનને લઈ આવવા માટે મુહૂર્ત ખતાવ્યું. સં. ૧૬૭૧ ના વૈશાખ સુદી ૬ ના દિવસે વિધિ સંહિત ધામધૂમથી પ્રતિમાજી લાવવામાં આવ્યા. કરચલિયાના લોકોમાં આનંદ આનંદ ફેલાઈ રહ્યો. તેએ તો કહેવા લાગ્યા “ સાઠ આઠ વર્ષમાં આવા મુનિરાજ જોવાનથી. આ તો કોઈ ચમત્કાર થયો ચમત્કાર. બળે વખત પાછા ગયેલા ભગવાન આપણે ત્યાં આવ્યા તેતો આ મહાત્માનો પ્રભાવ.”

અહીંથી વિહાર કરી આપ સુરત પધાર્યા. સં. ૧૬૭૧ નું ૨૬ સું આતુર્માંસ સુરતમાં કર્યું.

*

શાન્તમૂર્તિ મુનિ મહારાજશ્રી હંસવિજયજીનો એક પત્ર આપના ઉપર આવ્યો હતો. તે પત્રને તેઓશ્રીએ આપેલો જવાબ વાંચવા યોગ્ય છે. આપણા ચરિત્રનાયકને શિક્ષા પ્રચાર માટે કેટલી તમન્ના હતી તે આ પત્ર ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છાએ.

“આપણુ લોકો ૬૯ મહાસનમાં છે. નેનું મૂળ દારણુ અવિદ્યા છે. આપ ૧૧૫ ને જાણે છે. અરે જૈનમમાત્રમાં એક પણ ઉંચા દરજ્જાનો સુગિહિત આવી દોર નોપણુ બધાં કામ મારી રીતે ચર્ચ શકે. પણ અધ્ધમોસ તે જોવાનો છે કે લાખો આવકોમાં એક પણ એવો નથી જોવા. ૧૧૧ પ્રત્યેક ન્યાનના જૈનો ૫૦ પડી શકે. આમ છતાં લોકોની નિંદા. ૧૦ ઉંડની નથી. આ દસા કેટલી ગોચનીય છે ? દાખલ ”

ઘેરી ” તથા શ્રી “જૈન સ્ત્રી-શિક્ષણશાળા”ની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા આપશ્રીના શુભ હસ્તે થઈ.

પંતબનો શ્રીસંઘ ગુરુ મહારાજની રાહ જોઈ રહ્યો હતો. કેટલાંક કામો તેઓશ્રીની ઉપસ્થિતિ વિના બગડતાં હતાં. જુદાજુદા ગામોમાં મુનિવિહારના અભાવે ગડબડ થઈ જવાની સંભાવના હતી. જરૂરી ધર્મ-ઉત્સવો પણ મુલતવી રખાયા હતા. પંતબના આગેવાનો ગૂજરાત જઈ ગુરુમહારાજને પંતબ આવવા વિનંતિઓ કરી આવ્યા હતા. મહારાજશ્રીની પણ પંતબ પહોંચી જવાની તીવ્ર ઇચ્છા હતી પણ ગૂજરાતમાં જે શિક્ષણપ્રચારનું કાર્ય થઈ રહ્યું હતું, મુનિરાજોને જે તીર્થયાત્રાનો લાલ મળી રહ્યો હતો, જે ગામેગામના સંઘમાં મહારાજશ્રીનો અમૃતમય ઉપરોધ ધર્મશ્રદ્ધા જગાડી રહ્યો હતો: તે શાસનકલ્યાણના કાર્યો મહારાજશ્રીને પંતબ તરફ વિચરતા અટકાવી રહ્યાં હતાં. પણ પંતબનો શ્રીસંઘ હવે બહુજ અધીરો થઈ ગયો હતો.

આન્ધ્રાનંદ જૈન સભાના સભાપતિ તરફથી અંબાલાથી પંતબના પ્રત્યેક શહેરના સંઘ ઉપર એક પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેનો અર્થ ઉદ્ઘૂત કરેલો ઉપયોગી ભાગ પંતબ શ્રીસંઘની શ્રદ્ધા અને લકિત ઢેવાં અદિતીય છે તે દર્શાવે છે.

.....લગભગ નવ વરસ થયાં, જ્યારથી મુનિ મહારાજશ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ પંતબથી ગુજરાત નરો પધાવે છે ત્યારથી ધીમેધીમે લગભગ બીજા બધા મુનિઓ પણ પંતબથી ગૂજરાત તરફ પધારી ગયા છે. આ મંત્ર

દરમિયાન સાધુ મુનિરાજેનો વિહાર પંજળમાં ન હોવાથી ધર્મોત્તતિમાં જે કાંઈ મુશ્કેલીઓ પડી છે તે તમે બધા મહાનુભાવો સારી રીતે જાણો છો. વારંવાર પંજળ શ્રીસંઘ તરફથી જુદાજુદા મુનિરાજેને પંજળ પધારવા વિનંતિ કરવામાં આવી છે; પણ હજીમુધી કોઈ પંજળ આવી શકે તેમ નથી. મુનિરાજશ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ ઘણા વખે જૂનારાતમાં પધાર્યો હોવાથી ત્યાંના લોકોની વિનંતિ આવ્યા જ કરે છે અને પંજળ તરફ જલ્દી આવી શકાતું નથી..... પંજળની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરીને અંજાલાના શ્રીસંઘે એ નિર્ણય કર્યો છે કે પંજળના પ્રત્યેક ગામના એકએક બંને આગેવાનોએ એકઠા મળી જૂનાગઢ શ્રીજીની પાસે પંજળમાં પધારવાની વિનંતિ કરવા જવું. પંજળ શ્રીસંઘની વિનંતિને માન આપી મહારાજશ્રી પોતાના શિષ્યમંડળ સહિત શીઘ્ર પંજળને પવિત્ર કરશે.....”

આ પત્ર અનુસાર પંજળ શ્રીસંઘના એકસો લગભગ આગેવાનો મહારાજશ્રી પાસે જૂનાગઢ આવી પહોંચ્યા. આપ કારતકી પૂર્ણિમાથી ગિરનાર પર હતા. સંઘ કારતક વહી પ્રથમ ચોથના દિવસે આપના અરજોમાં પહોંચી ગયો. તે દિવસે પૂજા, યાત્રા આનંદથી કરી. બીજે દિવસે બ્યાખ્યાન સાથે શ્રીસંઘ પંજળે નમ્રતા, સદા અને અકિતપૂર્ણ હૃદયે પંજળ શીઘ્ર પધારવાની જે પ્રાર્થના કરી તે બારે દર્દી, દુષ્ટ, જમ અને ભાવબીની હતી. શ્રોતાઓ અને સમસ્ત ઉપરિયત સજ્જનો આનંદામુધી પોતાના નેત્રોને તર કથી વિનંતિ ન રહી શક્યા. વાદજથી વાતો કરતા કાળાકાળ પન્થ-

આવીને ઊભું રહ્યું. . .

“ મધ્યેણુ વંદામિ ”

“ ધર્મલાભ ! કેણું ! લાલાં શંકરલાલજી, ઓહો !
જાહેન ભાગવંતી પણ સાથે છે કે ? કેમ અત્યાનંદ ? પંજ-
બધી જ આવો છો કે ?

“ શુરુદેવ ! તમારી શ્રાવિકાને દીક્ષાના ભાવ થયા છે.
અને આપની પાસે જ દીક્ષા લેવી હતી પછી તો અહીં જ
આવવું રહ્યુંને. છરાથી જ આવીએ છીએ. ”

“ એ તો આનંદની વાત છે. બ્રહ્મચારીજી અને તે
પણ પતિ પોતે દીક્ષા અપાવવા આવે એના જેવું રૂઢુ શું ? ”

“ સાહેબ ! ત્રણ વર્ષથી બ્રહ્મચર્યવ્રત ગ્રહણ કર્યું છે
ત્યારથી તેમની ઈચ્છા હંમેશાં દીક્ષા માટે રહેતી, પણ
આપ તો જાણો છો ને માતાજીને તેમને માટે બહુ જ
માયા છે. અને માતાજીની રજા વિના તો શું થાય ! ”

“ પણ હવે તો માતાજીને મનાવીને જ આવ્યા છો
ને ! ” શ્રાવિકાને પૂછ્યું.

“ હ સાહેબ ! માતાજી અને કુટુંબીજનો બધાની
આશીર્વાદને આવી છું. ” જાહેન ભાગવંતીએ ખુશ્ખોશ
કર્યો

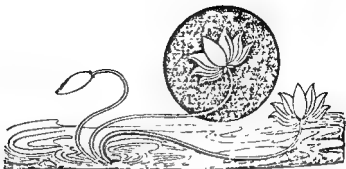
“ કૃપાનિધાન ! મારા પણ ભાવ તો દીક્ષા માટે જ
છે. પણ શું ઉપાય ? ” બ્રહ્મચારી શંકરલાલજીએ પંજાની
પરખીનના હાથોથી.

“ બ્રહ્મચારીજી ! તમારી ભાવના તો બહુ જ મુત્ય

રો ને શિલાઓથી ચોલતા ગિરિરાજના મનોગમ્ય મંદિરો આ આરબૂથી ગુંજી રહ્યાં. ગુરુમહારાજ પણ પંજાબના આ ભકિતભર્યા ભાવિક ભકતોની ભાવભરી પ્રાર્થના સાંભળી ગદગદિત થઈ ગયા. નેત્રોના ખૂણા સજ્જ થઈ ગયા.

“મહાનુભાવો ! તમારી પ્રેમભરી ભક્તિ હું તો કેમ ભૂલીશ ? મને તમારું પંજાબનું જ ધ્યાન છે. ગુરુમહારાજે સોંપેલો બગીચો હું નહિ સંભાળું તો કોણ સંભાળશે ? મુંબઈના શ્રી સંઘની વિનંતી છે. શ્રી મહાવીર જૈન વિધાલયની વિશેષ ઉન્નતિ માટે કાંઈ જરૂરી કાર્ય આવી પડ્યું નહિ હોય તો તો હું પંજાબ આવ્યો જ સમજો. હવે બહુ વિલંબ નહિ થાય, તમારી વિનંતિ તો હંમેશાંની મારા હૃદયમાં ફોતરાયેલી છે. તમે નિશ્ચિંત રહો. જેમ અને તેમ જલ્દી પંજાબ આવ્યો જ સમજો.” મહારાજશ્રીએ સાંતવ આપ્યું. કાર્તિક વદી ૬ ના દિવસે જૂનાગઢથી વેરાવલ તરફ વિહાર કયો. રસ્તામાં અનેક જગ્યાએ લોકોએ સ્થિરતા માટે આશ્રય કયો પણ વેરાવળમાં ઉપધાન ચાલતાં હતાં માળનું મુદ્દત નજદીક હતું તેથી સીધા વેરાવળ પધાર્યા.

શ્રી સંઘે મહારાજશ્રીનું અપૂર્વ સ્વાગત કર્યું. બનરો ચણગારવામાં આવી, રસ્તાએ ધ્વજ-પતાકાથી ચોખી રવાના થયાએ જગ્યાએ મહારાજશ્રીને વધાવવામાં આવ્યા. પંચાશ્રી શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજના સદ્ગુપ્તેશથી ઉપધાન કરાવવાનો લાભ પણ ઇગનવાલભાઈએ લીધો હતો. ચેક ઇન લાલભાઈ આદિ કોઈ કોઈ ભાવ્યચાળીઓએ આચાર્ય મોતીદાસ વધાવ્યા.

મુંબઈમાં કલ્યાણકારી કાર્યો

[૩૯]

“ મોતીલાલભાઈ! પંતળના શ્રીમદની વિનંતિ ભ્રમી છે. બંને વખતે તો તેઓ મુજબતમા આવી ગયા, ત્યાં હવે જરૂર આપણે જરૂરી છે. ગુરુમહારાજને આગીચો મુકાય તે તો તમે પણ ન ઈચ્છો. ” મુંબઈથી તે મોતીલાલ વિનંતિ માટે આવેલ શેઠ મોતીલાલભાઈ તથા મુંબઈના આદિને મહારાજશ્રીએ પરિસ્થિતિ સમજાવી.

“ પણ સાહેબે! મુંબઈમાં આપણે તથા શ્રી પ્રવર્તકશ્રી મહારાજ એક વિગેય આનંદ મુકે છે. આપ બન્નેના પધારવાથી ધણી વધુ શાંતિ કાર્યો થશે જ થશે. ” શ્રી દેવકરજીભાઈએ તુરંત

“ પંતળમાં આપની જરૂર ને જરૂર, તેના ના કદી શકાય ! પણ સાહેબ, પંતળના આપણે તથા

વેરાવળમાં પહોંચતાં જ માળતું મુહૂર્ત હતું. મહોત્સવનો પ્રારંભ થઈ ગયો. સમવસરણુ તથા નંદીશ્વરદ્રીપની રચના થઈ. રથયાત્રા બહુ ઠાઠમાઠથી નીકળી. ઉપધાનની માળા પહેરવાના સમયે સાચા મોતીનો સાથીઓ પૂરવામાં આવ્યો. મહોરોથી જ્ઞાનપૂજ કરવામાં આવી.

મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી વેરાવળમાં, શ્રી આત્માનંદ જૈન શ્રી શિક્ષણશાળા તેમજ શ્રી આત્માનંદ જૈન ઔષધાલય' નામની બે સંસ્થાઓ સં. ૧૯૭૩ના મહા સુદી ૧૦ ના દિવસે સ્થાપિત થઈ. શ્રી-શિક્ષણશાળા માટે સ્વ. શેઠ કાલીદાસ અમરશીની વિધવાએ રૂ. ૧૦૦૦૦) તથા વેરાવળની શ્રાવિકાઓએ રૂ. ૪૦૦૦) આપ્યા.

ઔષધાલયને માટે મહારાજશ્રીની પ્રેરણાથી શેઠ દયાબુલ પુશાલે પોતાના સ્વર્ગવાસી પુત્ર ગુલામચંદના 'મરણ્યે' રૂ. ૩૦૦૦૦) ત્રીસ હજાર આપ્યા આ ઔષધાલય માત્ર જોનો માટે જ નહિ પરંતુ જોનેતર પણ તેનો લાભ ઉઠાવી શકે છે.

“કૃપાનિધિ ! આપ માંગરોજ પધારો તો ભારે ઉપકાર થાય તેમ છે.” માંગરોજના આગેવાન શેઠ છોટાલાલ પ્રેમજી આદિએ ગુરુદેવના ચરણોમાં વંદણા કરી પ્રાર્થના કરી.

“પ્રેમજીભાઈ ! અહીં ઔષધાલય અને શ્રી-શિક્ષણશાળાની શરૂઆત થાય તેમ હતું તેથી જ વિલંબ થયો, નહિ તો હું હ્યારનો માંગરોજ તરફ વિહાર કરવાનો હતો.” આપણા ચરિત્રનાયકે પોતાનો હંસાદો જણાવ્યો.

“પણ સાહેબ ! માંગરોજમાં રહેજો ઉપદ્રવ શરૂ

આ પ્રસંગે આપણા ચરિત્રનાયકે દીક્ષાવિધિ પૂરી થયા પછી લગભગ એક કલાક ચારિત્ર એટલે શું, ચારિત્રથી શો લાભ ? તેનાથી આત્મોન્નતિ કેમ થઈ શકે ? સમાજનો ઉદ્ધાર કેમ સંભવે ? ચારિત્ર લેવાવાળાનું શું કર્તવ્ય છે ? ચારિત્રનું પાલન કેવી રીતે કરવું જોઈએ ? નવ દીક્ષિતનું જીવન્યો પ્રત્યેનું કર્તવ્ય અને અન્ય સાધુ-સાધ્વીનું નવ દીક્ષિત પ્રત્યે કર્તવ્ય વગેરે વિધિવિધ પ્રશ્નો પર વિદ્વતાપૂર્ણ વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું.

ભાવનગરથી વિહાર કરી રસ્તાના ગામોમાં ધર્મોપદેશા-મૃતનું પાન કરાવતા આપ ખંભાત આદિ યઈ વડોદરા પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ પાસે આવી પહોંચ્યા. અહીં શ્રી મહાવીર જયંતિનો ઉત્સવ હતો મહારાજશ્રીએ મહાવીર જીવન ઉપર બહુજ રસ્યક વ્યાખ્યાન આપતાં જણાવ્યું કે “ જયન્તી એ નવીન દિવાજ નથી પણ પ્રાચીન છે. પંચ દશ્યાજુકનું એ રૂપાંતર છે. યાત્રા પંચાશકમાં પૂજ્યપાદ શ્રી હરિભદ્રસરિ મહારાજે ‘ જન્મ દશ્યાજુક ’ ઉત્સવ ઉજવવા બતાવ્યું છે તેજ જયન્તી ઉત્સવ. આ ઉપરાંત મહાવીરસ્વામીના જીવનના અનેક પ્રસંગો કહીને છેવટે જણાવ્યું કે વીરતાનાં કાયોં કહીને આપણે વીરપુત્રનું નામ ચાઈક કરવું જોઈએ. જો આપણે વીરતાનાં કાયોં ન કરી શકીએ તો મહાવીરસ્વામીના ચરિત્રથી આપણને કશો લાભ થવાનો નથી. જો આપણે વીરતા બતાવીશું, વીરતાનો શુભ પ્રજટ કરવા વીરની ઉપાસના કરીશું તો સેવ્ય સેવકભાવ મળી અવશ્ય વીર સમાન કર્મોનો નાશ કરવા વીર બની શકીએ.

યયો છે. આપ જેવા પ્રભાવિક પુરુષ પધારો તો તેની શાંતિ થાય-વળી શાંતિસ્નાત્ર પણ કરાવવું છે. આપશ્રીના શુભ હસ્તે તે કાર્ય થાય તો તો પછી સર્વત્ર શાંતિ પ્રસરે અને જનતા સુખી થાય. ■

■ પ્રેમજીભાઈ ! એમજ હોય અને તમારી શ્રીસંઘની ઇચ્છા પાર પડતી હોય તો હું જલદી વિહાર કરીશ. તવીન સંસ્થાઓની વ્યવસ્થા શ્રીસંઘ કરી લેશે. ”

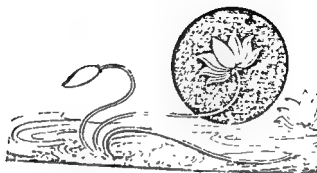
“ હંયાજી ! જહુ કૃપા થઈ. હવે સંતર પધારયો. અમે ઘટતી તૈયારી કરાવી રાખીશું. ”

વેરાવળથી વિહાર કરી આપ માંગરોળ પધારો. માંગરોળના શ્રીસંઘે અપૂર્વ સ્વાગત કર્યું.

અહીં શાંતિસ્નાત્રના વિધિવિધાનો શરૂ થયાં. અહીં મહોત્સવ મંડાયો. સાથે સાથે આપના વ્યાખ્યાનોની પૂમ આખાએ શહેરમાં મચી, અને તે નવાળ સાહેબના કાન સુધી પહોંચી. નવાળ સાહેબે આગેવાનોને બોલાવ્યા અને કહ્યું કે મેં સાંભળ્યું છે કે તમારા ગુરુજી અહીં આવ્યા છે. પ્રજાને શાંતિ માટે કંઈક ક્રિયા ચાલે છે. આવા શુભકાર્યમાં રાજ્યના સહાયતાની જરૂર હોય તો ખુશીથી જણાવશે.

આગેવાનોએ ઉપાશ્રય આવી મહારાજશ્રીને જણાવવા કરી.

“ જહુ સારી વાત છે. ખૂદ નવાળ સાહેબને આપની શાંતિસ્નાત્ર માટે ભાવ જાગ્યો છે. તો આપણે પણ અત્યંત જલ્દી લેવો. શાંતિસ્નાત્રના દિવસે સર્વ જીવોને અશ્વમેધ યજ્ઞ કરાવશે. ”

મુંબઈમાં કલ્યાણકારી કાર્યો

[૩૯]

“ મો.તીલાલભાઈ! પંતબના શ્રીમદ્વાલિ
 વિભી નિ. બળે વખત તો તેઓ મૂળગતમા ની ની
 જો હમે જરૂર અત્યંત જરૂરી છે. ગુરુમહાનજન
 પ્રકાશ તો તો તમે પણ ન ઈચ્છો. ” મુંબઈથી
 મેનતિ ખાદે બાગેશ મોઢ મોતીલાલભાઈ તથા
 તાદિને મહાકાશ્મીને પરિસ્થિતિ સમજાવી

“ પણ તાદિને! મુંબઈમાં આપ તથા
 મો.તીલાલભાઈ તાદિશસ્ત્ર એક વિશેષ ચોમાસું ને
 મુંબઈ મળીને પધારવાની ઘણાં ઘણાં મ
 “ મો.તીલાલભાઈએ ખુબ
 તો છેજ, તેનું
 અંધા પછી

“ ખુદાવિંદ ! અમારા ગુરુજીએ આપને આશીર્વાદ
દ્યા છે. ” આગેવાનોએ સંદેશ જણાવ્યો.

“ હું તેની કદર કરું છું. તમારી શું માગણી છે ? ”

“ સાહેબ ! આ મહાન કાર્યમાં આપની અહાયતાની
બાસ જરૂર છે. ”

“ ખુશીથી બોલો. સંકેત ન કરો. ”

“ શાંતિસ્નાત્રના દિવસે આખા શહેરમાં સર્વ જીવોને
અભયદાન મળવું જોઈએ, તો સંપૂર્ણ શાંતિ થાય. ”

“ હમણાં ઉપદ્રવ તો બહુ ઝોછો થયો લાગે છે
ખડું ને ! ”

“ જી ! હજુર ! બ્યારથી ઉત્સવ શરૂ થયો છે ત્યારથી
શાંતિ છે. ”

“ અરજા ! હું તમારી માગણી મંજુર રાખું છું.
અને આજે તે માટે ફરમાન કઠાવું છું. ”

“ સાહેબ ! બહુ જ આનંદ થયો. આપનું રાજ્ય
અમર તથા. ”

નવાબ સાહેબે ફરમાન માટે હુકમ આપ્યો. અને
શાંતિસ્નાત્રના દિવસે કસાઈખાના તથા મારઝીમારોની લગ
જગેરે તમામ જીવવધનાં કામો બંધ રહ્યા અને બ્રધાં પ્રયો
સંપૂર્ણ શાંતિથી સમાપ્ત થયાં.

શહેરમાં સર્વત્ર શાંતિ રથપાઈ ગઈ. કેસો પરી નાયા.
આખા શહેરમાં લોક ધર્મની પ્રભાવના થઈ અને નવાબ
નારોજને પણ આશી બારે આશ્ચર્ય થયું.

ભળી ગયા. પોતે તો હઠ લીધી. છેવટે પ્રવર્તકજીને વ્યાખ્યાન માટે બેસવું પડ્યું. પોતે ગુરુદેવની પાસે વ્યાખ્યાન સાંભળવા બેસતા તેમ પાસે બેસી ગયા.

પછી તો પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રીનો ખબરનો ખુદ્યો. દમરજીમાંથી અનેક દલાંતો નીકળ્યાં. અનુભવની હબરો વાતો નીકળી અને ઐતિહાસિક પ્રસંગોનાં સચોટ વર્ણન નીકળ્યાં. લોકોને તેમજ આપણા ચરિત્રનાયકને તેમાંથી ઘણું જાણવાનું મળ્યું. ચોમાસામાં લગભગ મહિનો સવા મહિનો આ રીતે પ્રવર્તકજીની દમરજીશક્તિનો પરિચય મળ્યો.

પ્રવર્તકજી મહારાજનો આપણા ચરિત્રનાયક પર અત્યંત પ્રેમ હતો. તે એટલે સુધી કે એક પિતાનો પોતાના ગુણસંપન્ન પુત્ર પર જેટલો પ્રેમ હોય છે. કોઈ કોઈ વખતે કોઈ મનુષ્ય આપણા ચરિત્રનાયક વિશે આશ્ચર્યજનક વાત કરે તો પ્રવર્તકજીને ખૂબ આઘાત થતો, એટલું જ નહિ પણ તેઓ તેવી ભ્રમજનક વાતોને કદી માનતા જ નહિ. બેએક પ્રસંગો તે માટે પૂરતા થયે.

“આપને વલ્લભવિજયજીએ બમાલી મૂક્યા છે, તેથી અમારી વાત આપને ગળે નહિ દિતરે.” છાણીમાં કોઈ વ્યક્તિએ પ્રવર્તકજી મહારાજને વાત કરી.

“હું વલ્લભવિજયજીને તમારાથી વિશેષ વ્હાલું છું. નરે. તેઓને તો હું બચપણમાંથી પીછાતું છું. તેમના ગુણો, તેમની વિદ્યા, તેમનું કાર્ય અને તેમની સમાજકલ્યાણની ધન્ય માર જેટલી તમે કયાંથી વ્હાલો ?” પ્રવર્તકજી મહારાજે ૧૫૯ જવાબ આપ્યો.

“ભાઈ ! તમને વાતોમાં કેણુ છતી શકે !”

“આપ જેવા ગુરુજન છો તો ! મારા જેવાને આપ કેટલો દિસાહ આપો છો ? કેવો સ્નેહ દર્શાવો છો ? દયાનુભવ ખરેખર આજે ગુરુદેવ યાદ આવે છે. તેઓ હંમેશાં આ રીતે મને પ્રેરણા આપતા, મને દરેક જગ્યાએ આગળ લાવવા પ્રયત્ન કરતા ને આશીર્વાદ આપતા. આપ પણ મારા પર તેવી જ કૃપાદ્રષ્ટિ રાખો છો.”

“એક તો બન્નેની જન્મભૂમિ એક, વળી ગુરુવંશના વારસદાર, તેમાં વિદ્વતા અને વકતૃત્વતાનો સુમેળ, સાથે એટલી જ વિનમ્રતા અને લઘુતા. પછી તો પૂછવું જ શું.”

“પણ આજે તો આપે વ્યાખ્યાન વાંચવું જ પાડ્યે. આ શ્રાવકો પણ તેમજ ઈચ્છે છે.”

“તમે તેઓને બહેકાવ્યા હશે જ તો.”

“પણ સાહેબ ! તમારો લાભ તો બધાને ક્યારે મળે ! અને આ જ તો મેં નિશ્ચય કયો છે. આપનું વ્યાખ્યાન જ નાંખી શકું છે. હું તો બિલકુલ વ્યાખ્યાન વાંચવાનો નથી.”

“તમે કીક વાણિયાઓને પટ્ટાવી રાખ્યા છે. અમર, નહીં નારી પરીક્ષા ન લેતા.”

“નજીનો ! ગુરુમહારાજનો બહાનો તો અમર (અવિનયજન) પાસે છે. તેમજે મારી કીમત મને નહીં મને બેસાડ્યો છે.”

— પણ ચરિત્રનાયકે એક દિવસ અદેવ પ્રવર્તિતને આગળ લઈને આવેલો હતો. આજે તો તેમની સાથે

ભાવ ! આપણા ચરિત્રનાયકે પણ પ્રવર્તકજી મહારાજ પ્રતિ એક આજ્ઞાપાલક પુત્ર જેવો સંબંધ રાખ્યો છે.

સં. ૧૯૫૭માં આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદવી અર્પણ કરવા શ્રી સંઘ પંતળે હિલચાલ કરી. ગૂજરાતના સંધોની પણ અનુમતિ મેળવી. પણ પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાળા હતા, તેમણે તે વિષે મહારાજશ્રીને ચેતવ્યા અને આપણા ચરિત્રનાયકે તેમની આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરી. આ હતો તેમનો જન્મેનો આત્મીય પિતા-પુત્ર જેવો દિવ્ય સંબંધ અને એજ પ્રવર્તકજીએ ૧૯૮૧ માં આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદવી માટે પ્રેમ-પૂર્વક આમંત્ર કર્યો હતો અને ભાવભર્યો યોગ્ય પત્ર લખી પોતાના હૃદયની આશીષ મોકલી હતી.

મુંબઈના ચાતુર્માસમાં ખરતરગચ્છ-અંચલગચ્છના પયુપણપર્વ માટે ચચો ચાલી. હેંરખિલ પણ નિકળ્યાં. આપણા ચરિત્રનાયકે તો પંતળમાં બલભલા વિદ્વાનોને શાસ્ત્રાર્થમાં હરાવ્યા હતા, પણ પ્રવર્તકજીની ઈચ્છાને માન આપી તેઓ માન રહ્યા હતા. ટોર્ક ટોર્ક ગૃહસ્થો ત્યાં તે વિષે પૂછતા ત્યાં શાસ્ત્રના પાઠ સહિત ચચો કરવાની પૂરી તૈયારી વિષે કહેતા પણ તે માટે શાંતિપૂર્વક, હા હા થયાં વિના સામા પક્ષની રાજીખુશી હોય તો ચચો કરવાની ઈચ્છાથી જ—પણ તે જની શક્ય નહિ. તે વખતના આપણા ચરિત્રનાયકના કેટલાંક વાક્યો તો હજી સુંઈ રહ્યા છે.

“તે જણા જણો છે કે, આજ્ઞાપાલને જમાના

વ્યાખ્યાનોમાં દિવસે દિવસે બહુ ભીડ થવા લાગી. અધિકારી વર્ગ પણ આવવા લાગ્યો. અને ખુદ નવાળ સાહેબની કચ્છા પણ મહારાજશ્રીને સાંભળવાની થઈ, પણ કોઈ નાણીએ નવાળ સાહેબને એવું કસાવ્યું કે આ સાધુને નો જીવદયા-જીવદયા સિવાય બીજી વાત ન થઈ કરવાની. થી નવાળ સાહેબ ન આવી શક્યા. પણ ત્યારે દિવાન નાહેળ તથા અધિકારી વર્ગે મહારાજશ્રીના પ્રવચનના તારીફ કરી ત્યારે નવાળ સાહેબને વ્યાખ્યાન સાંભળવાની તક થઈ. પણ મહારાજશ્રી બીજે દિવસે વિહાર કરવા નવાળ નાહેળે દિવાન નાહેળ દ્વારા મહારાજશ્રીને એક દિવસ વિશેષ રોકાઈ જવા આમ્રહ ક્યો, અને એ દિવસે નવાળ નાહેળ વ્યાખ્યાનમાં પધાર્યા.

જાનના પ્રયેક જીવ મુખને આહ છે. કોઈને

પ્રસંગ યાદ કરે છે.

*

વેરાવળના ઔપધાલયને માટેએક સારા વૈદ્યની જરૂર હતી. મહારાજશ્રીએ ધોરાણના ડોક્ટર શેપકરજીને માંગ-રોળ બોલાવ્યા અને તેમને વેરાવળની હકીકત સમજાવી.

“ વેરાવળમાંએક ઔપધાલય છે. ત્યાંના લોકો ઉત્સાહી છે. એક સારા વૈદ્યની ત્યાં જરૂર છે. તમારું નામ સાંભળી તમને બોલાવ્યા છે. મને લાગે છે તમને ત્યાં અનુકૂળતા રહેશે. જીનેતર કરતાં કેાઈ જીન બાઈ મળે તો સાદું. તે દ્રષ્ટિએ તમારો વિચાર આવે છે. જોકે ઔપધાલય તો બધાને માટે ખુલ્લું છે. ” મહારાજશ્રીએ શેપકરજીબાઈને બધી વાત સમજાવી.

“ સાહેબ ! આપની આજ્ઞા મારે શિરોધાય’ કરવી જોઈએ. જીન તરીકે મારી ફરજ તો એ જ છે કે હું વેરાવળ જાઉં, પણ ધોરાણમાં હું સ્થિર છું. લોકોનો મારા પર સારો બાવ છે. મુખે રોટલો મળી રહે છે. એટલાથી મને સંતોષ છે. આ પાધામાં તો સેવાદ્રષ્ટિ હોય તોજ તેની સ્વાર્થકતા છે. ” ડોક્ટર શેપકરજીએ પોતાની પરિસ્થિતિ જણાવી.

“ તમારે વતન ન જ છોડવું હોય તો તો મારો આગ્રહ નથી. મેં તો તમારું નામ સાંભળ્યું હતું અને તેથી જ તમને બોલાવ્યા. ”

કૃપાનિધાન ! આપના દર્શનનો મને લાભ મળ્યો. મને તો બહુ જ આનંદ થયો. માફ કરશો. હું આપની આજ્ઞા પ્રમાણે વેરાવળ નથી જઈ શકતો. આપથીના શાશ્વ-

પ્રવર્તકજી મૂળરાતમાં રહ્યા રહ્યા આ કેમ સહન કરી શકે? તેમણે ખુદ્દાખુદ્દા જાહેર કર્યું કે “પંતળના શ્રી સંઘની જાગૃતિ અને સંગઠન કરવા—કરાવવાના કાર્ય-માંજ સાચી સાધુતા રહેલી છે. મહાસલા પંતળનો ઉત્કર્ષ શું જૈન સમાજનો ઉત્કર્ષ નથી, પંતળ શ્રી સંઘ જેવું સંગઠન જો પ્રાંતેપ્રાંતમાં થાય તો તો જૈન સમાજ સિંહ બરમાં સમૃદ્ધ અને અદ્વિતીય ગણાય. આરા કાર્યમાં વિઘ્ન આવે એ તો મહાપુરુષોની કમોટી છે. એવાં કાર્યો કરીને પછી ટીકા કરવાનો ઈજ્જત મેળવવો જોઈએ.”

આ વખતે પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રીએ પં. મહારાજ શ્રી લલિતવિજયજી (હાલ આચાર્ય) ને એક પત્ર લખ્યો હતો તેનો થોડો ભાગ અહીં આપવામાં આવે છે:

“ x x x આ ઉડતા ગપગોળા-ના આધારે કોઈપણ વાતનું આદોલન કરવાથી શું ધર્મો-ભાષોને ધર્મવૃદ્ધિનો લાભ થશે કે? x x x અને હવે તો મુનિ વલ્લભવિજયજી મહારાજ મૂળરાત દેશનો મુખદારી વિદાર છાંટી, કષ્ટદાયક ક્ષેત્રમાં ફરી ફરીને ધર્મો-પ્રદેશ આપે છે. શુ આમા તેમનો કોઈ સ્વાર્થ છે? x x કોઈ કોઈ નમનાથી જુદાઈ રાખવાવાળા અનુચિત આદોષો કે છે તેઓએ પે.નાના કર્મજધનનો વિચાર કરવો પડે. નાક ને નનાધિરનમાં મળી જો એજ તેમને મટે હિન-...”

કે પંતળના હતો ન્યે નુરે નહાજ ને નિરમન
જે પ્રાં ૧૨૧૦ દેહેના. મ. ૨. પછી ૧૮૨૮

સાધુઓ, મારા ધર્મખાગની રક્ષા કરવાવાળા, ગુજરાતમાં
જઈ ફરી કષ્ટકારી ક્ષેત્રોમાં આવશે કે કેમ તે વિશે શંકા
છે. પણ વડલલ ! તું ઉત્સાહી છે. તારા પર મારો વિશ્વાસ
છે. પંજાબના ધર્મક્ષેત્રને તું સંભાળજે. તું આવીશ તો
તારો શિષ્ય પરિવાર પણ આવશે. પહેલા શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી
ખૂદરાયજી મહારાજે ધર્મનો ખગીચો રાખ્યો—તેની અમે
સપરિવાર રક્ષા કરી. હવે અમારી પછી તારા પર અમારી
આશા છે. ગુજરાતમાં જઈ ઢાળ આવલ ઓસામણમાં
પડ્યા વિના, જરા કષ્ટ ઉઠાવી આ દેશમાં સપરિવાર
આવશો અને નિરાધાર ક્ષેત્રોમાં અમૃતવૃષ્ટિ કરશો તો મહા
લાભ થશે. ગુજરાતમાં મુનિ મહારાજોની કમી નથી. જ્યાં
કમી છે તે ક્ષેત્રોમાં વૃષ્ટિ કરવાથી મહાન લાભ થશે.”
તમારા ગુરુશ્રી વડલલવિજયજી ગુરુવચનને શિરોધાર
કરી વિકટભૂમિમાં કષ્ટ સહન કરીને વિચરે છે. અમારા
જેવ. તો એક પણ, ગુરુ મહારાજના ખગીચાના જલ્પવૃષ્ટિ
માટે નથી જઈ શકતા, કેવળ તે જ એક કેમરીનિંદની
જેમ મુખી વિદ્વાન છાત્રીને વિકટ વ્યવસ્થાના વિચારે
છે તેના ઉપર પણ અવારોવાર વિચનને પીએ ના. કેમકે
કરે કે ન્યાયે બારે એક આવ છે કે તે ન્યાય નમજી
શકતા કે જ્ઞાન કરવાથી તેઓ સમાજનું
છે ? પણ તમે નિશ્ચિન રહેજો તેમનું
—તમારી મુદ્દાની કોણ કરી ગયું છે ?

ହେଉ, ଇନ୍ଦିରାବ ଧନନୀସ ! ହେ, ନନ

ભાવ ! આપણા ચરિત્રનાયકે પણ પ્રવર્તકજી મહારાજ પ્રતિ એક આજ્ઞાપાલક પુત્ર જેવો સંબંધ રાખ્યો છે.

સં. ૧૬૫૭માં આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદવી અર્પણ કરવા શ્રી સંઘ પંચજે હિલચાલ કરી. ગૂજરાતના સંઘોની પણ અનુમતિ મેળવી. પણ પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાળા હતા, તેમણે તે વિષે મહારાજશ્રીને ચેતવ્યા અને આપણા ચરિત્રનાયકે તેમની આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરી. આ હતો તેમનો જન્મેનો આત્મીય પિતા-પુત્ર જેવો દિવ્ય સંબંધ અને એજ પ્રવર્તકજીએ ૧૯૮૧ માં આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદવી માટે પ્રેમ-પૂર્વક આશ્રય કયો હતો અને ભાવજયોં જોધક પત્ર લખી પોતાના દુહયની આશીષ મોકલી હતી.

મુંબઈના ચાતુર્માસમાં ખરતરગચ્છ-અંચલગચ્છના પયુંવણપવં માટે ચર્ચા ચાલી. હેંદગિલ પણ નિકળ્યાં. આપણા ચરિત્રનાયકે તો પંચજમાં જલભલા વિદાનોને શાન્ત્યર્થમાં હરાવ્યા હતા, પણ પ્રવર્તકજીની ઈચ્છાને માન આપી તેઓ માન રહ્યા હતા. દોઢ દોઢ ગૃહસ્થો ત્યાં તે વિષે પૂછતા ત્યાં શાસ્ત્રના પાઠ સદિત ચર્ચા કરવાની પૂરી તૈયારી વિષે કહેતા પણ તે માટે શાંતિપૂર્વક, હો હો ક્યાં વિના સામા પક્ષની રાજીખુશી હોય તો ચર્ચા કરવાની ઈચ્છાથી જ—પણ તે બની શક્યું નહિ. તે વખતના આપણા ચરિત્રનાયકના કેટલાંક વાક્યો તો હજી યજી રહ્યા છે.

“તમે બધા જાણો છો કે, આજ્ઞાલનો જમાનો

“એટલા માટે તો હું આવા કાર્યને આવશ્યક નથી સમજતો. આઠ આઠ આનાની ટીપ તો હરગીજ પસંદ કરવા યોગ્ય નથી જ. સાધારણ વર્ગ પર આ રીતે બોલે પડે છે અને તેઓ આવા મોંઘવારીના વખતમાં વારંવાર થતી ટીપમાં આપે પણ કેવી રીતે? સાચો ઉપાય તો એ છે કે પાંચ દસ શ્રીમંતો મળીને તે ખર્ચ આપે.” મહારાજશ્રીએ ઉપાય બતાવ્યો.

“કૃપાનિધાન ! આપ કયાં અમારા શ્રીમંતોને નથી લંબુતા. તેઓ ઉપાશ્રયે આવશે નહિ, અને આવશે તો મોટી મોટી વાતો સિવાય ઠરવા ધરવાનું કંઈ નહિ. આપને તો તાલો જ અનુભવ છે. આપે સ્વામીભાઈઓના ઉદ્ધાર માટે વિચાર બતાવ્યો અને તે દલીલોથી ઉડાવી દેવામાં આવ્યો.” ગૃહસ્થોએ પરિસ્થિતિની યોખવટ કરી.

“ભાગ્યવાનો ! તો પછી શ્રંતોષ માનો. હું તો માનું છું કે ટીપ તો નહિ જ થાય. હા. હું એક વ્યવહારુ ઉપાય સૂચવું. અહીં અવવાત્રાળા જવેદી બોગીલાલભાઈ અને શેઠ પુલ્લભાઈ ટીપચદ આદિ ભાગ્યવાનો તેમની કંચડા વપે તો એક એક દિવસની પુલ્લને ખર્ચ આપે. આઠ ભાગ્યવાનો તો મળી રહેશે. પુલ્લનું કામ એ રીતે થતી જશે. આ અકાંઈ મહેનતવ યોગ. ખર્ચમાં અને સહેલાઈથી આનંદપૂર્વક થઈ શકે છે.” મહારાજશ્રીએ વ્યવહારુ ઉપાય સૂચવ્યો.

આ વાત બધાને મંત્રી. આઠ ગૃહસ્થોએ આ જવાબની આનંદથી ઉપાડી લીધી અને અકાંઈમહેનતવ શ્રી મહારાજશ્રીની સંતોષના અધિક ઉન્માદ અને અનંદથી યયો.

જુદો છે, લોકો એકતા ચાહે છે. પોતાના હકોને પ્રયત્ન કરે છે. હિન્દુ-મુસલમાન એક થઈ રહ્યા છે. અંગ્રેજી, હિન્દુ અને મુસલમાન બધા એકજ ધ્યેય માટે સંગઠિત થઈ રહ્યા છે. આ રીતે દુનિયા તો આગળ વધી છે. ખેદની સાથે કહેવું પડે છે કે આવા સમયમાં પણ કેટલાક વિચિત્ર સ્વભાવના મનુષ્યો—આપણાં ભાઈઓ—હસ દહમ પાછળ હઠવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આજે તો બધાએ એક થઈ કોઈ સમાજ, ધર્મ અને રાષ્ટ્રના કલ્યાણનું કાર્ય કરવું જોઈએ.”

આ ચાતુર્માસમાં મુંબઈમાં કેટલાંક કલ્યાણકારી કાર્યો થયા—શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના મકાનને માટે લગભગ એક લાખ રૂપિયાનું ફંડ થયું. આ ઉપરાંત નાનકડાં ગામેના મંદિરોના જિર્ણોદ્ધાર માટે સારી રકમનું ફંડ ભેરું થયું. વિશેષમાં આ સમયે પાટણ જૈન મંદિર બોર્ડિંગ માટે એક ફંડ આણું થયું અને તેમાં પણ લગભગ રૂપિયા એક લાખનું ફંડ થયું. ધાર્મિક કાર્યો પણ ધાન થયા.

મુંબઈના લોકો કહે છે કે આ જ યુગના એક પ્રતીક છે. ચાતુર્માસમાં જે આનંદ અને શાંતિ ફેલાઈ રહી છે, કારણે થયા, જે જ્ઞાનનગરી કે જે પૂર્વે ધર્મની પ્રતિષ્ઠા વધી નેત્રી પાડેલ. આ પ્રવૃત્તિ મહારાજ અને આપણાં વિચિત્ર વર્તનને અન્યને અભીષેક રૂપે અનિવાર્ય પ્રગટાવવા હશે.

આપણાં વિચિત્ર વર્તનને બીજા પાસે

સ્થકતા હતી. શ્રીસંઘ પંન્નળની વિનંતિઓ વારંવાર આવતી હતી. તેથી તેા ભાયખાલામાં પ્રવર્તકજી મહારાજની વિદાય લઈ શિષ્ય પરિવાર સાથે આપે વિહાર કર્યો. પંન્નળ પહોંચવાની ધૂનમાં આગળ આગળ વિહાર ચાલુ હતો, પણ દ્વેષસ્પર્શના જળવાન હોય છે, આપને વિચાર આવ્યો કે માર્ગમાં ૧૦૦૮ શ્રી શાંતમૂર્તિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજના દર્શન કરી, તેમને મળીને જઈએ તો સારું. પંન્નળ જેટલે દૂર ગયા પછી એ વૃદ્ધ મહાત્માનાં દર્શન દુર્લભ થઈ જશે.

મનોમન સાક્ષીવાળો હિસાબ થયો. અહીં તેઓ આમ વિચાર કરે છે, ત્યાં શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીનો પત્ર આવ્યો. તેમણે એજ ભાવ દર્શાવ્યો હતો કે આપને પંન્નળ જવું છે, તેથી તો જલ્દી જલ્દી જઈ રહ્યા છે. પણ અમને મળ્યા વિના ન જશે. નિંદગીનો ભરોસો શો ! આજ છે તે કાલે ન હોય, મળવું જાને ન જાને, તેથી અવશ્ય મળીને આગળ વધશે. તમારો—અમારો સ્નેહ સંબંધ એવો મધુર છે કે તમારા મિત્રનથી આનંદ આનંદ થશે.

તેઓ તો પહેલેથી વિચાર કરી રહ્યા હતા, તેમાં મહારાજશ્રીના આદેશ આવ્યો. તેઓશ્રી શિષ્યમંડળ સહિત માતર ગામમાં મહાત્માના ચરણોમાં પહોંચી ગયા. એક સાંધે દેવ અર્જુન ગુરુ જન્મેના દર્શનનો લાભ થયો. જન્મે મુનિ-રાજાને આ સ્નેહ સંનિવન બહુ જ આનંદજનક થઈ પડ્યું.

વિદાયનો સમય આવ્યો ને વિહારનો નેપારો થવા લાગી ત્ય. શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીએ સૂચના કરી કે

લઈ જતા. એકજ વડોદરા શહેરના બે મુનિસ્તનોતું મિલન પ્રસંગે પ્રસંગે હૃદયને આનંદ આપનાર બનતું. બન્નેના મન પ્રકુલિત રહેતા. બન્નેના હૃદયમાં એક અવધુનીય આનંદ ઉભરાતો અને નેત્રો સજળ થઈ જતાં. એકજ શહેરમાં આ ચોમાસું—આ મિલન પહેલું અને છેલ્લું નીવડ્યું. ધન્ય મિલન ! ધન્ય બંધુપ્રેમ ! ધન્ય ત્યાગ !

પંચાસજી મહારાજ શ્રી સંપતવિજયજી મહારાજની કૃપાના ફલ સ્વરૂપ તેમણે અમદાવાદના ચાતુર્માસમાં અમારા ચરિત્રનાયકના મુશિખ્ય મુનિશ્રી લલિતવિજયજી (હાલ આચાર્ય શ્રી વિજયલલિતસૂરીશ્વરજી) તથા મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી (હાલ આચાર્ય) ને મહાનિશીથના અને બીજા શિષ્યોને બીજા યોગોદ્દહન કરાવ્યા હતા.

સં. ૧૯૭૪ તું બત્રીસમું ચોમાસું અમદાવાદમાં સમાપ્ત થયું.

અહીં આપે પં. શ્રી સંપતવિજયજીની પ્રેરણાથી અન્તિમ તીર્થંકર ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામીની પંચ-કલ્યાણક પૂજા બનાવી અને અમદાવાદની માદગિરિ ઠાયમ રાખી.

અમદાવાદથી દારતક વદી ૩ ના દિવસે આપે વિદાર દ્યો. શાન્તમૃતિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ તથા પં. મહારાજશ્રી સંપતવિજયજી મહારાજ નરોડા મુખી સાથે આવ્યા. અનેક બાઈબહેનો પણ આવ્યા હતા. આપણા ચરિત્રનાયકની બનાવેલી પંચનીશી પૂજા ત્યાં બજાવવામાં આવી અને સાધર્મી—વાત્સલ્ય પણ થયું.

મારે અમદાવાદ જવું છે. ત્યાંના સંઘની વિનંતી છે. આપ પણ અમદાવાદ પધાર્યા નથી. આપણે સાથે વિહાર કરીએ. ઘોડા દિવસ સાથે રહેવાનો. અન્યોઅન્યને લાલ મગરો પછી હું વિશેષ આગ્રહ નહિ કરું.

અમદાવાદ તરફ વિહાર થયો.

અમદાવાદમાં જન્મે મહાત્માઓનું હુણસાવાડાની પોળના શ્રાવકોએ ખૂબ ધામધૂમપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. ઝવેરીવાડમાં વરઘોટો આવતાં અમદાવાદના સુપ્રસિદ્ધ યો લાલભાઈ તથા શ્રી મણીભાઈના માતૃશ્રી શ્રી ગંગાબહેને શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીને વિનંતી કરી.

“આપ ગ્રહેર છોડી એકાન્તમાં ક્યાં જાઓ છો? દૃષ્ટા કરીને અહીં જ સ્થિરતા કરો.”

“હું જરૂર અહીં સ્થિરતા કરત, પણ હુણસાવાડાના ભાઈઓને હું વચન આપી ચૂક્યો છું ઘોડો વખત ત્યાં રહીને પછી અહીં આવીશું. તમને ઘોડા જ ખૂટી જાયું!” શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“બહે, આપ હુણસાવાડા પધારો. પણ શ્રી રૂઝમ્ વિજયજી મહારાજને તો અહીં સ્થિરતા કરવી જોઈએ કરો. અમને તેમનો તો લાલ મગરો જોઈએ જાયો.”

ગંગાબહેનની બાવનાને માન આપવું આપણા ચરિત્રનાવદે અહીં ઉચ્ચન્યાયની પદ્ધતિ સ્થિરતા કરી. ઘોડા દિવસ પછી અહીંથી

અપણા ચરિત્રનાયકે શાન્તમૂર્તિ શ્રી હંસવિજયજીની
 વિદાય લીધી. વિદાયનું દશય અદ્ભૂત હતું. જાનેનો પરસ્પર
 અદ્વિતીય પ્રેમ, અકૃત્રિમ શ્રદ્ધા અને છેલ્લા મિલને બધાને
 ગદગદિત કરી મૂક્યા. આવક-આવિકાની આંખોમાં પણ
 અશ્રુ ઉમટી આવ્યાં.

વિચાર કયો પણ અમદાવાદના આગેવાનો તથા ભાઈઓ-બહેનોની એટલી બધી હૃદયના ભાવપૂર્ણ વિનંતિ થઈ કે મહારાજશ્રીને ચોમાસું રહેવા ફરજ પડી વળી શ્રી હંસ-વિજયજી મહારાજની અનુમતિ પણ એજ રહી.

ઉદયપુરના શ્રીસંઘની વિનંતિ પહેલેથી હતી આપ તે તરફ જવાના પણ હતા પણ સ્પર્શના બલવાન હોય છે.

ધર્મ પ્રચારકને પુકાર

[૪૧]

[સં. ૧૯૭૫ ના કાર્તિક સુદી ૬ નો લખેલો રાજ-

પૂતાના જેન પ્રવેતાંબર પ્રાન્તિક કોન્દરન્સના મંત્રીનેા એક
પત્ર આપની પાસે આવ્યો હતો. તે પત્રમાં શ્રી જી. પ્રવે.
પ્રા. કોન્દરન્સના પ્રથમ અધિવેશનમાં કરેલો ઠરાવ હતો.
આ અધિવેશન શ્રી ફેલોધિ પાર્શ્વનાથ સ્વામીના તીર્થ
ફેલોધિ (મારવાડ) માં સ્વ. બાળુ બટ્ટીદાસજી બાડાદુર
સુદીમ કલકત્તાનિવાસીના સુપુત્ર બાળુ રાજકુમારસિંહજીની
અધ્યક્ષતામાં થયું હતું. આ પત્ર બદેબર જેન સમાજની
પરિસ્થિતિનું સાચું દિગ્દર્શન કરાવે છે. મુનિ મહારાજોનું
કર્તવ્ય શું છે? એક ધર્મનેના—ધર્મરક્ષક—ધર્મઆર્થ
અને ધર્મ પ્રચારક કે ધર્મ પ્રચારક સમાજને મારે શું શું
દરી શકે તેનું આ લાંબા દરાવમાં હૃદયગ્ધ જ્ઞાન આપ્યું છે
તેમા જેન સમાજની ધર્મ પ્રચારકને સારી પુઞા]

“ પૂજ્યવર્ય,

“ આ કોન્દરન્સધર્મપ્રચાર નવા નૈનિક

મારે અમદાવાદ જવું છે. ત્યાંના સંઘની વિનંતી છે. આ પછી અમદાવાદ પધાર્યો નથી. આપણે સાથે વિહાર કરીએ થોડા દિવસ સાથે રહેવાનો અન્યોઅન્યને લાલ મગરો પછી હું વિશેષ આગ્રહ નહિ કરું.

અમદાવાદ તરફ વિહાર થયો.

અમદાવાદમાં જન્મે મહાત્માઓનું હુજૂરમાવાડાની પોળના શ્રાવકોએ ખૂબ ધામધૂમપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. વાડમાં વરઘોડો આવતાં અમદાવાદના મુખ લાલભાઈ તથા શ્રી મણીભાઈના માતૃશ્રી શ્રી શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીને વિનંતી કરી.

“આપ ગ્રહેર છોડી એકાન્તમાં કયાં રૂપા કરીને અહીં જ સ્થિરતા કરો.”

“હું જરૂર અહીં સ્થિરતા કરત, પણ ૭ બાઈઓને હું વચન આપી ચૂક્યો છું. થોડો રહીને પછી અહીં આવીશું. તમને થોડા જ ભૂલી શ્રી હંસવિજયજી મહારાજશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“ભલે, આપ હુજૂરમાવાડા પધારો, પણ વિજયજી મહારાજને તો અહીં સ્થિરતા કરવાની દરો. અમને તેમનો તો લાલ મગરો.” મહામાન એ કહ્યો.

ગંગાજલેનની બાવનાને માન આપવું આપણા ચરિત્રનાયકે અહીં હજમગાનની પદ્ય સ્થિરતા કરી. થોડા દિવસ પછી અહીંથી નિવૃત્ત

માટે મુનિ મહારાજાઓનું આ રાજપૂતાના પ્રાન્તમાં વિચરતું અતિ આવશ્યક માને છે. મુનિ મહારાજાઓ તથા સાધ્વી-જીઓનું આ પ્રાંત તરફ બહુજ ઓછું ધ્યાન જોઈને પેઠે પ્રગટ કરે છે અને તેઓને અવિનય પ્રાર્થના કરે છે કે શાસનોદ્ધતિને માટે મુનિગણ આ પ્રાન્તમાં કઠિન પરિસ્થિતિ હોવા છતાં વિચરે.”

“ મહારાજા! આ પત્ર રાજપૂતાનાના સંધની તરફથી આપની સેવામાં મોકલવામાં આવે છે અને રાજપૂતાના નિવાસી સર્વ સંધનો વિચાર તથા ઇચ્છા પ્રગટ કરે છે.

“ આપશ્રીથી એ વાત છૂપી નહિ હોય કે સમગ્ર જ રાજની જૈન જાતિનો લગભગ ૩ ભાગ આ પ્રાંતમાં જ વસે છે અને મુખ્યત્વે ગ્રામજીવન જૈન શ્રેણીનું તે આ પ્રાન્ત પર છે. જૈનોમાં મેંથી મોટી ઓસવાલ જાતિ જે આજે પ્રથમ તથા પ્રાન્તોમાં વિસ્તરેલી દેખાય છે તેનું આ જન્મસ્થાન છે એક મમય એવો દનો જ્યારે આ પ્રાન્તના મામે-મામમં મુનિ-જી તથા સાધ્વીઓના વિદ્યા-ધર્મા દત્ત, પદાન્તર નાથે જગ્યાવસુ પડે છે કે અસંખ્ય જાતના જૈન જાતિના જ મુખ્ય ભાગ તરફ અમારા પૂજ્ય ધર્મનેતા મુનિ-જી દેવે મીન કરી મયા છે

“ જો કે મુજબ પ્રાન્તના એક એક જન્મના પદા પદ મુનિ-જી આજુબાજુ કરે છે, જ્યારે જાતના જાતના ધર્મનેતા પદ મુનિ-જીના નવરૂપેથી નરેશ અમલ રાજ્યને નુકસાન પહોંચે છે એવો જૈન ગ્રંથે અનુભવિત થઈ જાય છે. આથી જ આ પ્રાન્તને મુનિ-જી દેવે મીન કરી મયા છે

પણ જાણે છે કે કાતિલ મોંઘવારી આપણા મધ્યમ-વર્ગના અને ગરીબવર્ગના લોકોનો પ્રાણ ખેંચી રહી છે.

“ ધનનો સદુપયોગ—ગરીબોની ભલાઈ માટે ખર્ચાતું ધન—પરલોકમાં સાથે આવશે. હું તો અસમર્થ સાધર્મી માઈએની સહાયતામાં સાચું સાધર્મીવાત્સલ્ય સમજું છું. સાંભળો, પર્યુપણના છેલ્લા દિવસ સુધી કરવું હોય તે કરી દેયો, અન્યથા પરતાશે. પછી કહેશે કે અમે ધનનો સદુપયોગ ન કર્યો.”

“ મહારાજ સાહેબ ! આપની વાત માન્ય છે. પણ આ વખતે નગરશેઠ હાજર નથી, નહિ તો કાર્યનો આરંભ થઈ જતો ” કેટલાક આગેવાનોએ પોતાની ઈચ્છા જણાવી.

“ ભાવ્યશાળી ! તમે શરૂ કરી દો. શેઠશ્રી આવશે એટલે તેમને જણાવી દેવાશે. આવા આવશ્યક કાર્યમાં શેઠશ્રી યોગ્ય ના પાડવાના હતા ? ” મહારાજશ્રીએ કાર્યની ઉપયોગીતા બતાવી

“ સાહેબ ! અમારા શહેરનો એ દિવાજ છે કે નગર-શેઠ વિના કોઈપણ કાર્ય શરૂ ન થાય. ”

“ મારી વાત. ”

મહારાજશ્રીએ જપોરના વ્યાખ્યાનમાં આવેલ નગર-શે ને પરિસ્થિતિ સમજાવી.

“ નગરશેઠ ! આજે સવારના વ્યાખ્યાનમાં સાધર્મી ભાઈએને ઉદ્દાગધંપે લગાડવાને કોઈક યોજના કરવા વિચાર થયો હતો. તમારા રાજનગરમાં જ્યારે એક તરફ રસ્તાનો ઉત્ક્રાંતિ ઉટે છે ત્યારે બીજી તરફ તમારા જ ભાઈએ

નના તારવાવાળા વચનોથી સદાને માટે વાંચતજ રહે છે. ગામોનું તો પૂછવું જ શું પણ મોટાં મોટાં શહેરો પણ મહારાજોનાં આતુર્ભાસ વિના વરસોથી ખાલી પડ્યાં છે.

■ હયાનિધિ ! જૈનશાસનને માટે તેનું પરિણામ અતિ અહિતકર થયું છે. સંધર્માંથી લકિત, શ્રદ્ધા તથા ધાર્મિક જ્ઞાન દિન પ્રતિદિન ઓછું થતું જાય છે. જૈન ધર્મના તરવાથી તો લોકો અનભિજ્ઞ થઈ જ ગયા છે. દેટલાંજી જૈનમંદિરો અપૂજ, સંભાળ વિના પડ્યાં છે. સ્વધર્મી વાત્સલ્ય, લોકસેવા, ધર્મપ્રચાર, પરોપકાર આદિ સમ્યક્ત્વના શુભોનો દિનપ્રતિદિન દ્વાસ થઈ રહ્યો છે. ધર્મકાર્યમાં દ્રવ્ય ખરચાવાને બદલે પાપકાર્યોમાં પૈસા ખરચાયે જાય છે. ધર્માનુસાર આવરણ પણ રહ્યું નથી. ક્યાં મુધી કાઢીએ, બધું દિનપ્રતિદિન શ્રદ્ધ થતું જાય છે. અહિંસા મત (દયા) તે તો આ પ્રાન્તના લોકો ત્યાંમુધી ભૂલી ગયા છે કે પોતાની નાની નાની બાળાઓનું બાળપણમાં જ લગ કરીને તે બાળાઓ અને તેના બાળક પતિ પર અદ્ય ખાતુમાં જ કરાલ કાળનું આક્રમણ કરાવે છે. અથવા તો વૃદ્ધની સાથે નાની નાની કન્યાઓને બાંધીને બાળાઓને ભવ બગાડે છે.

“ દયાળુ મુનિશ્રવણ ! જો આપ એક વખત વરનીપત્રકના તે રિપોર્ટ તરફ દ્રષ્ટિ કરો તો આપને માત્રમ પાંચે દે આ પ્રાન્તમા આ દયાધર્મી ઔચ્છવાળ વ્યક્તિના દેવા દાલ થઈ રહ્યા છે ! એકમે નોબાવ્યવની શ્રીઓની સાથે પાંચસો વિપ્લા શ્રીઓ ભેટને કેને આપુએ ન આવે ? આમાંથી

ઘણી બહેનોને તો પેટ ભરવાની પણ જોગવાઈ નહિ હોય તેમજ લગભગ ગંધી સ્ત્રીઓની ધાર્મિક શિક્ષાનો તો કંઈ પ્રયત્ન છેજ નહિ.

કૃપાનિધિ ! આ એવી વાત નથી કે જે તરફ કરેલાં માનવ મુનિગણોનું ધ્યાન ખેંચાય નહિ. વિધવાઓની અધિક સંખ્યા હોવાથી જેનોની સંખ્યા ઓછી થાય છે એટલુંજ નહિ પણ આજકાલનો સમય જોતાં જાતિના ચારિત્રપતનનો પણ ભય રહે છે. જ્યાં ચારે તરફ વિલાસપ્રિયતા, એશઆરામ વગેરે પશ્ચિમી સભ્યતાના બોલબોલા છે, જ્યાં જાતિમાં પ્રત્યેક હુપના અવસર પર પતિત વેશ્યાનું માન છે, જ્યાં ધનના મદમાં, શિક્ષાના અભાવમાં તથા પંચાયતિઓની અશક્તિને કારણે કુચારિત્ર મનુષ્યોની સંખ્યા વધતી જાય છે, જ્યાં ધાર્મિકજ્ઞાન તથા ધર્મના તત્વો પર જાગૃત શ્રદ્ધા છેજ નહિ, જ્યાં પુરુષ પોતાની આખરી મંજિલ-નૃદાવસ્થામાં પણ એક બોળી કન્યા સાથે લગ્ન કરવામાં પાછી પાતી કરતો નથી, એટલુંજ નહિ પણ એક પછી એક એમ ત્રણ ચારે લગ્ન કરે છે—આવી દશામાં આ જાગવિધવાઓની મોટી ન જવાને માટે પોતાના મનનીવ ધમનું પાતન કરી દિનપ્રતિદિન ક્રીન થવું જાય છે.

મનનીવ ! આ જરૂરવાદના પ્રતિરોધને માટે, સ્વચરિત્રીન પુનરે ની સંખ્યા ઘટાડવા માટે, અસંખ્ય પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે, વિધવાઓને અલ્પ રકમ માટે દાન આપવામાં આવે છે, જરૂર મુજબ જાને માટે આપવામાં આવે છે, પણ એ પશુચરો પણ જેનું દાન આપવામાં આવે છે.

x

x

x

“ વ્યાખ્યાન સમયે શાની ટીપ આલે છે ? ” વ્યાખ્યાનમાં ડાગળ ફરતો ભેઈ મહારાજશ્રીએ પૂછ્યું

“ સાહેબ ! તપસ્વીજી મહારાજની તપશ્ચર્યાની નિર્વિઘ્ન સમાપ્તિના ઉપલક્ષમાં અઠ્ઠાઈમહોત્સવ કરવાની સૌ ભાઈ-બોની ભાવના થઈ છે. ” આગેવાનોએ ખુલાસો કર્યો.

“ જોવા ઉત્સવની શું આવશ્યકતા છે. તપસ્વીજી તો આજન્મ તપસ્વી છે. તેમના સંયમને તો ધન્ય છે. નવ-દારની તપસ્યામાં રપ-રપ અને રપ-રપ ઉપવાસ તેમણે કર્યા છે. એટલું જ નહિ પણ ત્રણત્રણ ઉપવાસે પારણું કરીને વરસીતપ કર્યો અને વિહારમાં પણ તે તપ આણું હતું. ઇસ ૬૨૨ પંદર પંદર માઈલના પહાડોના વિકટ વિહારમાં તેજ આવો વરસીતપ કરી શકે. એટલે તેમના તપની દાંધ નવાઈ નથી. ” મહારાજશ્રીએ તપસ્વીજી શ્રી શુભવિજયજીના તપની યશગાથા સંભળાવી.

સાહેબ ! ત્યારે તો અમારી ખવિત્ર ફરજ થઈ જાય કે કે આવા અદ્વિતીય તપસ્વીજીની તપશ્ચર્યાનું ઉદ્યાપન જરૂર થયું ભેઈએ. ”

“ પણ તે માટે વ્યાખ્યાનમાં ટીપ કરવાની શી જરૂર ! ”

સાહેબ ! અમારા શહેરમાં વિરાજ છે કે જે ઉપાધ્યયમાં અધિક તપસ્યા થાય તે ઉપાધ્યયમાં આવવાવાળાની દરજ્જા છે કે તે ટીપ કરીને પામેલા શ્રી લીનમંદિરમાં અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ કરે. ”

મુનિગણોની જીવરક્ષાની હિમાયતને પાત્ર બને છે તો શું અભાગી મનુષ્ય અને વિશેષ કરીને પરમાત્મા મહાવીરના ઉપાસક આ જીવદયાને માટે યોગ્ય નથી શું ? કાંઈ નહિ તો શાસનને જીવિત રાખવાના હેતુની દ્રષ્ટિએ મુનિગણે આ તરફ ખૂબ ધ્યાન દેવું જોઈએ.

“ સમાજઉદ્ધારકે સને ૧૯૦૧ થી ૧૯૧૧ સુધી— માત્ર ૧૦ વર્ષના સમયમાં આ પ્રાંતમાં સેંકડે પાંચ ટકા સંઘ્યા ઘટી ગઈ છે. જ્યાં પ્રત્યેક જૈનને ધાર્મિકજ્ઞાન અને જૈનોની વ્યવહારિક શિક્ષણ મળવું જોઈએ ત્યાં પચાસ ટકા પુરુષ અને ૬૮ ટકા સ્ત્રીઓ કેવળ નિરક્ષર છે. જ્યાં સંઘમી જીવન વ્યતીત કરવાવાળા જૈનો દીર્ઘાયુ હોવા જોઈએ ત્યાં અસંઘમી જીવનને કારણે અમારી આયુષ્ય માત્ર ૨૫ વર્ષ સુધીની ગણાય છે. જ્યાં પૂર્વકાળમાં અમારા દાનવીરો આખું-દેલવાડાના મહાન કલામય મંદિરોને માટે પોતાની લક્ષ્મીનો અદ્ભુતયોગ કરતા, હતા તેને બદલે આજે તો અમારા ધનિકો પોતાનું દ્રવ્ય માત્ર વિલાસપ્રિયતામાં ખર્ચી નાંખે છે, અને પોતાનાંજ બાળકો અને સ્વધર્મી-બાઈઓના બાળકોની શિક્ષાને માટે જરૂરી ખર્ચ મળતું નથી. ક્યાં સુધી કહીએ ! અમારું નૈતિકજીવન દિનપ્રતિદિન બગડતું જાય છે.

“ પૂજ્યવર્ય ! આ ઉપર વજ્રાવેલી તુલિઓને દૂર કરવાને માટે મુનિગણના ઉપદેશ તથા પ્રયાત્નની બહુજ આશ્ચર્યકતા છે. મુનિગણ પોતાના ચારિત્રજગથી શિક્ષાપ્રચારને માટે પાત્ર પાત્ર કરી શકે છે, જેનાથી બીજા બધા રાગો

દૂર થઈ ગઈ છે. રાજાનાના ઘણામાં શિક્ષાને પ્રચાર કરવો તે મુનિગણો માટે દુર્લભ છેજ નહિ. જ્યારે અમે પ્રત્યક્ષ જોઈએ છીએ કે ધાર્મિક મહાત્મ્યોને માટે મુનિગણના ઉપદેશથી હજારો ઉપીઆનો ખર્ચ થાય છે તે અમે જોવી કલ્પના નથી કરી શકતા કે શિક્ષાપ્રચારને માટે —જેના ઉપર અમારાં ધર્મ, કર્મ અને સમસ્ત જીવન નિર્ભર છે—તેનો પ્રયાસ નિષ્ફળ થાય. અત્ય તો એ છે કે ત્યાગીઓના ઉપદેશનો પ્રભાવ અનુપમ અને અનુસનીય રાખ્યો છે.

"શ્રદ્ધેય ! જો મુનિગણ આ પ્રાપ્તને આગે છે તો તેઓ તે જોઈ શકે તો જૈનશાસનને મોટું પુરસ્કાર પાડે. આ જેનું ધર્મની હાનિ અને લાતિના દ્વારની જવાબદારી આપ પત્ન્યવરોને સોંપી દેશે. કારણ આપ ધર્મનેતા છે, ધર્મનાંશક છે, સંધ્યો અને જોડો જ સમતી જવાબદારી. અને જોડો જ સમતી

। પર જોઈ શકે ?

"અ.

આપનો ઉદ્દેશ છે, સાંસારિક આધિ, વ્યાધિને ઉપાધિ આપની સામે છે. તો જે મુનિવરોએ કંચન-કામિની તથા સંસારી મુખોનો ત્યાગ કરીને ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે તેવા આપ પ્રવરોને સ્વયં મોક્ષપ્રાપ્તિ તથા શ્રીસંઘના કલ્યાણને માટે પ્રયાસ કરવાથી ઠોછપણુ પરિસહ રોકી શકે ખરો ! કદાપિ નહિ.

“ શાસનરક્ષક ! જે મુનિગણો પોતાનો ઉદ્દેશ, પ્રભુના વચનો અને સંઘના કલ્યાણ તરફ ધ્યાન આપે તો અમને પૂર્ણવિશ્વાસ છે કે આ પ્રાંતને માટે આપ આટલા બધા ઉદ્દાસીન રહી જ ન શકો.

“ પૂજ્યવર ! કેવળ સંતાનોનાં સંસારી મુખને માટે સુદ્ધમાં લાખો મનુષ્યો પોતાના પ્રાણ આપે છે, તો સમસ્ત જાતિને મોક્ષમાર્ગ પર લઈ જવાને માટે અમારા ત્યાગી મુનિવરો આમાન્ય પરિસહોથી ભયભીત થઈને આ પ્રાંતમાં વિચરવાને માટે અચકાવ એ શું યોગ્ય છે ? પર્વઠાળમાં આ પ્રાંતમાં મુનિગણો વિચરતા હતા અને આજે પણ સ્થાનકવાસી સાધુ વિચરે છે, તો શું આપ જેવા મુનિવરોને માટે આ પ્રાંતમાં વિચરવું અધિક દુષ્કર છે ?

“ ધર્મનાયક ! શાસનોજાતિને માટે, ધર્મની રક્ષાને માટે, જૈનજાતિને દ્વીતીય જૈન-ધર્મનિષ્ઠ બનાવવાને માટે આપ મુનિવરોના દલિત પરિઘમની આવશ્યકતા છે. એટલેજ રાજપુતાનાના ધીસંઘની આ કોન્ફરન્સદ્વારા આપને સ્વિનય પ્રાર્થના છે કે આ આનુભવી સમાજ થયા પછી આપ આ તરફ પધારવાની કૃપા કર્યો અને આ પ્રાંતના માને

“ બંદૂક તો બરેલી છે કે ? ” એકે પૂછ્યું.

“ તૈયાર—બધું તૈયાર છે. ” બીબ્બે તૈયારી બતાવી.

“ જન સાથે વળાવીઆ હશે હો, માટે પહેલાં તેનેજ લેજો અપાટામાં ” ત્રીબ્બે સૂચના કરી.

“ આજ તો ઘણા દિવસની દાઝ કાઢવી છે. હમણું તો આવું મોટું ખાજ મળ્યું જ નથી. ઘરેણું ને કપડાં જે કાંઈ મળે તે બધું પડાવી લેવું છે. ” નાયકે ચોજના બતાવી.

“ જોલા, ઉપર થઈને જોતો ખરો, ગાડાં દેખાય છે ? સવાર તો થવા આવ્યું. હવે તો બહુ વાર થઈ. ” એકે તપાસ કરવા જણાવ્યું.

“ ગાડાં તો નથી પણ કોઈ પાંચ છ માણસો આવતા દેખાય છે. ”

“ જનના જ માણસો હશે. ખબરદાર, આગળ વળાવીઆ હશે. પાછળ જનનાં ગાડાં આવતાં હશે. જોજો હો, બરાબર હમ મારજો, બંદૂક બરી રાખજો. બધું પડાવી જ લેવું છે. ”

“ અરે તારું બહુ ધાય ! આ તો કોઈ બાવા જેવા લાગે છે. જન ક્યાં રહી ? ”

“ હવે તે ક્યાંયથી બેસી રહેવું ? વટા જે હોય તે, મરુ તે ખડુ બોગ બોના ”

અને પછારા થયા.

ગામે, નગરે નગરને સર્વજ્ઞના વચનામૃતોથી શુભવી અને
લોકોમાં ધર્મપ્રતિ જાગૃતશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરીને તેઓને સત્ય
માર્ગ પર લાવવા યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરશે. તેા શ્રીમંથ અને
સંસારતું દૃશ્યાણુ થશે. એ પણ સવિનય પ્રાર્થના છે કે આ
દૃશ્યાણુકારી કાર્યને માટે કોઈપણ ગામના નિમંત્રણની પણ
આપ વાટ ન લેશે.

“ પૂજ્યવચ્ચ ! અગ્નિમાં સોનાની, સંકટમાં વીરધીરની અને પરિમહામાં ધર્મ દહતાની પરીક્ષા થાય છે. ઇત્યદમ્.”

આપણા ચરિત્રનાયક તો સમાજ કલ્યાણને માટે, ધર્મ પ્રચારને માટે અને જૈનશામનની ઉન્નતિ માટે પંતબંધેશમાં, પંતબંધના ગામગામમાં—ગુજરાત અને મારવાડમાં વિદારના, ગોચરીપાળીના અને બીજા દાહતકાના અનેક પરિસરો તરફ જઈ વિચરી રહ્યા હતા. તેમના શુભનું ધ્યેય આત્મકલ્યાણ તો હતું જ પણ આત્મકલ્યાણની સાધના માધના નાધના જગતના વીરના અદિંગ. ધર્મને સદેશ ગામેનામ, શહેરેશહેર અને પ્રાંત પ્રાંતના મુલુકી મમળની મસુદાની નાધવાનું તદ્દા કલ્યાણકરી કે જે તેમના ઉદ્દેશના હતું અને તે માટે યથાશક્ય પ્રયત્ન કરવામાં પંતબંધ મુખ્યમંત્રીને કે જે ચરીપાળને તે તેમણે કરી વિચાર કર્યો હતો.

ਸਿੰਘਾਨਾ ੨—ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਾਜਨੇ ਹੋਏ ਤੇ ਮਰਦ
ਪੁਰਾਨਾਨੇ ਹੋਏ ਤੇ ਮਰਦਨੇ ਹਥਿਯਨੇ ਹੋਏ ਤੇ ਮਰਦ
ਤੇ ਮਰਦ ੨੨ ਤੇ ਮਰਦਨੇ ਹਥਿਯਨੇ ਹੋਏ ਤੇ ਮਰਦ

“ ખડે રહો. જે કાંઈ પાસે હોય તે છોડી દો, નહિ તો મારખીટ કરવી પડશે.” બધાએ આગતુકોને ઘેરી લઈ પડકાર કર્યો.

“ અરે ભાઈ! અમે સાધુ છીએ. અમારી પાસે કાંઈ નથી.”

“ કાંઈ નથી શું, જે હોય તે મૂકી દો. જાનની રાહ ભેઈને યાકી ગયા.”

“ પણ અમારી પાસે તો આ પહેરેલાં કપડાં— હાથમાં રહેલાં લાકડાના વાસણ અને ખભા પરનાં પુસ્તકો સિવાય કશું નથી.”

“ અરે પેલી ગઢીમાં રૂપીઆ લગ્ને રૂપીઆ.”

“ અમે માપુએ રૂપીઆ પૈસા ન રાખીએ.”

“ બલે જે હોય તે ગ્રથવાય આપી દો.”

“ તું કેમ ઉંચોનીચો થાય છે. તારાવાર કપાનમાં ગાજરો દો નહિ નો ગાર વાગી જશે.” આ બધું ભેઈને મૂકીને નિષ્કર્ષને સુએ થયેલા ભેઈ તંડાસાઓએ પીડાઈ.

“ આ ના પુત્રના નામના નામ નામ પાડું કેમ નહિ? ” નિષ્કર્ષે તરત જ કહીને નબળાઈ દિધી.

“ એના કહે નહિ તું ને. હવે જા.” નિષ્કર્ષે પાછો જઈને તંડાસાઓને કહ્યું.

કોઈ એક વાર જ દો નામ પાડી દે

યકતું પ્રથમ કર્તાવ્ય રહ્યું છે. આ રાજપૂતાના કોન્ફરન્સની પ્રાર્થના તેમના હૃદયમાં વસી ગઈ. આમ તો જ્યાંજ્યાં જતા, જે જે પ્રદેશમાં વિચરતા ત્યાં કાંઈ ને કાંઈ શાસન હિતનું કાર્ય થતું જ થતું પણ જ્યારે આ દર્દીલરી પ્રાર્થના સમાજની પુકાર તેમણે સાંભળી ત્યારથી ‘ પંબળની રક્ષા ’ ની જવાબદારી હોવા છતાં તેઓ રાજપૂતાનામાં શિષ્યમંડળ સહિત વિકટ પરિસરો સહન કરીને પણ વિચાર્યા અને રાજપૂતાનાની જૈન સમાજનું કલ્યાણ સાધવા અનેકવિધ યોજનાઓ કરી ઘણાં શાસનોત્તતિનાં કાર્યો સાધ્યાં.

x

x

x

“ ત્રિકાલ વંદણા. ” કેટલાક ગૃહસ્થોએ રાત્રે આવીને વંદણા કરી.

“ ધર્મલાલ ! તમે પાટણથી આવો છો કે ? ” મહારાજશ્રીએ ધર્મલાલ આપી પ્રશ્ન કર્યો.

“ સાહેબ ! મહેસાણાજી આવતું હતું, પણ કાર્યવશ તે વળતે ન આવી શકાયું. આપ પાટણને છોડીને નહિ જઈ શકો. અમારા શ્રીસંઘની ઈચ્છા છે કે આપશ્રી પાટણ પધારી પછી સુખેથી પંબળ પધારો. ” આગેવાનોએ પ્રાર્થના કરી.

“ તમારી વાત તો સારી છે, પણ અમદાવાદથી શાંતમૂર્તિથી જુદાઈ લેતાં જટુલ વસત્રુ લાગ્યું. તેઓનો અપૂર્વ પ્રેમ અને અમારો બન્નેનો પરસ્પરનો આપ્તજન જેવો સંબંધ જુદો જુદો નથી. વળી મહેસાણાથી પાટણ આવવા વિચાર પણ રૂથો હતો પણ મહેસાણામાં પં.

“ તમારે જે જોઈએ તે તમે લઈ જાઓ. નકામા અમને હેરાન શા માટે કરો છો ? સાધુઓને લૂંટવાથી ભગવાન રાજી નહિ થાય.” આપણા ચરિત્રનાયકે પરિસ્થિતિ વિચારી લીધી. અને એકપછી એક બધું આપી દીધું.

“ એલા આ તો અમારા ભગવાન છે.” એક સાધુ મહારાજે સ્થાપનાચાર્ય નીચે મૂકતાં કહ્યું.

“ આવા તે ભગવાન હોય ! એ તો કોઈ ક્ષીંમતી ચીજ છે.”

“ ભલા માણસ જે કપડાના ટુકડા તો આ પોથીઓ બાંધવા આપ.”

“ જે ટુકડા સિવાય બધું છોડી દેયો. આ પોથીઓ લઈ જાઓ.”

“ એય વાણીયા ! લાવ તારાં કપડાં, કેટલા રૂપીઆ છે ? આપી દે, નહિ તો વગર મફતનો માર ખાઈશ.” લક્ષ્મીચંદ નામના ધ્રાવકને પણ લૂંટી લીધો.

થોડાં પુસ્તકો, લાકડાના પાત્રો, જે સ્થાપનાચાર્ય સિવાય બધું લઈને લૂંટારા ચાલ્યા ગયા. જતાંજતાં જે સુનિરાતો તથા લક્ષ્મીચંદ દંસાજીને પણ ઈર્ષા કરતા ગયા.

x

x

x

“ ચાલો, હવે બનવાનું હતું તે બની ગયું. જેવી મર્મની પ્રબળતા, પેલા નિપાઈની જરા ખજાર લઈએ. મિત્રોને છરી વાગી છે અને જેબાન ધઈ ગયો મર્યાદા છે.” લૂંટારાના ગયા પછી આપણા ચરિત્રનાયકે રાજપૂત

ગામે, નગરે નગરને સર્વજ્ઞના વચનામૃતોથી શુભવી અને લોકોમાં ધર્મપ્રતિ જાગૃતશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરીને તેઓને સત્ય માર્ગ પર લાવવા યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરશે તો શ્રીસંઘ અને સંસારનું કલ્યાણ થશે. એ પણ સવિનય પ્રાર્થના છે કે આ કલ્યાણકારી કાર્યને માટે કોઈપણ ગામના નિર્મત્રણની પણ આપ વાટ ન જોશો.

“ પૂજ્યવર્ય ! અગ્નિમાં સોનાની, સંકટમાં વીર અને પરિસહમાં ધર્મ દહતાની પરીક્ષા થાય છે. ”

*

આપણા અરિત્રનાયક તો સમાજ કલ્યાણને પ્રચારને માટે અને જૈનશાસ્ત્રની ઉન્નતિ માટે પંદેશમાં, પંચજના ગામડાઓમાં—ગૂજરાત અને વિદારના, ગોવર્ધીપાણીના અને જીજ્ઞ દાકતડકાના પરિસરો સદન કરી વિચરી રહ્યા હતા. તેમના ઇચ્છ આત્મકલ્યાણ તો હતું જ પણ આત્મક સાધના સાધનાં સાધનાં જમવાન વીરના અદિસા સદેશ ગામેગામ, શહેરેશહેર અને પ્રાંતે પ્રાંતમાં રા. મમાજની મમુશનિ સાધવાનું મદદ કલ્યાણકારી કાર્ય તેમના લક્ષ્યમાં હતું અને તે માટે યથાશક્તિ બધા પ્રયત્ન કરવામાં પાતાના મુખ્યમંત્રીના કે ગોવર્ધીપાણીને તેમજ દરો વિચાર કર્યો હતો.

જૈનમત જ—પણ તે પંચજનો રોષ કે મ.જ.ને મુશ્કેલીને રોષ કે મ.જ.ને દરિયુને રોષ કે મિત્રને તે જન જન ન હૃદની અમુનિ એ આપણ. અંગ

પાલણપુરથી તારંગાણ, કુંભારીયાણ, આબુ, અચલગઢ
 બામણવાડા, થઈ પીંડવાડા પધાર્યો. પીંડવાડામાં દેટલાક
 વર્ષોથી શ્રાવકોમાં આપસ આપસમાં કલેશ ચાલતો હતો,
 મહારાજશ્રીએ તે જાણ્યું અને આગેવાનોને બોલાવી તે
 વિષે ચર્ચા કરી. વરસોનું મનોમાલિન્ય આપના ઉપદેશરૂપી
 અમૃતજળથી ધોવાઈ ગયું. અહીંથી નાણાગેડાને રસ્તે થઈ
 રાતા મહાવીરની અપૂર્વ યાત્રા કરવા માટે નિર્ણય કર્યો.

“ શેઠ ઝવેરચંદણ ! જુઓ તો ! આ કેઈ સાધુઓ લાગે છે, પણ જૈન સાધુઓ આવા વેશમાં તો ન હોય. ”
ખીલ ધાવકે શેઠ ઝવેરચંદણને પૂછ્યું.

“ શાણ ! કહો ન કહો પણ એ જૈન સાધુઓ જ છે. અરે આમને મેં કહીં જોયા પણ છે. હા, હા, યાદ આવ્યું. આ તો પરમ કૃપાળુ મુનિ મહારાજશ્રી વલ્લભ-વિજયજી જ છે. અરે આ શી દશા ! ” મુળધની ચંદાણ ખુશાલચંદણની પેદીવાળા શેઠ ઝવેરચંદણએ આપણા અરિતનાયકને ઓળખી કાઢ્યા.

“ ગુરુદેવ ! આ શી દશા ! અરે આપ દયાનિધાન ! અહીં આ સ્થિતિમાં ? ” શેઠ ઝવેરચંદણ ઢોડી આવ્યા ને ગુરુદેવના ચરણનો સ્પર્શ કરતાં સ્વર્ણ નેત્રે ખોલી ઊઠ્યા.

“ જેલું વિધિનું વિધાન, કર્મની પ્રબળતા એવી જ હોય છે. ઉપાશ્રયમાં આલો. ત્યાં બધી વાત કરીશું. ”

“ ગુરુદેવ ! આ કપડાં આદિનો ધર્મભાગ આપો. ખીજી જરૂરી વસ્તુનો ખપ હોય તો જણાવશો. ”

“ માહેજ ! ગોચરી માટે પધારો. ”

મામના ધાવકો આવી પહોંચ્યા. જરૂરી કપડાં આદિ આવી ગયા. ગોચરી થઈ. પરિશ્રમ ને પરિસહયી થાકેલા મુનિરાજેએ આરામ લીધો અને આગેવાનો આવ્યા. .

“ કૃપાનિધાન ! આ પરિનહ શી રીતે આવ્યો. ” શેઠ ઝવેરચંદણએ પૂછ્યું.

“ વેડાચી રાત્રી મહાવીરની યાત્રા માટે નીકળ્યા.

(આચાર્ય) મહારાજશ્રી સિદ્ધિવિજયજી મહારાજના દર્શનનો લાભ મળ્યો તેમણે પણ સ્નેહપૂર્ણ હૃદયથી મારો સત્કાર કર્યો. આગ્રહપૂર્વક થોડો વિશેષ રોક્યો. તેથી તારંગી માટે ઉતાવળ હોવાથી પાટણ મુલતવી રહું. વળી પાટણ પુરના ગૃહસ્થોનો પણ અત્યંત આગ્રહ છે ” મહારાજશ્રીને ખુલાસો કર્યો.

“ પણ સાહેબ ! પાટણ આવ્યા ત્રિવાય તો તપિ ચાલે. આપ ગૂજરાતમાં પધારો ને પાટણને છોડીને આપ આપ્યા બાંચો તેમાં અમારી ગુરુભક્તિ લાગે. વળી આપ તો પંતગ જેટલે દૂરદૂર વિચર્યો પછી આપના દર્શનને — અમૃતમય ઉપદેશનો લાભ અમને ક્યારે મળશે ? અમારી વિનંતિ માનો અને અદીશીજ પાટણ તરફ પધારો ” અંગેવાનોએ બાવપૂર્વક પ્રાર્થના કરી.

“ બાવ્યવાનો ! તમારી વિનંતિને માન આપ્યા નિરવ નહિ ચાલે. તમે તો પટ્ટણી રહ્યા. બુચોને રાત્રિના જર પાડા આપ્યા પણ તમે તો જધા બેસીજ રહ્યા છો. તમારી જાણ ને બાવના હું બાવું છું. આખરે તો તમે કારેક કારેક મહારાજના બંધાવેલાને ! બંધો, ધીમનમર મહારાજશ્રી ” મહારાજશ્રીએ ઉતરે પાટણ મેં જધાને પુત્રપુત્ર આનંદ મળે.

“ મહારાજશ્રી કહી ધીમનમર પધાર્યા. ધીમનમર મહારાજશ્રીને ઉપદેશ પણ અમને દેશે તેમજ મહારાજશ્રી વિશેષ રોકે તે મહારાજશ્રીને જાણવાનું નહિ ને. મહારાજશ્રી

રાતનેજ લાલ આપત.

વીસનગરથી વિહાર કરી પાટણ પધાર્યા. પાટણે અપૂર્વ સ્વાગત કર્યું. પૂજા—પ્રભાવના વગેરેથી સઘે પોતાની ભક્તિ પ્રદર્શિત કરી, વધારે તો રહેવાય તેમ હતું નહિ. વિહારની તૈયારી કરી ત્યાં પાટણના અધિકારીઓ તથા નગરજનોએ સાવંજનિક વ્યાખ્યાન માટે પ્રાર્થના કરી અને બે દિવસ વિશેષ રોકાઈ જવું પડ્યું.

‘દાનધર્મ’ ઉપરનું સાવંજનિક વ્યાખ્યાન એવું તો પ્રભાવશાળી અને પ્રેરણાત્મક હતું કે શ્રોતાઓના દિલ ડોલી ઊઠ્યાં અને ત્યાંજ દુષ્કાળ પીડિતોને માટે સાત હજાર રૂપીઆ લખાઈ ગયા.

પાટણના સૂબા સાહેબે તે સભામાં જણાવ્યું કે:—
“મહારાજશ્રીનો ઉપદેશ પ્રેરણાત્મક છે. દુષ્કાળ-પીડિતો માટેનું દાંડ શરૂ કરાવી તેઓશ્રીએ આપણને ઋણી ઠર્યા છે. દાનવીરો આ દાંડને સારી મદદ આપશે તો જનતા પર મહાન ઉપકાર થશે અને આ મહાત્માના પવિત્ર ઉપદેશનું સાચું સાધક થશે.

મુનિ મહારાજશ્રી લલિતવિજયજી મહારાજશ્રીએ ટકોર કરી પાટણ નિવાસીઓને જણાવ્યું હતું કે “આરૂપ પ્રકરણને લીધે પાટણમાં જે યોદ્ધાણ મનદુઃખ રેખાય છે તેના ઉદેત લાવવા પ્રયત્નશીલ થવું જોઈએ. આ દુષ્કાળ દાંડમાં પાટણના સર્વ દોમના બહેન બાઈઓએ યથાશક્તિ દાંડો આપવો જોઈએ. પાટણનું નામ મુજરાનના કનિદાનમાં જવું મુખતિલ છે, તેની દીર્ઘ પજ તેવી જ ટકાવી

મહારાજશ્રી સાથે જે રાજપૂત સિપાઈ હતો તેની બીજાપુરના શ્રીસંઘે બહુ સારી સારવાર કરી. તે સારો થયો એટલે શુરુ મહારાજનો આભાર માની પોતાને ઘેર ગયો.

આ સમાચાર વાયુવેગે શહેરેશહેર અને ગામેગામ પહોંચી ગયા. મહારાજશ્રીના સકતો, પંતળ વગેરેના શ્રીસંઘો તથા આગેવાનોના પત્રો અને તારો આવવા લાગ્યા. કેટલાક સંઘોએ તો મહારાજ ભેધપૂરને આ બાબતની ચોક્કસ તપાસ કરવા તાર ઉપર તાર કર્યા.

કલકત્તાથી શેઠ સુમેરમલજી મુરાળી આદિ, બીકાનેરથી શેઠ લખમીચંદજી કૈચર તથા નેમીચંદજી કૈચર આદિ, પાલીથી શ્રી ચાંદમલજી છાજડ આદિ, પંતળ હુધિયાનાથી લાલા હુકમીચંદજી તથા બાબુ હુકમીચંદજી, અંબાલાથી લાલા ગંગારામજી, લગનગરથી શેઠ મોતીચંદ હેમરાજ તેમજ વટોદરા, પાલજીપુર, અજમેર, સોજત, બ્યાવર, શુજરાંવાલા, હોશિયારપુર, કસૂર, લાહોર આદિ ગામોથી અને આખી ગોડવાડના બાવન ગામોના ધણા ગૃહસ્થો મુખશાતા પૂછવા આવી ગયા.

મહારાજ પ્રતાપસિંહજી શહેરે શહેરના તારો ભેઠને ચક્તિ ધર્મ ગયા. એક દિવસ તેમણે પોતાના વિશ્વસ્ત માણસને પૂછ્યું.

“આ કેવળ પુરુષ છે. જેને માટે આટલા બધા તારો આવ્યા કરે છે. આખા હિંદુસ્તાનના લોકો ખગલગી બિડ્યા છે એનું શું કારણ ?”

રાખવી એઈએ.

પાટણ 'વિ' ર કરી આરૂપ પધારના ત્યાં ૩૦૦ થી ૪૦૦ ગણેનનાં વિદ્યાર્થીઓની આથે આવ્યા. આરૂપને માટે એક ઉત્તમ ને નાનકી જરૂર હતી મદદગારશ્રીના ઉપદેશથી ત્યજી નાના ૪૦૦ થઈ ગયા.

આરૂપથી પાટણ ફરી મેત્રાણ પદ થઈ મેત્રાણમાં પાલણપુર શ્રીના નવા આરૂપનો ફરી વિનવિ ને આવ્યા જગાણામ. એવન ઉપદેશ થયેલ નાના શ્રી શ્રી રીર વિજયજીના કાલધર્મ પદ થયેલ નાના નાના થઈ ગે. ક સભા થઈ અને પાલણપુરના શ્રીના પદ થઈ નાના થઈ ગઈ પૂલ લણાવવામાં આવે.

માગશર વડી ૧૬ ન દિવસે પાટણમાં પદ થઈ શ્રીમદે ઉત્સાહપૂર્વક અપનાવવામાં આવે.

પાલણપુરમાં વલ્લુ પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આવે રાત્રી નાના ગુરુશ્રી દીક્ષવિજયજીમૂલીજી ત્યાં મૂલીશરૂ.

મદદગારશ્રીએ વ્યાખ્યાનના નાના અને નાના મદદગારો વિશે ઉપદેશ નાના શરિરમાં એક નાના છાત્રાલયની નાના વિરચન કર્યું. આ ઉપદેશો શ્રી પદ નાના માટે કાલુ કર્યું. આરૂપ ને નાના નાના થઈ ગઈ. નાના નાના નાના થઈ ગઈ.

પાલણપુરથી તારંગાણ, કુંભારીયાણ, આળુ, અચલગઢ
જામણવાડા, થઈ પીંડવાડા પધાર્યા. પીંડવાડામાં કેટલાક
વર્ષોથી શ્રાવકોમાં આપસ આપસમાં કલેશ ચાલતો હતો,
મહારાજશ્રીએ તે જાણ્યું અને આગેવાનોને બોલાવી તે
વિષે ચર્ચા કરી. વરસોનું મનોમાલિન્ય આપના ઉપદેશરૂપી
અમૃતજળથી ધોવાઈ ગયું. અહીંથી નાણાગેડાને રસ્તે થઈ
રાતા મહાવીરની અપૂર્વ યાત્રા કરવા માટે નિર્ણય કર્યો.

ગર નામનું ગામ છે. તેના જગીરદાર છે. ધર્મિષ્ઠ છે. ”
એક ગૃહસ્થે ઓળખાણ આપી.

“ જગીરદારજી ! તમારી ભાવના પ્રશંસનીય છે. હું જરૂર તમારે ત્યાં ઘરને જઈશ. બેઘડી ધર્મચર્યા કરીશું પણ આ બધાની તમારે મહેમાનગતિ કરવી પડશેને ? ”
મહારાજશ્રીએ વિનોદ કર્યો.

સ્વામીજી ! એવાં મારાં ભાગ્ય કયાંથી ! આપની કૃપાથી લીલાલહેર છે. આપનાં પગલાંથી મારું ઘર પાવન થશે. ”

મહારાજશ્રી વિહાર કરીને રમગર પધાયાં. સેવાડીથી કેટલાક ભાઈઓ સાથે હતા. હુણાવથી પણ કેટલાક ભાઈઓ મહારાજશ્રીને લેવા આવ્યા હતા. જગીરદારજીએ તો મહારાજશ્રીનું ખૂબ સન્માન કર્યું. નદી કિનારે વિશાળ વડ નીચે બેઠકની વ્યવસ્થા કરી. ઝાડ નીચે આરામથી બેસી ગયા. મહારાજશ્રીએ જીવન સાદૃશ્ય અને જીવદયા વિષે અમૂલ્ય ઉપદેશ આપ્યો. જગીરદારજીએ બધાના ખાન-પાનની વ્યવસ્થા કરી અને જંગલમાં મંગળ કરી દીધું.

ગુરુ મહારાજનો વિહારનો સમય થયો. ત્યારે જગીરદારે ચરણમાં પ્રણામ કરી રજ માથે ચઢાવી અને પોતાને દૃતદૃઢ માનવા લાગ્યા. પોતે પણ વિહારમાં બધાની સાથે રહ્યા અને, “ મારા આ જંગલ જેવા ગામમાં મહાત્માના પુણ્ય પ્રભાવથી આનંદ આનંદ હજારો રહ્યો. મારું જીવનર મુધરી ગયું. ” આવા વિચારો કરતાકરતા ગુરુદેવની વિદાય થઈ રહ્યા.

મનુભૂમિને। ઉદ્ધાર.

[५३]

“ ગુરુદેવ ! અમે જીજ્ઞાસુ છીએ આપની ગાથે છીએ. અમારી વિનંતિ માનેા અને માદરીમાં ઘામમા માટે નિવંધ આપો. ” નાદરીના ગૃદરમેાએ પ્રાર્થના કરી.

“માને જવું છે પલ્લવ અને ચોમાસું અરી? ”
તો પછી પલ્લવ ક્યારે પડેલાય ? ”

“મારેજી ! આપ મરુમિની દગા ને, તમા જુએ
મારે જન્મ મજાનરૂપી અંધકાર ફેલાયેલા છે તરેમ અંત
કરીના જાણી લાગેલા છે. કબ્યનો દુનુપયોગ થઈ ગયો
છે પર્લમદ પદ્ય રમતી જાય છે. આપ જેવા પર્લમદ
કવિ, જનક થયો છે ને, અમરો ઉદ્ધાર કરો

“ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ”

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

મરુભૂમિના પુત્રો પણ દ્રવ્યના ઉપયોગમાં દોઢથી પાછા પડે તેવા નથી.”

“કૃપાનિધાન ! જ્યારે આ લાઈઓ આટલો બધો આશ્રુ કરે છે તો તેમની વિનંતિ પર વિચાર કરવો જોઈએ.” શ્રી લલિતવિજયજીએ પ્રાર્થના કરી.

“જવાબદારીનાં કામો પણ સંભાળવાના છે ને !” દુઠ્ઠો જવાબ આપી લલિતવિજયજી મંબે આપણા ચરિત્રનાયકે સમજાવી દીધા.

શ્રી લલિતવિજયજી મંબી ભાવના હતી કે મરુભૂમિનો ઉદ્ધાર થાય તો ઠેવું ત્રાસુ ! મારવાડ દેશ બધા દેશો કરતાં બહુ જ પાછળ છે. વિદ્યામાં તો શૂન્ય સમજી લ્યો. વડેમો પણ એટલા બધા કે ન પૂછો વાત. પણ શુરુદેવની પંજાબ જવાની ઉત્કટ ઇચ્છાથી તેઓ વિશેષ ન કહી શક્યા. આપણા ચરિત્રનાયકે પણ સમજી લીધું કે જો શ્રી લલિતવિજયજી સાથે હશે તો કદાચ બધાને રોકાઈજવું પડશે. તેથી તેમને બાંધીથી પાંચ સાધુઓની સાથે પાલી મોકલી આપ્યા. પંખ્યાત્ર મોહનવિજયજી, સમુદ્રવિજયજી આદિ સાધુઓ તો ઉદયપુર ચોસામું કરી પાલીથી બીકાનેર તરફ આગળ વધી ચુક્યા હતા પણ વિજયપુરવાળી ઘટના આંખની પાછા પાલી આવી ગયા. અને શ્રી લલિતવિજયજી આદિ જેમને મળ્યા પણ બાવીભાવ તો મિથ્યા નથી થતું તેમ આપણા ચરિત્રનાયકને મરુભૂમિમાં રહેવું પડ્યું. એટલું જ નહિ પણ મો લલિતવિજયજી, પં મોહનવિજયજી આદિ મુનિરાજેને પ.૭. બોલાવી દેવા પડ્યા અને મરુભૂમિના ઉદ્ધારના

આ બધા લાઈઓને બોલાવી મૂળ સુદાઓ જાણી
લીધા તથા ક્યારે ક્યારે શું શું બન્યું તે પણ સમજી લીધું.
મારો ફેંસલો મેં નિબધ દૃષ્ટિએ ઘડ્યો છે. જો તમે તેનું
પાલન કર્યો તો તમે-તમારો શ્રીસંઘ—બાળબચ્ચાં બધા
સુખી થશે અને ધર્મની વૃદ્ધિ થશે.

આ ત્રીસ વર્ષના જૂના કલેશનું મૂળ કારણ જાહેરવા
સુદી પંચમીને દિવસે પ્રતિવર્ષ શ્રી મંદિરજી પર ધન
ચઢાવવામાં આવે છે તેના ઉપર સાચિયો કાઢવાનો મુદ્દો
છે. ચોવટિયા કહે છે કે પ્રથમ સાચિયો કાઢવાનો હક
ધણા વખતથી અમારો છે. શહેરવાળા લોકો કહે છે કે
જે ધી આદિની બોલીથી ધન ચઢાવે તેજ પહેલો સાચિ-
યો કરે, પછી ચોવટિયા ખુશીથી કરે. પણ ચોવટિયાનો
સાચિયો પહેલો થતો હોવાથી કેઈ બોલી બોલતું નથી
અને મંદિરજીની આવકમાં હાનિ થાય છે. વાત બહુ મહ-
ત્વની નથી. પહેલો સાચિયો કર્યો તો શું અને પછી કર્યો
તો શું ! પણ વાત મમત પર ચઢી ગઈ છે.

વાત વધી ગઈ. અદાલતમાં કામ ચાલ્યું. નીચેની
અદાલતમાં ગામવાળાના હકમાં ફેંસલો થયો. ઉપલી અદા-
લતમાં ચોવટિયાના હકમાં ફેંસલો થયો. આમાંથી મન-
દુઃખ થયાં. તટો પડ્યાં અને વાત વધી પડી. અદાલતે
તો ધર્મશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ વિચાર કર્યો જ નથી.

હું આ કલેશની શાંતિ માટે નીચે પ્રમાણે સૂચના
કરું છું.

૧ મંદિરજીની આવકની દૃષ્ટિએ ચોવટિયાનો સાચિયો

મરુભૂમિનો ઉદાર

[૪૩]

“ ગુરુદેવ ! અમે જીતપુરથી આપની સામે હીએ. અમારી વિનંતિ માનો અને આહીમાં ચોમાસા માટે નિર્ધાર આપો. ” આહીના ગૃહસ્થોએ પ્રાર્થના કરી.

“ મારે જરૂર છે પંદરજ અને ચોમાસું અહીં મૂકે તે પછી પંદરજ ક્યારે પહોંચાય ! ”

“ મારેજ ! આપ મરુભૂમિની દગા તેા જગા જુએ ચારે તરફ અજાનરૂપી અધિકાર ફેલાયેલા છે. વહેમ અને કલિના જાલાં લાગેલા છે. કબ્બોનો દુરુપયોગ થઈ ગયે છે. પર્મસદા પણ કમની જાય છે. આપ જેવા પર્મજન જન. ‘વનઃ યય’ છે તેા અમારો ઉદાર જો. ”

“ કમની વાત અજનરૂપ છે. પણ મું થઈ ગયે ! ”

“ ગુરુ ! એમ કેમ કરી છે ! આપ કે જે પર્મ નિષ્ઠા કરે. અને મરુભૂમિના નિર્ધાર કરીશો. અમારો ઉદાર વાતે વાતે પડે. આપ જેવા મરુભૂમિના ઉદાર ”

મારે કહ્યા સિવાય નથી ચાલતું કે તમારી ભૂમિમાં અજ્ઞાન-ભરેલું છે. તમે જ્ઞાનપ્રચાર માટે પ્રયત્નશીલ નથી. પંજ-ળના શ્રાવકો જ્ઞાનપ્રચારનો ભારે પરિશ્રમ કરે છે, બીકા-નેરમાં તે માટે પ્રજાંધ થવાની તૈયારી છે. તેથી તો ત્યાં જવાની ઈચ્છા છે. મને તો તમારી ભક્તિથી વિદ્યાપ્રચાર વધારે પ્રિય છે. તમે પણ વિદ્યાપ્રચારને માટે પરિશ્રમ કરતા હો તો ચોમાસું અહીં પણ કરવા તૈયાર છું. મારે માટે તો બધા સ્થાન અને બધાં શ્રાવકો સમાન છે. માત્ર થવો જોઈએ ધર્મ-જ્ઞાનનો ઉદ્યોત. મરુભૂમિનો ઉદ્ધાર જ્ઞાનપ્રચાર-માં છે. છે તમારી હિંમત ?” મહારાજશ્રીએ પોતાના હૃદયની જ્ઞાનપ્રચારની ઉત્કટ ઈચ્છા જણાવી.

“સાહેબ ! અમારા દેશનો—અમારા બાળકોનો—અમારા સંઘનો અને અમારા મારવાડ—ગોડવાડનો ઉદ્ધાર થતો હોય તો આપની આજ્ઞા પાળવા માટે અમે તૈયાર છીએ. બનાવો અમે શું કરીએ ?” આગેવાનોએ બીડું ઝડપ્યું.

“ગોડવાડમાં એક વિદ્યાલય સ્થાપિત કરો. ગોડવાડની આસપાસના ગામોમાં તેની શાખારૂપી પાડશાળા ખોલો. અને તેમાં તમારાં બાળકોને શિક્ષણ મળે તેવી વ્યવસ્થા કરો. જુઓ તો ખરા ! પાંચ દસ વર્ષમાં મરુભૂમિમાં સેંકડો બાળકો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાંથી જ્ઞાનનો પ્રકાશ મેળવી તમારાં કુટુંબોની ઉન્નતિ સાધનારા થશે. જ્ઞાનનો પ્રકાશ આવ્યો એટલે રૂટી, વહેમ અને અજ્ઞાનનો નાશ થશે.”

“ગુરુવર્ય ! આપની સૂચના અમને ઝમી છે. આજ્ઞા

સભ્યો મળીને વર્ષભરનો હિસાબ કરી સરવૈયું તપાસી પોતાના હસ્તાક્ષર કરશે.

૩. ૫૦) મુખીનો ખર્ચ સભ્ય કરી શકે. વિશેષ માટે ખાસેની સંમતિની જરૂર રહેશે.

૬ શા. ભૂતાણ તિલોકજીને ત્યાં પડી રહેલી રકમ માટે તેમણે વ્યાજ સહિત રકમની કંઠી બનાવરાવીને ચઢાવી છે. તથા વધેલી રકમ ભંડારમાં આપી દીધી છે. પણ તે માટે તપાસ કરતાં સ્પષ્ટતા થતી નથી. તેા ભૂતાણ તે બાબતની ખાત્રી કરાવી આપે તેમજ પાંચ આનાને બદલે ૭ આના વ્યાજ ગણી આપે અને શ્રી મંદિરજીમાં એક પૂજા ભણાવે.

૭ કિરણીયા ચામર બાબત મૂળ ગુન્હેગાર હાજર ન-હોવાથી તેની પત્ની પાંચ રૂપીઆ રોકડા આપે અને એક પૂજા ભણાવે.

૮ મુઠાવક રામચંદ્રજીને શાંતિને માટે એક પૂજા ભણાવવા સૂચના કરું છું. કારણ કે તેમણે મુખી વરીકે પછો વખત કામ કર્યું છે, તેમાં કોઈકોઈ વખત મનદુઃખ થયું હોય તેા તેની શાંતિ આવશ્યક છે.

હસ્તાક્ષર મુનિ વલ્લભવિજય

અ. ૧૯૭૫ જેઠ મુદી ૬ સનિવાર,

તા. ૬:—વ્યવસ્થાપકોની મુંદળી ત્રણ વર્ષ માટે છે. ગા. ઉદ્ધ મુલામજુરાગા નગની રકમ જાણી છે તે ગુરત બગીને રમીદ મેગરી દે.

ખીવાણુદીથી વિહાર કરી પોમાવા પધાર્યા, અહીં
પણ કલેશાગ્નિ જાળવલ્યમાન હતો. તેને શાંત કરવા માટે
બારે પરિશ્રમ સેવ્યો. અહીંથી શિવગંજ આદિ ગામ
અને ચહેરોમાં ઉપદેશ કરતા બાલી ગામમાં પધાર્યા.
બાલીના શ્રીસંઘે આપને વિનંતિ કરી કે આપશ્રી અહીં
ચાલુભોસ કરવા કૃપા કરો. તો અમે ચોડવાડ વિદ્યાવધને
માટે એક લાખ રૂપીઆ કરી આપીએ. પણ આપ સાદગ્રી
માટે વચન આપી ચૂક્યા હતા તેથી બાલી માટે તો મંદરી
કેમ આપી ચકાય ? પછી બાલીના શ્રીસંઘે અન્ય મુનિરાજે
માટે બાલીમા ચામામા માટે આદેશ આપવા વિનંતિ
કરી. આપે આપના ગિરિય પ. શ્રી મોદનવિજયજી, મુનિ
મદારાજ શ્રી લલિતવિજયજી આદિ પાંચ મુનિરાજેને બાલી
માટે આજ્ઞા આપી અને આપે નદરીમા ચોમામુ કરું

સાદગ્રીમા આનંદપૂર્વક ચાલુમાન પમાવ થય. તામ્રુ.
સાદગ્રી, ધાર્ગુરાજ, બાલી, લ. જ ના, પાનવ આદિ ન. મે. મ.
લગભગ અહીં લાખ રૂપીઆથી વધારે રૂ. : : : પણ માત્ર ન.
પણ માત્ર દબારે લખાયા હતા, ન હતા. : : : લ ન ઉપર
થઈ ગયા હતા.

સાદગ્રીમાં આપના ઉપદેશથી : : : : :
: : : : : અધિવેશન થયું. ના જુન ન : : : :
જાતે : : : : : ર, કેને : : : : :
: : : : : રોચ : : : : :
: : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : :

આવે તો બીજા એક લાખ થઈ જાય. ગુરુવર્યા ! હવે અમારી પ્રાર્થના સ્વીકારો. ચાતુર્માસ માટે અનુમતિ આપો. ” આગેવાનોએ ભાવપૂર્વક પ્રાર્થના કરી.

“ ભાગ્યશાળીઓ ! તમારા પૂર્વજોની ઉદારતા અને ધર્મશ્રદ્ધાનું આ પરિણામ છે. જાણો છો ને તમારાજ પૂર્વ પુરુષોએ લાખો ને કરોડો ધર્મઉદ્યોત માટે ખર્ચ્યાં છે. તમે તેના જ સુપુત્રો છો. ધર્મકાર્યની જેમજ જ્ઞાનપ્રચારનું કાર્ય પણ મહત્ત્વનું છે. તમારી લક્ષિતને ધન્ય છે. હવે તો ચોમાસું ધર્મો સિવાય જવાય નહિ. શ્રીસંઘના આગ્રહને માન આપવું એ મારી દરજ છે. ”

આગેવાનો અને બીજા શ્રાવકો મહારાજશ્રીની અનુમતિથી આનંદથી નાચી ઉઠ્યા. ‘ કેશરિયાનાથની જય, ’ ‘ જૈન ધર્મની જય, ’ ‘ ગુરુમહારાજની જય, ’ ‘ વલ્લભ-વિજયજી મહારાજની જય ’ ના જયનાદ થવા લાગ્યા. આનંદ આનંદ છવાઈ રહ્યો. સાદહીના જગ્યા જગ્યામાં હાથની લહેર લહેરાણી.

શ્રી લલિતવિજયજી આદિને તો પાલી મોદતી દીધા હતા કે રખેને શ્રી લલિતવિજયજી ગોડવાડના ભોળાભલા લોકોની પ્રાર્થનાથી ભોળવાઈ જઈ ચોમાસા માટે આગ્રહ દરે અને પોતાને રોકાઈ જવું પડે. પણ જન્યું ઉત્તરું, પોતે જ જ્ઞાનપ્રચારની યોજના રચ કરી અને સાદહીના બંધુઓનો ઉત્સાહ ભેઈ પ્રસન્ન થઈને નાદટીમાં ચોમાસું નવા સમંતિ આપી અને પંચાસ મોદનવિજયજી અને પ. લલિતવિજયજી આદિને પાછા નાદટી બોલાવી લીધા.

આપણા અરિત્રનાયકે કૅન્કર-સના અધિવેશનમાં એક મનનીય વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. તેમાં નીચે લખેલા વિષયો પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.

૧ મારા વિચારો અને અધિકાર ૨ કૅન્કર-સની આવશ્યકતા, ૩ શાન્તિની યોજના ૪ વિદ્યાની ખામી દૂરકરો ૫ કૅલેજની આવશ્યકતા ૬ ગુજરાતી ભાઈઓની આશા છોડી દેવી ૭ મહાજન ડાકૂન બને ૮ વીતરાગની દુકાનના સાથા મુનીમ ૯ કર્તાવ્યપરાયણ થવું જોઈએ. ૧૦ આત્માજ પરમાત્મા છે ૧૧ એકતા અને ઉદારતાની આવશ્યકતા ૧૨ પાઠશાળા—વિદ્યાલય—કૅલેજથી ક્ષાયદા.

કૅન્કર-સના અધિવેશનમાં આપને ધન્યવાદ આપતો જે ઠરાવ સર્વ સમ્મતિથી પસાર થયો હતો તે નીચે આપવામાં આવ્યો છે.

“પરમ પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ મારવાડ ગોડવાડ પ્રાંતના ઉદ્ધારને માટે તે પ્રદેશોમાં શિ-સાનો પ્રચાર કરવાનો અત્યંત કઠિન પરિશ્રમ કરી રહ્યા છે. આ કાર્ય કૅન્કર-સના મુખ્ય ઉદ્દેશોને અમલમાં લાવનાર છે તેથી તેની સાથે કૅન્કર-સ પૂર્ણ સહાનુભૂતિ બતાવે છે તેમજ મહારાજશ્રીનો અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માને છે. તેમજ મુનિ મહારાજને વિનંતિ કરે છે કે આ રીતે શિ-સાનો પ્રશ્ન હાથમાં લેવો આવશ્યક છે.”

અહીં આપને આચાર્યપદ ગ્રહણ કરવા માટે ગામે-ગામના ધીસંધોએ ઘણો આગ્રહ કર્યો પણ આપે કૅલેજ પૂર્ણ પદથી માટે સ્પષ્ટ ઈન્કાર કરી દીધો. બાકીનાં ૫.

તે પ્રસંગે લખેલ પત્ર જાણવા જેવો છે.

“.....સાદડીના શ્રીસંઘે મારવાડનો અસાન-
અંધકાર દૂર કરવાનું ઝીડું ઊડાવ્યું છે. એક લાખની રકમ
સાદડીમાં ચર્ચાજો. માત્ર હજાર તો લખાઈ ગયા છે.
કદાચ લાખથી પણ વધારે રકમ ચર્ચાજો તો આશ્ચર્ય
નહીં. સાથે સાથે અડીના પચેના આગેવાનોએ વચન
આપ્યું છે કે તેઓ જોડવાડના ગામોમાં આપની મુલાકાત
ચાલશે અને કંઈની જરૂર નાટે પ્રયત્ન કરશે. તેઓને તે
પાંચ લાખ રૂપીઆનો આગ છે અને પ્રયત્ન પૂરેપૂરો
કરવામાં આવે તો અડો દળ તમારું પણ પડોંચે. અ
હતનો સંઘનો ઉત્સાહ જોઈને ને નવનુભવ માટે મંત્રિ
આપી છે. હવે તમે આગળ ન જરૂર. થાંડો મનપાસ
શ્રીસંઘને ધર્મોપદેશ સુબળાત. ૧૯૦૦ ને તમે જા
અડી આવી જશો. અડી મુજબ ન હોય તો મન
ગાવામાં હશે.”

શ્રી સોદનવિજયજીની પાસે મુનિશ્રી લલિતવિજયજી, મુનિશ્રી ઉમંગવિજયજી અને મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજીએ ભગવદ્ સૂત્રનું યોગોદ્ઘટન કર્યું. તેઓને પંચાસપદવી આપવાની હતી તેથી સં. ૧૯૭૫ નું તેત્રીસમું ચોમાસુ સાદીમાં સંપૂર્ણ કરી આપ બાણીમાં પધાર્યાં. બાણીમાં અર્પણ સ્વાગત થયું.

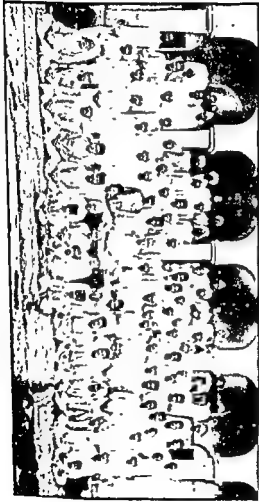
અહીં કારનક વહી ૨ ના દિવસે બાણીનિવામી શ્રી કપૂરચંદ્રજી નથા શ્રી ગુલાબચંદ્રજી ઓમવાણને દીક્ષા આપી. બન્નેના નામ મુનિ દેવેન્દ્રવિજયજી અને મુનિ ઉપેન્દ્રવિજયજી રાખવામાં આવ્યા. પહેલા શ્રી ઉમંગવિજયજી અને બીજા શ્રી વિદ્યાવિજયજીના શિષ્ય થયા.

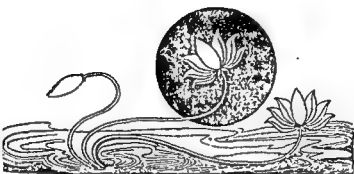
કારનક વહી ૫ ના દિવસે આપની અધ્યક્ષતામાં મુનિશ્રી લલિતવિજયજી, મુનિશ્રી ઉમંગવિજયજી, મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી તથા મુનિરાજેને ગણિ અને પંચાંગપદ પંચામજી શ્રી સોદનવિજયજી ગણિએ મનાદોહપૂર્વક આપ્યાં. અહીંને આપના પવિત્ર રમ્યાવાદે પશ્ચાત્તી મુનિરાજે પંચામજી બોલ્યા.

ગણિના પ્રજ્ઞ ધરુએ. દો.વ.થો ન પામીક વાનવ લખ્યા. ૧૫ દત્ત. ૧૫ બા. અવનરે બા. ૫૬૫ બોલે ન પામે નહીં. ૫૬૫ ૧૫૬૫ ના પામીક વાનવમે ૫૫

୨୨୬ : ପ୍ରଥମ

ଉତ୍କଳର ଶାସନ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସନ ଶାସନ

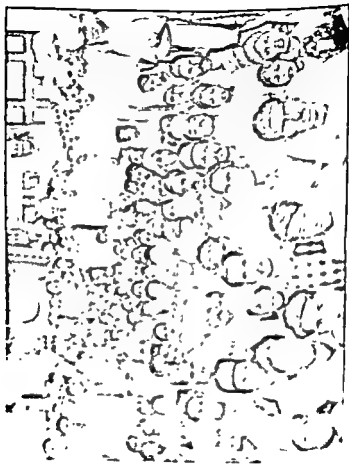

તીર્થયાત્રા અને મધૂરું મિલન

[૪૪]

“ દયાનિધિ ! હું શ્રી કેસરીયાળનો સંઘ કાઢવા ઈચ્છું છું. આપ કૃપા કરી સપરિવાર શિવગંજ પધારો તો મારી અભિલાષા પૂર્ણ થાય. ” શિવગંજના ચેઠ ગોમરાજ દત્તેશ્વરે વંદણ કરીને પ્રાર્થના કરી.

“ ગોમરાજજી ! તીર્થયાત્રા એ તો બહુ જ ઉત્તમ કાર્ય છે. મન તેનાથી પવિત્ર થાય છે. જગતના દુઃખો મૂલાય છે. તીર્થનું પવિત્ર વાતાવરણ મનને પવિત્ર બનાવે છે. અશુભ આસ્રવ રોકાય છે. નિર્જરા પણ થાય છે જેથી મોક્ષમાર્ગ બહુ જ સરળ થઈ જાય છે. પણ તમે જાણો છો. હું આ સમયે તો ગોડવાડથી બહાર નથી જઈ શકતો. ” આપણા ચરિત્રનાયકે તીર્થયાત્રાની મહત્તા જતાવી, પોતે લીધેલા કામની જવાબદારીની દૃષ્ટિએ બહાર જવાની ના પાડી.

કર્યો અને સંઘમાં કેટલાક સમયથી ચાલતા કલેશને લીધે આ બધું થયાનું જાણી લીધું.

“લબ્ધજનો ! આજ પરમ ઉપકારી ગુરુ મહારાજશ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરિજી મહારાજની જયન્તીનો પવિત્ર દિવસ છે. તમારા સાદડીના આગેવાનો પણ આજે તમારે ત્યાં મહેમાન છે. અમારો વિચાર તો બીકાનેર ચાતુર્મોસ કરી પંજાબ પહોંચી જવાનો હતો પણ સાદડીના ભાઈઓનો આગ્રહ અને ઉત્સાહ જોઈ હું રહી ગયો. ગોડવાડની સ્થિતિ તમે જાણો છો. જ્યારે બીજા પ્રાંતો કેળવણીમાં ખૂબખૂબ આગળ પ્રગતિ કરી રહ્યા છે ત્યારે અહીં તો અમાવાસ્યાનો અધિકાર હેમાચ છે. તમારાં હજારો બાળકો જ્ઞાનના પ્રકાશ વિના અધિકારમાં સળટે છે. જ્ઞાન વિના કોઈપણ પ્રજા, જાતિ કે દેશની ઉન્નતિ નથી જ નથી. અને વીતરાગ પરમાત્માના આ શાસનમાં કુસંપ શા ? તમને તે શોભે ખરું ? તમારા પૂર્વજોને યાદ કરો. કેટકેટલાં ધર્મધારી લાખોના ખરચે ક્યાં છે. તેઓએ પ્રાણને ભોગે ધર્મની, દેશની, મંદિરોની અને બંદારોની રક્ષા કરી છે તારે તમે વિચાર કરો. કુસંપથી તો સંઘ છિન્નન્નિન્ન થઈ તય અને પછી ધીમેધીમે આખા ગામની પડતી આવે, હું તો નિમિત્ત માત્ર છું, પણ અમારો સાધુનો ધર્મ હું હંમ ચૂકું. આ કલેશની વાત સાબળીને તો હું સમજમી નહોતો છું. આવજના પવિત્ર દિવસની યાદમાં બધા મગીને બાનંદ—મગજા જાઓ.”

ઉપદેશની બારે અસર થઈ આગેવાનો પીનગી મવા.

નિવેદન કરું છું કે જો આપ નહિ પધારો તો હું સંઘ કાઢવાનો નથી અને જ્યાંસુધી સંઘ નહિ નીકળે ત્યાંસુધી મારે દૂધનો ત્યાગ છે.” શેઠે ઉદાસ ચહેરે નમ્રતાથી પોતાનો નિશ્ચય જણાવી દીધો.

“શેઠજી ! તમે તો જાળકની જેમ રીસાઈ બેઠા. આવી પ્રતિજ્ઞા તે લેવાતી હશે. તમે વેપારમાં બાહોશ છો તે તો જાણ્યું હતું પણ તમે શરૂને મનાવી લેવામાં પણ ચતુર છો તે આજે જાણ્યું. ભક્તાધીન ભગવાન જેવો હિસાબ થયો. હવે ના પણ શી રીતે પાડી શકાય. અહીં જરા કામને ધાળે પાડીને સંઘમાં આવીશ.” મહારાજશ્રીએ છેવટે હા પાડી. ગોમરાજજી મહારાજશ્રીની સંમતિથી આનંદ પામ્યા અને વહેલા વહેલા પધારવાની પ્રાર્થના કરી શિવગંજ આદ્યા ગયા.

‘સારાં કાર્યોમાં સો વિધ્ન’ એ પ્રસિદ્ધ કહેવત છે. સંસારમાં ઉચ્ચ કાર્ય કરનારના માર્ગમાં અનેક મુશ્કેલીઓ આવે છે, કારણ કે તેનેદ્રેષી લોકો કુચક રહે છે. પોતે તો ઉચ્ચ કાર્ય નથી કરી શકતા પણ બીજાનાં કાર્યો દેખી પણ નથી શકતા. તેમનાં દૃઢયો બળી જાય છે સમજે છે કે આ કાર્ય થયું તો તેમની મહત્તા થશે કીર્તિ ગવાશે અને આપણે કોઈ ભાવ નહિ પૂતેથી જ ઈર્ષ્યાભાવથી આવાં વિદ્યાપ્રચારના કાર્યો અનેક રીતે વિધ્ન નાખવાના પ્રયત્નો થયા. એટલું જ પણ ગોટવાડમાં જે ઉત્સાહ જાણ્યો હતો તેમાં બગાડ થઈ ગયો. આગેવાનોમાં ભાગલા પડી

પ્રગટ કરી પણ તે જનાવરાવી ન શક્યો. કહેવાય છે કે મંદિરનું ખાતમુદ્દત હતું, ઘીનો દીપક કરવા માટે એક વાટકીમાં થોડું ઘી આંચું હતું. તેમાં એક માખી ઉડીને પડી. મંદિર જનાવનાર શેઠે તે માખીને કાઢીને ઘી નકામું ન જાય અને માખીનો જીવ જાચી જાય એ હેતુથી પોતાના નોકા પર તે ઘી મૂક્યું. આ જાણી કારીગરોને થયું કે, આવો મખખીચૂસ માણસ મંદિર શું જનાવરાવશે ? એટલામાં એક કારીગર જે અચ્છી હતો તેણે તરત શેઠ પાસે આવીને જણાવ્યું કે:

“ શેઠજી ! પાયામાં પૂરવા માટે પચાસ ડબ્બા ઘી જોઈએ.”

શેઠે તત્કાળ ઘીના ૫૦ ડબ્બા મંગાવી દીધા. તે ગધું ઘી પાયામાં પૂરાયું. શેઠ તો આનંદ આનંદ પામવા લાગ્યા. લોકો આ શેઠનું હૃદય જોઈને દીંગ થઈ ગયા.

રાણકપુરનું બીજું નામ ત્રૈલોક્ય દીપક છે. ખરેખર રાણકપુરનું મંદિર ભવ્ય અને અમત્કૃતિવાળું છે. કહેવાય છે એ મંદિરમાં કેટલાંક લોકો છે અને તેમાં પ્રાચીન ભવ્ય મૂર્તિઓ પણ છે. અહીંની ધર્મશાળા જળું થયેલી હતી. મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી સંઘવી આદિએ તેમાં સારો ફાળો આપ્યો.

રાણકપુરથી સાદડી, ઘાણેરાવ, મુન્દાલા-મહાવીરની યાત્રા કરી ત્રણ દેસૂરી પહોંચ્યો. દેસૂરીમાં આવકો (ઓસ-વાલ પોરવાલ)માં દરેક હતો. અદાલતમાં દેસ ચાલતો હતો. મહારાજશ્રીએ અંદર અંદર ફેંસલો કરવા જન્ને પોતેને

[૪૫]

ગોડવાડમાં પ્રચારકાર્ય

“ મધ્યેણુ વંદામિ ” પાલીના વિદ્યારમાં સાથે આવેલા શ્રાવકોએ સવારના પહોરમાં વંદણા કરી.

“ ધર્મલાભ, કેમ શાળુ આવે બહુ જ વહેલા ભરી ગયા. ”

“ સાહેબ ! કાલે રાત્રે ભારે વર્ષા થઈ છે. બધે પાણી જ પાણી. અમે તો ધર્મશાળામાં સૂતા હતા, ત્યાં રાત્રે બે વાગે પાણીથી ખેપીએ આવ્યો. ”

“ રાત્રે બે વાગે, પાણીથી ખેપીએ આવ્યો ? કેમ બહા ! એવું શું કામ આવી પડ્યું ? કોઈ માંડું સાનું તો નથી ને ? ” મહારાજશ્રીએ આશ્ચર્ય બતાવ્યું.

“ નહિજી ! આતો પાલીના ધીમધે આપને માટે રાત્રે ને રાત્રે ખેપીએ મોકલ્યો છે. તેઓએ કહેવરાવ્યું છે કે વર્ષાને લીધે જાડનથી સોજત તરફના રસ્તાઓ પાણીથી ભરાઈ ગયા હશે. મહારાજશ્રી કૃપા કરી તે તરફ ન પધારે. ખમારીવતી પ્રાર્થના કરી ગુરુવચ્ચં પરિવાર સદિન અર્દી

પ્રગટ કરી પણ તે બનાવરાવી ન શક્યો. કહેવાય છે કે મંદિરનું ખાતમુદૂત હતું, ધીનો દીપક કરવા માટે એક વાટગીમાં થોડું ધી આવ્યું હતું. તેમાં એક માખી ઉડીને પડી. મંદિર બનાવનાર શેઠે તે માખીને કાઢીને ધી નકામું ન જાય અને માખીનો જીવ બચી જાય એ હેતુથી પોતાના ભેડા પર તે ધી મૂક્યું. આ જાણી કારીગરોને થયું કે, આવો મખખીચૂસ માણસ મંદિર શું બનાવરાવશે ? એટલામાં એક કારીગર જે અગ્રણી હતો તેણે તરત શેઠ પાસે આવીને જણાવ્યું કે:

“ શેઠજી ! પાયામાં પૂરવા માટે પચાસ ડબ્બા ધી ભેઈએ. ”

શેઠે તત્કાળ ધીના ૫૦ ડબ્બા મંગાવી દીધા. તે બધું ધી પાયામાં પૂરાયું. શેઠ તો આનંદ આનંદ પામવા લાગ્યા. લોકો આ શેઠનું હૃદય ભેઈને દીંગ થઈ ગયા.

રાણપુરનું બીજું નામ ત્રેલોક્ય દીપક છે. ખરેખર રાણપુરનું મંદિર ભવ્ય અને ચમત્કૃતિવાળું છે. કહેવાય છે એ મંદિરમાં કેટલાંક ભોયરાં છે અને તેમાં પ્રાચીન ભવ્ય મૂર્તિઓ પણ છે. અહીંની ધર્મશાળા જુદું ધ્યેયો હતી. મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી સંઘવી આદિએ તેમાં સારો ફાળો આપ્યો.

રાણપુરથી સાદડી, ઘાવેરાવ, મુચ્છાલા-મહાવીરની યાત્રા કરી સંઘ દેસૂરી પહોંચ્યો. દેસૂરીમાં ધાવકો (ઝોસ-વાલ પોરવાલ)નાં કલેશ હતો. અદાલતમાં કેસ ચાલતો હતો. મહારાજશ્રીએ અંદર અંદર ફેંસલો કરવા બંને પક્ષોને

“ સાહેબ ! આપે વિહાર કર્યો ને અહીં વરસાદ થયો. અમને તો બહુજ ચિંતા થઈ પડી. જો આપ સવારે વિહાર કરો તો રસ્તામાં ભારે હેરાનગતિ થાય તેથી રાત્રે જ ખેતીઓ મોકલ્યો. આપ પધાર્યા તેથી બહુ આનંદ થયો. હવે તો સાહેબ આતુર્માંસ અહીંજ કરવાનું છે.” એક આગેવાને મહારાજશ્રીને વિનંતી કરી.

“ ભાગ્યશાળી ! હવે બીકાનેર પહોંચાય તેમ નથી. એટલે બીજું શું થઈ શકે ? બે દિવસ જોઈએ પછી શાંતિથી નિબંધ કરીશું. જેવી ક્ષેત્રસ્પર્શના.”

“ ગુરુદેવ ! અમારી પ્રાર્થના પણ ધ્યાનમાં લેવાની છે. અમારા શ્રીસંઘની પહેલેથી વિનંતિ છેજ. માટે કૃપા કરી ખુડાલા પધારો તો બહુ આનંદ થાય.” પાલીના આગેવાનો સાથે વાત ચાલતી હતી ત્યાં ખુડાલાના આગેવાનો બાલીના શ્રાવકો સાથે આવી પહોંચ્યા અને ખુડાલા માટે વિનંતિ કરી.

“ તમારી વિનંતિ હું બૂઝ્યો નથી. પણ તમે જાણો છો ને બીકાનેરથી ચેઠ મુમેરમલજી મુરાણા તથા ચેઠ લક્ષ્મીચંદજી ઠાચર આવી ગયા. ત્યાંની પાઠશાળાને વિદ્યાલય બનાવવાની તેઓની ભાવના છે. અને તે માટે જ હું તે તરફ જતો હતો.” મહારાજશ્રીએ ખુલાસો કર્યો.

“ કૃપાશુ ! આપની જ્ઞાનપ્રચારની ઉત્કટ તમન્ના અમે લાલ્લીએ છીએ. લૈન સમાજમાં જ્ઞાનની જ્યોતિ જગવવાના અને તે દ્વારા લૈનસમાજની સમુત્થાનિ સાધવાના આપના પ્રયત્નો લૈન જગત સારી રીતે જાણે છે પણ

ખર્ચ રૂપીઆ એક કરોડ થયો કહેવાય છે. રાજનગરની પહાડી પર એક ઐસુખજીનું જિનાલય છે. એ મંદિર રાણા રાયસિંહજીના જૈન ગાંત્રી દયાલશાહે બાંધાવ્યું છે. તે બાંધવામાં એક કરોડ લગભગ રૂપીઆ ખર્ચ થયા હતા.

રાજનગરથી સંઘ નાથદ્વારા થઈ દેલવાડા પહોંચ્યો. દેલવાડાથી એકલિંગજી આવ્યા. એકલિંગજીમાં શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાનની બહુ જ મોટી પ્રતિમા છે તે અદ્ભુત બાબા (અદ્ભુત બાબા) ના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. એકલિંગજીથી વિહાર કરી આપ સંઘની સાથે ઉદયપુર પધાયાં. અહીં ત્રણ દિવસની સ્થિરતા કરી, શહેરના બધા નાનામોટા મંદિરોની યાત્રા કરી.

અહીં બે મહાન આત્માઓનું મધુરું મિલન થયું. શહેર-યાત્રા કરતાં કરતાં સંઘની સાથે મહારાજશ્રી માલદાસની શેરીના શ્રી જિનમંદિરના દર્શનાર્થ પધાયાં. તે વખતે ત્યાંના ઉપાધ્યયમાં બાલપ્રજ્ઞાચારી તીર્થોદ્ધારક આચાર્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી બિરાજમાન હતા. મહારાજશ્રી સંઘસહિત હર્ષપૂર્વક ત્યાં ગયા. સૂરિજીએ પણ હર્ષ પ્રદર્શિત થયો. બન્ને મહાન આત્માઓના પરસ્પર યોગ્ય શિષ્ટાચાર જોઈને શ્રીસંઘને બહુ જ આનંદ થયો. આ મધુરું મિલનથી આવક સમુદાય ઉપર બહુ જ પ્રભાવ પડ્યો. પરસ્પર વાતોલાપથી આનંદ થયો.

બીજે દિવસે આચાર્યશ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી દાથી રાજની બહાર દાદાવાડીમાં દર્શન કરવા જઈ રહ્યા હતા. ત્યાં પોતાની બહારની ધર્મશાળામાં આપણા ચરિત્રન.પક

વાથી જુદાજુદા મુનિરાજોને જુદીજુદી જગ્યાએ ચોમાસા માટે આજ્ઞા આપી.

બીકાનેર—પં. સોહનવિજયજી ગણી, મુનિ સમુદ્રવિજયજી અને મુનિશ્રી સાગરવિજયજી જેઓને વરકાણાથી જ બીકાનેર મોકલવામાં આવ્યા હતા.

સાદડી—પં. શ્રી લલિતવિજયજી ગણી અને તેમના શિષ્ય મુનિશ્રી પ્રભાવિજયજી.

તખતગઢ—પં. શ્રી ઉમંગવિજયજી ગણી અને તેમના શિષ્ય મુનિશ્રી દેવેન્દ્રવિજયજી.

ખુડાલામાં જે આશયથી આપ પધાર્યા હતા તે આશય તો પૂરો ન થયો. તેમાં આરંભેશૂરા વાણીયાવાળો હિસાબ થયો. સાદડીવાળા તો મજ્યા નહિ. બાલીવાળાએ પાલીમાં વચન આપેલું તે પાછા ખુડાલા નજ આવ્યા. છેવટે ખુડાલામાં શ્રી આત્માનંદ જૈન પાઠશાળા—માત્ર ચાલુ થઈ શકી.

પર્યુપણ સમાપ્ત થતાં ગોડવાડના ઘણાં ગામેમાં પ્લેગ ફેલાઈ ગયો. ખુડાલા તથા સાદડીમાં પણ પ્લેગ આવી પહોંચ્યો. મુંડરામાં પ્લેગ ન હોવાથી પં. મહારાજશ્રી લલિતવિજયજી લોકેના આમ્રહથી મુંડરા આવી ગયા. આપણા ચરિત્રનાયકને ખુડાલાથી બાલી આવી જવા પ્રાર્થના કરવામાં આવી પણ તેઓએ ખુડાલાથી બીજી જગ્યાએ જવા ના પાડી. પણ ફાલના સ્ટેશન પર ખુડાલાના ધીસંપની ધર્મશાળા છે ત્યાં સાધુપરિવાર સહિત આવી ગયા. ત્યાં એક જૈનમંદિર પણ છે. ખુડાલાનો ધીસંપ પણ

શ્રાવકોની તેમના ઉપર પૂર્ણશ્રદ્ધા ટકી રહી છે.

ઉદયપુરમાં આવા બે યતિઓ હતાઃ યતિશ્રી ગુલા-
ખચંદ્રજી તથા યતિશ્રી અનૂપચંદ્રજી ગુરુશિષ્ય બન્નેનું શહે-
રમાં બહુમાન. યતિશ્રી અનૂપચંદ્રજી તથા સિરસા-
નિવાસી યતિશ્રી પ્રતાપચંદ્રજીના શિષ્ય યતિશ્રી મનસા-
ચંદ્રજીની ઉદયપુરમાં એક પુસ્તકાલય ખોલવાની ઈચ્છા હતી.

બન્ને આપણા ચરિત્રનાયક પાસે આવ્યા અને પુસ્ત-
કાલયના ઉદ્ઘાટન માટે પ્રાર્થના કરી. પુસ્તકાલયના ઉદ્ઘ-
ાટનની ક્રિયા પોતાના શુભ હસ્તે થાય તે આનંદની વાત
હતી, અને યતિશ્રીનો આશ્ચર્ય હોવાથી તે વાત સ્વીકારી
અને સં. ૧૯૭૬ ના ચૈત્ર વદ ૩ ના દિવસે “ શ્રી વધં-
માનજ્ઞાનમંદિર ”ની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા આપણા ચરિત્રનાયકે
કરી. યતિશ્રીને તેનાથી સંતોષ થયો.

ઉદયપુરથી વિહારની તૈયારી કરી. બધા સજ્જ બેઠા
હતા. આપણા ચરિત્ર નાયક પણ કમર બાંધીને તૈયાર
હતા પણ આચાર્યશ્રી વિજયનેમિસૂરિમહારાજની તબીયત
નરમ હોવાથી મુખશાતા પૂછવા ગયા, આચાર્યશ્રી ખૂબ
ખુશી થયા. વિહારની ઉતાવળ હોવા છતાં લગભગ દોઢ
કલાક વાતો ચાલી. આ છેલ્લી મુલાકાતમાં આચાર્યશ્રી-
એ પોતાના ૫૪૦ અંતઃકરણના ઉદ્દગાર કાઢ્યાઃ—

“ વરુણવિજયજી ! તું નહોતો બનતો કે તમે આ
મનાલે સજ્જનતા દેખાડ્યો અને શિષ્ટાચાર કર્યો. મારા
બાપના તમારે માટે ધણું ધણું બર્હું હતું; પણ તમારા આ

લલિતવિજયજીના ઉપદેશથી થયું હતું.

વરકાણાથી રાણી, ચાંચોરી, વગેરે થઈ ખાંડ પધાર્યા. અહીં આપના ઉપદેશથી પાઠશાળા સ્થાપન કરવામાં આવી, ખાંડથી ગુંદોજ પધાર્યા. અહીં પણ આપના ઉપદેશથી પાઠશાળા સ્થાપિત થઈ.

કુલ્લાગામ વિહારના રસ્તાથી દૂર હતું. ત્યાં જવાની ઈચ્છા નહોતી પણ કુલ્લાના એક શ્રાવકે એક દિવસ આવીને મહારાજશ્રી પાસે ઉપવાસનું પરચખાણ લીધું અને પછી કહ્યું:

“આપ જ્યાંસુધી અમારા ગામમાં પધારવાની વિનંતિનો સ્વીકાર નહિ કરો ત્યાંસુધી હું પારણું નહિ કરું.”

“લલા માણસ ! આમ કરવાની શું જરૂર હતી. તમે એમ ને એમ વિનંતિ કરી હોત તો પણ હું આવત.”

“સાહેબ ! અમારું ગામ રસ્તાથી દૂર. ગુરુદેવના દર્શન અમને થાય જ નહિ. અમારે ગામ પધારે પણ ઠેલું. આજ આપ દયાનિધિ પધાર્યા છો તો અમને આપનો લાભ કેમ ન મળે ! માફ કરશો. હું તો આપનો ચરણસેવક છું.” પેલા ભાઈએ કામા માગી.

મહારાજશ્રી કુલ્લા ગયા અને ત્યાં એક સાધની^૧ રાખસ્ય પણ થયું.

કુલ્લાથી વિહાર કરી આમાનુઆમ વિચરતા પાલી પધાર્યા. પાલીમાં સમારોહની સાથે નગરપ્રવેશ થયો. પૂજા—
સ્નાન—નોદારશી થયાં. એક પાઠશાળા પણ સ્થાપિત કરી.

તંબુઓ, ઝૂંપડીઓ બનાવરાવીને ત્યાં રહેવા લાગ્યો. આરે
અહીં ચોદ રાજ લોકની પૂજાની રચના કરી. પ્લેમની
શાંતિ માટે તપશ્રયો વગેરે થયાં. પ્લેમ શાંત થઈ ગયો.
મોક્ષધર્મદિન આપ પુનઃ ખુલાસા ગામમાં પધાર્યા અને
ચાતુર્મોસ પૂર્ણ કર્યું.

આ ચાતુર્મોસમાં સાદરીમાં આપના શિષ્યરત્ન પં. શ્રી
તત્તિતવિજયજીના દાયથી 'શ્રી આત્માનંદ જૈન પાઠ-
શાળા—સાદરી'ની સ્થાપના થઈ. મહાન પત્ત જેને માટે
'પાઠ-શાળા' નું નામ ને તૈયાર થયેલો આપણા શરિતનાવાળી
જન શ્રી શ્રીમાન ગુણગચંદજી દ્વારા પાઠશાળાના મહા-
નની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા કરી હતી.

પુનઃ તત્તિતો વિદ્યાર્થી કયાં પાડી આપના શિષ્ય પં. શ્રી
'મ. વિજયજી' નાનાજી ખુલાસા આપ્યા અને તેમના
'સંસ્કાર' તેમના જ દાયે એક પુસ્તકાલયની સ્થાપના કરી.
તેમના જ આગરજમ જૈન તાલિમી, ખુલાસા 'મ. પ.
'ના નામથી.

તેમના જ વિજયજી ખુલાસા તત્તિતો વિદ્યાર્થી કરી થયેલો.
તેમના જ તત્તિતવિજયજી મહારજી પાંચ મહારજી
ના નામથી આપને આપેલો મહારજી.

તેમના જ વિજયજી નાનાજી ખુલાસા તત્તિતો
નાનાજી પાંચ મહારજી કરી આપને આપેલો મહારજી
નાનાજી પાંચ મહારજી કરી આપને આપેલો મહારજી
નાનાજી પાંચ મહારજી કરી આપને આપેલો મહારજી
નાનાજી પાંચ મહારજી કરી આપને આપેલો મહારજી

પણ ઉદારતા નહિ કરી શકે ? આપ મને આજ્ઞા કરો, જે વંદના કરવાથી જ સંમેલન થતું હોય તો મોટા તો શું પ્રત્યેક મારાથી નાના સાધુને વંદના કરવાને હું તૈયાર છું. સૂરિજી ! મને દુઃખ થાય છે કે ગૃહસ્થો પણ જ્યારે આપસમાં મળે છે ત્યારે યોગ્ય શિષ્ટાચાર કરે છે ત્યારે સાધુઓમાં એટલું પણ ન હોતું જોઈએ ? એકે આ તરફ મોં કરી લીધું, બીજાએ બીજી તરફ ! જાણે એકબીજાએ ‘અઠ્ઠુંકલ્લાણુ’ મानी લીધું. આપનો અને મારો યોગ્ય શિષ્ટાચાર ધર્યો તેમાં આપનું કે મારું બળડયું શું ? ઉલટું ગૃહસ્થો પર સુંદર પ્રભાવ પડ્યો. એટલા માટે જ હું આપને અનુરોધ કરું છું કે આપ અવશ્ય સંમેલનને માટે પ્રયત્ન કરો. મારો આત્મા મને સાક્ષી આપે છે કે આ અત્યુત્તમ કાર્યમાં આપને સફળતા મળશે જ મળશે. કારણકે આપનો પ્રભાવ બહુ જ સુંદર છે. સ્વર્ગવાસી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયનન્દસૂરિ (આત્મારામજી) મહારાજશ્રીના સમુદાયની તરફથી તો આપ નિશ્ચિંત રહો. માત્ર ૧૦૦૮ આચાર્યશ્રી વિજયકમલસૂરિજી, ૧૦૮ પ્રવર્તકશ્રી કાન્તિવિજયજી મહારાજ તથા ૧૦૮ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ—એ ત્રણે મુનિપ્રવરોની સલાહની જરૂર છે એમના કહેવાથી પ્રાયઃ કેઈ બહાર નહિ રહે. હવે હું આજ્ઞા ચાહું છું. જવામાં મોડું થયે. બધા ઠમર બાંધીને તૈયાર છે. મુખશાતામાં રહેશે—ધર્મ-સ્નેહ રાખશે. ” આપણા ચરિત્રનાયકે પોતાનું હૃદય ખોલી બતાવ્યું.

દેવું મધુર મિલન ! જે મહારથીઓ મળ્યા. ૫૨૨૫૨

વર્ષથી આપસમાં અજોવા હતા. મહારાજશ્રીના પ્રયત્નથી અને ઉપદેશથી એ ભાઈઓએ મનદુઃખ ત્યાગીને હુમેળ સાધી લીધો. પૂલચંદ્ર કાંકરીયાએ પોતાની પચીસ હજારની કીમતની હવેલી પાઠશાળા માટે આપી અને પોતાની વીમાની પોલીસી જે પાંચ હજારની હતી તે પાઠશાળાના નિર્વાહ માટે આપી. અહીંથી વિહાર કરી શ્રામાનુશ્રામ ઉપદેશામૃતનું પાન કરાવતા સં. ૧૯૭૭ ના ચૈત્ર સુદી ૬ ના દિવસે બીકાનેરમાં ધૂમધામપૂર્વક નગરપ્રવેશ કર્યો. અહીં હજાર શ્રીપુરુષ આપશ્રીના સામેયામાં હતા. ચૌરાસી-ગચ્છના ઉપાશ્રયમાં સ્થિરતા કરી. અહીં આપે ભગવતી સૂત્રની વાચના શરૂ કરી. ભગવતીસૂત્ર પણ એવી સરસ રીતે આપ સમજાવતા હતા કે હંમેશા લગભગ દોઢહજાર શ્રીપુરુષો વ્યાખ્યાનમાં આવતા હતા.

x

x

x

“સ્વામીજી ! હું તો આપનો સુધાસમાન ઉપદેશ સાંભળી મુગ્ધ થયો છું.” મંગળચંદ્ર ભાદાણી નામના એક બ્રાહ્મણે આવી મહારાજશ્રીને નમસ્કાર કર્યો.

“જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો સર્વમાન્ય છે. જૈન ધર્મનો આચાર પવિત્ર જીવનની દૃષ્ટિએ રચાયેલો છે. આત્મશુદ્ધિનો માર્ગ સ્વચ્છ કરવાના અમારા પૂર્વજોના પ્રયત્નો આ આચારમાં સ્પષ્ટ દેખાય છે. તમે તો અમારા પટોથી છો. તો તમને તો લાભ થવો જ જોઈએ.” આપણા ચરિત્રનાયકે જૈન ધર્મનું રહસ્ય સમજાવ્યું.

“સાહેબ ! હું બ્રાહ્મણ છું. જે પૈસા પાસે પડે છે

પરિચય થયો. થોડા સમયમાં ઠીકઠીક સંપર્ક સધાયો.
બન્નેનું શંકા સમાધાન થયું. આચાર્યશ્રીને પણ આ
શિષ્યાચાર્યી આનંદ થયો. આપણા ચરિત્રનાયકની ઉત્ત
રતા અને હૃદયની પવિત્રતા આ વાર્તાલાપમાં જોઈ શકાય
છે. મુનિસંમેલનના વિચારો આ મધુરમિતનમાં પણ
અને આચાર્યશ્રીએ તે ભાવના ત્યારથી હૃદયમાં રાખેલી.
આપણા ચરિત્રનાયકના હૃદયમાં સાધુસમાજની કલ્પના અને
પરસ્પરની શાંતિની કેવી ધગશ છે તે આવા વાર્તાલાપમાં
જોઈ શકાય છે.

ત્રીયંયાત્રા અને ત્રાંચ આ મહાત્માએના મિત્રનો
માથક થયાં

પાલીથી આપ જાણુ પધાર્યા. પાલીના પગ-
ભાઈઓ પણ સાથે આવ્યા. જાણુમાં કુસંગ હતો તેને મ
આપણા ચરિત્રનાયકે બારે પ્રયત્ન કયો અને તે કુમંપ
થયો. પછા દહેરાસરના જીવોદ્ધાર વિષે વાત કરી
આપના ઉપદેશથી મંદિર તથા ધર્મશાળાના જીવો
માટે ફંદ ચલુ. પાલીના ભાઈઓએ પણ પોતાનો ફંદ
આપ્યો. અહીં કેટલાક રથાનકવાળી ભાઈઓએ મદારાજ
પાસે પૂજા—પાડના નિયમ લીધા અને આપનો વામદોષ તીર્થ

અહીંથી આપ મોજત પધાર્યા. મોજત શહેરમાં
મંદિરો છે. તેની વ્યવસ્થા જરાજર નહોતી. મદારાજા
ઉપદેશ આપી 'શ્રી માનિ વધમાન પેટી'ના નામ
પેટી ના. ન કમચો અને તે દ્વારા મંદિરોના જીવો
ફંદ કરે. નામ ના નામ અહીં કેટલાક આવકો થયે
વળે પણ ૧૦૨ હજાર માત્રનું પડના હતા તે મદારાજ
શ્રીને. ઉપદેશથી પછા પ્રજાપૂજક શરૂ થયા.

... પિદન કનન અને નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો

... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો

... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો
... નામવ મીને ને દેવો ... નામવ મીને ને દેવો

અહીં ચાતુર્માસમાં આપે એક પાંચ જ્ઞાનની અને બીજી સમયગ દર્શનની એમ બે પૂજાઓ બનાવી.

અજમેર, સોજત, નાગોર, મુંબઈ, પાટણ અને અમદાવાદ આદિ શહેરોના ભાઈઓ આપને વંદણ કરવા આવ્યા હતા. પંતળ શ્રીસંઘનું એક પ્રતિનિધિમંડળ આપને પંતળનું આમંત્રણ આપવા આવ્યું હતું—તે વળતે પંતળીભાઈએ એક દર્દીની પ્રાર્થના શરૂકેવને કરી હતી, તે હજી પણ શ્રોતાઓના કાનમાં ગુંજે છે.

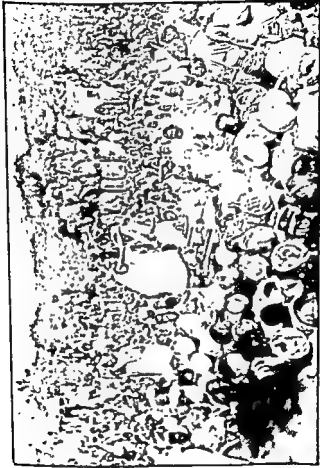
અહીં બીકાનેરમાં તપશ્ચર્યા ધણી સારી થઈ. ચાર માસખમણ, પાંચ પાક્ષિક, પંદર અઠ્ઠાઈઓ, બસો અઠમ અને બસો છઠ, મહારાજશ્રીએ પણ માત્ર ૧૨ દ્રવ્યનાં છટ રાખી હતી.

આ રીતે સં. ૧૯૭૭ નું પાંત્રીસમું ચાતુર્માસ બીકાનેરમાં સંપૂર્ણ થયું.

અહીંથી કારતક વદી ૫ ના દિવસે આપે વિહાર કયો વિહાર કરીને એક ગામમાં આવ્યા. ઉપાશ્રય તો કચેરી બની હતી. એક ધર્મશાળામાં બિતર્યા. પં. શ્રીલલિતવિજયજી ગામના ઠાકોરને ત્યાં ગોચરી ગયા. ત્યાં જૂઠા પર ખીર ચકતી હતી. ઠાકોરે તે લેવા બહુ આમ્રદ કયો પણ પંચાસજીએ સાધુના આચાર કદી બતાવ્યા. પંચાસજીની નીડી મધુરી સંસ્કૃતમય વાણીથી ઠાકોરને બહુ જ પ્રસન્નતા થઈ.

તે સમય એજવી મહારાજશ્રી પાસે આવ્યા. આપણા સ્વિતનાયકે તેમને ધર્મનું રહસ્ય અને જીવનની સાચકતા

શરિરનાથ સંપ્રપતિ પંચુલાનન વેદને માળ પહેરાવે છે.
[લેાદ્રવાતીધર્] ૧૯૮૨

અહીં ચાતુર્માસમાં આપે એક પાંચ જ્ઞાનની અને બીજી સમયગ્ દર્શનની એમ બે પૂજાઓ બનાવી.

અજમેર, સોજત, નાગોર, મુંબઈ, પાટણ અને અમદાવાદ આદિ શહેરોના ભાઈઓ આપને વંદણા કરવા આવ્યા હતા. પંજાબ શ્રીસંઘતું એક પ્રતિનિધિમંડળ આપને પંજાબતું આમંત્રણ આપવા આવ્યું હતું—તે વખતે પંજાબીભાઈએ એક દર્દાસી પ્રાર્થના શુરુદેવને કરી હતી, તે હજી પણ શ્રોતાઓના કાનમાં શું છે.

અહીં બીકાનેરમાં તપશ્ચર્યા ઘણી સારી થઈ. ચાર માસખમણ, પાંચ પાક્ષિક, પંદર અઠ્ઠાઈઓ, બસો અઠમ અને બસો છઠ, મહારાજશ્રીએ પણ માત્ર ૧૨ દ્રવ્યની છટ રાખી હતી.

આ રીતે સં. ૧૯૭૭ નું પાત્રીસમું ચાતુર્માસ બીકાનેરમાં સંપૂર્ણ થયું.

અહીંથી કારતક વદી ૫ ના દિવસે આપે વિહાર કયો વિહાર કરીને એક ગામમાં આવ્યા. ઉપાશ્રય તો કચેરી ખાતે હતી. એક ધર્મશાળામાં બિતર્યા. પં. શ્રીલલિતવિજયજી ગામના ઠાકોરને ત્યાં ગોચરી ગયા. ત્યાં ચૂલા પર ખીર ચડતી હતી. ઠાકોરે તે લેવા બહુ આમ્રક કયો પણ પંચાસજીએ આધુના આચાર કહી બતાવ્યા. પંચાસજીની નીડી મધુરી સંસ્કૃતમય વાણીથી ઠાકોરને બહુ જ પ્રસન્ન થઈ.

તે સમય મેળવી મહારાજશ્રી પાસે આવ્યા. આપણા સંસ્થાપકે તેમને ધર્મનું રહસ્ય અને જીવનની સાર્યકતા

પંતળ-ભૂમિ જેણે શ્રી વિજ્ઞાનંદસૂરિ જેવા ધર્મોદ્ધારક
રત્ન પેદા કર્યા છે તે દેશમાં એક એવો છોડ લગાવો કે
જેનાં અમૃત ફળોથી અમે અને અમારાં સન્તાનો અમરતા
મેળવીને સાચા સુખની પ્રાપ્તિ કરી શકીએ.

શસ્ત્રુન સુદી ૫ શુક્રવાર
સં. ૧૯૭૮
તા. ૨-૩-૨૨

અમે છીએ
આપના નમ્ર સેવકો
સમસ્ત પંતળના જૈનો

અભિનન્દન વંચાઈ ગયું. સર્વત્ર શાંતિ પથરાયેલી
હતી. આપણા અસ્ત્રિનાયક પંતળના સમસ્ત સંધોનો મીઠો
મધુરો પ્રેમસંબંધ જોઈ રહ્યા હતા. હબરો સ્ત્રી-પુરુષો
ખાલીના પવિત્ર વેશમાં ગુરુમહારાજની અમૃતવાણી સાંભળવા
હતી હતા. પંતળની રક્ષા, ગુરુદેવનો સંદેશ, ગુરુદેવની
અંતિમ ભાવના; સરસ્વતી મંદિરનો વિચાર, રાષ્ટ્રીય લહેર
અને પંતળના ઉત્થાન માટેની તમન્ના એમ એક પછી
એક વિચારો સન્માનપત્ર સાંભળતાં સાંભળતાં થઈ આવ્યા.
ગુરુદેવની મનોહર મૂર્તિ જોતાં જ ગુરુદેવ યાદ આવી ગયા.
જે અશ્રુજિન્દુઓ અશ્રુઓના ખૂણામાં ભરાઈ આવ્યાં અને
ગુરુદેવને સ્મરીને અસ્ત્રીય શાંતિના મધુર વાતાવરણમાં
બિભા થયા.

“મહાનુભાવો ! સમસ્ત ધ્રીસંધ પંતળ ! આપ લોકો-
એ મારો એટલો ભાવપૂર્ણ સત્કાર કર્યો છે કે હું મારું
નિદિ પલ્લ પ્રાતઃસ્મરણીય ગુરુમહારાજનું માન સમજું છું
અને તે માટે તમારું સન્માન સદર્પ સ્વીકારું છું.

જે તમારામાં સાચી ગુરુભક્તિ છે, તેા તમે તમારા

શામાં છે તે સમજાવ્યું. કાઠોર જાદુ પ્રચલ્ન થયા. ઉપા-
ધ્ય જો જાદુ જ વિશાળ અને મુંઢર હતો, અને જેમાં રાજ-
કર્મચારીનું દક્ષતર રહેતું હતું તે આવકોને અપાવી દેવા
તેમજો વચન આપ્યું. તેમજો જાદુઓ કે આપ જેવા વિકાસ
પુરેના આ ઉપાધ્યમા પધારજો તેનો તો ખ્યાલ જ નહિ.

અદીંગી વિદાર કરી લગ્નકરણસર, મદારાજન અધિ
 માનોમાં થઈને મૂરતમદ પધાર્યો. અદીંગી આપંગમમાં
 બાઈજો તથા સનાતની બાઈજો મદારાજશીને મદાર
 આપ્યા. તેમની મારે ચાર દિવસ સુધી 'કરિયે જગતનં
 ઉ કે નરિ ?' તે વિશે ગાયો ગાતી. મદારાજશીએ કુળ
 પૂર્વે તેઓને મમજાવ્યા અને તેઓને શાનોતાપથી પ્રમત્ત
 કર્યો.

જાન્યવારી, ૧૯૩૫ના ૧૫મી તારીખે ગાંધીજીએ લેખકને લખેલો પત્રોનો અંગ્રેજીમાં અર્થઘટ્ટન આ પ્રમાણે છે :

1. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 26

[૪૬]

પંજાબ-પ્રવેશ

આ પંજાબના ગામેગામના સ્ત્રી-પુરુષોનાં હૃદય માનંદથી નાચી ઊઠ્યાં છે. ઘણા ઘણા વર્ષો પછી પોતાના પયારા ગુરુદેવે પંજાબમાં પગલાં કર્યાં છે. વર્ષોની વિનંતિઓ અને પ્રાર્થનાઓ આજે ફળી છે. ગુરુદેવ શ્રીમદ્ આત્મા-રામજી મહારાજનો આ બગીચો વર્ષોથી ઉત્તર પડેલો તે આજે હર્યોબર્યો દેખાય છે. મારવાડમાં લૂંટારાનો પરિસહ સહન કરીને, ટાઢ-તડકો વેડીને, ગોચરીપાણીની પરવા કર્યા વિના, આજે કુશળતાથી ગુરુવર્ધ શ્રી વરૂણવિજયજી સુનિમંડળ સહિત પ્રવેશ કરે છે.

હુશિયારપુરના અહોભાન્ય કે પ્રથમ પ્રવેશનું માન મળ્યું. ગુરુવર્ધના સ્વાગત માટે શહેરશહેર અને ગામેગામથી સ્ત્રી-પુરુષો, યુવકો અને વિદ્યાર્થીઓ મોટી સંખ્યામાં આવ્યા પહોંચ્યા છે. શહેર ધ્વજ-પતાકા અને દરવાજાના શોભનથી શોભી રહ્યું છે. બજારોમાં સદાવત્ કરવામાં

જય,' 'વલ્લભવિજયજીની જય' બોલવી અને મારો
ગ્રામાનુગ્રામ પંતળમાં વિચરી ઉપદેશ દેવો જાણું નિર્ધારક છે.

શાસનદેવ તમને સદ્ગુણિ અને શક્તિ આપે કે તમે
આ મનોકામના પૂર્ણ કરી શકો."

પંતળના શ્રીસંઘમાં આ મનોવેધક અને આકર્ષક
વાણીએ વીજળીથી ચમત્કાર કર્યો. હૃદયેહૃદય હાલી ઊઠ્યાં.
એક એક વ્યક્તિમાં ગુરુમહારાજના સાચા સ્મારક માટે
ભાવના જાગી ઊઠી. એ વખતના શ્રીસંઘ પંતળના હૃદયના
ભાવો અજબ હતા. હજારો અક્ષુઓ સ્વર્ગીય ગુરુદેવના
સ્મરણથી ભીની થઈ ગઈ. એજ દિવસે પંતળ-શ્રીસંઘે
પંતળ મહાવિદ્યાલય-કોલેજને માટે ફંડ રૂ. ૬૬ લગભગ
બે લાખ રૂપીઆ જોતજોતામાં લખાઈ ગયા. પુરુષોજ નહિ
શ્રીઓમાં પણ ભારે ઉત્સાહ હતો. અનેક જાહેનોએ પોતાનાં
ધરણી ઉતારી ઉતારી આ મહાવિદ્યાલયને માટે દાન કર્યાં.

દેવો વાણીનો ચમત્કાર, દેવો ગુરુપ્રેમ, ગુરુદેવના
સ્મારકની દેવી તમન્ના, વિદ્યાપ્રચારની દેવી અમરભાવના,
જૈન ધર્મના ઉદ્યોતની દેવી ઉત્સુકતા, શ્રીસંઘની દેવી શ્રદ્ધા
અને ગુરુ તથા સંઘનો દેવો અનુપમ પ્રેમસંબંધ ? આજનું
અજબ દ્રશ્ય દેવોને પણ નિહાળવા જેવું ખરું.

ત્રણ દિવસ ઉત્સવ રહ્યો. સાર્વજનિક વ્યાખ્યાન પણ
થયાં. ભારતભૂપણ મદનમોહન માત્રવીયાજી આ દિવસોમાં
અહીં આવેલા. તેમની સાથે આપણા ચરિત્રનાયકનું મિત્રન
પણ. લગભગ અર્ધો દરજ્જા આપ અને માલવિયાજી વાતો-
લાપ કરતા રહ્યા.

સામાં છે તે સમજાવ્યું. ઠાકોર જાદુ પ્રસન્ન થયા. ઉપા-
ચય જે જાદુ જ વિશાળ અને મુંઢર હતો, અને જેમાં રાજ-
કર્મચારીનું દફતર રહેતું હતું તે આવકોને અપાવી દેવા
તેમણે વચન આપ્યું. તેમણે જણાવ્યું કે આપ જેવા વિદ્વાન
પુરુષો આ ઉપાચયમાં પધારશે તેનો તો ખ્યાલ જ નહિ.

અદીશી વિદાર કરી તુલકરજસર, મદારાજન અદિ
ગ્રામોમાં થઈને સૂરતગઢ પધાર્યા. અદી આયમમાજી
બાઈએ તથા સનાતની બાઈએ મદારાજશીને મદર
આજ્યા. તેમની માથે ચાર દિવસ મુખી ‘છતિર જગતન’
છે કે નહિ ? તે વિશે ગયાં ચાલી. મદારાજશીએ મુક્તિ
પૂર્વક તેઓને સમજાવ્યા અને તેઓને વાતોતાપથી પ્રગટાવ
શક્યા.

સૂરતગઢ, દલુમાનગઢ વગેરે ગ્રામોમાં વિચરી રૂપ
દેશભ્રમણ પદ કમલના, તોડોને ધર્મના ૧૬ કમળ. ૧૫
જાતીની મંત્રી પધાર્યા અને પદ્મજમા પ્રેમ કર્યો.

૧૬૧૭. ઉદાર માટે જાહેરવિવેચન કર્યો. જાન્યે
જાન્યે જાન્યે જાન્યે ઉપદેશ આપ્યો. તેમજ ૧૬૧૮
જાન્યે જાન્યે વિદ્યારૂપે જાહેરવેચન કર્યો. તેમજ ૧૬૧૯
જાન્યે જાન્યે ૧૬૨૦. ૧૬૨૧. ૧૬૨૨. ૧૬૨૩. ૧૬૨૪. ૧૬૨૫.
૧૬૨૬. ૧૬૨૭. ૧૬૨૮. ૧૬૨૯. ૧૬૩૦. ૧૬૩૧. ૧૬૩૨. ૧૬૩૩.
૧૬૩૪. ૧૬૩૫. ૧૬૩૬. ૧૬૩૭. ૧૬૩૮. ૧૬૩૯. ૧૬૪૦. ૧૬૪૧. ૧૬૪૨.

શ્રીમદ્ વિજયનાનંદસૂરિ-આત્મારામજી મહારાજના પ્રશિષ્ય-
રત્ન પ્રોદ-વિદ્વાન, જૈનભૂષણ, મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી
મહારાજ !

અમે સમસ્ત શ્રીસંઘ પંતળ, જેમાં દિલ્હી, મીરટ
અને બીકાનેર પણ સમ્મિલિત છે-અમારી અનન્યભક્તિ-
ભાવના અને ઉત્કૃષ્ટ શ્રદ્ધાથી, આ હોશિયારપુર નગરમાં
આપશ્રીનું સ્વાગત કરીએ છીએ. આ તુરંત સન્માનપત્ર
આપની સેવામાં અર્પણ કરીએ છીએ. આશા છે આપ
તેનો સ્વીકાર કરી અમ સેવકોને અનુગ્રહીત કરશો.

શુભરાજ ! આપશ્રીને માટે અમારા દિલોમાં જે શ્રદ્ધા
અને ભક્તિભાવ છે તેને શબ્દોદ્વારા પ્રકટ કરવાને અમે
સર્વથા અસમર્થ છીએ.

આપનું જીવન જૈનધર્મનો ઉચ્ચ આદર્શ, સાદગી અને
પરિવ્રતાનો એક ખાસ નમૂનો છે. આપનું નામ વલ્લભ
છે પણ ખરેખર આપ નામ વલ્લભ જ છો. આપ
જેવા રત્નોથી જ જૈનસંઘમાં પણ વલ્લભ જ છો. આપ
આપ સત્ય અને પ્રેમની ગૌરવશાળી બની રહ્યો છે.
આપને સાચા સત્યાગ્રહી મૂર્તિ છે. તેથી

અંયમ-સંન્યા

પુરાઈઓનો

અસહયોગી

શુભવં !

કરતાં કરતાં

અ પદને

ગથી આપે

થી આપ

જીવનનો

ભક્તિના-

પટે

પંચાસજી શ્રી લલિતવિજયજી જઈ રહ્યા હતા. તે આ દૃશ્ય જોઈ ચકિત થઈ ગયા. આપની પાસેથી જાધી સામગ્રી પોતે લઈ લીધી.

આંદાથી વિહાર કરી તલવંડી થઈ આપ જીરા પધાર્યા. અહીં આપના જે સાર્વજનિક વ્યાખ્યાન થયાં. તેમાં અધિકારી વર્ગ પણ આવતા હતા. અહીં જે ભાઈઓના મુકદ્દમા ચાલતા હતા. તેઓને સમજાવી આપે સમાધાન કરાવ્યું.

જીરાથી સુલતાનપુર, કપૂરથલા, કત્તરિપુર આદિ સ્થાનોમાં થઈને ખુર્દપુર પધાર્યા. ગુજરાંવાલાથી વિહાર કરી શ્રી સુમતિવિજયજી સ્વામી તેમજ પં. શ્રી સોહનવિજયજી પણ અહીં આવી મળ્યા. અહીંથી વિહાર કરી આપ નસરાલા ગામમાં પધાર્યા. જાધા સાધુઓ અહીં મળી ગયા. દુશિયારપુરથી શ્રી વિજયવિજયજી તથા શ્રી વિચક્ષણવિજયજી પણ અહીં આવી પહોંચ્યા.

દાગણ સુદી પંચમીના દિવસે આપે સર્વ સાધુઓ સહિત હોશિયારપુરમાં પ્રવેશ કર્યો અને ગુરુદેવના સ્મારકમાં શ્રી આત્માનંદ જૈન મહા વિદ્યાલયની સ્થાપના માટે આપની પ્રેરણાથી ફંડ થયું.

દેશમાં રાષ્ટ્રીય આંદોલન ચાલી રહ્યું હતું. સ્વદેશી વસ્તુઓને માટે દેશભરમાં મોટી હલચલ મચી હતી. મહાત્મા ગાંધીજી હિંદુભરના પ્રવાસે નીકળ્યા હતા. ખાદીના પેશાક માટે લગ્યાએ લગ્યાએ પ્રચાર થઈ રહ્યો હતો. હાલ દેશભરમાં લોકો મલમલ અને રેશમી વિલાયતી વસ્ત્રોનો ત્યાગ

આવી છે. બજનમંડળીઓ ગોડવાઈ ગઈ છે. દલરો મી-
 પુરેસા સામેયામાં છે. માન આટ દલર ગાળસોની મેટી
 મેટી લ્હની છે. તજ કતાક જુજુરા આખા શહેરમાં ફે-
 રવાન રવાન પર બજનમંડળીઓએ બજન ગાઈને જનતાને
 મુગ્ધ કરી. જન્યાએ જન્યાએ ગરજનની વ્યવસ્થા હતી.
 મુનતમાન-મનાતની-રવાનકવાની અને રવેનાંગરની મે-
 નમિનિરો પ્રગથ કરવા માટે હતી. દલરો મી-પુરેસા
 પંદાળના પ્યાના ગુરેના દગલ માટે ખેડપણે પાંખાં દર્તા.
 જમરાએ જન્યાએ ગુરેવડને વધાવવામા આવતા મન-
 ય જનમાડિ દુ મુનતમાન શીખ આપમમાજી અને અપિ
 મારી વાંતો જન મેળી મળ્યા હતી જનતાનો પ્રેમ મારે
 મને લોકોને.

જન મનાતની પાને મુનમદાન જની મામે લોકો
 મી પુરેસા રાજીરી પેલો નવ તાવા હોત ન મજીરી મેડા
 મેન નો મેડા મારિયે કરી વરણ કરી નોડે મેડા મુ-
 વ ને મેડા મુ.

ધાર ૨૨ જિલ્લા પાલક ન મુન

જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની
 જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની
 જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની

જિલ્લા પાલક

જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની

જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની

જનમદાન ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની ન મનાતની

કરી ત્હી પત્નિ સ્વદેશી ખાદી ધારણ કરવા પ્રવિતા થઈ
રજા દતા. આપ પત્નિ જ્યારે બીઆવરમાં દતા ત્યારે
વિચારી રજા દતા કે મિત્રના કપડાં પહેરવાં ધાર્મિક રીતે
કમિય છે કે કેમ ? છેવટે આપે નિર્ણય કર્યો કે અનુચિત
છે. કારણ મિત્રના કપડામાં ચરબી લાગે છે અને ચરબી
દિશા વિના ચળી નથી, તેથી બીકાનેરમાં આપે મુદ્દ પડી
પહેરવો શરૂ કરી દતી.

પંચમના પ્રવેશ મમયે તો આપની બાજના દતી
કે પંચમ થીમંગ મુદ્દ ખાદીના પતિય પોપાકમાં જ મમય
મળે. ધિયાણપુરના પ્રવેશ મમયે આપે અને ચેમજ મળે.
મી પુત્રે જાણ ખાદીમાં આખ્યા દતાં. કે ૧૯૫૫ ૫૦
નંબરે દતી.

મદ વીર જયન્તી પૂજા દાખાડી ઉજવે મ. ૨૦૧૧.
મ. ૨૦૧૧. મ. ૨૦૧૧. અદિ માની રીતે. ૧૦૧૧.
૧૦૧૧. ઉજવે મળે. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.
૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.

૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.
૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.

૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.
૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.

૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.
૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧. ૧૦૧૧.

શ્રીમદ્ વિજ્યાનંદસૂરિ-આત્મારામજી મહારાજના પ્રેરણા-
રત પ્રાદ-વિદ્યાન, જૈનભૂષણ, મુનિશ્રી વરુણજીરાજ
મહારાજ !

અમે સમસ્ત શ્રીસંઘ પંતળ, જેમાં દિલ્લી, જેમાં
અને બીકાનેર પણ સન્નિભલિત છે-અમારી આત્મારામજી
ભાવના અને ઉત્કૃષ્ટ શ્રદ્ધાથી, આ દોષિયાજીના મહારાજ
આપશ્રીનું સ્વાગત કરીએ છીએ. આ તુલ્ય આત્મારામજી
આપની સેવામાં અર્પણ કરીએ છીએ. આત્મારામજી
તેનો સ્વીકાર કરી અમ સેવકોને અનુવદીન કરીએ.

ગુરુરાજ ! આપશ્રીને માટે અમારા દિલ્લી, જેમાં
અને ભક્તિભાવ છે તેને શબ્દોદારા પ્રેરણા કરીએ. અમ
સર્વથા અસમર્થ છીએ.

આપનું જીવન જૈનધર્મનો ઉચ્ચ અર્થ, સદાચર અને
પવિત્રતાનો એક ખાસ નમૂનો છે. આત્મારામજી અને
છે પણ ખરેખર આપ કાર્યોમાં પણ સદાચર છે. આપ
જેવા રત્નોથી જ જૈનસમાજ ગૌરવનું પાત્ર છે. આપ
આપ સત્ય અને પ્રેમની જીવની-ધર્મની રૂઝી છે.
આપને સાચા સત્યાગ્રહી કહેવા જોઈએ છે. તેથી

સંયમ-સંન્યાસવ્રત પ્રેરણા કરીએ. અમયથી
કુલ જુરાઈએનો સાચા દિલ્લી અને સમયથી
સાચા અસદયોગી છે.

ગુરુવર ! આપના ઉચ્ચ અર્થ અને સદાચર
વિચાર કરતા ક. આત્મારામજી
વારી નમ ધરને

હોશિયારપુરથી ફગવાડા થઈ ફિલોર પધાર્યા. અહીંથી આહાર કરી બપોર પછી નીકળ્યા પણ ચાલતાં ચાલતાં સાંજ પડી જવાથી માર્ગમાં જ એક આમૃતવૃક્ષની નીચે રાત્રિવાસો રહ્યા.

અહીંથી હુધિયાના પધાર્યા. સમારોહપૂર્વક નગરપ્રવેશ થયો. ઉપાશ્રયમાં એટલી તો લીડ થઈ કે આગળની દીવાલો તોડી નાંખવી પડી. હિંદુમુસલમાન ભાઈઓ વ્યાખ્યાનમાં આવ્યા હતા. એક મુસલમાન કુટુંબે માંસાહારનો ત્યાગ કર્યો.

એક બ્રાહ્મણનો છોકરો શરાળી હતો, તેને સમજાવી શરાળનો ત્યાગ કરાવ્યો અને તેણે વ્યાખ્યાનમાં ઝીલા થઈને પ્રતિજ્ઞા લીધી.

અહીં ચાતુર્માસ માટે શ્રીસંઘ તેમજ હિંદુ મુસલમાન-ભાઈઓએ પણ પ્રાર્થના કરી, એટલું જ નહિ પણ “આપ ચાતુર્માસ રહો તો ત્રીસ-ચાલીસ હજાર ફંડ થશે અને પાઠશાળા રથપાથે” તેમ જણાવ્યું પણ પંતળના શ્રીસંઘે મળીને અંબાલાનું ચાતુર્માસ નક્કી કર્યું હોવાથી ત્યાં ન રહી શક્યા.

અહીં શ્રી આત્મારામજી મદારાજની જયન્તી બહુ આનંદપૂર્વક ઉજવવામાં આવી. બે હજાર ભાઈમહેનો હાજર હતા. જયન્તીની યાદમાં ઘણા લોકોએ એવી પ્રતિજ્ઞા લીધી કે ગરબીવાળા અપવિત્ર વસ્ત્રો લગાદિ પ્રત્નગોમા ઉપયોગમાં ન લેવાં. આથી હજારોનો ખર્ચ પણ બચી ગયો.

હુપિયાનાથી વિદાર કરી આપ ૧૯૭૮ ન. નંક ૧૬

અધિક ગું કહેવું, અમે આપશ્રીના ગુણાનુવાદમાં સર્વથા અસમર્થ છીએ.

પૂજ્ય સુનિરાજ! સ્વર્ગવાસી ગુરુમદારાજ (શ્રી આત્મા-રામજી) પછી આપે પંચાંગના જનસમાજ ઉપર જે ઉપકારમયી મમતા રાખી છે તે માટે અમે આપના સદા આત્મી રહીશું.

આપનો અગ્રીમ વિદ્યાપ્રેમ કોઈથી અજાણ્યો નથી. મુંબઈનું 'શ્રી મદારીર જન વિદ્યાતથ' અને પાલનપુરનું 'જન એજ્યુકેશન કંડ' આદિ પ્રાંતશાસ્ત્રો-જે આપના ઉપદેશથી સ્થાપન થયેલી છે તે આપની શિષ્યનિર્મિત સ્થાપના જ્ઞાનનું જ્ઞાન છે.

૧૧. ઉપરના મુદ્દાના કારણવાદ અને માન્યતા અદિ દેશના પંચાંગોને વિદ્યાન કરીને શિષ્યપથ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને માટે આપે જે પંચાંગ રાખે છે તે માટે જનસમાજ આપને નહીં આભારી રહેશે.

૧૨. જો કોઈને માટે આપને શિષ્ય માન્યતા થઈ હોય તો આપને આ પંચાંગમાં નહીં પણ પોતાના અંગિકા વિશેષે જોઈએ. આ પંચાંગમાં આપના જ્ઞાનની કોઈ પણ પ્રતિબિંબ નથી.

દ ના દિવસે અંબાતા પધાર્યા. અંબાતાએ ગુરુમદારાજકું
મુંદર સ્વાગત કર્યું. સંધમાં આનંદ આનંદ છતાં રહી.
જ્યારે ગુરુમદારાજે નગરપ્રવેશ કર્યો અને જૂનું ઉપાસ
યમાં આવ્યું તે સમયે તાતા ગંગારામજીએ રૂ. ૧૦૦ અને
બીજા એ ચૌદશાએ રૂ. ૧૩) દાનમાં આપ્યા. આપના ઉપ
દેશથી આ રૂપીઆ કેમિસ અને ખિતાફત કમીટીને એ
શરત પર આપવામાં આવ્યા કે નાગા—જૂખ્યાને મળ
અને વસ્ત્ર આપવામાં આવે. અહીં પણ આપણા સરિવનાથી
રાખીય અને પર્મબાવના જાગૃત માથે તેમાં મનની
વ્યાખ્યાનો આપ્યા. એ વ્યાખ્યાનો ઉપરથી અંબાતા
જીનંદ જે રંગ કર્યો તે ઉત્તેજ કરવા ગોચર છે.

૧૧ કે.ડી જી.ડી વિવાદ આદિ આનંદના પ્રમોશન
કે બીજા કેડી કે.ડીજનક પ્રમોશનમાં મળી ગુણ વિગત
૧૫૧. જે મનોરંજક અને અપરિચિત ગણાય છે તે ન મળે

૨ તો જે વિગતો દિ.મ.થી જનન. રે.મ. ૧૯૫
૫૦ અપરિચિત જે ૧ થી તેને ઉપરે ન ૫૩ ન રહે.

૩ આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૨. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૩. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૪. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૫. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૬. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૭. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૮. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૫૯. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી
૧૬૦. આવી જાતે જાનક મળ્યા પછી કે.ડી જી.ડી

સ્કૂલ' ને હાઈસ્કૂલ બનાવવાની હતી. આપના ઉપદેશથી તે માટે રૂ. ૨૨૦૦૦) મળ્યા અને મકાનને માટે ઘણા વિદ્યા-પ્રેમી ગૃહસ્થોએ ઝોરડાઓ આપવા વચન આપ્યાં.

કાર્તિક સુદી પંચમી (૧૯૭૬) ના દિવસે ગુજરાનવાલા નિવાસી લાલા જગન્નાથજીના શુભ હસ્તે એક પુસ્તકાલયની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા થઈ તેમાં આપે પોતાના ૩૦૦૦ લગભગ પુસ્તકો ભેટ આપ્યાં. આ ગ્રંથોમાં કેટલાંક તો બહુ જ પ્રાચીન હસ્તલિખિત હતાં. આ ઉપરાંત મહારાજશ્રીના ઉપ-દેશથી ૧૧ શ્રાવિકાઓએ પુસ્તકોને માટે કળાટ જ્ઞાનભક્તિ નિમિત્ત બનાવરાવી આપ્યાં હતાં.

આ ચાતુર્માસમાં તપશ્ચર્યા પણ ખૂબ થઈ. મુનિમહારાજશ્રી શુભવિજયજી મહારાજની તપશ્ચર્યા તો અદ્ભુત ગણાય. તેમણે ૭૬ દિવસમાં માત્ર ૭ દિવસ અન્નગૃહણ કર્યું હતું.

આ રીતે સં. ૧૯૭૮ નું છત્રીસમું ચાતુર્માસ અંગા-લામાં ખૂબ આનંદપૂર્વક સંપૂર્ણ થયું.

સમાનના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા માટે વિનંતિ આવેલી હતી તેથી શ્રામાનુષામ વિહાર કરતાં અને ઉપદેશામૃતનું પાન કરાવતાં મહારાજશ્રી પતિયાલા થઈ સમાના પધાર્યાં. અહીં આપનું અપૂર્વ સ્વાગત થયું. અહીં જૈન જૈનેતર બાઈઓમાં કલેશ લેવાથી મુકદ્દમે ચાલી રહ્યો હતો. મહારાજશ્રીએ બન્ને પક્ષોને ખૂબ સમજાવ્યા અને સમાધાન કરાવ્યું. સં. ૧૯૭૬ ના મહા સુદી ૧૧ ના થી શાંતિનાથ પ્રમુની પ્રતિષ્ઠા આનંદોત્સવની સાથે કરાવી.

આવી પડે છે કે પવનના ઝપાટા ચાલે છે. કશાની પરવા
એ ગુરુભક્તને નથી. એક જ ધ્યેયને દૃષ્ટિ સમીપ રાખીને
ચાલ્યા જાય છે. એ વિહારના કષ્ટોના બે ત્રણ પ્રસંગો તો
મળ્યા છે પણ તે અહીં મૂકવા જતાં આપણા અરિત્ર-
નાયકના જીવન પ્રસંગો દ્રઢકાય તે દૃષ્ટિએ એટલો જ ઉદ્દેશ
આપી સંતોષ ધારણ કરવો પડે છે કે પં. લલિતવિજયજી
ગુરુદેવની આજ્ઞા પ્રમાણે શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને માટે
મારે પરિશ્રમ વેઠીને થોડા જ સમયમાં મુંબઈ પહોંચી ગયા
મને ત્યારે આપણા અરિત્રનાયકે તે વિહારના પ્રસંગો
સંભળ્યા ત્યારે ખુદ ગુરુદેવથી ધન્ય, ધન્ય, બોલાઈ ગયું.
પં. લલિતવિજયજીની ગુરુભક્તિ માટે ભારે સન્માન
રૂપ થયું.

*

હોશિયારપુરથી વિહાર કરી આપ કાંગડાની યાત્રા
માટે પધાયો. કાંગડાનું નામ પહેલાં નગરકોટ હતું. પ્રાચીન
કાળમાં તે 'ત્રિગત' ના નામથી વિખ્યાત હતું. અહીં તે
કાળે ભવ્ય જીનમંદિર હતું અને જૈનોની બહુ સારી વસ્તી
હતી. અહીં સરકારી દિલ્લામાં ભગવાન શ્રી આદિનાથની
ભવ્ય મૂર્તિ છે. તેને જૈનોના કબજામાં લેવા માટે આપણા
અરિત્રનાયકે ઘણીવાર પ્રયત્ન કર્યો. ઘણા ઘણા પ્રયત્નો કર્યા
પણ કાંગડાની પ્રતિમા જૈનોને મળી નથી.

કાંગડાની યાત્રા કરી આપ પાછા હોશિયારપુર પધાયો.
અહીંથી વિહાર કરી મિયાની, ઉરમડ આદિ સ્થાનોમાં
જેવાને ઉપદેશમૂલક પીવરાવતા આપ જડિયાલાગુરુ પધાયો.

“મારેજ ! આપ મળ્યા વરે” પધાર્યા છે. અપર
સ્વાગત તો શ્રીરાધે કરવું જોઈએ ને !” જાડિયાતામુલ-
આગેવાને પૂછ્યું.

“લાલાઈ ! સ્વાગત વાજગાજમાં જ છે મું !”

“પણ આપને તેમાં મું વાંધા છે ? તેમાં અમી
પણ યોજા ન દેખાય.”

“મેં નિશ્ચય ક્યો છે કે જ્યાં મુખી પંજાગમ જો
મન્નવીમદિન્ની ન્યાયના ન ગાય ત્યાં મુખી વજાજ
મુખે પ્રવેશ ન કરવે. મનિયતી મારેન્મા જવું.”

“મારેજ” તે મારે પ્રવેશ તે નવે છે. અપર
વજાજ નહીં હોય જો અપની જવન. હવે જરૂરી પૂરી થશે.”

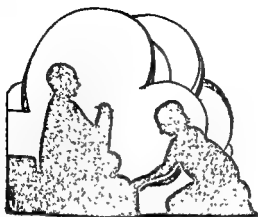
“તે નહીં જવન છે પણ હવે મનિયતી પ્રવેશ થશે
કોઈ હવે જ પ્રવેશ કરશે.”

“કેવળ મનિયતી હવે અપર અનુદાન થવનું
નહીં જવન કરશે.”

“તે મનિયતી નહીં જવન કરશે પણ અપર અનુદાન
થવનું નહીં જવન કરશે.”

“તે અપર અનુદાન થવનું નહીં જવન કરશે
પણ મનિયતી હવે પ્રવેશ કરશે.”

“તે મનિયતી હવે પ્રવેશ કરશે પણ અપર અનુદાન
થવનું નહીં જવન કરશે.”

[૪૭]

તપસ્વી જીવન

“ ગુરુદેવ ! આ તપસ્વીયા હવે ક્યાં સુધી ચાલશે ? ” પં. લલિતવિજયજીએ એક દિવસ કૃશ થઈ ગયેલા ગુરુવર્યાના શરીરને નિહાળીને પૂછ્યું.

“ એ તપસ્વીયા સહેતુક થાય છે. એક મહાન કાર્યના અભિગૃહ સ્વરૂપ એ તપસ્વીયાની સ્કુરણા થઈ છે. ” ગુરુવર્યે સહસ્ય સમજાવ્યું.

“ દયાનિધિ ! તપોમૂર્તિ ! અમે જાણીએ છીએ કે બીકાનેરમાં જ આપે નિર્ણય કરેલો કે પંજાબમાં ન પહોંચાય ત્યાં સુધી હંમેશાં એકાસલું કરવું. વળી દસ દ્રવ્યથી અધિક દ્રવ્ય ન લેવાનો પણ આપનો અભિપ્રાય હતો, પણ પંજાબ તો પહોંચી ગયા. હવે આ કાયાથી પણ પહોં

ઉત્તરવામાં આવ્યો, તેમાં હિંદુ-મુસલમાન બધાએ ભાગ લીધો.

તપસ્વીજી ગુણવિજયજી મહારાજ અઠમ અઠમના પારણે વરસીતપ કરી રહ્યા હતા. વૈશાખ સુદી ૩ સં. ૧૯૮૧ ના દિવસે તેનું પારણું થયું. શ્રીસંઘે પૂજા ભણાવી અને એ ઉત્તરવની યાદમાં જંડિયાલાના ઘણાએ બહેન-ભાઈઓએ જ્ઞાનદાન આપ્યું.

જે રકમ થઈ તે જંડિયાલા શ્રીસંઘને આપવામાં આવી અને શ્રીસંઘે તે રકમમાંથી એક વિદ્યાર્થીને અભ્યાસ માટે સ્કૉલરશીપ આપવા નિર્ણય કર્યો અને તેજ વખતે એક ત્યાંના વિદ્યાર્થીને રૂ. ૧૦) માસિક સ્કૉલરશીપ આપવામાં પણ આવી.

જંડિયાલાગુરુથી આપ અમૃતસર પધાર્યા. અહીં પણ આપે શાન્તિથી ધામધૂમ વિના પ્રવેશ કર્યો

ગુજરાનવાલાના કેટલાક ભાઈઓ વિનંતિ કરવા આવ્યા.

“હું તો ગુરુદેવના સમાધિમંદિરનાં દર્શન કરવા ભારે ઉત્સુક છું. તે માટે જ હોશિયારપુરથી જલ્દી જલ્દી આવી રહ્યો છું. પણ મારી ભાવના—ગુરુદેવના સ્મારકરૂપ સરસ્વતી મંદિરની હજી પૂરી ક્યાં થઈ છે?”

“સાહેબ! આપ ગુજરાનવાલા પધારો. ગુરુદેવની દૂપાથી જરૂર કાચું થયે અને આપની મનઃકામના સિદ્ધ થયે.”

“લાલાજી! મને પણ એજ ભામે છે. હું જોઈ રહ્યો છું કે ગુરુદેવની સમાધિના ચરણમાં જ સરસ્વતીમંદિર

સમાજ ઉત્થાન અને ગાત્રનસેવાના કાર્ય કરવાનાં છે. હવે
 હરી અમારી પ્રાર્થના સ્વીકારી તપઝાગો સોંપી કરો.”
 પં. તતિતવિજયજીએ પ્રાર્થના કરી.

“ બાઈ! મારા હૃદયમાં મું બન્યું છે તે તું નહિ સમજે,
 પણ પશ્ચાત્તમા આવીને સ્વેકામણા બંધ કરવાથી કોણ જાણે
 માટે દિલ માનનું નથી. નેમી જ કરી સ્વેકામણા શરૂ કર્યો.”

“ કૃપાળુ? આપની બાવના અમને—ગિ.એ.ને નહિ
 જાણે. તો કોને કહેશો? અમને કૃપા કરી જણાવે. અમે
 પણ એ બાવનાને ગિહ કરવામાં નવાચક મયા પ્રયત્ન
 કરીશ.”

“ ને ને, બનહની વાત. તમે મારી જાવન કપ
 નાં જણાવે ” અને ને માટે મારી તપઝાગો ”

“ કહેવું? પણ દલડું હમડું. ને જાણ તપઝાગ પણ
 નાં નેમ નેમ કેમ? ”

“ તમે મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે

મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે

મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે

મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે

મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે
 મારું મિત્ર તો નહિ, તો નહિ જાણે. પણ મારી પાસે

ચાહુ છે અને હવે તો તેની તૈયારી છે. ફંડ પણ થયું છે.”

“ત્યાંસુધી પંજળના કોઈ શહેરમાં તેની શરૂઆત ન થાય ત્યાંસુધી મારા આત્માને એન કેમ પડે?”

“શુરદેવ! એકાસણા ફરી શરૂ કર્યા, દસ દ્રવ્યોથી વિશેષ ન લેવાનો નિયમ છે. વળી મીઠાઈ પણ છોડી. આટલું જોઈએ છે કે ચતુર્દશી અને પૂર્ણિમા તેમજ ચતુર્દશી અને અમાવાસ્યાના છઠ્ઠ કરવાનું શરૂ કર્યું છે.”

“ભાઈ તપશ્ચર્યામાં મને આનંદ છે. તપશ્ચર્યાથી ઈર્મ પાતળાં પડે છે. આત્માને ખૂબ શાન્તિ રહે છે. મનન—ચિંતન નિદધ્યાસન થાય છે. પવિત્ર ભાવો આવે છે અને અમૃતરસના છુટકા પીતા હોઈએ તેવો આત્માનંદ થાય છે.” આપણા ચરિત્રનાયકે તપશ્ચર્યાનો આનંદ વ્યક્ત કર્યો.

“તરણતારણ! પણ આ શરીરની પણ દયા ચિંતવની કે નહિ! આ શરીરથી હજી ઘણું કામ લેવાનું છે. આપનો દેહ આમ તપશ્ચર્યાથી જીર્ણ બનાવી દેવાનો નથી. તે ઉપર અમારો શિષ્યોનો, ભક્તોનો, સમાજનો અને શાસનનો હક છે. વળી જોછામાં પૂરું આપે જાર તિથિ મૌનવૃત્ત સ્વીકાર્યું છે. અમે તો પામર રહ્યા. આમી અકળાઈ જઈએ. આપનો સંયમ—આપની દૃઢતા—આપની સહનશક્તિ અને આપની તપશ્ચર્યા જરૂર જરૂર ફળશે.” પંચાસજીએ પોતાની ભાવના દર્શાવી.

“તું દુઃખી ન થા. ધર્મપત્નિએ મધા ડાહ્યા વાનાં યદ્દ રહેશે. તપશ્ચર્યા વિના સિદ્ધિ નથી. તું તો મને ખૂબ સદાચર યદ્દ પડ્યો છે. વ્યાખ્યાન આદિનું કામ ને ઉપાદી લીધું છે તેમ

આત્માનંદ જૈન મહાસભાનો વાર્ષિક ઉત્સવ લાહોરમાં થયો.

જ્યારે આપ બીકાનેરમાં ચાતુર્માસ હતા ત્યારે જીરાવાસી શ્રીચુત લાલા બાળુરામ જૈન એમ. એ. મારફત આપે શ્રીસંઘ—પંતળના સંગઠન માટે સંદેશ મોકલ્યો હતો. તે ઉપરથી જીજ્ઞાસુવાલામાં શ્રીસંઘ પંતળની એક ખાસ બેઠક થઈ હતી. અહીં પં. શ્રી સોહનવિજયજી તથા વૃદ્ધ મહાત્મા શ્રી સ્વામીજી મહારાજ શ્રી સુમતિવિજયજીનું ચાતુર્માસ હતું.

પં. શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજને પંતળ સંગઠન માટે તથા શુરોદેવના જ્ઞાનપ્રચારના કાર્ય માટે બારે તમન્ના હતી, તેમણે શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસભાની સ્થાપના માટે બારે ઠેકાણીશ કરી અને તેની સ્થાપના જીજ્ઞાસુવાલામાં થઈ હતી.

લાહોરમાં તેનો ચોથો વાર્ષિક ઉત્સવ આપણા ચરિત્રનાયકની સમક્ષ થયો હતો. સં ૧૯૮૦નું ચાતુર્માસ લાહોરમાં પૂર્ણ થયું.

મુંદર થઈ છે. આપ પણ દિવસરાત ક્યાં જુઓ છો ! પ્રત્યેક ઝીણામાં ઝીણી વાત પણ આપના માર્ગદર્શન પ્રમાણે વ્યવસ્થિત થાય છે.” લાલા માણેકચંદ્રજીએ ગુરુવર્યાના પરિશ્રમની પ્રશંસા કરી.

“ અમારા સૌભાગ્ય કે આપ ગુજરાનવાલા જતાં જતાં અહીં રોકાઈ ગયા અને આ અપૂર્વ અવસર મળ્યો. પણ ગુરુદેવ અમે આપને એક પ્રાર્થના કરવા આવ્યા છીએ.” બાબુ મોતીલાલજીએ સૂચન કર્યું.

“ બાબુજી ! હવે શું જાકી રહ્યું છે. તમે જાણો છો મારે મીઠાઈનો ત્યાગ છે. મારી પ્રતિજ્ઞા માટે તમે કશું ન કહેશો. હા, બીજી કોઈ શક્ય વાત હશે તો હું આમ્રહી નથી.” આપણા અસ્થિતનાયકે સ્પષ્ટતા કરી.

“ ગુરુદેવ ! આપની પ્રતિજ્ઞા માટે અમે કશું નથી કહેતા પણ આ પ્રતિષ્ઠાના મંગળ પ્રસંગે અમે પંજળ શ્રીસંઘે અને ગૂજરાત—મારવાડના લેન સંઘોએ આપને આચાર્યપદવી આપવા નિર્ણય કર્યો છે. આપ અમારી આ પ્રાર્થના સ્વીકારો અને અમારા આનંદમાં વૃદ્ધિ કરો.” લાલા મંગલરામે નિર્ણય જણાવ્યો.”

“ ભાગ્યવાનો ! આચાર્ય બનવાવાળાને પૂછ્યા વિના જ નિર્ણય કરી શકાય કે ? તમે બધા શું વિચારીને આવ્યા છો ! તમે જાણો છો હું તો ગુરુદેવનો એકનિષ્ઠ સેવક છું. તેમનો સંદેશ—ગામેગામ, શહેરેશહેર, ઘેરેઘેર, ઉપાશ્રયે ઉપાશ્રયે અને ધ્યાત્મ પંજળને આપવાનો મારો ધર્મ છે. ને હું આખરી દમ મુઠી પાળીશ અને મારા જીવનને એ

મહાત્માને ચરણે મેં ધર્યું છે. આશાયં
કરવાનો હતો ? ” આપણા ચરિત્રનાયકે
આદર્શ રજૂ કર્યો.

“ કૃપાનિધાન ! એટલે જ આપ મને
એટલે જ આપ અમારા મંથના માર્ગદર્શક
આપ જિનમાસનના રીપક છો, તેથી જ આ
કલ્યાણમાયક છો, તેથી જ આપ બાકોના
દેવ છો. તેથી જ આપ આશાયં થવાને નિર્મલ
જ તુ મોનીલાલજી યોદ્ધાદેવે પ્રાર્થના કરી

“ મહાત્મા ! તમે પ્રતિજ્ઞાના ગિરિ
પદ્મ નાથી ત્યારે આ પ્રતિજ્ઞા તારો છો
નારે મ.ન. પૂજ્ય ત્રયોત્તમ પ્રવચકજી શ્રી
મ.ન.મૂર્તિ મં. દ.ન.વિજયજી તથા મ.ન.મ
આદર્શ ગિરિ પ એક કલ્યાણકર્તા તથા મ.ન.મ
ચરિત્રનાયકે મુકેલી વિનો કરી

કૃપાનિધાન ! એટલે જ આપ મને
એટલે જ આપ અમારા મંથના માર્ગદર્શક
આપ જિનમાસનના રીપક છો, તેથી જ આ
કલ્યાણમાયક છો, તેથી જ આપ બાકોના
દેવ છો. તેથી જ આપ આશાયં થવાને નિર્મલ
જ તુ મોનીલાલજી યોદ્ધાદેવે પ્રાર્થના કરી

“ મોતીલાલભાઈ! અમારા પંતળની લાઈએ તો બોળા છે. પણ તમે આ બધાને વાણિયાવિદ્યા ઠીક શીખવાડી લાગે છે. તમે જે દિવસથી આ ધમાલમાં પડ્યા છો, જે દિવસથી ધમાલ ચાલે છે પણ મને થયું પ્રતિષ્ઠાની ધમાલ હશે. હવે જ તમારાં પરાક્રમ જાણ્યાં. તમે તો શ્રદ્ધેય પ્રવર્તકજી અને શાંતમૂર્તિની સંમતિ પણ મેળવી લાવ્યા એટલે હું શું બોલું? પણ...”

“ ગુરુદેવ ! કૃપા કરી હવે કચી શરતજરત ન મૂકશો. શ્રીસંઘ પંતળની ચિરન્તન આશાલતાને હવે આપે અવશ્ય વલ્લવિત કરવી જ જોઈએ. સ્વર્ગવાસી ગુરુદેવ બાદ પંતળને માટે આપશ્રીએ જે જે કદ સહન કર્યાં છે તેમાંથી અમે એકનો પણ બદલો વાળી શકીએ તેમ નથી. ‘ મેરે બાદ તુમારી સાર સંભાલ વલ્લભ લેગા ’ એ વચનો આજે પણ યાદ છે. હવે કૃપા કરી આ બાર આપના શિરે આપ ઉઠાવી લેવા કયા કરો. અમને નિરાશ ન કરો. ” લાલા માલુક-ચંદજીએ ગદ્ગદ કંઠે છેલ્લી વિનંતિ કરી.

“ શ્રીસંઘ પંતળ અને મારા શ્રદ્ધેયનું માન રાખવું તે પણ માણું કર્તવ્ય છે, પણ મારો વડીલો સાથેનો વ્યવહાર તો પહેલાં જેવો જ રહેશે. ”

ગુરુદેવ શ્રી આત્મારામજી મહારાજની મનમોહક છત્રી સામે આપણા ચરિત્રનાયકે નજર કરી અને ત્યજે ગુરુદેવની સંમતિ હોય તેમ બધાના મુખમાંથી ‘ ગુરુ આત્મારામજી મહારાજની જય, સદ્ગુરુ વલ્લભવિજયજીની જય, પ્રવર્તક શ્રી ક્રાંતિવિજયજીની જય, શ્રી હંસવિજયજી

[૪૯]

આચાર્યની જવાબદારી

પંજાળ શ્રીસંઘ સમસ્ત તરફથી આચાર્યશ્રીને એક અભિનંદન પત્ર આપવામાં આવ્યું તે પં. હંસરાજજી શાશ્વીએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું. તેનું શાપાંતર નીચે આપવામાં આવે છે:—

પૂજ્યપાદ શ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજની પવિત્ર સેવામાં શ્રીમન્ત:!

અમે સમગ્ર પંજાળના જુદા જુદા શહેરો અને કસબા નવા મામેના નિવાસી જેન પ્વેતાંગર મૂર્તિપૂજક બાળકો આજ આ પંજાળની રાજધાની હાદોર શહેરમાં એકત્ર થઈને સમગ્ર પંજાળના જેન પ્વેતાંગર મૂર્તિપૂજક સંઘની દેસિયતથી આપશ્રીને, સ્વર્ગવાસી જેના-માર્ગે આપામ્નેનિધિ થીમદ્ વિજયવાનન્દસુગિજ મદાગજન્તા પદ્મર આચાર્યપદે વિજયવલ્લભસૂરિ નામ આપે પ્રતિષ્ઠિત દીઠીએ છીએ.

પ્રદેશમાં પણ આપે વિદ્યાપ્રચારને માટે બારે પરિશ્રમ સેવ્યો છે.

આપ કાઠિયાવાડ આદિમાં ૧૩ વર્ષ સુધી વિચરી અમારા સૌભાગ્યથી ફરી પંગળમાં પધાર્યા છો. આપ જ્યારથી અહીં પધાર્યા છો ત્યારથી અમારી ધાર્મિક તેમજ સામાજિક ઉન્નતિને માટે નિરંતર પ્રયાસ કરી રહ્યા છો તે માટે અમે આપના કૃતજ્ઞ તથા કૃતજી છીએ.

સંમતિ

યદ્યપિ ખરેખર આપને આચાર્યપદ પર પ્રતિષ્ઠિત કરવાનું સૌભાગ્ય અમને આજે જ મળ્યું છે; પરંતુ અમારા હૃદયપટ પર તો આપ તે દિવસથી આચાર્યરૂપે બિરાજીત છો, જે દિવસે સ્વર્ગવાસી શુભદારાજને પંગળ શ્રીસંઘના આગેવાનોને કૃત્યું હતું કે પંગળનો ખાર અમારા પછી વલ્લભ ઉઠાવશે. તે આગેવાનોમાંથી; સ્વનામધન્ય શાલા મંગારામજી જેવા આજ પણ કેટલાયે જદ્દ પુરુષ અહીં હાજર છે; તેઓ શુભદારાજની ઇચ્છાને પ્રત્યક્ષરૂપથી કાર્યમાં પરિવર્તિત થયેલી જોઈને પોતાને કૃતકૃત્ય માને છે.

અનિચ્છા અને ઉદારતા

શુભદારાજના સ્વર્ગગમન બાદ પંગળના શ્રીસંઘે આપને જ તેમના પદ પર પ્રતિષ્ઠિત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, પણ આપે તે માટે પોતાની અનિચ્છા પ્રકટ કરીને એ ઉદારતા પણ બતાવી કે મારાથી જે વડીલ છે તેમાંથી મને તે કોઈ મુનિ મદારાજને આ પદ પર નિયુક્ત કરવા જોઈએ. તે પ્રમાણે થી કમળવિજયજી મદારાજને આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું. આચાર્ય વિજયકમળસુરિજી મુખ્ય અને ચારિત્રની દ્રષ્ટિએ જૈન સમાજમાં સંમાનિત છે તથાપિ ૧૯૫૧-૫૨માં દારજે વિદારની અગ્રણિ અને ગુજરાત તથા પંગળનું મોટું અંગર: આ બે દારજોને સર્જને પંગળનો ખાસ બોલે ઉઠાવવામાં આવ્યા છે.

આપના શુભ હસ્તે દેશકલોચિત પ્રભાવનાજનક અનેક કાર્ય થાય અને શાસનની વિજયપતાકા ઉત્તરોત્તર અધિક ફરકાવે એ જ અમારી શાસનદેવને વારંવાર પ્રાર્થના છે.

વીર સં. ૨૪૫૧
આત્મ સં. ૨૬
વિક્રમ સં. ૧૯૮૧
મામશર શુદી ૫
ચંદ્રવાર

સ્થાન : લાહોર

વિનીત

પંચનદીય, જનસ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક
સમરેત સંઘ

આ સન્માનપત્ર વાંચી રહ્યા પછી ઉપસ્થિત ચતુર્વિધ સંઘને સંબોધીને પંડિતશ્રી હંસરાજજીએ ટૂંક વિવેચન કરતાં કહ્યું કે:—

આ મંગળમય પ્રસંગે મારે જે વાતો સંક્ષેપમાં નિવેદન કરવી આવશ્યક છે.

૧ જે ચાદર આ વખતે શ્રીસંઘ તરફથી મહારાજશ્રી પર ઝોઢાડવાની છે તે કપડું તો અત્યંત વિશુદ્ધ અને પવિત્ર છે જ; પરંતુ આ ચાદરમાં એક વિશેષતા છે કે તેનું સુતર મારા પૂજ્ય પિતૃકલ્પ પંડિત હીરાલાલજી શર્માએ પોતાના હાથે કાંત્યું છે અને તેના પર સેંકડો નહિ પણ હજારો “ ઉવસગ્ગહર ” તથા ‘ નવ સ્મરણ ’ના પાઠ થયા છે. (હૃપંધ્વનિ)

૨ જે સમયે મહારાજશ્રીની દીક્ષા રાધનપુરમાં થઇ હતી, તે સમયે અમારા જૈન સમાજના નેતા દાનવીર ચૌક મોતીલાલ મુળજી ત્યાં હાજર હતા. તે વખતે દીક્ષાનો વધો પ્રબંધ તેઓથીના હાથે થયો હતો; અને આજે વ્યારે

આપશ્રીને આચાર્યપદ પર પ્રતિષ્ઠિત કરવા
ત્યાદે પણ ચેક સાહેબ અહીં આપ લોકોના
ઉ. આશી નેમની પુણ્યશ્રીના અનિરૂદ્ધનો
આનંદપૂર્વક કરી શકે છે.

અચાર્યપ્રવર ત્રિભા. શય. અને મ
આનંદ દેવ.યો. રૂપાંનંદ શય. ત્રિભા. પરા
કર્તા. ગુરુદેવની મનોરમ્ય મૂર્તિને વદન કરી
યની. જગજીવની પદ ચંક મને મુગ્ધ બ્યાપ

१०५२ मी. १५६८ गज .
२०००

[illegible]

ભારને ઉઠાવવાને માટે મને વિવશ કરી રહેલ છે, જેને માટે હું લાચાર છું. સ્વર્ગવાસી શુરુ મહારાજ પંજાળના હતા. તેઓશ્રીએ આ વીરભૂમિ પંજાળમાં વીર પરમાત્માએ નિર્દિષ્ટ કરેલું ધર્મળીજ આરોપિત, અંકુરિત અને પદલવિત ઠરાવામાં જે જે અસહ્ય કષ્ટ સહ્યાં છે તે જાણાં મારા હૃદય-પટ પર પૂરેપૂરાં અંકિત છે.

મેં આ ઉદ્દેશથી મારા શિષ્યવર્ગમાંથી સોહન-વિજય, લલિતવિજય, ઉમંગવિજય અને વિદ્યાવિજય એ ચારેને પંન્યાસ જનાવ્યા છે; કારણ કે તે ચારે પંજાળી છે અને શુરુભકિતમાં ચારે એકએકથી ચડિયાતા છે. એ ચારે શુરુભકતોને હું મારી ચાર ભૂજાઓ સમજું છું. એ ચારેએ આજથી એ વાત પોતાના હૃદયપટ પર લખી રાખવી જોઈએ કે શુજરાત દેશમાં જન્મ લેવા છતાં અમારા શુરુએ સ્વર્ગવાસી શુરુ મહારાજના લગાવેલા ધર્મવૃક્ષને સુરક્ષિત રાખવાનું ખીડું ઉઠાવ્યું છે. તો અમારું એ સાથી પ્રથમ કર્તવ્ય રહેશે કે અમે અમારા જીવનમાં પંજાળને કદી પણ ન ભૂલીશું. શિષ્યનો ધર્મ છે કે તે શુરુના ચર્વાચા અનુગામી થાય.

આ સિવાય એક વાત એ છે કે આપ લોકો મને આચાર્યપદવી આપી રહ્યા છો. જે હેતુઓથી મેં તેનો સ્વીકાર કર્યો છે તેનું દિગ્દર્શન હું કરાવી ચૂક્યો છું. મને લાગે છે કે આચાર્યપદવી સાથે પંન્યાસ શ્રી મોહનવિજયજીને ઉપાધ્યાય પદવી આપવામા આવે, જો કે મારા શિષ્યવર્ગમાં આ સમયે તે પદવીને યોગ્ય તો પ. શ્રી

એવિનિવિજય છે તે અ નાનવિનિવિજયગ્રામી રીઃ
 ને નાનવિનિવિજયગ્રામી પવો પો
 નાનવિનિવિજયગ્રામી પવો પો
 નાનવિનિવિજયગ્રામી પવો પો
 નાનવિનિવિજયગ્રામી પવો પો
 નાનવિનિવિજયગ્રામી પવો પો

૫૧૩

૫૧૪

૫૧૫

૫૧૬

જરૂરી છે. ઠોઠપિણુ પુરુષ સેવક થયા વિના સેવ્ય નથી બની શકતો.

અન્તમાં શાસનદેવ પ્રત્યે મારી પ્રાર્થના છે કે હું આ જવાબદારીભર્યા પદને યોગ્ય બનું. જૈનસમાજનું કલ્યાણ સાધું, પંક્તબની સમુત્થતિ અને જાગૃતિ માટે મારો પ્રાણ આપું અને જ્ઞાનપ્રચાર માટે જીવનભર સાધના કરું, એટલું જ નહિ પણ જે શુરુદેવે મને પોતાનો સંદેશવાહક બનાવ્યો છે તે શુરુદેવના નામનેરોશન કરું. જૈન જગતના એક અદના સેવક તરીકે મારી શક્તિ-મારી ભક્તિ-મારી બુદ્ધિ-મારી સન્મતિ અને માર કાયા શાસનના ઉદ્ધોત માટે મુવંથા હું સમર્પણ કરું તેવી મારા હૃદયની ભાવનાઓ પરિપૂર્ણ થાઓ. ઐ શાંતિ : શાંતિ : શાંતિ :

શુરુદેવના અંતિમ વાક્યોએ ચમત્કાર કર્યો. હજારો શ્રોતાજનો મંત્રમુગ્ધ થઈ ગયા હતા. શબ્દે શબ્દ, વાક્યે વાક્ય, વચને વચન, બોલે બોલ શાંતિથી સાંભળી રહ્યા હતા. મહારાજશ્રીના અંતરમાંથી આવતા એ ઉદ્ગારો હજારોને અમૃતપાન કરાવી રહ્યા હતા. બધાનાં મનરંજન થઈ ગયાં. હૃયં ફેલાયો. જયનાદો ગુંજી રહ્યા-દેવોને દુર્લભ પવિત્ર વાતાવરણ સર્જાઈ ગયું. એ મંગળદર્શને દેવોને આકર્ષ્યાં.

ધન્ય વાણી, ધન્ય જીવન, ધન્ય આત્મા ધન્ય ધન્ય.

શાસનની શોભા તથા ઉન્નતિમાં એ વૃદ્ધિ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ કરી શકે છે.

ગૃહસ્થ લોકો આપસમાં મળતી વખતે પોતાનો જૂનામાં જૂનો વેર-વિરોધ છોડીને જાદુ જ એમભાવથી મળે છે, અને વાર્તાસાપ કરે છે. આપણે તો સાધુ કહેવાઈએ છીએ અને પાછા વીનરાગદેવના શાસનના અનુયાયી છીએ. આપણામાં સમતાગુણની અધિકતા જોઈને જ અન્ય ગૃહસ્થ લોક ધર્મમાં પ્રવૃત્ત થઈ શકે. એટલા જ માટે વીનરાગદેવના અનુયાયી સાધુવર્ગમાં સમતા ગુણ જોટલો અધિક હોય તેવું સારું છે, તેમાંજ શાસનની શોભા છે. જો જિનશાસનરસિક મુનિરાજોમાં સમતાગુણનો અભાવ હોય તો લોકોની તેમના પ્રત્યે દષ્ટી નજર રહેશે, લોકો તેમને તુચ્છ દ્રષ્ટિથી જોશે, એવી દશામાં ઉપરોક્ત સંખ્યાવૃદ્ધિ અને સાધુતા શાસનની શોભાને જલ્દી શાસનને કષ્ટકે રૂપ ગણાશે. એથી મુનિજનોનો સમતા ગુણ જ વિશેષ રીતે શાસનની શોભા છે.

આપ ગુરુમહારાજની સેવાભક્તિમાં નિરંતર રહ્યા છો, પંચ-ખમાં મહારાજ સાહેબ રૂપી સૂર્યનો અસ્ત થયા પછી તે ક્ષેત્રોમાં તમારા હાથે અનેક પ્રભાવજનક શુભ કાર્યો થયાં છે તથા નિરંતર ભ્રમણ કરીને ધણી ઉન્નતિ કરી છે. તેનાથી આકર્ષિત થઈને શ્રી સંઘે આપને ગુરુમહારાજના પદ પર અભિષેકન કર્યો તે ખુશીની વાત છે. દવે અરિષ્ટમાં તમારી દ્વારા અધિકાધિક ધર્મકાર્ય થાય અને શાસનની શોભામાં ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય તથા અન્ય મુનિરાજ પણ તેનું અનુ-સરણ કરે તો તેની શોભા પણ આપને જ છે.

વિશેષમાં હું યાદ આપું છું કે, ૧૦૦૮ ધી સ્વર્ગવામી ગુરુ-મહારાજ શ્રીમદ્ વિજયનાનંદસૂરીશ્વરજી તથા ગુરુજી મહારાજ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી સદ્ભાવિજયજી મહારાજજીની વિજયમાનનામાં પ્રાયઃ ૫૨૨૫૨ પ્રાય થાય એવો પ્રસંગ ઉપરિચિત જ નહોતો થતો. કદાપિ દેવપોતે કોઈનું કે નિષ્કારણ કેઈને હઘ્નરથપણાની સદેરમાં દ્વાર જાતી

અવશ્ય જોવાવાળાઓની પણ કમી નથી; પરંતુ પરોપકારી પુરુષ
આવી વાતોની કશી પણ પરવા કરતા નથી. તેઓ તો કષ્ટોના
પદોડોને ચીરતા પોતાના ધ્યેય સ્થાન પર પહોંચે જ રહે છે. કષ્ટ
સહન કર્યા વિના કંઈ જ ચર્તુ નથી. પુરાણા દ્રષ્ટાંતો જવા દઈએ,
એક તાત્ત્વ જ દ્રષ્ટાંત જોઈએ:—

શ્રી ૧૦૦૮ ગુરુમહારાજ સાહેબે જોટલાં કહ્યો સહન કર્યો છે
તેની મણના પણ ચર્ધ શકવી કઠણ છે, જો આ રીતે તેઓ કષ્ટો
ન સહન કરત અને દ્રઢતાપૂર્વક તેનો મુકાબલો ન કરત તો આજ જો
કંઈ ધર્મ પ્રભાવના દ્રષ્ટિગોચર થાય છે તે કદી જોવા ન પામત.
મહારાજશ્રી પોતાના પૂર્વકષ્ટોની કથા જ્યારે કહેતા ત્યારે સાંભળાને
આંખોમાં આંસુ ભરાઈ આવતાં. એટલે માત્ર માનેશ્વી મોટાઈ કામ
નથી આવતી, પણ આચારમાં ઉતારેલું સામર્થ્ય કામની વસ્તુ છે.
વિચાર કરીને જોઈએ તો આજ સુધી જોટલા સંત-મહંત થયા છે,
તે સુખની શય્યા પર સુઈને નહિ પણ અનેકવિધ કષ્ટોની કાંટાળા
શય્યા પર તપસ્યા કરવાથી થયા છે. મહત્ત્વ પ્રાપ્ત કરવું એ કોઈ
મામૂલી વાત નથી.

આ ઉપરાંત નાયક જન્મ્યા એટલે એમ કદાપિ નથી માની લેવાનું
કે અમારા આશ્રય તળે રહેલ સાધુવર્ગ માત્ર અમારી 'દાણ દા' ને
મોટે જ છે, પરંતુ નાના સાધુઓ મોટાના સંયમપાસનમાં અને
સાસનની શોભાટલિમાં અનેક રીતે મદદગાર છે, એવો વિચાર
દમેલાં કરવો જોઈએ. મોર પોતાનાં નાનામોટાં જ્યાં પીછંગોના
સમૂદયની શોભે છે. નાના મોટાની હાથમાં પોતાના મંચમનું પાતળ
દરે છે અને મોટા પોતાના દીર્ઘકાલોન વિચિત્ર અનુભવદાગ મમય
સમય પર તેઓને ઉગિત દિશણ આપતાં તેમનું મંચમ પગાવે
છે. આ રીતે પરસ્પરના પ્રેમભાવથી જ સાસનશોભા અને ધર્મભિરદિ-
માં પ્રગતિ થાય છે. મહત્ત્વની કોશા કેવળ લઘુત્વ પર અવલંબિત છે.
શ્રી ૧૦૧૧ મુંદર કહે છે—

“પણ સાહેબ ! કાલે તો મને જ પ્રમુખસ્થાન આપ્યું. હું પંજાબી સમજી નહિ પણ ભજનમંડળીઓનાં ભજનો તો બહુ જ આકર્ષક હતાં. ખાસ કરીને ઝોશિયા સ્ફૂલના વિદ્યાથીઓના સંવાદો બહુ સુંદર હતા. પંડિત હંસરાજજી શામી પણ બહુ વિદ્વાન છે. તેમનું ભાષણ પણ બહુ જ મહત્વનું હતું.” મોતીલાલ શેઠે રાત્રિનો કાર્યક્રમ સંભળાવ્યો.

“અમારા પંજાબમાં ભકિત છે, વીરતા પણ છે, બુદ્ધિ-શક્તિ પણ છે, ‘શાય’ પણ છે, પણ તમારા ગૂજરાત-મુંબ-કીની જેમ પૈસાની રેલમછેલ નથી. આ ભાઈઓ જો શ્રીમંત દેવ તો કદાચ બે યુનીવર્સિટીઓ ઊભી કરત.”

“સાહેબ ! આપની વાત તદ્દન સાચી છે. જો દિવસો પણ આવશે. આપ જેવા પ્રભાવિક ગુરુવર્ય તેમના રાહબર છે તો થોડા જ વખતમાં પંજાબની ઉન્નતિ પણ થશે. કપાળ ! આજ સ્વામીવાત્સલ્ય મારા તરફથી છે, માટે કોઈ જવા ન પામે.” દાનવીર શેઠ મોતીલાલજીએ પોતાની ભાવના દર્શાવી.

“શેઠજી ! આજ તો બધા જવા ઇચ્છતા હતા, પણ વહે મને કહેલું તેથી તે વાત મેં બહાર કરી દીધી છે. મને આજનો થોડો કાર્યક્રમ પણ છે. ધન્ય છે તમારો દારવાને.”

આજ ઉત્સવનો છેલ્લો દિવસ હતો. એક તો આજે મંગલવાર હતો તેમાં શેઠ મોતીલાલ મુજજીના આમ્રદને માન આપી તેમના સાધર્મિવાત્સલ્યમાં ભાગ લેવા તથા અર્ચા મહારાજનો અમૃતમય ઉપદેશ સાંભળવા બધા

તમે તેમાંથી સાર ગ્રહણ કરશો, તથાપિ મારા લખાણથી કોઈ પણ પ્રકારની અપ્રીતિ થવાનું કારણ બને તો તે બાબત મિચ્છામિ દુઃસ્વપ્ન હોય તેમ માનું છું.

ભગવંત-કાલિઆવાડ.

હું છું તમારો શુભચિન્તક
મુનિ કાન્તિવિજય

કેવો અદ્ભુત પત્ર ! શબ્દેશબ્દે અમી ઝરે છે. આપણા ચરિત્રનાયક માટેનો કેવો અજબ પ્રેમ—કેવી ભાવના કેવી ભૂમિ અને કેવો આનંદ. છતાં પદ્મધરની જ્વાળાદારીનું કેવું જ્ઞાન કરાવે છે એ ઉદાર આત્મા ! જૈનશાસનની કુસંપદશાની કેવી બ્યથા તેમના હૃદયમાં બડબડે છે ? સાધુવૃદ્ધિ અને ધર્મવૃદ્ધિને માટે શું શું થઈ શકે ? બધા મળીને કાચું કરે તો જગતને પણ ટાલાવે; તેવું કેવું નર્યું સત્ય ઉચ્ચારે છે એ વયોવૃદ્ધ ?

સાધુ—મુનિરાજેનું કર્તવ્ય શું છે ? શા માટે દીક્ષા છે ? સમાજની ઉન્નતિ શામાં છે ? સમતા એજ મહાન શુભ છે અને જૈન સાધુનું સ્થાન જગતમાં કેવું ઉચ્ચ છે તે આ પત્રમાં શબ્દેશબ્દે વાંચી શકાય છે.

કોષ અને કપાય કેવાં કેવાં પરિણામો લાવે છે, તેનાથી શાસનની શું હેલના થાય છે ? તથા શ્રીતાજનો ને આવકો પર તેની કેવી અસર પડે છે તેનો તાદ્રશ ચિતાર આ શબ્દોમાં મળી આવે છે.

સમાપના એ કેવી અજબ વસ્તુ છે તે આ ચદેય-જ્ઞાની આપણને સમજાવે છે. જૈનસમાજની—સાધુસમાજની

ગુરુદેવનો સંદેશ—જ્ઞાનપ્રચાર અને સરસ્વતી મંદિરોની સ્થાપના હું કે તમે કદી ન ભૂલીએ.

“વિશેષ તમે સિદ્ધાચળમાંની જે શિક્ષણ સંસ્થાઓનું નામ સાંભળ્યું હશે. પાલીતાણાના સ્ટેશન ઉપર ‘શ્રી યશો-વિજયજી જૈન ગુરુકુળ’ નામની સંસ્થા છે અને તલાટીને રસ્તે જતાં ‘શ્રી સિદ્ધજ્યોત્ર જૈન બાલાશ્રમ’ છે. જ્યારે બ્યારે ત્યાં જવાનો પ્રસંગ આવે ત્યારે આ જે સંસ્થાઓ જોવાનું ભૂલશે નહિ. શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુલના ઉપદેશક અહીં આવ્યા છે, તેમને કૂલ નહિ તો કૂલખંખડી આપવાની પ્રત્યેકની ફરજ છે.

“ખીજી વાત એ છે કે સિદ્ધાચળના પહાડ પર ભગવાન ઋષભદેવના ચરણોની નજદીક આપણા પરમ ઉપકારી સ્વર્ગવાસી ગુરુ મહારાજની એક મૂર્તિ બિરાજમાન છે. ત્યાંનું કામ કેવું રમણીય અને શોભાસ્પદ છે તે તો ત્યાં જનારા જાણે છે. તેને મનોહર બનાવવામાં પૈસા તો પંખળી ભાઈઓના જ લાગ્યા છે. મૂજરાતના એકજ ગૃહસ્થ તે બનાવી શકત પણ ગુરુભક્તિ પણ એક ચીજ છે. પણ તેનો ધર તો “શ્રી આત્માનંદ જૈનસભા ભાવનગરના મંત્રી શ્રીયુત્ વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસ ગાંધી” ને છે. તેમણે ધરનું કામકાજ ઠાપીને પોતાના સમયનો ભોગ આપીને ગુરુભક્તિ નિમિત્ત પોતાની રેખરેખમાં એ કાચું આવું મુંદર બનાવ્યું છે. ધન્ય છે તેમની ગુરુભક્તિ. પંખળ શીસંધ તરફથી હું તેમને ધન્યવાદ આપુ તો શું ખોટું ?”

“ગુરુદેવ ! શ્રીયુત્ વલ્લભદાસભાઈને ‘શ્રી આત્માનંદ

જીવનવાંછી

[આચાર્યપદવી પ્રસંગે]

શાસનદેવ પ્રત્યે મારી પ્રાર્થના છે કે
આ જવાબદારીભર્યા પદને યોગ્ય બનું
જેનસમાજનું કલ્યાણ સાધું, પંજાબન
સમુદ્ધતિ ને જાગ્રતિ માટે મારી પ્રાદ
અર્પુ, જ્ઞાનપ્રચાર માટે જીવનજર સાધ
ના કરું.

ઐ ટલુંજ નહિ. જે શુરુદેવે મને પોતાને
સંદેશવાહક બનાવ્યો છે, તે શુરુદેવન
નામને રોશન કરું. જેનજગતના ઐ
અદના સેવક તરીકે મારી શક્તિ, માન
ભક્તિ, મારી જીવિ, મારી સન્મતિ અં
આ કાયા શાસનના ઉદ્યોત માટે સર્વથ
હું સમર્પણ કરું, તેવી મારા હૃદયની ભાવ
નાઓ પરિપૂર્ણ થાઓ. ૐ શાંતિ.

તા ૧૪/૫/૬૬ અમૃતસર

જીવનવાંછી

[આચાર્યપદવી પ્રસંગે]

શાસનદેવ પ્રત્યે મારી પ્રાર્થના છે કે હું
આ જવાબદારીભર્યા પદને યોગ્ય બનું,
જેનસમાજનું કલ્યાણ સાધું, પંતબની
સમુત્થતિ ને જાગ્રતિ માટે મારે પ્રાણ
અર્પું, જ્ઞાનપ્રચાર માટે જીવનભર સાધ-
ના કરું.

જો ટલુંજ નહિ. જે શુરુદેવે મને પોતાનો
સંદેશવાહક બનાવ્યો છે, તે શુરુદેવના
નામને રોશન કરું. જેનજગતના એક
અદના સેવક તરીકે મારી શક્તિ, મારી
બાક્તિ, મારી જુદ્ધિ, મારી સન્મતિ અને
આ કાયા શાસનના ઉદ્યોત માટે સર્વથા
હું સમર્પણ કરું, તેવી મારા હૃદયની ભાવ-
નાઓ પરિપૂર્ણ થાઓ. ઓ શાંતિ.

શ્રી વિજયવલ્લભગૃરિઃ

